

EDITURA CARTEA AROMĂNĂ
FUNDATSIA CARTEA AROMĂNĂ

Rivista di LITIRATURĂ shi
STUDII ARMĂNI

Anlu 5, Numirlu 1, (Tom X), 1-lu di-April, 1998

Fundator shi Ridactor Shef: *Tiberius CUNIA*

RIDACTOR SHEF (1994-1996): *Thiuhari MIHADASH*

COMITET DI RIDACTSIE: *Maria PARIZA, Steliana BAJDECHI,
Dumitru GAROFIL, Ilie A. CEARA, Vasile TODE, Sutiri GALANI*

Rivista di Litiratură shi Studii Armăni easti publicată di: (i) Editura Cartea Aromână, 107 Britain Road, Fayetteville, NY 13066 USA shi (ii) Fundația Cartea Aromână, Str. Ioan Borcea, Nr. 38 Constanța, Cod 8700, România, Tel. 619505 shi 669178. Scoasă di dauă ori pi an, tu 1-lu di April shi 1-lu di Sumedru, revista s-vindi tu librării. Tratselj tsi vor s-u aproachi acasă, pot s-facă abonamenti la adresa-a Fundatsiiljei. Abonamentul pi an (tră dauă numiri) custuseashti (i) tu Rumănie shi tsârli balcanitsi: 40000 di lei, (ii) tu alanti tsări: 50 dulari. Costul a abonamentului s-dipuni la: Banca de Credit Cooperatist "BANKCOOP-S. A.", Constanța, Strada Cristea Georgescu nr. 6, Tilefun: 617890, Fax: 617600, Telex: 14484, Cod 8700, România, cont: (i) ân lei, 40240051.6428, (ii) ân dulari, 40240051.8402 shi (iii) ân DM, 40240051.2809. Comiteltu di redactsie invită autorlji tsi vor s-publică tu rivistă, s-pitreacă manuscrisili la adresa-a editurăljei ică a fundatsiiljei.

Tehno-redactarea: D. Garofil shi T. Cunia

SUMAR

<i>T. Cunia – Zbor di la Ridactsie</i>	7
<i>Marcu Beza (transp. I. A. Ceara) – Doda</i>	9
<i>Mihadash – Puizii Inediti dit: “Oarã di Hari”</i>	48
.... <i>Oarã di Hari</i>	48
.... <i>Cãnd Sãhatea</i>	49
.... <i>Cãntic di Sãrmãnitsã</i>	49
.... <i>La Hanea di Calabaca</i>	50
.... <i>Sum Verdãli Dãvãnj</i>	50
.... <i>Atseali Patru Timealji</i>	50
.... <i>Cãtrã Cuclu di la Climãri</i>	51
.... <i>Unã Tamã</i>	51
.... <i>Mumã Durutã sh-Tatã Marat</i>	52
.... <i>Trã Tinjia-a Voastrã</i>	52
.... <i>Va mi Duc (1)</i>	53
.... <i>Sotslu Gumãrush</i>	54
.... <i>Ursita</i>	54
.... <i>Ascãpitari</i>	55
.... <i>Zghic di Vreari</i>	55
.... <i>Va mi Duc (2)</i>	56
.... <i>Mash Cãntic</i>	57
.... <i>Arina Vrutã</i>	57
.... <i>Suflitlu-ali Mumã</i>	58
.... <i>Laea Boatsi</i>	58
.... <i>Cãtrã Fãrtatslji a Mei</i>	59
.... <i>Sixtinã</i>	59
.... <i>Cãntic</i>	60
.... <i>Searã di Brumar</i>	60
.... <i>Cãnticlu-ali Mumã</i>	60
.... <i>Cãnticlu al Dashlu Armãtulãlu</i>	61
.... <i>Toamnã Amãnatã</i>	61
.... <i>Locurli Mumã</i>	62

.... <i>Pãlã cãrsirea di ma Nãpoi</i>	62
.... <i>”O, Mumã, Dultsi Mumã”</i>	63
.... <i>Bagã Caseta</i>	63
.... <i>Di Jali Ântribari</i>	64
.... <i>Zboari di-Anafurã</i>	64
.... <i>Unã Mari Tamã</i>	65
.... <i>Mistiryea Cãntari</i>	65
.... <i>Sãrbãtoari</i>	66
.... <i>Strãmutari</i>	66
.... <i>Oarã Bunã</i>	67
.... <i>Aushlu Crãciun</i>	67
.... <i>Mãrats Pãrintsã</i>	67
.... <i>Tu Padi</i>	68
.... <i>Cãndu Vai Da...</i>	68
.... <i>Bair di Flurii</i>	69
.... <i>La Voi</i>	69
.... <i>Cãndu Mutresc...</i>	70
.... <i>Laea Afãrnãsiri</i>	70
.... <i>Di tsi Furnjie?</i>	71
.... <i>Ma s-nu-Angãnam Cãtsaua</i>	71
.... <i>Truplu sh-Suflitlu a Tãu</i>	71
.... <i>Amara Anturnari</i>	72
.... <i>Minari Tsiclicã</i>	72
.... <i>Analti Afãrnãsiri</i>	72
.... <i>La Izvurli di la Climãri</i>	73
.... <i>Mirã Tsiclicã</i>	73
.... <i>Simurli dit Hoarã</i>	74
.... <i>Icoana Plãyie</i>	74
.... <i>Erma Nturnari</i>	75
.... <i>Trã tse</i>	75
.... <i>Minduirea-a Mumãljei</i>	75
.... <i>Zghicut Albu</i>	76
.... <i>La Moartea-al Apostul Caciuperi</i>	76
<i>O. Goga (transp. I. Zeana) – Puizii Aleapti</i>	78
.... <i>Plugarlji</i>	78
.... <i>Oltul</i>	80
.... <i>Straushlji</i>	82
.... <i>Casa-a Noastrã</i>	84
.... <i>Doina</i>	86
.... <i>Noi</i>	87
.... <i>Apostolu</i>	88

.....Aush.....	89
.....Mirachea.....	90
.....La Groapa-al Lae.....	91
.....Cântitsi.....	92
.....La Stână.....	95
.....Toamna.....	96
.....A Ficiuritslor.....	97
.....Ăncot.....	98
.....Easti Sârbătoari.....	99
.....Colindă.....	100
.....Rugăciuni.....	101
Pasha – Zboară fără Boatsi.....	103
.....Amânari.....	103
.....Dzână a Hâryiilor.....	104
.....Plăcârseari.....	104
.....Ună Inimă Frântă... ..	106
.....Zboară fără Boatsi (I).....	106
.....Feată-Armână.....	107
.....Vruta-a Mea.....	108
.....Niachicâseari.....	108
.....Yitrie ti Suflit.....	109
.....A Mea Albă Vreari.....	110
.....Ts-Avdu Boatsea... ..	110
.....Zboară fără Boatsi (II).....	111
.....Alasă-nj Vislu (I).....	111
.....Zboară fără Boatsi (III)... ..	111
.....Armânlu dit Yisili Mshati.....	112
.....Fără Tini.....	112
.....La Tini s-Mutrescu... ..	113
.....Ti Voi!.....	113
.....Că-nj mi-Arăsesh... ..	114
.....Mutrea-mi, Hârsea-mi sh-Cântă-nj... ..	115
.....Di-Agnanghea.....	115
.....Cântă Cuclu di pi Dzeană.....	116
.....Cântă Cuclu tu Păduri.....	116
.....Zboară fără Boatsi (IV).....	117
.....Di Vreari sh-di Cripari.....	118
.....Di-Arshini.....	119
.....Ghini Vinjish!.....	119
.....Cu Mintea Tut la Tini... ..	120
.....Alasă-nj Vislu (II).....	120

.....Dor.....	121
.....Vreari sh-Dureari.....	121
.....Dzâli Chiruti... ..	122
.....Andămăseari.....	123
.....Identitati.....	123
Ilie A. Ceara – Isturii Shcurti.....	124
Pascal Marcu – Torlu.....	126
Toma Babu – Puizii.....	128
.....Tut Un Drac.....	128
.....Duelu.....	129
I. Caragiani (transp. I. A. Ceara) –	
Nicu Ceara (Tsara).....	131
T. Cunia – Scriarea-a	
Sonlui Gârtescu Ghamma (γ, Γ).....	139

Suplimentu: Cârtsă Vecłji Armăneshtî

C. I. Cosmescu – Basme Armăne ti (1905)

.....Protuzbor (T. Cunia).....	173
.....Custandin Mortul Yiu.....	175
.....Dit Alantă Lumi (Tasheu Iliescu).....	186
.....Trei Anj Gioni Mortu.....	192

Tiberius Cunia

ZBOR di la RIDACTSIE

Marcu Beza, mult cunoscutlu scriitor armă n, scrie tu tiniramea-a lui un njic roman, pri limba rumână, tu cari aspunea imadzinj dit bana-a armă njlor dit Machidunie, di-aoa sh-ma nsus di 100 di anj. Sum titlul a lui rumănescu, “O Viată”, romanlu fu publicat București, tu anlu 1921, la Editura Librăriei SOCEC & Co. Societate Anonimă.

Transpus tu limba engleză di Lucy Byng, romanlu fu publicat, sum titlul “Doda”, câtă tu anljii 1920 (nu shtim exactu anlu), la Editura Geoffrey Bles, 22 Suffolk St., Pall Mall, London, S. W. I. Iara tora tu soni, romanlu fu turnat sh-tu limba armă nească di Ilie A. Ceara. Cu agiutor di la Sutsata Fărshărotul di Bridgeport, Connecticut dit Statili Uniti ali Americă, Editura Cartea Aromână publică aestu an, romanlu, sum titlu Doda, tu ună editsie paralelă armână-ingleză, tsi va si mpartă ma multu tu Amirichie.

Tră cititorlji a noshtri, anchisim aestu numir a rivistăljei cu versiunea armă nească a romanlui. Titlul a romanului lu-ală sã m idyiu, “Doda”. Shi cum minduim că romanlu lipseashti si s-află tu bibliotetsli-a ma multor armă nj, va tră dzem ahoryea, ca un extras dit rivistă, ninga 1000 di copii.

Aveam la editură catreni sh-puizii inediti (adunati tu dauă volumi njits, “Catreni” shi “Oară di Hari”) di Thiuhari Mihadash. Catrenili li publică m tuti tu Tomlu III a rivistăljei, sh-ună parti di puizii tu Tomurli I shi IV. Tu-aestu numir publică m tuti alanti puizii, tsi n-avea armasă nipublicati, dit volumlu “Oară di Hari”. Nu shtim, ma pistipsim că nu-armsiră iuva alti puizii inediti di Mihadash.

Octavian Goga easti un di nai ma mărlji puets rumă nj. Ari bă nată aoa sh-vără 100 di anj, sh-tu vinili a lui cura sã ndzi armă nescu. Tră cititorlji a noshtri tsi nu cunoscu limba rumână (sh-tr-atselj tsi-lj cunoscură puiziili tu chirolu tsi featsiră tu sculiili rumă neshti), dãm aoatsi ndauă di mushatili a lui puizii, transpusi tu limba-a noastră di Ionel Zeana.

Ună tiniră dascală, Aura Pasha, ari scriată ndauă puizii, adunati tu un njic volum “Zboară fără Boatsi” tsi publică m tu aestu numir,

deadun cu (i) ndauă istorii sheurti di-al Ilie A. Ceara, (ii) ună njică istorii di Pascal Marcu (tsi n-avea ască pată cã ndu-lj publică m proza tu Tomlu III a rivistăljei), (iii) dauă pã răvulii ân versuri di-al Toma Babu shi (iv) ună biografie a mult cunoscutlui armatol armă n Nicu Ceara (Tsara) tsi s-ari alumtată cu turtsă lj, shi sh-ari faptă curbani sh-bana, tră independentsa-a Gãrtsiiljei. Aestă biografie fu scriată aoa sh-vără sută di anj, tu limba rumână, di I. Caragiani shi tora tu soni turnată pri limba armă nească di Ilie A. Ceara.

Tu numirlu tricut a rivistăljei, Tomlu VIII, avem zburătă tră Simpozionlu tră Standardizari a Scriariljei Armă nească, tsi s-avea tsã nută Bituli, tu ishita-a meslui Avgustu 1997. Tu-atsel numir aveam faptă ună sinteză a regulilor di scriari astă siti la simpozion. După cum aspusim aclo, ună di mărlji ală xiri tsi s-adusiră la sistemlu veclju di scriari di la Editura Cartea Aromână, easti atsea di la scriarea-a sonlui gãrtsescu γ (ghamma). Argumentili tsi dusiră la aestă ală xiri suntu aspusi tu materialu ndreptu la Editura Cartea Aromână tră discutiili di la simpozion. Pistipsim că easti ghini si s-cunoască aesti argumenti. Tr-atsea, cu njits ală xiri (di formă nu di fondu) aspunem tu-aestu numir materialu ndreptu la editură tră scriarea-a sonlui gãrtsescu γ “ghamma”.

Avem adetea ca sã neljidem cati numir a rivistăljei cu un suplimentu cu puizii shi proză publicati tu chirolu veclju di aoa sh-aproapea ună sută di anj. Până tora publică m mash material dit rivisti veclji. Tu-aestu numir publică m ună carti veclji di-al Constantin Cosmescu, “Basn e Aromănești”, tipusită Bituli tu anlu 1905, tu cari află m dauă pã rmiti shi ună puizii di-al Tashcu Ilescu.

Marcu Beza (Transpuniri: I. A. Ceara)

DODA

(Roman)

I

Lumea dit vitsinatã s-avea apurisitã di astã mã tsirea-a unei paitoni la Beca – atsea tsi nu para eara un lucru di-aradã. Di nuntru inshirã Pasia, fratslji a ljei shi unã muljari tricutã, pi cari nu u-avea vidzutã altã oarã. “Va hibã maea-a lor...”

– Ma multu ca sigur, maea, ã sh dzã sirã vitsinlji, aducã nda-sh aminti, cã avea aflatã tsiva di vinjirea-a alishte bitã rnã.

Mutrirã atumtsea ma cilistisitor la nã sã, ma nu avurã chiro; cã nipotslji u loarã agonja ã n casã. Shi, cum u dutsea di shamishdauã li bratsã pri scarã, ã ndauã sticuri arã sunarã shi arã sutli a lor.

– Mata avdzã m shi putsã nã hã rã cupilji, cã di anda lã muri muma...

– Canda ma nã inti... Dzã cã ashilã-i huea, nu lj-arã seashti si s-ameasticã, s-facã mueabeti. Altã soi, bunj oaminj.

– Furnjia easti shi giudicata: Paradz multsã tu mesi, mintituri, ashtiptã ri nisiguri... Tsi vrei, s-minduescu sh-elj...

– Itsicã t, ma shi ashilã... Unlu yini, altul fudzi, fã rã s-l-aducheshti imnatlu, tut chirolu acã tsats. Cum ã lj vidzum ma deaneavra, cã ishirã tuts treilji deadun, sumarã dzã nda-sh: “Aha”, ã nj dzã sh, “aoa easti tsiva, si shtii cã s-duc la garã, trã maea...”

Tu chirolu tsi la vitsinj s-dutsea ma diparti zborlu, elj dishcljisirã poarta di nsus shi, tricã ndalui prit un coridor strimtu, intrarã tu saloni, tã curã. Bitã rna, cã t tsi deadi cu ocljilj di un cadur ascã lnat pri mur, namisa di dauã fã shi di zã von lai di jali, ahiursi s-minã caplu:

– Tanã, Tanã! vinj io la voi, ma tini nu hii, pri tini nu ti aflu, feata-a mea...

Curmatã pristi misurã, di cali, cishiitã shi di fluminlu a noauã lor entipusi, di ma multi turlii, boatsea a ljei mizi s-aducea ca un scljim di cishiiri. Shamishdoilji Beca, apurisis elj isush, shidzurã nã inti-lj un chiro, nishtiindalui tsi s-dzã cã. Sora a lor, cu greu ã sh dinã sea plã ngul. Ma nã poi, agalea, cu zboari di hã idipsiri, u ashtimurã mpadi pri unã vilendzã; ea alã sãnda-si tu voli-lj, pi cã ndu ocljilj, dit cari archishura cã ti unã lacrimã ararã, mutrea fã rã ta s-aduceascã tsiva la unlu sh-la alantu. Dupã un chiro dzã si:

– Cari pistipsea, cari pistipsea vã rã oarã, s-agiungu io, la vrã sta a mea, pã nã aoatsi... Sh-ca s-nu yineats, ca s-nu mi-ashtiptats voi, cum vrea pot s-vã cunoscu?! Cã voi acriscut bã rbats mã ri tora, iara tini, ahara a mea, ti featsish trã mã rtari; mash Tana tsi nu easti...

S-astã mã tsi diunã oarã, pitrumtã di tsiva. Hilji-sa aspunea alã xitã tu cadru. Perlu, dat ã nsus, ã lj lundzea niheamã fatsa cu misidi apufã siti, ascuri chiola, ma s-nu eara imiripsiti di mutritã: licrã siri ca di lã crinj amã narã aclo ã ntr-ocljji, spunã ndalui – atsea vrea poatã si spunã budzã li neljisi trã daima – di unã minduiri, di unã mari mirachi niumpultã.

II

Tu afundul a unui ubor, cã trã cari dã dea ma multi casi, eara intrarea la Beca. Tsã nea catlu ntã nj dit a unlu analtu adã rã mintu, iu bã narã sh-nã inti di moartea ali Tanã, multu ma traptã, avã ndalui putsã ni ligã turi cu lumea. Un ver, Mihlu-al Shodi, lã si dutsea di cã ndu-cã ndu si-lj veadã; shi el cu unã fricã ndirsitã tra s-nu l-aspargã arihatea. Intra prit un ubor largu, tu cari un aputs adutsea niscã ntã njishcari, alina agalea scara di cheatrã shi nsus, nã intea a ushiljei, shidea niheamã frã ngã ndalui coasti; apoea, cã ndu apitrusa clupaticilu, un chiro ã lj avdza asunã tura cu lundzi dzã dzã ituri, prit udadz shi coridoari, ca tu un loc pundi. Nã untru, arar ã lj afla pri tuts deadun. Lu-ashtipta cati oarã Pasia:

– Tini hii, Miha? Bunã dzua! fã tsea nã sã cu boatsea di unã paraxinã ahã ndami. Shedz, Miha!

Shi zburã ndalui, s-tindea tã tseri mã ri, mplini di adutsearea aminti a atsiljei dusã. Cadrul di pi mur nu u-alã sa canda si s-hearã cudeatotlui trã daima, nsuflitsa itsicari lucru cu duhlu a ljei; u aducea aclo pi Tana, cu ntreg tricutul, cu ntreaga cã njisiri pisimã a vlihuritã tlor iu mortã lj nu-astã mã tsescu s-bã neadzã. Agalea, minduerli lã si turna di la ea cã trã hoara dit cari si xinitipsirã, cã trã atselj armash tu nã sã, cã trã maea bitã rnã a moartiljei, ahã nt cã t s-afla Pasia grã indalui:

– Lom carti...

– Di la Doda? Shi tsi dzã tsi?

– Ia, di unã di altã, ã ts pitreatsi sh-a tsia hiritimati; shi tsi s-mata dzã cã, mash cã nã va shi n-ashteaptã dipriunã.

Di multu ã lj pã lã cã rsea Doda s-ducã pã nã la ea, pã nã nu neljidi ocljilj trã totna. Elj, nu cã nu vrea, ma – afoarã di faptul cã s-afla tu unã giudicatã – cã ljurli cã trã hoara dit munti eara piricljoasi trã nã scãntsã oaminj cu aveari. Nã dã ea trã chiro ma bun, ama, an di an, s-alã ncea alti cheadits. Pã nã tu soni, hiinda-lã greu si s-ducã, u acljimarã pi Doda la elj. Fu greu, hrã zã irã s-pitreacã multi cã rtsã trã

s-u nduplică; shi, după atsea, iara tricu multu chiro namisa, pã nã s-lja unã apofasi tra s-aleagã dzua a vgariljei. Di atumtsea siptã mã n̄j ntredz mash di-aestu lucru zburã rã. “Adzã, ã nchisi Doda, mã ni va s-agiungã Sã runã, iu va shadã niheamã, iarã Sã mbã tã...”

Ashi misura dzã lili. Shi, tsi harauã mplinã di uinjisiri cãndu u vidzurã, cãndu u adusirã cu paitonea di la garã! Tricutã di shaidzã ts di anj, Doda – cu numili-lj adivirat Mia Cotadin – s-tsãnea ghini. Minutã, cu unã libade di veshtu, cu shamia lae dit cari lj-isha doauã ciulii di per cãnut pi tãmpli, mastea a ljei, cu tuti cã eara slã bucã, cu nimisurati sufri, eara ninga ruminã di sã nã tati shi ocljilj veashtidz cu lã crã n̄jli a aushaticlui, nu sh-avea chirutã ninca hã rã cupilja. Dupã emotsiili a protã ljei andã mã siri cu nipotslji shi nipoatã-sa, după durearea tsi lj-u avea dishtiptatã cadurlu-a atsã ljei cari nu fu tra s-u mata veadã, pã ru cã s-arinjiseashti; cu tuti aesti, multi dzã li tsã nu tu mutritã, tu njishcã ri, tsiva di njic cicã rdã sit. S-ciudisea tu sinea-a ljei, fã rã si-sh da ghini cu aearea: cum agiumsi pã nã aoa? Shi tsi cã liturie fu aestã? Entipusili u-anã pã dea: trenlu, trã prota oarã vidzut, cari s-purta shuirã ndalui tu lumi; arburlji shi cã mpurli tsi fudzea di ndauã li pã rtsã anda alã ga; tritseearea prisuprã-a puntsã lor asunã toari shi prit tunelurli lã i; tu soni, agiundzirea amã nat tu vrondul a unei statsiuni mari. U ashtiptarã nã scãnti muljeri soe, cari la ntribarea-a ljei njiratã, cã iu s-aflã, acã tsarã s-arã dã:

– Nu ti-aspari, Mie, nu va ti-alã sã m noi s-ti cheri. Aoa him Sã runã.

Ea u xana dzã si aestã numã, tu cari trimbura un iho duriros di adutseari aminti shi agalea; cu grailu plã mtu, cãndu intrarã tu cã sã bã, lã featsi rigeai:

– Ashi s-vã agiutã Dumnidzã lu, s-mi dutsets shi la Vicea, macarim s-ved iu shidea.

– Ghini, Mie, macã vrei...

Alantã dzuã, strã bã tã ndalui prit lava a unlui bazar, iu fluminlu di oaminj furnica tu soi-soi di stranji shi iu barã ndzi cu aumbrari di pã ndzã eara teasi, u loarã prit neshti chiushadz sum cafã sh di una parti sh-di-alantã. Tu tã tsearea cu soari caldu, mizi cã ti un tricã tor sã ndzã ma. Njarsirã nã inti, ea ntribã ndalui ca s-hibã cã mata easti ninca multu trã imnari; deadirã tu sucã chi cama urdinati shi, pri ningrã mururli a unei bisearicã albã, cu doi cambanaryeadz, s-astã mã tsirã.

– Ia mutrea, aestã-i! ã lj dzã sirã, aspunã nda-lj un ciliparyio, tsã nut nã oarã di bã rbatlu-ali Vici.

Chipenghi dati tu pã rtsã, nsus, alã sa si s-veadã firidzli cu pirdeadz, nã intea a curi shidea mixandri shi vasiljac tinir – seamni cã altã lumi ã sh dutsi bana nã untru. Mía li mutrea lungu sh-chirutã: aclo avea bã natã multsã anj sor-sa! ahã t ea cã t shi bã rbat-su fudzirã trã daima

fã rã s-alasã nitsiunã urmã după elj...

Di-aoa shi nclo, tuti-lj si mintea: amarea cu ntindirea-a ljei niagã lisitã, catridzili cu zã gã diri, lunjina atsea buisita shutsã nda-si pi apã, minareili di pri cari s-cã nta rugã ciunj shi alanti tuti cã ti-lj videa ocljilj trã prota oarã shi-lj si pã rea ca neshti lucrì trã tamã. Shi eara trã ciudie, cum lucrì ninsimnati, ninca minutsalji deacutotlui, sã ndzã ma ma limpidi dintrã ahãnti entipusi: pamporea, unã dimneatsã, archishura multu aproapea di meal, iu s-videa oaminjlji cum tritsea mardzina: Un cã ni avea alã tratã pri amari dit unã cã eachi: cariva tu tren cã nta cu avyulia ahã t mushat: “iieh, canda anghilj, canda dipunea anghilj”.

III

Mia Cotadin nu avea ishitã pã nã atumtsea tu lumi, shi bana a ljei s-liga ma multu di casa pã rinteascã – un adã rã mintu di cheatrã cu unã poartã mari.

Fu ntimiljatã unã oarã cu hoara, tu loclu iu vã rnã oarã, ma di multu, eara pã duri nicã lcati. Un gãrdelj di oaminj xinumsits, discã licarã aoa tu-un chiro greu, tã ljarã arburli shi sh-anã ltsarã ndauã apanghiuri varliga di un loc tsi vrea hibã vatra a hoarã ljei. Altsã vinjirã după elj shi cã sli, unã cã ti unã, si ngrã mã dirã unã ningrã altã, stizmusiti ghini, cu firidz di mitiriziuri, pri unã ntindiri di-amblatea di munti, armã nã ndalui codrul nicã rtit di dauã li pã rtsã, cu vulodz ascumti, cu izvuri nicati tu cã rchealji, sum ierghiuri, sum frundzamea-a cubeilor, di iu nu s-featsirã afan deacutotlui nitsi albili di zã mani. Ænghios, poljli a muntelui s-disheljidea mbugati prit unã bugazi tu lãrdzimea a cã mpului Saraghiol strã bã tut di cã ljuri. Cã litorlji vinjits di cã trã aclo, s-astã mã tsea nã scãntiori apurisits fatsã di atseali apanghiuri cuibã riti prit nã ltsã nj, ma multu noaptea, cãndu lunjinlji apreasi trimbura deadun cu stealili; shi, cara di vrea si ndreaptã cã trã Custur icã Hrupishti, cã sã badz avdzã ts cari trã dzea la pã nã yiri nã malã di oaminj di tuti soili, vrea treacã chiola prit nã untru a hoarã ljei.

Pri-aestã cali, la ncrutsiljarea a ljei cu misuhorea, s-afla shi casa-ali Mie Cotadin – hambla cu unã dugheanã, tu cari shidea mushat arã dip-siti pi-arafturi: atlazuri, canavatsã, madapolanuri, catifeadz di ma multi buei, trã mbi di cutnie, sheljuri molj, muslinuri shi alti veshturi cari eara cã ftati tu-atsel chiro. Dit mã gã zie, prit unã ushi njicã, s-intra tu hã eata a casã ljei pã tusitã cu ploci di cheatrã; unã scarã di lemnu mplin ti dutsea tu cirdachi. Mash dit unã mutritã aducheai cã easti unã casã di emburi aleptsã aclo: arã zboilu, scamnul di trã dzeari, cicrichea – tu dzã lili di sã rbã tori acupiritã cu unã mutafi; nastã nga un udã iu, pri unã chilimi di pri mur, aspindzura armati; nandreapta, prit unã soi

di pizulj anã ltsat putsã n shi cu pãrmã chi mushat scã lsiti, dã deai tu udã lu atsel bunlu. Aoatsi, mash lucru scumpi: yilie dit Vinitie, unã sinduchi di nuc mbugat nfluritã, disupra-a vatrã ljei dauã mã nãri di asimi, pri measã un tã vã cu ntreaga tã cã mi di crustali, strã lutsindalui sum zã von ndilicat. Aestã fu unã doarã di la numtã, shi cã ti adutseri aminti nu-lj dishtipta!

Petri al Cotadin, un taxidar nã oarã, avea vinjitã di Furca shi, tihisindalui s-hibã dzuã di sãrbã toari, dusi la cor, iu trapsi loarea aminti prit stranjlu tsi-l purta ma aleptu: firmani cu mã nits arcate liber tu nã poi, cioarits alghi, la brã n sileafea cu pishtoali; ma nu aspunea ca vã rã om ascur. Fatsa-lj bealã, cu tuti cã nu lj-eara mushatã, avea un sumarã s cari plãtsea. Namisa di-alanti feati din cor, Mia aduchi ocljilj a lui pirunsinda-si ma lungu, ma ngã sã itori: aduchi ma nã poi shi unã niarã vdari tinjipsitã ashtiptã ndalui dzua, cã ndu agiumsirã pruxinitelj di la Cotadin tra s-u caftã: shi numta s-featsi dupã un shcurtu chiro.

Dupã moartea a tatã lui ali Mie, nihiindalui altu clirunumsitor di parti bãrbã teascã, mã gã zia tricru tu mã na-al Cotadin, cari s-aspusi multu irbapi. Di multi ori, el isha tu horli di deavã rliga tra s-adunã virisadzljji, iara di ndauã ori pri an – cum eara adetea shi a atsilor di ma nã intiea-a lui – s-dutsea tu xinã tãts, tra s-aducã pãrmã tii nali. Ashi cã Mia armãnea, di-un chiro shi ncoa, mash cu Tana, a curi hãrã cupilji shi agiocuri ã lj umplea tutã casa. Di cã ndu-cã ndu s-apruchea di mumã-sa shi, cu shamishdauã li bratsã ascã lnati di gusha a ljei, sh-u ntriba:

– Iu easti tata?

– Iu s-hibã, scumpa-a mea... Ia stã i niheamã – tora vai hibã Biligrad, dupã trei siptã mã nj va s-toarnã.

Shi, anda u bã sha, mutrinda-u cu nisats tu oclji, Mia agãrsha di cripãri shi di vinjitorlu ascumtu tsi acã tsa sã-lj arã sarã ahãnti nãdii lunjinoasi: cum vrea acreascã Tana shi cum vrea u mã ritã cu un tinir irbapi, shi canda s-videa, alã gã ndalui, dauã li deadun prit hoarã, cã mã rusitã cu un ahtari dziniri shi, apoea, cum vrea u hãrseascã Dumnidzã lu shi cu nipots. Aesti mindueri dã dea azbuirari ma agonja a sticurlor shi adutsea pri niaduchiri noaptea. Atumtsea, dupã tsi u bã ga s-doarmã Tana, ã sh loa tu mã nã tsiva trã mpã ltiri shi s-ashtirnea di-unã parti tu yitachea a curi firidz discupirea partea di misuhori, cu platanlu veclju aumbrindalui unã pigadi di cheatrã.

Tu marea shi aleapta isihie a nã ltsã njlor, s-alina pã nã la Mia, scurdzirea-a fã ntã njlor, cã ntã ndalui ca un ritmu yios ili cã njusit, dupã cum u adutsea oara, a minduerlor a ljei, icã s-avdza aroputlu shi traca a vã rnei cã rvã nj calea. Nã scã ntiori, aesti asunãri di-a noaptiljei s-chirea tu un freamit vãrtos: Codrilj dit vitsinatã anã ltsa vronduri tsi s-alã sa dinapandiha disupra-a hoarã ljei, ashì cã Mia triansã rea nfricushatã: s-

apruchea di cohea cu icoani shi, sum lunjina a cãndilã ljei, acã tsa s-shushureadzã zboari di rugã ciuni trã bãrbatlu a ljei tsi eara dus. Shi, pã nã s-apugã rshascã apoea, cã ti fandazmi, cã ti pãrã miti frimtati di fãpturi legendari tsi bã narã poati, prit vã ljuri shi ljanuri, cã ti giunets lãhtã roasi di pri cã ljuri nu lj-adutsea ntuneariclu! Ma multu unã ugoadã di-aoa sh-un chiro, prit nodlu duriros tsi-l avu tu bana-a ljei, ã lj si dishtipta dipriunã tu adutsearea aminti.

IV

Fu ashì ca tru unã vearã. Dupã njadzã noptsã, s-avdzãrã ca di diparti, pristi dzenuri, ma multi tufixiri. Petri Cotadin ansãri ndreptu piocioari shi, dit firidã n firidã, s-avdzãrã n hoarã bots tulburati ntribãnda-si ca s-hibã di nu easti vãrã piricljju; ma lava chiru curundu. Dzua-alantã, unã Gioi di pãzari, s-aruvirsã nolgica di a unei apitrusitoari niirinjipsiri – prilundzirea a lãhtarã ljei di pristi noapti. Cã ndu lumea, cari nu shtea tsi s-facã, ahiursi cu tuti aesti si s-njishcã prit misuhori, namisa di calj shi pãrmã tii, la Cotadin tu cirdachi, iu Mia s-avea apucatã di lucru deadun cu sor-sa, vinjirã Tasa shi Lena, ma nã poi shi Despa al Prita, unã muljari ca di tsindzãts di anj, niheamã ma zburyearcã, ama fãrã di-arã eatsã. Aestã lã dzã si dit capitlu-a scãrlor:

– Ghini-i di voi, sorã, cã avets bãrbats ã n casã; a njia ninca ã nj bati inima.

Mia acumtinã cicrichea shcurtu di arocut shi cu hirlu namisa di dzeaditi:

– S-aflã tsiva?

– Da, trei vã tã mats... emburi di Goreanzi.

– Iu?

– Aproapea di Cheatra cu Sulã, nastã nga...

– Shi furlji?

– Nitsiunã hã bari, mash toari di sãndzã di cum intsrã n pãduri: unlu fu lãvuit, va dzãts, shi-l loarã cu nã sh.

Mia grã i pri mindueari, ca sh-cum vrea si-sh zburascã a ljei isã sh:

– Ahãnti cã lcãri di-un chiro shi ncoa... Cari s-hibã?

– Hm, featsi Lena, cari altu di nu vrea hibã Gruilu...

– Gruilu?

Shidzurã un stic. Diunã oarã, cu boatsea astã ljatã, aproapea si-lj da lã crã njli, zburã Vicea, cari pã nã atumtsea avea tã cutã:

– Nu, el nu mpradã... nu utsidi oaminj, ashì cum vrets voi s-pistipsits!

Mia ãlj cunushtea ghini, eara nvitsatã cu zburãrea-a ljei agunjisitã tsi apitrussea vãrtos unili zboari; ma fu ahãnt di niashtiaptatã aestã zbucniri, cã grã i uinjisitã:

– Apoea, Vice, sora-a mea...

Nã sã nu-lj bã gã oara; agonja, ascuturã ndalui caplu shi aspunã ndalui cu mã na:

– Ia, Tasa poati shtii... s-vã dzã cã Tasa...

Dit unã fumealji di chirã geadz, purtã ndalui iarnã-vearã dulamã shi tsã ruhi, Tasa bã tea sucã chili, intra pri la cã si, ma totna cu unã furcã n brã n dit cari turtsea dipriunã, canda nu avea altã cripari; cu tuti aesti, tsiva nu ascã pa a ocljilor a ljei anisihi tsi-lj dã dea a mastiljei vidzuta a unlui pulj di mpradã, searbidã, cu grunjlu adus putsã n tu nã inti. Pri denghea a ljei multi si shuptira: cã vrea eara di atseali cari ascundu furi, cã vrea avea ligãturi cu mãyistrili, ba cã ea isã sh taha avea cã lituritã noaptea pri un fus. Poati di aestã itie muljerli u-asculta, nu fãrã s-aducheascã unã soi di fricã ascumtã. Tora, pimtã la zbor, dupã unã mutritã agunjisitã cãtrã Vicea, gri, ca sh-cum isturisea un pãrã mit:

– Iu si mpartu cãljurli sum Padea Ghion, ishi tu-unã noapti cu ntreaga ceatã...”

– Gruilu?

– E, Gruilu. Canda fitrusi dit loc; shi Oani a meu nu-l cunuscu prota, ama s-mindui cã el prindea s-hibã. Aspunea ma alã cit tu lunã: tinir cu mustã tsi lã i shi barba zbãrlitã, ã lj strã lutsea neshti alsidz di asimi pri cheptu. Dzã si pri grailu-a nostru: “Ascultã oaspe, hii pãndixit aoa tu vali; fã -ts cali nã poi shi nchisea ma amã nat, dupã tsi va bitisim noi cu elj”. Atumtsea, Oani al meu turnã agonja cãrvanea, multsunjinda-lj cã lu-ascã pã.

Cãldura di la amiridz, tu cari lava-a pãzariljei s-fãtsea tut ma scã dzutã, fluminlu di hiri lutsindalui tu lunjina-a mundzã lor di soari, dzã dzã itlu a mushtilor lj-acupirea boatsea, njishcãrlu ca tu un, mizi-aduchit, somnu molav.

– Shi atumtsea, xana lo Tasa zborlu fãrã s-u mata ntreabã cariva, atumtsea, cã ndu pitrumsi di nsus atsel zghic, vã adutsets aminti?

– Cum di nu, featsi Despa-al Prita. Shi cã t di lãhtã ros s-avdzã noaptea. Tsi putu s-hibã?

– Dãldã sirã furlji la stanea-al Manuzã sh-li loarã cu elj tuti oili dupã tsi-lj ligarã picurarilji; bacilu mash ascã pã shi, agunjisit, deadi un zghic: “Luaaarã-lee, luaaaarã-lee...” Gruilu, di cãtrã iu eara Gruilu, avdzã acljimarea shi lã tsã nu calea-a furlor di turnã nã poi tutã turma.

Atseali spusi di Tasa shi altili cari avea ahiursitã si s-arã spãndzascã alã sa cu tuti aesti unã niaduchiri. Di unlu Gruu avea aflatã tuts, cã eara hilj di celnic avut, ashì cã turmili a lui ã lj hãrzã ea dzã li dearã ndul tra s-treacã di apa a Sãlã mbriiljei. Ma, cu chirolu, agudit di hãrã ci shi mprã dat di ma multi ori, fu bãgat cu zorea si-sh lja lumea n cap, deadun

cu tutã casa; ma hilj-su armasì di acãtsã calea-a codrului, adãvgãndalui fanã teasã a numilui a lui. Dupã anj di furlichi, unã primuvearã apoea, nu s-aspusi tu Zmolcu shi lã eara a tutlor trã apurie: “Nu mata easti” minduirã unjlji; altsã featsirã: “Dusi, va s-asteasi”; shi zborlu alãxit tu cãntic njarsi pri vimtu, s-aspunã di trei pulj cu peanili di-amalamã tsi azbuirarã disupra-a unei tsitati shi acãtsarã s-grã eascã:

Cãtrã iu va hibã Gruilu, atsel gioni di frunti?!

Shi nu s-veadi tora, tricã ndalui di munti-munti?!

Minduindalui la tuti aesti, cã ndu fu singurã cu Tasa, Mia ntribã:

– Easti idyiul Gruu dit muntsã lj Zmolcu?

– Midi el... Alagã pãgana, lu-alagã prit mealuri shi el easti pri-aoa pri-aproapea; tu dzã lili di pãzari s-ameasticã namisa di oaminj.

– Sh-ca trãtse s-arcã tu pãrtsã li-a noastri?

Tasa anã ltsã umirlji, canda vrea s-dzã cã: “Di-iu si shtii?” ama tut ea grã i cu unã soi di sumarã s:

– Vrearea, feata-a mea, arucuteashti sh-muntsã lj dit loc, sh-tsi nu-adarã omlu trã doi oclji mushats?! Dicã t, feata-a mea... S-astã mã tsi dit zbor, si sculã shi nchili ndreptu tu oclji pi Mia, adãvgãndalui peagalea nã inti di vgari: Cari s-da a codrilor di tinir, nu lj-easti datã s-hibã traptu di altã vreari; cã pãdurlu s-arãzgã nã... da, da, codrilj s-arãzgã nã.

V

Tu lunjina-a atsilor tsi s-featsirã ma nã poi, tuti s-limpidza pristi misurã, catiun semnu loa unã nsimnãtati greauã; ama atumtsea, cum vrea poatã s-lji intrã shubei ali Mie? Nu-ari zbor cã-lj fãtsea dimari multã a sor-sai. Criscutã cu ea di-anda eara nat, pãstrãnda-lj totna unã vreari nimãrdzinitã, fu amãrãtã cã ndu ahiursi s-discoapirã tu huea-ali Vici, cu cãt nainta tu vrãstã, ahãnti hãri alãxiti. Cu patru anj ma njicã, avea sor-sa tu grai, tu njishcãri, tu imnat, tsiva agunjisit shi niisihãsit. Pri fatsa-lj sumulae, cu budzã mplini, mãyipsit adusi la chiushadz sum unã ndilicatã aumbriri di puf, ocljilj arca lutsiri alãxitoari; shi cã ndu s-alãxe la sãrbãtori tu fustãnj cu buei apreasi, cu veri lundzi di tupazi, unã garofilã tu perlu-lj lai, ampãrea ma multu unã hiintsã achicã shoanji.

Ma nã poi, atsea vearã, va fu nolgica unã agoadã niashtiptatã: s-avea abãtutã tu bana-a ljei ca un vimtu tsi-lj guzgunipsi tutã anisihia a nchisirlor. Mia sh-adutsea aminti di unã searã. S-avea turnatã sor-sa di la Shoputlu din Cheari – salbitã-salbitã, cu anasa nicatã; u ntribã, mizi

putu si seljimă, mutrindalui tu pârtsă :

– Un căni, Mie... s-arcă pi mini; ama tsiva... nu fu tsiva... mi-aspă reai.

Di-atumtsea sh-nă inti, Vicea alina di multi ori, tu amurdzită, la idyea făntă nă shi căndu s-turna, după lundz discurmări, nu sh-afla loclu. Shi, dzuă di dzuă, anisihia u-ancurpilja tut ma multu. Stă ndalui ningră nă să, Mia, di multi ori lj-aducheia mutrita shi, macă turna caplu, sor-sa agonja ă sh muta ocljilj arushits. Dit sirin, ună oară, u loară hohutli di plăngu. Mia u ntribă cu nduljushari:

– Tsi ts-ai Vice? Di-ahăntu chiro ti ved ashi, dză-nj; nu-ts hiu io soră? Macă nu-nj dză ts a njia, pri cari altu ai tini tu lumi?!

Ună mari nivolji u-apitrusea Vicea tra s-cadă la cheptul a sor-sai, si-sh discarcă suflitlu, si-lj mărtiripsească tuti; ma, după un stic di tă tseari, ă sh streasi cu vărutshami mănjli, aproapea si-sh li frăngă:

– Ună mindueari, Mie... ia, mash ună mindueari, că nu va bănă m tră totna deadun...

– Sh-că tse, scumpa-a mea? Va ts-easă shi a tsia tihea shi va stai cu noi.

Vicea clătină caplu:

– Tihea-a mea... carishtii, va mi ducă poati tu xenj. S-mindui un chiro. Fără si-sh da ghini cu aearea di acăchisirea cănjisită tsi stricura tu zboari, adăvgă: Sh-ca s-hibă s-fug... s-mi cher tu lumi, tini tsi va dzăts, Mie, cum va tsă să pară?

– Nu, aestă nu-ari si s-facă... vărănă oară.

Ahănt apăndăsi, ama sum zboari trimbura ună frică ntunicoasă, carilj dusi căti putsă n un flumin di afărănă siri. Criscură eali, s-amisticară pănă shi tu somnul ali Mie; pănă căndu, tu ună noapti nvisă ndalui greu, ă lj si pâră că avdi ună ashuiră tură sh-un aroput di calj; shi prit sumnulentsa niaspus di duriroasă tsi nu para dinăseashti multu după unili yisi, avu dinăcali, ca ună străpitrundiri shi noima di cheardiri a sor-sai.

VI

Niscăntu chiro, Mia eara ca chirută; avdza, fără s-acăchisească limpidi, atseali cari ahiursiră s-arăspăndzască prit hoară, ună volbură ntregă di shubei, di zboari, tu cari numa-a sor-sai yinea sh-yinea diznou deadun cu-atsel al Gruu. Di el ălj agiumsii la ureaclji shi ună frimtură di isturisiri:

Iuva, Shubrets, adună Gruilu ună seară, sotslji shi lă spusi că easti chirolu si s-arăspăndzască, aestă oară tră totna; că el nu s-mata toarnă tu munti; shi s-ambrătsită cu catiun cu-arada, dispărtsănda-si tu zbuciumlu-a codrului acătsat di toamnă.

Mia pistipsea, că nu vrea aibă putearea s-treacă pristi aestă crutsi, ama inima easti ma vărtoasă di cum nă făndăxim, shi după ună scurdziri di chiro, ahiursi si să nveatsă, isihăsinda-sh durearea. Un cântic mash tsi fu scos pi denghea ali Vici, arăsună di căndu-căndu prit hoară shi adutsea căti un arăsunit yiu dit chirolu tricut; ama shi cănticlu s-agărsha preagalea shi minduerli ali Mie tora loa shi alti căljuri pitrumti di ună njilăoasă ljirtari. “Ashi-lj fu scriată. Canda nă să nu s-tirănjipsi, si-sh lja lumea n cap... Fără di-altă, di multă vreati ică-lj si featsiră măyi”

Ma cătră iu? Tu tsi parti a loclu s-ascumsi? Cum di nu ală să vără semnu tu vgarea a ljei? Tu călituriili a lui, Petri al Cotadin ăntriba dipriună; oamijn băgats maxus căleară locurli tuti pănă diparti, itsido chiushe acătsat di aumbra a vărmei indueală. După ahănti căftă riri ncot, Mia nu mata shtia tsi s-pistipsească. Minte a ljei, sārpiță prit lundzili săhăts di minduiri, di avigljari, dizbăira cumăts dit lăhtă roasili isturisiri. Ăsh adutsea aminti di atseali tsi-lj părăvulsiră neshti chirăgeadz: Cătră Pleasa, disupra a caliljei, eara ună hani apărănăsită. Aclu s-avea apărnghiusită nă oară un fur cu ună feată arăchită; ma, curundu fură nvăriligats shi vărătmats, iara trupurli fură trapti azvarna pănă tu loclu iu s-dzătsi shi adză “La Dauăli Murmintă”.

Tu mesea-a aishtor cripări, Mia intra niscăntiori tu shubei cătă Tasa: “Nu fu ea tsiva tu mesi? Nu lj-adră ea tsiva măyi?”... Duchimăsi, cu tuti puterli, nacă ălj scoati vără mistiryipsiri, ama Tasa nu sufla nitsiun zbor di-aesti lucri; turtsea năinti dit furca hiptă n brăn, shi mash di oară-oară ăsh astămătsea ocljilj niisihăsits cătă Mia, vărăndalui si zburască vără soi:

– Hei, tuti li shtii Tasa. Nu-ts ded io s-aducheshti? Tora, tsi pot io s-tsă dzăc?!

Cu tuti aesti, nă oară, pri niashtiptati, featsi:

– Easti aproapea di minti...

– Tsi-i aproapea di minti, Tasă?

– Că poati s-trapsiră tu vără căsă bă mari, iu băneadză... băneadză deadun nishtiuts di vără. S-aplică ma aproapea di Mia, shi cu boatsea scădzută: Ti-ai dusă la Teja? Du-ti, feata-a mea... Ashi singură, fără s-ti-aduchească vărănu. Shtii iu shadi: valea-valea nsus, ningră punti la Varoshă. Ari s-tsă da tu cărtsă sh-tu alti lucri; că Teja, feata-a mea, dipuni shi luna di pri tser.

Varosha s-acljima un stog di casi, ma multu neshti arăbătii, tu mardzina a hoară ljei shi ligati di ea prit ună punti. Eară tuti cătăchisiti di ghiftsă acătsats cu făvrăria, altsă cu muzica. Alushtor lă yinea shi oaspits. Puteai s-lă ljai torlu calea, căndu s-aprucheia tsărtsărosh, cu

pârjinj lundzi, trângandalui după elj tu alsidz maimunj ică ursi. Atumtsea, s-shideai s-lj-ascultsă; că nta până târdzâu cu avyiuili shi trumbetsli shi dâireadzli. Cându-sh-cându, ma, avyiuigeadzli nchisea, cu oaspits cu tut, prit horli deavârliga. Shi, noptsă cu-arada, s-fă tsea ună mari isihie tu Varoshă.

Pri ună ahtari noapti, luândă-si după zborlu ali Tasi, s-dusi shi Mia la mandisă. U află nguzmuljată nigră vatra iu ardea foclu, cu tuti că eara chiro di veară. Fără altă lunjină dicât atsea a pirăljei, aplicată disupra-a cărtsălor, s-avdza agalea mash boatsea-a ljei, frimtată tu discă cearea a unor misticadz, dintră cari ălj si alăncea ali Mie, diparti, ună hiintsă scumpă, ma multu ca sigur că eara Vicea, iara nigră năsă...

– Ia-lea, nidispârtsăts s-aspun shi di partea alantă ti-ashteaptă ună harauă.

– Harauă, Tejă? featsi Mia. Tsi altă harauă tră mini... S-u shtiu macarim că băneadză; că apoea, munti cu munti s-andă mă seashti, ma om cu om!

VII

Namisa di aesti, agiumsî sh-Tana tu ilichie. Trei siptămănj după protlu gioc tu cor, s-alănci la poartă Badola shi Steryiu al Dima, oaminj cu numă n hoară.

– Vă hârsits di oaspits? dză si Badola, shi fără s-ashteaptă, intrară shamishdolji nă untru.

După sumarăslu ma aparti tsi-l avea tu fatsă, după soea-a alăxă min-tului – că, cu tuti că eara dzuă di lălătoari, purta cundushi di veshtu, shilvări lăi shi lăpudz ca neaua, lundzi până la dzinuclji – Mia lă aduchi scupolu-a vinjiriljei a lor. Shi, birdipsită ma multu pri aestă:

– Cum di nu... mata ncapi zbor... Ghini vinjit, ursits ănsus.

Oaspitslji s-alinară shi, alăsănda-sh păputsăli nigră usha a udă lui atsel bunlu, featsiră ndauă jgljoati pi chilimi; ntănj Badola, scundu, fatsa-lj largă, mplină di sână tati, cu mustătsli albei shi ocljilj cari shtiu si-l facă pri om s-arădă; după el Steryiu al Dima, tsiva ma tinir shi nu ahântu lishor la zburări. Ma fără di el, Badola nu vrea eara Badola. Alăga aproapea daima deadun shi tu tuti s-completa unlu pri alantu. După tsi s-ashtirnură, Badola ahiursi:

– Ei, tsi dzăts, frate Steryio, agiumsî ghini aoa; apoea cătră Mia: Di si shtei, pri u alăgăm shi di tsi dipărtrări agiumsî...

– S-mi ljirtats putsă n, ălj tălje zborlu muljarea, s-lu-acljem sh-pri năs.

Dit chirolu căndu ninca eara nveastă nauă, ălj armasi ali Mie aestă adeti tra s-nu-lj dzăcă pri numă a bărbat-sui. Agunjisită ishi, ashi

tricândalui, arcă un zbor ali Tană tra si să ndreagă shi, dit hăeati, băgănda-sh caplu tu usha a măgăziiljei, grăi agalea, tra si s-aduchească:

– Alasă tora heamă... Badola shi Steryiu al Dima suntu nsus.

Cotadin ănchisi după năsă tu udă. După tsi deadi măna cu oaspitslji:

– Shi cum tsă si duc lucrili? ăntribă Badola. Nu-i ca tu chirolu a nostru, tora tut lucrî di-atseali ivrupicheshti au treatsiri; zuni mălămusiti, ciuprăchi, fljonguri; că batea easti shi a pârnmăteftsălor că li vindu, nu dzăc trătini, Cotadin, maca alantsă li aduc...

– Ascultă, oaspe Badola, apândisi cu un sumară s Cotadin, voi nu vinjit adză aoa tra s-nji zburăts di-aesti.

– Ai driptati, ai driptati, ashi easti... Di tsi zburam, frate Steryio? Aha, shtiu.

Shi Badola isturisi dispri ună avinătoari, cum s-loară după ună pitrunicljî tră nishani; aoa s-u-acatsă, aclo s-u-acatsă shi pitrunicljî vinji di s-ascumsi aoa, la Cotadin.

Tu-atsel stic intră shi Tana cu discul cu dultsenj.

– Ia-u pitruniclja! grăi Badola.

Shi feata s-arushi până di ureclji; putirli di pri discu zăngăniră niheamă, di multu tsi-lj trimburară mănjli. Că lca mash cătră tu shaptisprădzatslji di-anj. Cu tuti aesti eara ghini faptă; naltă tu boe, umbra-a truplui s-alidzea zveltă sum fustanea di shal streasă di mesi cu ună zună cu pahtali di asimi shi cu poala dininti mushat chindisită deadun cu crihteatsa a unei lilici, mastea a ljei aduna shi ună expresie di multă minduită. Cum s-apruche cu discul di Badola, aestu ălj shushură tsiva – ună ngljimă s-aducheashti, cari u featsi pri Tana di s-dusi prit ushi, alăsăndalui după năsă, ună măyie niaspusă di tinireatsă.

– Cându mutreshti la un ahtari bujor, uhtă Badola, tsă vini ashi, că ti doari ma multu, faptul că ausheshti... Ehe! ma catiun tu chirolu a lui, tora easti chirolu-a altor; tră atsea vinjim sh-noi. Pi Beca, pi Nachi al Beca, ăl cunushtets; easti di soe bună, ashtirnut shi cu aveari; ăsh arcă mirachea pri Tana, sh-ca s-vă arăsească sh-pri voi, noi lugursim că ari s-hibă ghini, sh-di-una parti sh-di-alantă.

Părintsălj a featăljei s-mutriră tu oclji. Mia apândăsi ntănja, adiljoasă:

– Apoea, s-vă da ghineatsă Atsel di-Analt, aestă nă fatsi ună tinjie, mari tinjie... fără di-altă, ama ashi, pri niashtiptati... io nu shtiu, s-vă dzăcă el, adăvgă, aspună ndalui cătră Cotadin.

Zboarli a ljei nu eara lipsiti di niheamă prifătseari. Di multu sh-u-

avea bă gată ea tu minti tră Beca, avea aflată cum shidea lucrili, s-avea acă chisită shi cu bă rbat-su shi, di la una dzuă la alantă, s-ashtipta la ună ahtari arasti. Cotadin lo zborlu shi dză si:

– Macă ună feată agiundzi tu ilichie, easti ca puljlu tsi lj-acriscură arpili, nu mata shadi tu cuibar, cari, ma curundu ică ma amă nat, va sh-lja azbuirarea; ashi că, ma s-lu-ară sească ahăntu pi Beca, di-ari haraua s-u aibă, hă riosh him sh-noi s-u dă m.

– Mash, că t intră nolgica Mía, cu boatsea nisigură di lă crinj, s-nu u ducă tu xeani... ună soră am sh-u chirui, s-u cherdu tora sh-pi Tana? Nu, pi Tana a mea nu u-alas din casă... Beca easti singur, fără pãrintsă, s-yină la noi sh-va nă hibă dziniri sh-hilj...

Steryiul al Dima apãndisi:

– Aestă poati si sã ndreagă lishor, va-lj dză tsem al Beca.

– Da, da, va-lj dză tsem, apruche shi Badola. Iu-i vreari shi voli bună, tuti s-bagă di cali. Apoea, fără s-mata ashteaptă, teasi mănă: S-hibă cu tihi!

– Cu tihi, shi s-bă neadză xana dză siră tuts.

Shi oaspitslji fudziră s-ducă hă barea atsea buna.

Nachi al Beca s-avea xinitipsitã di tinir. După anj di cilistisiri, tu un chiro cãndu ananghea di nsurari ahiurseashti sã s-aducească tu bană, ânchisi năpoi, tra si-sh aleagă soatsa di-acasă di la el. Agiumsi n hoară cãtră seara. Ncãlari, tu stranji nimseshti, mastea-lj cu mustăts beali, aumbrit di ună capelă, nu-avea cum si-l cunoască lumea. A născãntor, cari ntribară, chiragilu lă dză si:

– Ficiorlu al Beca sh-ali Sie.

Zborlu triclu agonja. Muljeri s-astãmătsea pri prag, feati cripa preascumta portsã li di-l mutrea njirati. Shi, cum alina calea, ãsh avdza numa, deadun cu shushurãri mushati di alã vdari tsi-l acupirea dinãpoi ca un moscu dulsti.

– Picat di pãrintsă, cã nu bă neadză si-l veadă... dză si ună bitãrnă.

Aestă ãlj adusi un hior di niashtiptatã adiljari. S-mindui la triclut. Aclo s-agiuca nãoarã cu ficiorlji. Neshti pluchi avea acriscutã analtsã tora. Trapsi la ună tetã iu soea, oaspits di-a pãrintsãlor, s-agonjisirã si-l veadă. Shi, avdzãnda-lj grailu fronim, cunuscãnda-lj shi starea, cãts nu vrea s-lu aibă dziniri! Ma ocljilj a lui, ditu-arhie, ãlj armasirã la Tana. Cãndu ãlj pitricu pi Badola shi Steryiul al Dima s-u cafã, di-sh deadi tutã sivdaea pi acăchisirea-a lor, tut chirolu nu ishi din casã. Imna di-aoa shi-nelo tu udã, mutrindalui niarãvdãtor pit firidã. Cu tuti cã eara mplin di ncreadiru, aproapi sigura, inima lj-ansãrea, agunjisitã cãtivãrãoarã: “Pots si shtii, dză tsea tu sinea-a lui, io hiu cu multu ma triclut...”

Ama cum s-aspusirã pruxinitslji, truoarã putu s-aduceascã dupã su-

marãslu-a lor di sihãryeari anichisitori, alãgã nãinti-lã cu fatsa apreasã, mintinda-si tu multsunjiri. Elj intrarã cu zboari di urãri.

– Dicã t, ia tsi va Mía... shi-lj dză sirã.

– Iara io, featsi Badola, lã dzăsh: Iu-i vreari shi voli bună, tuti s-bagã di cali.

– Ashi easti, dixi sh-Beca shi, dupã un stic di minduiri, Cotadin shi Mía suntu di-aoa sh-nãinti pãrintsãlj a mei, s-fãtsem cum vor nãsh.

VIII

Ahiursirã etimusirli. Teasirã tu cirdachi unã vilendzã. Ashtirnut cuocioarlu ncrutsiljati, ningrã el patru calfi, araftul Pandu lucra fãrã astãmãtsiri. Tu irusha-a mãnjlol livendi, cari ngrãmãdea vãrliga stuliili trã numtã, avea shi chiro trã zburãri. Prit zãnatea tsi u-avea, aestu Pandu cunushtea shi misticadzlji a nicuchiratorilor, pri iu s-dutsea la cuseari. Om di-a caliljei, ma nu purta zboari di la un la altu. Trã tuts afla cãti unã urnimie, un pãrãmit, unã ngljimã di lishurari.

Unã dzuã, di cum ahiursi lucrul, nu scoasi un zbor. Sufri ãlj si ahãndusea pi frunti-lj. Ocljilj a lui imiri, arushits putsãn, arca di sum yilie mutriri, deafurishalui, cãtrã Mía, cari, băgãndalui oarã, lu ntribã:

– Pãtsãsh tsiva?

– Tsiva dip, Mie.

Ma tonlu a boatsiljei asunã, cu tuti aesti, nduelnic. La cilistisirea-a muljariljei, ãsh alãsã capu nghios. Un chiro, criscu lungu, vãrtos, huliros, cãrtsãnitlu a foarticãljei dit mãna a lui.

– Arãu nu easti... Trãtse s-hibã arãu? dzã si el ma multu ca trã sini. Apoea, dinãcali, anãltsãnda-sh ocljilj: cãndu fudzi Vicea?

Ea triansãri:

– Vicea? La tsi-i bunã, Pandu? Fu unã noapti cãtrã Gioi, eara toamnã, tora dosprats di-anj.

– Atumtsea nu ncapi zbor: Aestã va ti hãrseascã; nj-u dzã si Nazla...

– Cari Nazla, shi tsi dzã si Nazla, Pandu?

– Nu-l shtii pri Nazla chiragilu? Ândauã dzã li ma nãinti, apucat di furtunã, s-apãnghisi la un mãnãstir, dincoa di Ianitsa. Fu ashtiptat ghini, cu mãcari sh-cu biuturã; shi, stãndalui la mueabeti pãnã tãrdzãu cu iguminlu, aestu ãlj pãrãvulsi, namisa di alti, di un xen, un fur, dzãtsea el, unã tihisiri trã ciudie; cum bãtu cãtrã tu hãryie la poarta a mãnãstirlui, agunjisit pitrumsi nsutsãt di unã featã, ãl sculã dit somnu shi cãftã s-hibã ncurunats...

– Âncurunats?! Shi nu dzã si cari easti?

– Nu... ãsh deadi ashi unã numã; ama, cari altu... chirolu s-uidiseashti; iarã feata nu s-cunushtea, cã purta un vel lungu ndes.

– Shi iu-i tora Nazla s-lu ntreb?

– Fudzi, Mie.

Ea nu mata grăi; ma ocljilj, mastea ntreagă aspunea deasă tului tsi lucră tu nă să. După multi isă chi bitisea tu sinea-a ljei:

– Itsicum, macă âsh băgă curuna, s-acljamă, că el nu avu minti arauă.

Apoea, multu chiro, mintea âlj si turna cu ncreadiri, dipriună, la sorsa. Aestă nchisiri, azbuirarea cilistisitoari a minduerlor pristi tsări shamări, easti di multi ori shi un semnu di ascumti sârtsinj: “Nu s-poati”, âsh dză tsea Mia, “prindi s-ljau vără hă bari; ia că sh-ocljul astângul ahiursi sâ-nj bată, shi căndu-nj bati ocljul astângu, totna dicesu tsiva”.

Dealihea, ună seară, hilji-sa intră prit ushi cu ună carti tu mănă. Mia u lo; cu tuti că eara niarăvdă toari s-u-aleagă, u shutsă putsă nănră dzeaditi, tra sâ ngecească tsiva: “Di la cari s-hibă?” Arupsi fachilu shi agonja mutri la simnătură. Âlj yinea si zghilească, atumtsea: “Di la Vicea, di la Vicea...” ama un nod âlj s-acă tsă tu gushi. Cu ocljilj muljats tu lă crinj, străbătu arândurli cu multă mirachi cari, fără s-lj-aducă aminti di tricuit, lj-adutsea urăciunj tră Tana. Ândauă sticuri armasi ca mută cu mutrita pri carti. Apoea ntribă:

– Cari u-adusi?

– Ghiclu, mamă.

Si sculă shi, fără si s-mata minduească că-i noapti, ânchisi dinăcali la Ghiclu. Ama, aestu, nu avea nitsiună limpidzări. Căndu s-fugă di Sărună, vinji la hanea-al Patira un nicunuscuit shi-lj deadi cartea: “Tră Mia Cotadin”, mash ahăntu dzăsi. Shi căt nu vrea s-facă Mia tra s-află ma multi! Cu tuti aesti, tora eara hărăcoapă; shtia macarim că băneadză, că nu u-avea agărshită dip sor-sa că, aclo diparti iu eara, lo hăbarea di cum Tana sh-u-avu tu minti si scrii trăsh năntea-a numtă-ljei. Tr-atsea, căndu Tana ncălică calu stulsit, căndu u nchisiră cu zvonlu di niveastă, căndu u scoasiră tu misuhori shi, cătilin, tu tactul unduljos a cănticlui:

S-nă fats noauă ficiori
Ca lutseafiri shi ca sori...

ahiursi s-tragă corlu, Mia nu putu s-nu-sh dzăcă, namisa di lă crinjli di harauă: “Ca s-eara shi Vicea, ca s-u videă, căt ghini va-lj părea shi căt vrea earam tuts hăriosh!

IX

Shasi mesh după ncurunari, Nachi al Beca fudzi iara tu xeani, di iu continua si s-toarnă, di căndu-căndu, verli. Ashi că, ună nauă bană

ahiursi la Cotadin. Cu chirolu, Dumnidză lă durusi shi njits, doi ficiori shi ună feată. Shi pri Mia nu u-acă tsa loclu di ahănti huzmets. Ea si-lj lja mbratsă, ea si-lj leagă nă, ea s-lă agăljusească somnul cu căntitsi shi părămiti lundzi, ea s-lji mbuneadză ma amănat căndu si ncărliga...

Di-aver, avea sh-cripări, sâhăts hulisikoari, di nu mata putea Mia; ma un arăs, ună tindeari a mănushotilor di njits shi tuti tritsea.

Născăntiori tu nsirari, după agoana a dzuăljei, s-ashtirnea tu grădina di năpoea-a casăljei. Aplicată pristi vără ampiltitură, tu atseali sticuri di tinihai, căndu tuti lucrili shidea ncurpiljati tu mushuteatsa-a ascăpitatăljei, căndu vimtul aburea prit iarbă shi frăndză, purtăndalui vără soi hăbări di la atselj ândipărtats, Mia âsh alăsa mintea tra s-deapină liberă hirlu mintit a trailui a ljei, dit cari vilisea, căshtiga tră sor-sa nu lipsea vărănoară. Tu nyilicirea di tsi ma salbită a vărăzduhului tritsea puljlji, fără numir, tu trămbi ndeasi ca neshti niori, shi arca dit azbuirari căti ună acljimari.

– Puljlji, Dodă, puljlji! fătsea njitslji, agiucănda-si varliga.

Shi, tră faptul că maea nu sh-anăltsa mutrita, s-alăchea di nă să, acătsa s-u hăidipsească pri fatsă, âsh arca bratsăli pi după gusha-ljei:

– Dodă â â...

– Scunchilj a mei!

– Puljlji, Dodă, vedz puljlji!?

– Da, puljlji s-toarnă di la sculie.

– Di la sculie... nveatsă sh-elj, nu Dodă?

Iara unlu cu boatsea căntătoari, di niaduchiri:

– Nu-s puljlji huts, Dodă? cătse nu azboairă nsus, ânsus, dip ânsus?

Fatsa-ali Mie s-lunjina di un sumarăs nistăpuit.

– Di s-aveam arpi, Dodă, vrea azboair shi io... vrea azboair păâ nă la Dumnidză.

– Pă nă la Dumnidză, yishtearea-a mea? Apoea nu-i ghini, că ashivvrură unăoară oaminjlji sh-anăltsară un pirlu analtu-analtu, s-da di tser shi Dumnidză lu nu lj-ală să. Dumnidză lă lu-asparsu pirlul.

Mia apăndisea ntr-aljurea, căndu frimtareă âlj acrishtea iara, namisa di mindueri: “Vahi, tsi-adară Vicea?

Ciucutirli a favrilor păpsi tu Varoshă. Ună căti ună ahiursea lunjinjli s-bată peanili. Mia li mutrea fără s-va. Mash casa-ali Tejă schirea tu ntunearic; sh-u făndă xea pri mandisă aclo, nauntru, ningră vatră. Ghini lj-avea dză să nă să: “Ia, că nidispărtsăts s-aspun, sh-di partea atsea ti-ashteptă ună harauă...”

Dit născănti cărtsă loati, căt shi dit shuptirări tsi fură arăspăndzăti ti-apuriseshti cum, aduchi că sor-sa, deadun cu Gruilu, vrea s-află

Să rună. Di-atumtsea nă inti, di că ti ori loa hă bari di vgarea-a vărnu chiragi, s-agunjisea si-lj cadă cu rigeai: “Vedz di u caftă shi spuni-lj, frate, spuni-lj s-yină, că s-featsiră tuti buni tora shi agă rshiti, shi nu u-ari vărnu tu ară u, mash s-yină, că easti shi moarti nolgica...”

X

Pimtă poati di zboarli a sor-sai, fără di-altă sh-di greauă mirachi, Vicea apufă si si s-toarnă veara tră un mes-doi. Mia nu avea zbură tă di-aestă; ma după purtarea-a ljei, după etimă sirlu tsi li fă tsea dipriună, vahi cari nu aducea, oaspi vrut eara ashtiptat la Cotadin? Cu tuti aesti si ndriptă că tră hilji-sa ca tră mistico:

- S-nu dză ts... Tră tse si shtibă lumea? vără s-nu shtibă.
- Vără, dip, mamă, gră ea ară dză ndalui Tana, mash tini sh-io... sh-hoara tută.

Iara dzua tsi vrea yină, pi Mia nu u-acă tsa loclu. Isha dipriună din casă, s-dutsea pri-ună sucă chitsă, cari tă lja calea sh-u shcurta pănă tu un loc ma ană ltsat dit mardzina a hoară ljei, di iu mutrea calea: “Di-aclo va yină” shushura tu sinea-a ljei. Minutili canda nu tritsea. După lundzi adă stă ri s-turna iara agunjisită nă poi:

- Tană, feata-a mea, ia mutrea sh-tini, că tse amă nă ahă ntu?
- De, mamă, că ndu va hibă, va agiungă tora, dză tsea hilji-sa, că fătă ndalui s-bitisească cu anischirsirea.

S-avea faptă noapti shi Vicea ninca nu s-aspusi. Nipotslji nu vrea nitsicum si-s ducă ta s-bagă s-doarmă. Cu niscă ntu chiro ma nă inti, Mia lă dză si că va lă yină ună altă Dodă, ună Dodă-noauă după numa cari sh-lj-aramasi. Iara tora, namisa di multi triansăriri di niisihie, di ashtiptari, eara ană nghisită s-lă apă ndisească shi a lor:

- Cum easti Doda-noauă?
- Cum s-hibă, ia ca mini.
- Ca tini? Dodă?... Shi că tse fudzi Doda-noauă?

Antribărli cura. Unili u mintea pi Mia. Di că ndu-că ndu s-frimta tu mintea-a ljei: Sticlu a protă ljei andă mă siri... cum vrea hibă?! Tsi avea si-sh dză că după ahă ntu chiro?!

- Shi vai aducă lucruri mushati, Doda-noauă?
- Sigur, că ari s-aducă.
- Multi?
- Multi.

Atumtsea ară sunară pi că ldă rmă caljlji.

- Agiums! featsi Mia, shi tuts deadiră dealaga.
- Poarta s-disheljisii largă!
- Mie!
- Vice! Tini hii, tini hii?...

Zboarili s-chirdură tu lă crinli a lor amisticati. După tsi sambră tsitară tuts, Vicea s-turnă că tră njits:

- A tă lj suntu, Tană?
- Shi bă gă s-lj bashi, că ndu tu lunjina a lă schidzlor di dzadă, muma a lor lă dză tsea cu arada:
- Aeshti suntu Giogea shi Sili, shamishdolji mări geanabets, shi aestă -i Pasia, singura-a mea fronimă.

Iara Vicea, hă idipsinda-lj,

- Ca purunghilj, Tană, s-tsă bă neadză...
- Cu ntă nja valmă di la vinjiri, cu lumea tsi tritsea s-u veadă pi Vicea, surărli nu avură chiro că ndu si-sh zburască tu-arihati. Tră sh tu antreia dzuă, tu oara a ască pitată ljei, s-trapsiră shi eali nsus tu udai. Stă ndalui ashi, ună nigră altă, suflitli a lor trimbura di ună niaspusă multsunjiri, tu cari, cu tuti aesti, si stricura shi ună ndirisi; dină sea ninca ntră eali ună dipărtari niguroasă, ună ahă ndami sâ pată di multili dyeafurei, că ti adutsea chiro lu tricuit tu lunga dispărtsări. Mutrea Mia la sor-sa, cu njirari u aprucea di icoana tsi lj-u-avea pă strată tu mintea-a ljei. Ocljlj, eara idylj, cu tută stră lutsirea a lor arcuroasă ca di niputeari; hiri că nuti s-andză ma tu per; seamni di curmari timpurie aspunea mastea a ljei mushată.

- Cum ti-ală xish, Vice! dză si Mia.
- Tsi u vrei, xină tatea... Singură, aclo diparti...

Boatsea lj-avea armasă idyia, ca di-altă oară, putsă n zbcunită, aruptă tu zburări shi tamam prit aestă, pulsul a tiniramiljei tora u fă tsea s-ară sună cu ahă ntu ma că njisită.

- Anj sh-anj, adă vgă nă sâ, ashi, chirută... dipriună mi mindueam la tini, la voi tuts mi mindueam, Mie. Yisi amari nyisam. Shi că ndu bă tea că mbă njli la sâ rbă tori, că deam ân dzinuclji, ahă nti cruts tsi-nj fă tseam: “Dumnidzale, Dumnidzale!”

S-astă mă tsi, tsă nută canda di irinea deavă rliga, ună irini fără mă rdzinj, cari s-umplu curundu di asunări. Ahiurhiră s-bată ciocanli tu innatlu a pră vdză lor di tsi ma aproapea; mudziti s-avdză ră n hoară, apă ndisinda-shi. Apoea tă cură, shi prit isihie acriscu, priningă murmurlu a fătă nă ljei di sum platan, shi un freamit agă ljusit, angucit ma multu, un freamit di frundzami cari spunea di codrul dit vitsină tati, cu misticolu a lui umbros, cu api ară ts di crustal, cu njurizma di mushclju shi fearidz ā ndisati, cu lundzi că rvă nj shutsă ndalui calea prit poala a lui.

Idyi eara tuti, afoară shi tu udă lu a lor; aclo vatra, ashtirnuminturli tu măr dzinj cu că pitunji nviscuti tu tsă sâ turi scumpi, după cum tsă nea murlu, dulapea di lemnu scă lsit shi, pristi el, ună frescă di mănă na-unui zugraf di-a loclu tsi aspunea paradislul. Tu ară dzli di garivaldu a

ască pitată ljei s-apreasiră tră un chiro bueili nvieljati; scoasiră nă inti videarea a protă ljei pã reacłji, ană fã tinda-si tu ună mushuteatsă niantricută; omlu tu afundu, chirut, andzã rit mash sum alumă chi; dincoa muljarea; ningrã pomlu ncã reat di carpo mã lâ musit, dit cari s-amintă shi anangã sã irea a picatlu. Anłji di dimultu s-turnarã nã poi. Surã rli s-vidzurã acriscuti deadun tu ună caldã vreari. Tu ureclji lã asuna ca prit somnu boatsea a tatã lui, citindalui dit ună carti mari pã rã mitlu atsel cu sharpili grã itor, cari li pitrundea fã rã s-aducheascã, di ună aspã reatã uinjisiri, ca sh-cum vrea lã yinea ună noimã di tsiva dit ahã ndoasa a ljei ã nsimnari:

“Sh-ari dzãsã sharpili cãtrã muljari: Nu va murits cu moarti; cã shtii Dumnidzã, cã tu itsicari dzuã va mãcats dit el, va vã si disheljidã ocljilj a voshtri, shi va hits ca Dumnidzãlu, cunuscãndalui ghinili shi arãulu. Sh-ari vidzutã muljarea, cã bun easti pomlu la mãcari sh-arãsit a ocljului la videari, shi cum cã mushat lucrul easti s-cunoshti; shi luãndalui dit carpolu a lui sh-ari mãcatã shi ari datã shi a bãrbatului a ljei, shi ari mãcatã cu nã sã ”.

Cu mintea poati la picatlu di ma tã rdzã u, cari singurã vrea poatã s-li ndipã rtheadzã, muma lã dzã si nã inti di moarti: “S-nu vã dispã rtsã ts, scumpili a meali; deadun s-armã nets shi s-hits ahari una-a alã ntei”.

Mia sh-aduhea tã mplili ngriunati di cã ti avea vrutã si-lj dzã cã, sh-mash ahã ntu putu s-greascã :

– Cã tse fudzish, Vice? Shi fã rã shteari, ashi, fã rã s-alash un zbor?

Sor-sa clã tinã caplu. Tsi vrea poatã s-apã ndã seascã? Unã puteari ma nsus di ea isã sh, ma pri-ansus di itsicari ncuntrari shi di cari nu-sh dã dea cu aearea, u pimsi shi dupã ndauã sticuri dzã si:

– Shtii, Mie, cã ndu-nj zburã sh unã dzuã di tihi? Aestu-nj fu tihea... Shi, cã mi dush dupã Gruilu, nu-nj pari arã u, nu mi plã ngu, Mie. Fu bun cu mini... mi tsã nu mash tu vreari sh-tu tinjie. Mi doari mash tu suflit, cã nu fu s-avem sh-noi un nat, un singur s-n-avea datã Dumnidzã-lu... Tu tinireatsã, cum tsi s-hibã, ama cu tritsearea-a chirolui nã aduchim ma singuri, ma apitrusits di urã t. Stã m deadun cu Gruilu, ori di chiro ntredz, fã rã s-alã xim un zbor... fã rã unã boatsi di njic tra s-nã hibã unã hã idipsiri. Sh-ca mã ni va nã dutsem dolji shi nu avem cari s-nã ncljidã ocljilj tu dipã rtarea atsea laea...

Boatsea ã lj si curmã niheamã, si sã rma ahã t di jiloasã tu aumbrili tsi s-aduna varliga. Fatsa nu-lj si videa. Mia u streasi di mã nã shi-lj aduchi dtheaditli trimburã ndalui tu a ljei. Prit ushi intrã Tana cu tuts njitslji, cari s-tsã nea di poala a ljei:

– Armasit tu-antunearic, featsi ea shi s-astã mã tsi nigritã cu mã narea apreasã tu mã nã .

Njitslji vinjirã ningrã nã si njirats:

– Doda-noauã plã ndzi, mamã !

Njishcatã di zborlu a lor, Vicea ã lj ambrã tsã tã :

– S-bã neadzã elj tora, elj suntu sh-ficiorlji a mei.

XI

Aesti putsã ni mã rtiripsiri avinarã ngã sã irea tsi s-avea amintatã namisa di surã ri. Cã t mata shidzurã deadun, fu unã harauã di-aver tră eali, tra s-njargã la avinji icã prit pã duri shi vulodz cunuscuti, di iu unã oarã aduna cimbru njurizmat. Tu multili seri isha cu tuts a casã ljei. Eara naparti di hoarã un loc iu-lj si dzã tsea La Rungu. Cotadin s-ashtirnea aclo pi iarbã namisa di oaspits. Tana nchisea cã rarea cu tuts treilji njits, iara Mia shi Vicea armã nea singuri ningrã un stog di fadz, cari s-muta analtsã, ca neshti avigljitori, la intrarea n pã duri.

Lumea cari tritsea calea, mutrea la surã ri cu unã aduchiri ma ahoryea; tut mata acljima tu minti cã ti tsiva dit cã nticlu di altã oarã shi acã tsa si-sh dzã cã shuptirat di veclji ugoadi. Shi ali Vici chiola, tuti ã lj si aspunea ca un afundu nilimpidzã t. Cu tuti aesti, nã scã ntiori, stã ndalui aproapi di pã durea cu arburlji di dininti tsi ascundea Shoputlu dit Cheari, unã oarã cu avroslu gurguit a fã ntã nã ljei, cu njurizma pitrundzã toari di mã runj, cu stindzirea-a vahtiljei tu ascã pitatã, acã tsa si fiturseascã adutseri aminti yii, cum unã anangã sã iri niastimtã tra si-sh lishureadzã suflitlu; “ningrã shoput nã vidzum... Atumtsea nu-l cunushteam” dzã si unã oarã Vicea, xana bã nã ndalui tră un stic, hiorlu atsel di dimultu.

Aclo, tu aumbra a fadzlor, mã ritã shi di aumbra a nsirariljei, un cã ntic, zã gã dit di la vã rã stani, s-avea dã ldã sitã pristi nã sã. Ea scoasi un zghic; tu idyiul stic ã lj strã fuldzirã prit minti tra si s-arucã mpadi. Trã ndauã minuti nu mata shtiu tsiva. S-dishtiptã ma nã poi cu el ndreptu n fatsã ; zeghea dinanumira, iara tu mã nã unã veargã .

– Nu ti-aspari”, dzã si nã s “ti vidzui tu piriclju...

Un freamit di frã ndzã cã lcati s-avdzã aproapea.

– Noapti bunã ! avea adã vgatã agunjisit shi s-dusi.

Cã t di apufã sitoari suntu nã scã ntiori tihisirli di tsiva dip, dit banã ! Multi noptsã, prit yisili a ljei avea strã bã tutã mastea a xenlui. Tihisirli tu cari s-andzã mã, licrã sirea-a ocljilor a lui tu amurdzita a frã ndzamiljei ã lj alã sarã tsiva niashtiptat tu suflit. Cã ndu ã l vidzu ndaua oarã, inima ahiursi si-lj batã vã rtos; tu tulburari, nu-lj si limpidzã rã dicã t putsã ni di zboarli a lui:

– Ti cunoscu di multu, avdzã i di tini...

Cu multu greu putu ea s-lj-u ciuciurã ntribarea tsi-lj s-avea alinatã di ahã nti ori pri budzã :

– Cari hii?

– Di mi shtei, poati nu vrea mata stai si zbură shti cu mini.

Apoea află. Shi, după apurisia nicață di aspă reari a protilor dză li, minduirea tra s-hibă vrută di un gioni a cui numă eara purtată tu că ntiști, niashtiptatlu-a alishteți vilisi tsi lj-u adusi dit muntsă, aproapea lu-ală xi shi-lj deadi ună imirami nicunuscută a boatsiljei a lui, di cari ahă ntsă trimbura, ă lj angă sã iră ma vã rtoș simtsurli. Seri shi seri avea avigljată că rarea că trã shoput, lundzi sticuri fã rã capit. S-fã tsea noapti. Bã terli a ciucă toariljei pitrundea greali, nihunipsiti, tu ashtiptarea-a ljei, că di multu el nu s-mata aspunea. Un chiro, avea vinjită mash tra si-sh lja oară bună; ă lj dză si, cu ntunicos mistico:

– Ȃnj ligai bana di pã duri; ca s-nu ti-alias, curundu va-nj cadă caplu mpadi.

Agiutată di aumbră, ea shushură, atsea tsi nu vrea poată, ca s-lu murea tu fatsă:

– Lumea-i largă... s-nă dutsem, s-fudzim aljuea...

Aesti li spunea Vicea, adutseri aminti ca dit un pã rã mit. Apoea fuga-a lor, ncurunarea agunjisită la atsel mã nã stir, zã gã direa dit un loc tu altu...

– Ma sh-ahă tã oară, s-nu dai vã rã semnu di bană!

– Vahi puteam, Mie? Va s-earam multsunjită s-aflu mash, di oară-oară, hã bã ri di la tini că hii ghini... că tuts hits ghini; ama, ta si sã l-gheam vã rã zbor, mi loa frica.

– Shi pri iu ală gat, că nu fură un an i doi?!

– Sã rună shi tu Sear, nã dusim Xanti shi nã turnă m iara, di nã ashtirnum sum altă numă trã sh Sã rună.

– Sã rună, xana dză si Mia pri mindueari. Aclo nu vrea ti-aducheshti ahă ntu xeană, ă nj dză siră că suntu multsă di-a noshtri.

– Suntu, Mie... La Bezesten, sh-tu locurli deavã rliga, sucă chi ă ntredz, ară dă psiti după zã nã ts: aoa araftsă lj, aclo cuiumgeadzljji, bã că ladzljji... lj-avdză i grã indalui ca la noi, dit mã gã zie tu mã gã zie. Apoea, la hanea-al Patira, chiră geadzljji adutsea hã bã rli; namisa di elj aflai, shi-ts pitricui carti, fã rã tra s-mi shtibă, la numta-ali Tană. Mi mindueam s-yin, di multi ori mi mindueam, Mie; ama, cum s-lu-alias Gruilu, ashi singur...

Ună dzuă, dit tã ratsa di pri acupiră mintul a casă ljei, el nj-aspusi, dinclo di api, muntili alghit di neuri. “Elimbul, Vice!” dză si, “sum el easti Catirina, apoea Livadi, sh-ma diparti ahiursescu alti hori di-a noastri, Clisura, Niveasta...” Aveam lã crinj tu oclji: “Trã tse s-nu ti duts tini Vice? Macă io nu pot, macă nu nj-easti dată a njia... macar tini s-ti duts, s-ti vedz cu a tã i, că nu si shtii tsi adutsi chirolu...”

XII

Pã durea s-avea buisită tu un galbin ca di-amalamă. Că ti putsă n-pu-tsă n acă tsară s-cadă frã ndzã li. Aoa sh-aclo, nauntru-lj, s-alidzea fã n-tã njli. Dit plaiuri cu brumă s-ală sa dipriună turmi după turmi. Anvã lită di toamnă, hoara, cu tuti aesti, clucutea pã nã tã rdzã u, di că ntiști, di mueabetsli di ma nã poi a atsilor tsi s-etimă sea trã vgari.

Ună dimineatsă, ară sunară la Cotadin aroputi, zã nghiili di scã ri, deadun cu boatsea-a chiragilui. Ancă rcară agonja, s-dishirtă pri prag ghiumea. Vicea tricunã nja shi tuts deadun u loară după calj. Tana imna, ducă ndalui tu mã nã vaslu cu yin. Tu durearea apitrusitoari tsi-lj astă mã tsea zboarli n gură, Mia avdza di multi ori: “Cali bună... Du-ti sã nã toasă!” Shi di tuti pã rtsă li ună vã ziri, ună prilungă njishcari; portsă s-dishcljidea, bairi di calj shi lumea tritsea priningă ea, lunica tu neguri, dipunea tu vali pri numiroasi că rã ri. Zgrumati, s-avdza plã ngutli-a trã tlor shi frã mturi di că ntiști că njisiti...

Agiumtsă la ună njică dipã rtari, sum hoară, tsă nură caljlji.

– Si ncalits aoa, Vice, sora-a mea, dză si Mia cu greu.

Shi alantsă adă vgară:

– Da, easti ma ghini, Vice.

S-aduchea curmats, apitrusits di tsiva pristi jalea a dispã rtsă riljei, tsiva nispus, cari nu yinea ahă ntu, nitsi di la cipitlu aratsi, nitsi di la bura tsi chicura prit că tã hnie. Vicea s-ambrã tsitã cu tuts. Tana ă lj teasi yinlu dit cari biu shi, fã rã tra s-mata poată si zburască, cu ocljlj nicats, turnats că trã tserlu ascumtu, vrã ndalui canda s-dzã că: “Aclo va n-andă mã sim di-aoa shi nclo”.

XIII

Avu ca ună noimă Vicea. După un chiro s-asteasi. Shi cum taxirã tsi, nã scã ntiori, yin ună după-alantă, curundu, Tana fu acljimată tu xeani di moartea-a bã rbat-sui. Tu gavumara-a aishtei hã bã ri s-dispã rtsă rã agonja, fã rã s-lã treacă macar prit minti, că poati nu vrea s-mata ndă mã sească altă oară.

Anj curară apoea. Di că ndu-cã ndu yinea că rtsă, pi cari li citea sh-xana citea di nimisurati ori Mia, că ftã ndalui, deadun cu bã rbat-su sh-namisa di arã ndurli lã i, s-afla ună acă chisiri, ună parti a misticolui. Lã zburu tu eali di mintiturli a unei giudicată greauă shi di ficiorlji a ljei Giogea shi Sili. Cã t trã ficiori, ună oară lã scrie: “Suntu Halchi, ună nisie ca un paradis, iu pots s-ti duts din Poli cu pampurachea”.

Ama ma multu lã zburu di Pasia, acupirinda-u totna cu ună nimã rdzinită vreami, mplinã di că shtigă. Ashi, tu ună carti, scria: “Pasia va easă curundu di la sculie shi va hră zã ească s-u ndrirdzem. S-află m vã rnu di ilichia-a ljei. Mi minduii la Temu, Yiushu-al Temu, ca

s-lu shtits; easti dit hoara a noastră shi-i un om cu-anvitsă tură. Loată s-veadi di hirlu a vărnu semnu, altă oară scria: “S-nu da Dumnidzâ lu tra si ncljid ocljilj... Pasia nu shtiu cum vai armă nă...”

Shi, un chiro pāpsiră cārtsăli, pānă cāndu agiumsi ună cu mārđzinjli lăi, di jali, nu di mână-ali Tană scrisă, ma di Pasia, cari dză tsea namisa di alti: “Mama nă ală să. Agalea tricură sâ hătsli di la marea dispārtsări. Oh, moartea aestă niashtiptată, Dodă! Di-aver fu? Ānj pārea cā vrea mină budzâ li shi va-nj gră ească, vidzânda-u teasă cu fatsa ninca ahânt di mushată, di nialăxită, namisa di ahânti lilici... Ea, cari ahântu li vilisea! Shi tora, cāndu tuti suntu bitisiti, singuri noi, shidem apār nāsits, cu mintea la scumpa dusă shi la durearea tsi va tsă u-aducă shi a tsia, Dodă, aesti-arănduri...”

După aestu lucru, la Cotadin, bana njarsi cānjisită, multu ma ncljisă, ma urută, cu tuti aesti nu s-plăndzea. Al Petri, shi s-nu-avea lucru, lu-ară sea s-shadă tu măgăzie, sh-aclo, tu njurizma a veshturlor, tu sunitlu a cumbuloyiljei di chihlimbari, si-sh alasă mintea s-alagă sh-cătră altă lumi, cātră mbunătătsărli tsi prindea adusă a fântănjlor, a cāljluror, a bisearicăljei din hoară, la cari s-afla di ma multsă anj epitrop. Cătivăr oară, după prāndzu, ālj yinea oaspits: “S-tritsem ān casă” dză tsea el. Shi, după niheamă, lu-avdzai: “Ia adară-nă cāti un cafe, Mie, shi mata discurmă-ti sh-tini heamă”.

Ashtirnută alături, Mía, vrea nu vrea, lă asculta urnimia di la cari, cu tuti cā nu aducea multi, ālj si pārea cā veadi, di multi ori, ună aribilipsiri vārtoasă tsi avea s-acatsă muntsălj pānă diparti shi avea si-sh s-flitură dit pāduri, flambura a azvindzeariljei. Cāti putsăn, boatsea-a atsilor tsi zbură, dipunea la ntribări ma ascumti:

- Armati, au cāti li lipsescu?
- Pitrundu mală...
- Sh-cum li trec?
- Pristi muntsă, dit Tisălie... Easti greu s-lj-acatsă.

Shi Petri al Cotadin lă spunea tsi mata avea avdzătă tu cālitureiili a lui; di prufitsălj, di seamni, di chetri cādzuti din tser, avāndalui gramati trăciudie, tuti tsi-avea s-facă cu ribilipsirea, cari s-ashtipta s-yinā an di an, cati primuvearā; cā Mía agiumsi s-nu aducească tu sinea-a ljei, di s-eara di-aver cā vrea si s-facă. Njishcări singuri, giunets di-a furlor s-fătsea dipriună; shi di doauā ori pi siptămānă, cāndu alina pārmăteftsălj tu misuhori după caljlji a lor ancărcats, Mía isha la poartă di zbură cu năsh, āntriba di tuti atseali.

Ashi ālj tritsea dzălili, tu njirari a zboarilor soi-soi, tu ashtiptarea a hăbārlor purtati di chirăgeadz, cu cripārli a nicuchiratăljei, cu hareili shi cānjisirli di cati dzuā. Di cāndu-cāndu nsutsa soatsăli ma tiniri la izvuri; aumbrită di ună pishchirei albă, tindea pāndza la soari shi,

āntră bārli a mailui, asculta pupăzli dit tufishuri. Multi ori, ānchisea dit hārlyie, deadun cu alti muljeri, la bisearitsli deavārliga, ducānda-si pānă la Aiyu Lja, dinco di codru, pri ciuma atsea ma-analta. După tsi aprindea cāndiljli shi si nclina la icoani, s-astămătsea lungu năpoea a bisearicăljei cu mutrita dusă pi cāmpuri. Tu sirinlu a dimineatsăljei sandzārea di-una parti ayinjli pri dzenj lundziti, adunānda-si nghios cu agrili siminati, cu pumeturli a unui cātun sum fumuri lishoari; tu mesi, padea veardi, shi verdzi di cārvānj, shi cālji sprinibitisitlu a xinitipsiriljei, iu ahānti hiinti scumpi s-arāspāndzāră. Acolo arāpāsa trădaima Vicea, iara nāinti, multu nāinti, shi Tana a ljei. Tsara atsea u cunushtea Mía dit aspusi, dit cāntitsi veclji a cui, unlu di arāsuniti:

Vrea-nj ti ntreb, Dunave,
Cāti catridz ti-au străbātută...

trimbura di un plāngu zmuticat, dishcljidea a afārnāsiriljei, pristi api lăi, un pimāntu tsi ngljita ca tu pārāmiti pri tuts atselj cari cālea; ashi cā, Mía sumarāsi ca di tsiva tsi nu-i cu puteari, cāndu lo hābari tra si s-ducă. Ma, agalea-agalea, după ndilungati sinfunsiri cu bārbat-su shi cu ea isāsh, pānă s-mata nvitsă cu ideea. Shi, macă multsă fătsea hazi, anda-lj zbură di cāliturei, di ncurpiljeri shi tsitāts, a curi numitsi sh-tsăli dzăcā nu putea, ea apāndisea unāshună:

– Mi duc si-nj ved nipoata shi nipotslji.

XIV

Nāintea a vgariljei, gārdealji di muljeri vinjiră la Mía dzăli cu-arada, cu doari sh-cu vasi cu yin, după cum easti adetea, si-sh lja oară bună, catiună avāndalui shi cāti unāmirachi, un mistico di mārtripsiri, unārigeae trātselj āndipār tatslji. Mía li asculta cu multă cāshtigă. Shi pristi tut iu tricū, cāsābā după cāsābā, avu cāshtiga s-nu agārshască tsiva di tuti cāti ālj si spusiră. Agiumtă tu capitlu a cālitureiiljei, după tsi-sh vinji tu aeari putsăn, dzăsi unādzuā ali Pasie, cu unā triansāriri di adutseari aminti:

- Ma, Mihlu, Mihlu al Shodi, ahara a mea, nu-i aoa?
- Easti, Dodă... Ālj scriai s-yinā.

Mihlu nvitsa la unāsculie anală dit partea-a loalui. Minutsalj, cu fatsa traptă, cu tut sumarāslu-lj ndes pri budză, purta tu oclji-lj nuts, milanhulia-a tinirlor armash di njits fāră pārintsă shi fāră cātāndie. Dit unāvrăstă crehtă alāgă prit lumi, cāflāndalui di loc-loc hāirea. Tu lava a cāsābālui, tu greulu a dzălilor di lipsuri tsi apitrusea simtsămintili, yinea, cu tuti aesti, shcurti ori di minduiri, tu cari, dorlu di-acasă, adutserli aminti di dimultu s-abātea apitrusitoari tu suflitu-lj

amãrãt. Tr-atsea, ndamusea cu Mia, ãlj adusi a lui sticuri di niagãrshitã multsunjiri. S-ashtirnu alãturi pri un scamnu, chirut deacutolui tu atseali tsi-lj aspunea bitãrna; si dizvilea nãinti-lj masti di a lui soe, di sots dit chirolu a ficiuramiljei, siryenj veclji, di cari s-apurisea ca di neshti lucru di pãrãmit.

Cãndu shi zburã deadun, tricu praglu di ushi Giogea, nipotlu, ma marli, cu unã curunã di lilici tu mãnã. Ocljilj ali Mie s-umplurã di lã crinj:

– Trã Tana, featsi nãsã agalea. Va nã dutsem la Tana, yinu cu noi, Miho.

Nu eara diparti. Calea di sum firidzli a lor, prilundzinda-si shi alinãnda-si unã cumatã afoarã dit cãsãbã, ãlj scutea ndreptu tu fatsa a stogurlor di frãndzamea tsi s-andzãrea pristi gardul a chimitiryului. Intrarã prit poarta atsea laea, iu, trã ahãntsã multisã nu avea ishiri. Pi unã cãrari, tsi dutsea tu capitlu a ljei la unã paraclisie, elj turnarã nandreapta.

– Aoatsi... grã i Pasia.

Bitãrna deadi un hohut di plãngu shi s-astãmãtsi. Aestã mash armãnea tu loclu-ali Tanã; unã tumbã di tsarã nvirdzãtã shi crutsea di marmar cu gramati di malamã. S-alãsã pri dzinuclji, mpriunã mãnjli shi ahiurhi s-miryiuluxeascã.

– Nu, Dodã, nu-i adetea... dzãsirã cu ndirisi nipotslji.

Cu tuti aesti u-alãsarã, cã varliga nu s-videa vãrã om shi nitsi nãsã nu avea boatsi vãrtoasã. Earã ma multu unã murmurari di miryiuolo zmurticat, cu suschirãri, cu acljimãri cãtrã atsea dit murmintu, aducãndalui aminti, adãvgãndalui un bair di ma multi numi di altsã mortsã. Di cãndu-cãndu, noduri u nica. Mihu shidea mprostu pri minduiri.

Singurãtatea canda s-featsi ma mari. Unã boatsi mash tritsea, mizi aduchitã, ca un hior di-a etãljei. Di cãtrã cãsãbã, nu s-avdza nitsiunã lavã. Prit velu-a nsirariljei s-anãltsa amistici, bãgeadz lundzi, citii, cubei, ca neshti fandazmi dit un yis tulburi tsi avea si sã ncljidã trã tuts, cu arada, tu aestã ncurpiljari, un cãsãbã ntreg shi el, ma un cãsãbã mãrmuripsit di arãpas. Cruts shi iara cruts viglja prit unã largã ntindiri. Cãti hiinti afãnsiti, sh-di cãts anj! Shi disupra-a lor s-aruvirsa mushutetsli, tu cari fisea shi oaminjlji stulescu misticolu a somnului trã daima; unã malã di virdeatsã, di lilici, di njurizmãdz, vasi di lut goali, masti scãlsiti tu marmar shi bãcãri, cãnestri di cheatrã dit cari lilici aroshi fitrusea ca neshti fleami.

Antunicãnda-si cãti heamã, nchisirã nãpoi, fãrã si zburascã. Tutã calea, Pasia armasi abãtutã. Piristãsli, tu cari fu arãchitã mumã-sa, ãlj si dishtiapta cu dureari tu minti. Searã u avea alãsatã ma ghini, ma

cãtrã hãryie, cariva bãtu la poartã ca trã piriclju; cãndu agiumsi, deadun cu Giogea shi Sili, u-aflarã Tana dusã; u-aflarã teasã, cu trupu ninsuflitsãt. Tu apãrãtsirea lae a unui spitalj, ãncljisi ocljilj, diparti di-a ljei, fãrã ca s-poatã s-lã dzãcã un grai, tu oara atsea dit soni. Bitisita aestã niashtiaptat di crudã; dutsirea a moartãljei la murmintsã; ashtirnearea pri scamnu namisa di lilici shi glastri mãri cu lã ludz; dyeavãsea agunjisitã dit paraclis, iu mash doauã-trei cunuscuti s-agunjisirã di vinjirã; ãndauã sticuri tsi urmarã, cãndu sh-avdzã iholu a plãngului a ljei, shcurtu, curmat tu tãtsearea mplinã di simtsã mintul a dishirtã ciuniljei fãrã di mãrdzinj.

Intrats ãn casã, featsi diunã oarã cu boatsi:

– Ashi fu tu unã Martsã.

Tu aumbra ncurpiljatã shi, di cãnjisirea mbogrã tsi u purtarã cu nãsh, canda isãsh moartea vrea lã zburã, ahãnt ãlj fu boatsea di-unã soi. Ma, cama nsus di tuti lucrili, Tana lj-avea alãsatã timbrul atsel arar, niagãrshit, aducãndalui multu cu a niholui ahãndos di viulinã.

– Tu unã Martsã... adãvgã Pasia. Shi tamam dupã unã siptã mãnã, tsã pitricum hãbari, Dodã.

– Ma, ãnj si aspusirã a njia seamni di ma nãinti s-moarã, dzãsi bitãrna; ãlj vidzui sh-yislu, ahara a mea. Shi cãndu loai cartea, ahiursirã sã-nj treamburã mãnjli, sh-nu mata shteam... “Muri Tana”, ãnj shuptirai, fãrã s-aduchescu. Shi apoea ded hãbari la bisearicã: “S-batã cãmbãnjli, dzãsh, cã nu-ari cari s-li batã trã nãsã tu loc xen...” Shi-nj tesh chilimea tu udãlu atsel bunlu shi soatsãli, s-li tsãnã Dumnidzãlu sãnãtoasi, tuti vinjirã, sh-nã ashtirnum aclo sh-u jilim cu miryiuoloai cu arada, cum earã trã jiliri Tana-a mea...

Boatsea ali Dodã ãlj si nvãli tu lã crinj. Mihlu al Shodi duchimãsi di ma multi ori s-alãxeascã zborlu; pãrãpunjusit, dupã un chiro si sculã, ãlj bãshe mãna, shi-sh lo noapti bunã.

Nãinti di vgari, Pasia ãlj dzãsi di pri prag:

– Tora cã easti sh-Doda, s-yinj dipriunã, Miho.

XV

Shi Mihlu, dupã unã dzuã-dauã, dusi iara. Bitãrna earã ninca sum entipusea a vizitãljei la chimitiryi. Grãea agalea di Tana shi sor-sa Vicea, amistica tu criparea-a ljei lucru fãrã nitsiunã ligãturã dit triclutlu a unei sh-a alãntei. Shamishdolji nipots shi nipoatã sh-u adutsea ghini aminti Doda-noauã, cum ãlj dzãtsea elj.

Suntu, tu chirolu a ficiuramiljei, entipusi cari strãbat yii, ca neshti ascãpirãri tu aumbra a sumenjljei, di nu mata cher vãrãoarã apoea. Ashi armasi, tu mintea a lor, niashtearsã, mastea-ali Vici vinjitã ditu xeani; ma multu, amurdzita atsea, cãndu intrarã cu muma a lor tu

udă lu iu u-aflară, cu lă cră nj tu oclji, ningră Mia. Atumtsea, ninca nu putea s-aducească. Griră mash, cu ună nică bă tlă chi njirari: “Doda-noauă plândzi, mamă”. Tărdză u putură si-sh da cu aearea; isturia a ljei lă pitrumsi bana cu nhiurarea a tihisirlor di pristi mărđzinjli sinitipsiti. Tora, Doda sh-u-adutsea aminti dipriună durearea tsi u avu nă intea a casă ljei ali Vici, cā ndu tric u prit Să rună :

– Canda nu-sh fu văr nă oară, ashī s-dusi, shi nitsiun semnu nu-armasi aclo di la nă sã .

– Ma Gruilu, Dodă, tsi s-featsi cu Gruilu?

Bită ma mină caplu shi ncljisi putsă n ocljilj. Vrea lj-eara greu si zburască; dicăt Mihlu, cari fu un chiro Să rună shi s-andă musī cu Gruilu, aspusi ma pri lărgu tsi shtea.

Dinco di dină musirli a cã sã bă lui, pi calea mărđzinită di nastă nga cu multsă cafineadz tu chioshuri, s-afla hanea-al Patira. Cu poarta largă, di-una parti tijghelu iu lucra un mastur pită lar, di-alantă parti ună tavernă-lucantă shi varliga di-a uborlui mari s-ană ltsa doauă patomati, cu lundzi hă ets, cu udadzljī un ningră alantu. Bună parti di siptă mănă, ma multu tu orli caldi a pră ndzului, hanea durnjita sum tă tseari, canda vrea s-afla, ti ciudiseshti, tu tsi dipă rtă ri di tsară ; mash găr delj di găr shti shi găr ljinj varliga di un puts, cã ti un cã litor s-ală ncea pri scara di lemnu tsi dutsea dit ubor ā nsus, iara, di cã ndu-cã ndu, s-avdza, un după -alantu, ciocutli-a pită larlui.

Ama, ahiursindalui di Vinjirea, cã tã la pră ndzu, cã ndu ahiursea s-yină cã rvă njli shi pã nă cã tră Luni, tuts udadzljī s-umplea di ună lavă nicurmată; ncă nea udadzljī, multsă dă ldă sea tu avlie shi aprindea focuri ca la pã nă yiri, elucutea lucanta di ară sutli, di lava a lumiljei adunată. Namisa di chiră geadz alidzeai shi tuti soili di nicunuscuts, cari s-aspunea ună dzuă -doauă shi nu s-mata videa apoea putes.

Atsel chiro, aribilipsirea, atsea mult ashtiptata, arupsi tu pã rtsă li di cã tră Custur shi Mihlu s-dutsea la hani s-află hă bă ri di-acasă. Aoatsi lu-afla di ma multi ori pi Gruilu, acă tsat tora di angusă, cu umirljī adush putsă n, mustă tsi cã nuti. Ună oară, cã ndu s-avea nuptată, cum deadi cu ocljilj di Mihlu, ā lj teasi mănă:

– Ia shedz aoa, nipoate, s-lom cã ti un putir deadun, tini hii soe cu Vicea. Shi cu boatsea curmată: Cã ndu bă na Vicea, nipoate, eara altă soi, tora yin shi io... Fu la noi sã ndzi shi pã rjiliri, nipoate.

Cum zbură, Mihlu bă gă oară cã, la ună measă dit cohi, hă ngilu s-avea traptă deadun cu cariva cari si ncljina cu fatsa tu pã lnji shi, fã cã ndalui semnu, pã rea cã lj-avea dză sã tu lava deavăr lliga: “Shtii cari easti: Gruilu, capitanlu Gruī di-altă oară”. Xenlu s-frică la oclji, shidzu ndauă sticuri tu ună apurisiri pi-andaulea; apoea si sculă, ā sh adună di mpadi ună zeghi lae shi s-apruche, zixindalui truplu analtu.

“Gruī!” featsi el.

Aestu sh-turnă caplu shi-l pirunsi lungu. Avea ocljilj tulburi xenlu, arushits di pulbiri, fatsa ană sprită di hulă ndă rsiri, mustă tsi-lj shi chirea tu barba zbă rlită, alberi.

– Nu mi cunoshti, adă vgă el, nu ts-aduts aminti di Nasta, dit chirolu tric u?

– Nasta, Nasta... xana dză tsea capidanlu pri minduiri, shi fã rã altu zbor, s-ambră tsitară .

– Aestu-i Mihlu, soe di-a mea, dză si Gruilu.

Viglară dolji putsă nă tă tseari. Apoea Nasta dză si:

– Cari vrea s-ashteaptă! Shi cum sã -nj intră tu shubei macar, ca s-nu-nj dză tsea hă ngilu?

– Ei, după ahă ntu chiro...

– Da, da, suntu multsă anj. Tsi-aduts aminti? la Shubrets nă dispă rtsă m.

– Sh-tsi featsish di-atumtsea? ā ntribă Gruilu.

– Mi trapshu la mini acasă shi ară vdai. Shi, ma tă rdză u, vinjiră neshti oaminj shi-nj dză siră di tsi s-etimă sea. Mi ligai cu giură mintu s-agiut; după mini s-loară sh-altsă, shi lucră m ashī peascumta, pã nă tsi tuti ishiră tu padi shi fum ană nghisits s-ishim tu muntsă . Ā nj bă shai njitslji, muljarea s-lo di gusha-a mea cu dzeamiti. Di trei ori vrui s-mi tornu, ama cã ndu mi vidzui ā nsus, cã ndu trapshu tu cheptu iara di atsel vimtu di pã duri, cã ndu mi pitrumsi njurizma a pulbiriljei di tufechi nu mata shtiu di tsiva, ună veară ntreagă... agudii shi mi agudiră, doauă seamni di pljumburi li portu ninca tu ciciorlu astă ngul.

Zbura ca avră hnjisit, cu mutriti arcate di-ună parti sh-di-alantă, ca di nicurmată afiriri. Nă vă irea-a noaptiljei di nafoară adună multă lumi tu lucantă . Fumlu di tsigă ri si ană ltsa ca lă rdzi niori; zmurctica vrondul ca shi negura, anvă lea lunjinj arushiti, arcă nda-li canda tu alti dipă rtă ri.

– Ma lucrili nu ishiră ashī cum vrum noi, adă vgă Nasta. Nă agudiră ară u di tuti pã rtsă li shi, ună oară cu vinjirea-a toamnă ljei prit pã duri, nă dusim sh-noi cari cã tră iu...”

– Di sotslji a noshtri ma veclji, avush pri cariva?

– Pri Nush al Bratu, pi Dunda, vă tă mats dolji.

Shi, agalea xenlu, dină intea-al Mihlu cari asculta tu ună mutsami nhi-urată, ahiursi s-dză cã shi di altsă, un bair ā ntreg di numi:

– Pri aeshti ā lj cunushteam; ama, cum nă loară shcurtu pri dină poi shi fum ară spă ndză ts, cã ts nu va cã dzură prit vă ljuri shi trapuri agărshits! Aflai cã hoara-a noastră fu arsă . Muljarea-nj shi njitslji nu shtiu ma s-bă neadză ninga, i ca s-muriră?! Dumnidză lu s-lă aibă cã shtigă .

– Ma pri tini, tsi ti-adusi aoa?

– Pri mini? mi ntreghe Gruu? Un cljashti mi strindzi la inimă, nu pot si-nj afli isihia... Tini shtii, Gruu; s-nu-ts badz nă oară caplu tu tastro; s-nu-aputs calea aestă, u apucash, s-dusi, nu ti mata dai tu nă poi; vinj s-nj-adun ună ceată tră veara. Shi-nj dză sh, cum ti vidzui, ănj tricuu prit minti, di vrei s-yinj cu noi...

– Io? featsi Gruulu cu un sumarăs di amărăciuni. Mutrea la mini! Mata hiu io icano tră ahtari lucru? Anljji shi cheardirea ali Vici mi surpară multu, fărtate.

– Ashi easti, Gruulu nu poati s-hibă idyiu, vrăsta nu ljtartă pri vără, ma numa-a lui, giunetsli di-altă oară nu fură agărshiti. Dintră tufishuri iu cună chipsim noapte, di multi ori avdză chiră geadzli cãntăndalui:

Pri-u va hibă Gruulu, atsel gioni di frunti,
Shi nu s-veadi tora, tricãndalui di munti-munti?!

Minduea-ti tsi va hibă cãndu va s-agiungă hăbarea cã s-turnă Gruulu, cã Gruulu calcă iara codrul!

Capidanlu ăsh alăsă caplu pri ună mănă, fărtă s-apăndisească un chiro. Tu aesti sticuri s-vidua liber tu data-a soarlui tsi neacă tuti ljanurli, tu treatsirea agunjisitã cu ntreaga ceată prit cãljuri di munti, trăgãndalui după năsh alumăchi tra s-nu lă si cunoască urma, ică tu cunăchili di noapti, lishurat di armati shi heamă lundzit nigră foc; avdza vimtu băntăndalui prit shitsăli di brad.

Si sculă dinăcali pri cicioari, lo putirlu, cingărshi cu arada cu Mihlu shi Nasta, shi-lj dză si-a alushtui:

– Ai driptati. A njia tsi-nj armăni aoa? Vicea u avui shi u băgai tu loc; tsiva nu mi tsăni aoa tora...

Primuveara s-featsi afandu Nasta shi nitsi Gruulu nu s-mata aspusi pri la hani, ashish-bitisi Mihlu isturisirea.

– Fudzi, dzăsi bitărna. Nj-au dzăshăsh-a njia atumtsea, shi nu-nj yinea s-pistipsescu. Videts, aharlji a mei, shidzu el cãt shidzu shi cãndu nu mata u avu Vicea, s-turnă la bana di ma dimultu...

Armasi dinăcali pri minduiri. Un zbor tsi vrea lu-avea agărshitã dip, ălj si anătsă tora tu minti ncăreat di ună acăchisiri lae:

– Codrilj s-arăzgănă, ashish ănj dzăsi ună oară Tasa. Shi aveasotslji-lj, tra s-nu hibă pricunuscut, ălj tăljară caplu; ama, cum s-tihisi shi cãtră iu, nu putu si s-află, cã chirură elj tuts pănă nu armasi vărnu.

XVI

Mihlu, fărtă ndirisea di ma năinti, ahiursi s-njargă ma multu la Beca. Bitărna, chiola dit ahiursitã, aduchi ună aprucheari fatsă di aestu tinir cu suflitlu usplitlătcu, cari ori ăntredz di chiro ălj tsănea sutsatã, ăntribăndalui ba di una, ba di altă. Salonea, iu shidea ashish, s-tindea prit ună soi di hăeati cãtră ună sucachi cu măgăzie. Di aclo, cãti ună lavă salina nsus, tropati greali, vronduri ma vărtoasi ică ma slabi, agiundzea, singurli seamni a marilui cãsbă; ănclo, tut năuntrul a ncurpiljariljei, ănvishtea tsiva dit curmarea a casăljei apărnatã. Sum cadurlu ali Tană, un pian amutsăt di moartea-a ljei, aspunăndalui cu tuti aesti di acrishtearea ma ahoryea tsi u avu Pasia. Pri dushume shi pri ună sinduchi lungă, eara teasi chilinj cu bairi-bairi di pulj di ma multi turlii di buei; ălj pricunushtea Doda pri aeshti pulj, tsi ishiră dit măyistria a mănjlora ljei di dimultu, tu tinirami. Doauă vasi di fărfurie, tu cari avu spumigatã nă oară yinlu arosh di sãrbători, stulsea pulitsa. Pri mur, un uruloyi di nuc di forma-a unei cutie, cu griutãts aspindzurăndalui pri alsidz; multsă anj aveabătutã tritsearea-a chirolui fugar; bătea shi adzã cu sunitlu atsel hărchitor a vecljilor uruloyi.

Namisa di tuti aesti lucrish, a bitărnăljei, canda-lj dipunea aushanjlji dit yis; aproapea s-agărshască iu s-afla, shi născăntiori s-purta ca sh-cum eara tu hoara-a ljei dit munti.

– Ia-u aoa, isturisea Pasia cãndu yinea Mihlu, Doda easi dimineatsa tu firidă shi da bună dzua mushat la tuts vitsinjli dit măgăzie. Ia, aoaltari, unlu eara ligat la cap, shi Doda ahiursi: “Tsi easti, vre, tsi pãtsăsh?” Io lj-am spusă: “Tats, Dodă, aoa nu s-adarăashi”. Ma năsă: “Oaminj him, feata a mea, poati putem s-lu agiutãm...”

Sh-arădea cu hazi Pasia, tu chirolu tsi maea tătsea di-ună parti cu un sumarăs pri budzã, multsunjitã di volea bună tsi lj-u featsi. Iara tu ocljlj a ljei s-aduna ahăntă vrearish, fărtă mărdezinj, tră Pasia! Urmărinda-u cu mutrita, tu soea cum imna, tu frăndzearea a truplui, tu frunimitatea a mastiljei, tu tuti ălj adutsea aminti di Tana:

– Măsa ntregă, featsi ună oară, armasă cu Mihlu tu saloni, mash cã easti ahăntu tăcută shi ashtirnută di tora... Ma hărcoapă eara Tana la vrăsta-a ljei; ma tu ma năpoi, după criparli tsi li avu, salăxi... Shi Mía aspunea cãtră cadrul a ljei: Cum u vedz... Muri cu cripari tu suflit. Nu fu s-u veadă mărtațã. Fratslji, cãt s-hibă... suntu bărbats shi cu lucrili a lor, nu-au chiro tră ahtãri... Shidzu putsãn. Ună angăsăiri cãtră mărtripsiri u ncurpilje: Tr-atsea mi minduii s-fac calea pănă aoa. ănj dzăsh: Feata-i singură, nu-ari a cui si-lj dzăcã un zbor, va mi duc io s-u ved tsi easti... Ascultă, Miho, tini shtii ma ghini; tsi ficiori avem pri-aoa? Vrea vream s-hibă di la noi, cã altăsoi easti, ălj

cunushtem, lă cunushtem shi fumealja.

Mihlu acătsă si mbairă numi di tiniri dit ma multsă căsăbadz shi după catiun, Doda shidea putsă n si s-minduească.

– Ma, di Yiushlu-al Temu, tsi dză ts Miho? Tsi si zburashti di Yiushlu?

Tu-aestu chiro, intră tu udă nipotlu, atsel ma njiclu, Sili. Sigura că u-avdză bită rna, că s-astă mă tsi shi dză si agalea, arushină nda-si:

– Ei, sh-tini, Dodă, canda nu-ai altutsiva tră zbură ri...

– Tsi altă, hilj, că prindi să ndrirdzem... Shi Mihlu easti di-a noshtri, nu easti xen...

Zboarli aesti, că t shi tă tsearea cu acă chisiri, mintită, tsi dină si ninca ndauă sticuri, lu-avinară dză li ntredz pi Mihi. Multi lucră ă lji si limpidza ma ghini tora. Fratslji Beca eara oaminj ă ncljish; cari nu vrea-lj cunushtea ma di-aproapea, vrea-lj si pă rea chiola tră ciudie. Shamishdolji sumulă i, analtsă, cu mustătsli mări, lă i ca sh-cum vrea eara dzeaminj, zbura arar. Tu isihia-a lor niguroasă, nu s-frimta tsiva mindueri arali, ma lă s-aspărea ocljul di atsea giudicată. Lă si părea că itsido njishcari di-a lor vrea lă eara pândixită shi un zbor, că t di nică bă tlă tcu, spus tu agunje vrea poată s-alăxească calea-a giudicată ljei. Tut curmată shi amănată, tsă nea ea di multu chiro, că agiumsiră s-cunoască di hir-hir ară dzli a giudicăturiiljei. Di multi ori ă lji andă mă sea Mihlu tu că ljurli di că tă tribunal, că ndu pri Giogea, că ndu pri Sili; ă lji videa stricură nda-si pri mardzina-a caliljei, afirindasi di lumi, cu umirlu astă ngu ală sat putsă n, una mă nă tu gepi sh-tu alantă cu suluri di cărtsă. Serli că tină oară di bizerghiu intra tu vără cafine ma traptu, dit vitsinată; aoa s-mata acă tsa di zbor cu că ti vără oaspi, a curi, mash după un lungu chiro di cunoashtiri vrea poată s-lj-aspună tută isturia a giudicată ljei.

XVII

Nachi al Beca eara sots, tu ună emburlichi mari di tătumi, cu un, Chirana. Avea măgăzii tu ma multsă căsăbadz mări. Ducănda-si la unlu di eali, Odesa, Beca ă sh află moartea pri niashtiptati. Sotslu a lui băgă măna pri tifterli tuti shi pri ună bună parti dit avearea-a emburlichiljei, ashi că, mărata Tană avu di dauă ori agudiri căndu-lj vinji hăbarea. Nchisi agonja tu xeani shi, macă agiumsi, Chirana ă lji ishi la gară s-u-ashteaptă. Cu urări di bună vinjiri, cu zboari dultsi, nu ljală să chiro tra s-tragă tu-altă parti ma u lo tu paitoni s-u ducă că tră casa-a lui din hoară.

Ishindalui afoară dit căsăbă, Chirana ahiursi si-lj dzăcă lucră di locurli pri iu tritsea. Zboarli a lui ă lji si părea ali Tană, canda eara grăiti dit ună dipărtari mari, ca shi sunitlu nialăxit a arocutilor pri calea cu pulbiri; dinintea-a ocljilor a ljei, tulburi di curmari, siryenjli fudzea fără s-lă bagă oara. Tu praglu a poartă ljei fu ashtiptată di muljarea al Chirana shi dusă tu ună yitachi maxus etimă sită.

După ndauă săhăts di arăpas, dit hăeatea cu sturi di cheatră, Chirana ă lji aspusi larga-a lui ciufflichi, deavărliga că t videa cu ocljul, tu ună mushuteatsă mărită shi di alăsarea a nsirariljei. S-teasi apoea ună measă dumnească, tră tinjia ali Tană, la cari loară parti tuts a casă ljei. Tana s-aduchea multu mintită; di căndu-căndu ndirisea ă lji ă nchidica njishcărli shi-lj astă mă tsea zboarli din gură. S-minduea, că nu di plătseari vinji pănă aoa; iara di greaua piristasi tsi u pimsi pri ahătă cali lungă nitsi că fu adusă aminti pănă tu atsea oară.

După putsă n chiro, muljarea al Chirana, aduchinda-lj starea, ncljină un putir shi cu tsănearea cari-lj si cădea a unei ahtari piristasi, dză si:

– Tora, s-băneadză dumnilja-a ta, Tană, s-tsă băneadză ficiorlji, elj va tsă nă casa al Beca!

După cari, apoea, tricu la altă cuvendă. Ocljilj a ljei ă sh bătea peanili dipriună shi cu asprimi pri mastea-a ljei largă, cari, cum s-turna că tră Tana, ă lji si umplea di un sumară s – idyul sumară s, aducănda-si ma multu ca strămbătură di arăeatsă, tsi u avea shi Chirana; poati prit anvets sh-lu loară unlu di alantu.

Tărdză u, că tră njedzlu a noaptiljei, Chirana si sculă shi u ursi pri Tana prit un lungu coridor, tu un udă dit fundul a casă ljei. Cum intră aoa, Tana fu acătsată di frică. Tu un chiushe ardea căndila năntea-a icoanilor; doauă tseri pri measă arca licră siri trimbură toari tu ncurpiljarea mistiryioasă cu ună grămadă di tifteri, cu vecłji caduri aspilati pri mururi, cu pirdeadz di catife tsi aspindzura n clini pănă nghios.

– Shedz, Tană, dză si Chirana, ăntindzănda-lj un scamnu ningră measă. Apoea ahiursi. ănj pari ghini... da, ănj pari ghini, multu ghini

că vinjish. Altă soi easti că ndu shidem ashî shi putem s-nă acă chisim prit grai yiu. Ma vrea vream si shtiu, nă inti di tuti lucrili: Cum lj-ai ficiorlji? Lj-ai la sculie, nu?

Tana mină caplu:

– Suntu Halchi, iara Pasia easti la ună pensiuni di că lugreali n Poli.

– Multu ghini, s-shadă aclo pănă va bitisească; sh-deapoea nu va lj-ală sâ m noi, va lă avem noi că shtiga... Că anj di dză li, cu dumljartul, fum ca neshti frats. Astă mătși niheamă; deadi ună fatsă uidisită a mastiljei a lui cu barba shi mustă ts că nuti: Shtii cum muri... dină cali, nă poea a lui armasiră tuts tu ună niaradă... Shi lucrili nu njarsiră dip ghini, di-un chiro shi ncoa; ă ncljism dauă mă gă zii, shi aproapea tuts paradzljî adush di dumljartul s-chirură. Ană ltsa shi u scă dea boatsea, anda sh-ansutsa zboarili cu njishcări tsirimunjoasi di cap sh-di mănj. Ia-lea, ia-lea, veadi-li shi dumnilja a ta... shi zbură dipriună.

Shutsa fră ndză li a tifterlor, li bă ga dină intea-ali Tană, cari nu putea s-acă chisească dip tsiva dit fluminlu a tsifrilor lă i. “Tsi ari tu minti” si ntribă nă sâ, “iu va s-agiungă?” Tu soni, cu ocljilj shutsă ts niheamă că tră că ndilă, canda vrea s-lja ndreptu mărtilji sâ mtsă lj dit icoani, Chirana dză si:

– Cu tuti aesti, după ahântă sutsată cu dumljartul nu pot s-lj-alar ashî fumealja; tră atsea mi minduii tră ghinili a tă u shi a ficiorlor. Scoasi dit gepi ună pungă shi ună carti scrisă etimă di ma nă inti, shi lj teasi un cundilj: Mash că t va-ts badz simnă tura... shi paradzljî ia-lj, suntu a tă i.

Tana citi. Tră suma di paradz pi cari lj-u dă dea, ea s-liga tra s-nu alta caftă tsiva dip shi itsicari niacă chiseari ă ntră elj si ncljidea tră daima. Ea shidzu putsă n; sândzili ă lj s-alină apres tu fatsă shi, arcă ndalui nanaparti cundiljlu:

– Nu, io nu-nj lja u pi zvercă ficiorlji...

Piristasli tsi dusiră apoea la giudică ts, nu li cunushtea nitsi elj limpidi, s-chirdea tu un mistiryiu, dină sit shi di moartea a ljei; mash tu tuti lu-aduhea pri Chirana agudindalui ca un duh ară u. Cu lăhtară aspunea di lucră turlî a lui lă i, pâyidzli teasi. Ascultă nda-lj, maea clă tina caplu.

– Nu lj-easti frică di Dumnidză, că ari sh-el ficiori... Altiori tsimtă di niirinipsiri, ă ntriba: S-dză tsem, că va u nchirdă sits, aharlji a mei... el s-ală sâ di lucru shi macă va sh-u tric u avearea pri numa-a muljari-sai...

– Tră aestă avum noi că shtiga, Dodă.

Shi dină inti lă si ndză rea ciuflichea, după cum lă u dză si muma a lor, cu ntindirea largă di agri, pă shunj, ponj shi la nă parti ună baltă mari nyilicindalui la lunjina-a seară ljei.

– Ma, iu shidzu el, gră ea diună oară Giogea, ca shi cum vrea s-apă ndisească a minduirilor a lui, iu shidzu el, noi nu putem s-shidem, ma ghini va vindem ciuflichea.

XVIII

Că Pasia fu acriscută tu shcolj, s-cunushtea după cum zbură, după harea-a njishcărlor shi soea după cum s-purta, tu fustănj ma multu aplo, cu buei âncļjisi. Ma tu suflitlu-a ljei armasi feata dit munti, cu simtsul sã nã tos trã nicuchiratã, pã strã ndalui castilea lucri trã nã sã shi, sum un vel di minduiri ndilisiti. Moartea ali Tanã shi mintiturli a giudicatã ljei u nvãrtushadzã ma sã nã tos tu tã tsearea-a ljei ma traptã, prit cari, cu tuti aesti nu eara turlie tra s-nu-lj si veadã nchisirli, mirãchili a vrãstiljei, unã strãlutsiri niashtiptatã a ocljilor lã i, mãri, dishcljish, tindearea a bratsã lor nsutsãtã di un suschir, apitrusirea-a cheptului tsi acrishtea caldu. Shi, după aesti sticuri, dauã linii lishoari di sufri s-andzãma, aspunãnda-si canda ma multu, disupra a chiushadzlor a guriljei.

– Nu easti njicã, Pasia, ãlj dzãtsea Doda, al Mihu. Shi, macã a featilor nu lã yini tihea cãndu lã-i chiolu, tiniramea treatsi, aharlu a meu. Di s-armãnea acasã... Ma tora, cu avearea shi acreashtirea a ljei nu poati s-lja pri cari tsi s-hibã, ãlj prindi un om cari si-lj si uidiseascã.

Unã dzuã iara, după mirindi, shidzãndalui elj ãntrã elj, dzãsi, tut cu mintea la featã:

– Tsi-lj lipseashti? Mushatã shi lucrãtoari, shi ishitã dit shcolj, tuti hãrli. Apoea, prica a ljei, lucrili atseali...

Shi Doda ahiursi s-ducã aminti lãpudzli mãyistrit ampãltiti, trãmbili di pãndzã subtsãri ca mitasea shi nyilicioasi, sheljurli molj shi alti lucri scumpi, cã ti dzãtsea prit sinduchi, nicati tu unã njurizmã di iasamin.

– Tutu ãlj li etimãsi Tana, canda eara si nchiseascã numta uti alantã dzuã. Ma ficiorlji bunj, aharlu a meu, nu chicã dit tser, va s-lj-afli... Pi cari cunoashti Pasia? Ia, di anj di dzãli shadi aoa cu fratslji, shi vãrã nu lã calcã praglu! Altãsoi easti la noi; ti mata duts la unlu, ãts yini altul, tsãnj casa dishcljisã. Shi cãndu agiundzi la sãrbãtori, ti lja haraua tra s-mutreshti; es featili armãtusiti, s-acatsã n cor, di li shtii tutã lumea cari suntu trã mãrtari... Eh, natlu-a meu, dit cor mi-aleapsi sh-pri mini atsel di cari ãnj ligai dzãlili.

S-astã mã tsi di zbor. Videu tu minti ljanura nfrundzãtã, unã fãntã nã sum alumãchi shi padea veardi arãsunãndalui di cãntitsi sh-di giocuri. Namisa di alanti feati shi nã sã, ndãrlãsitã, aproapea mbitatã di gioc shi ma multu di neshti oclji tsi lj-ducea dipriunã disuprã-lj cari u ardea cu mutrita a lor. Trãndauã sticuri tiniramea ãlj si turna, adilja ca di primuvearã, shi tuti si prifãtsea sum hiorlu a ljei; lava a cã sãbãlui s-prilundzea ca unã bãteari di tãmpã nã, cum li avea avdzãtã atumtsea tu dzua-a harauã ljei; lucrili scãntilja, sum pãstuirea di lunjinj tsi sãrma

soarli; pã nã shi puljlji di pri chilimi, tsãsuts cu multi buei, canda s-an-suflã tsa shi azbuiara varliga, deadun cu adutserli aminti a ljei...

Tu aestã culindisiri prit tricut, Mia al Cotadin mata ndã mãsea tuti soili di oaminj, di tihisiri veclji, di cari ahiursea s-isturiseascã. Atumtsea s-ashtirnea ningrã Mihlu, Giogea shi Sili, shi Pasia cu grunlju arãdzimat tu palmã. Shi ashi, grãndalui peagalea, aducãndalui aminti lumi di altãoarã, u afla pri Doda amurdzita cu zmurticãri ãmplini di pãreri di-arãu. Sum prada a lor armãnea tuts unã hopã tu ntunearic. Lãmbili a dugheanilor di pristi sucachi, tricãndalui prit pirdeadzlji di dantelã, zugrãfsea pri murlu dit saloni siryenj ãntredz di mãyii; arabescuri shi arocuti tu deasã frundzami, cuibari muti, cãrãri tsi nu dutsea iuva dip, chioshcuri njits di aumbrã, unã afãrnãsiri di lucri, ca shi tuti atseali cã ti s-aminta sum arãdzli-a adutserlor aminti a lor. Tu tãtseari, uruloyilu lu-avdza ma hãndos. Shi Doda lã spunea di tricuti. S-dutsea cu multu ma nãpoi di pap strãpap, ligãndalui anljji, cãftãndalui s-discaci ntreglu hir a farãljei. Tsi eashti di oaminj! Arãspãndzãts, vimturats di soarti, pristi tut loclu. Multsã chirurã, fãrã s-lã si shtibã di urmã; altsã dzãtsea mortșã prit xeani; aoatsi Tana, iara bãrbatlu a ljei, Odesa shi Vicea, n Sãrunã...

– S-u mãrtãm Pasia, featsi Doda unãoarã, shi ma nãpoi, după tsi va bitisits cu giudicata, s-vã turnats acasã, natslji a mei! S-u loats pi Tana, s-lj-adutsets oasili, s-doarmã ningrã mini, tu chimitiryiul di la noi.

XIX

Ashi tritsea dzãlili. Shi, cu aprucearea-a toamnã ljei, Mia al Cotadin ahiurhi sã slãgheascã, chiru arushatsa di pri fatsã. Urãtlu a xinãtatiljei u tsimsi di-un chiro shi ncoa. Ea, cari fu nvitsatã tutã bana si-sh veadã di nicuchiratã, s-nu amurtsascã tu-un loc, si s-ducã ba la unã soatsã, ba la unã soe, tora s-ashtirnea tu unã cohi la firidã, shi sãhãts ãntredz mutrea cu minduerli dusi aljurea. Afoarã, prit lunjina murgã zãgãdea frundzã veashtidi. Airlu pitrumtu di hiori s-fãtsea mbogru shi di numiroasi bairi di carotsi di mortșã, acupiriti di lilici, tritsea nãinti tu ntsirnearea a lor iavashcã. Shi, după tsi s-chirdea dit cãmpul a videariljei, Doda li urmãrea cu minti nsus namisa di ponj, iu dzãtsea shi Tana a ljei.

– Doamne, feata-a mea! grãea agalea, cum mor aoa oaminjlji, cati dzuã... Iu s-avdzã la noi s-moarã ashi – la doi trei mesh cã ti un...

Cãfta s-lj-aspunã Pasia, cã aestu eara cã sãbã mari, cã elj s-afla cu casa tu calea cari dutsi la murmintsã; ma bitãrna strindzea umirlji fãrã s-aduceascã, shi cu lãhtarã dzãtsea:

– S-nu mor aoa, ahara-a mea; cãftats shi pitritsets-mi nãpoi cãt cama agonja!

Pasia u loa di gushi, ă sh alichea fatsa di cheptul a ljei, tu cari aducea tută cã ldura a unei mumă, spună ndalui ca tu shicai, hã idipsitã :

– Vedz cum hii, Dodă ! Ti sã turash di noi, sh-tora vrei tra s-fudz.

– Apoea, ahara-a mea, cãt s-mata stau? Mi-agiutã Dumnidzã lu di agiumshu pã nã la voi shi vã aflai ghini... Di vgari tut va fug, trã tse s-mata armã n, ahara-a mea, cã chirolu treatsi shi acasã mi ashteaptã.

Doda s-minduea la toamna naintatã dit hoara-a ljei. Xinitipsitslji, tur-nats aclo tu meshlji di vearã, tora fudzirã, tu lava di trãt shi zghirã ri greali, s-alã sarã shi turmili din vali; prit negura arã itã di cã ndu-cã ndu s-andzã rea cu neauã ciu mili a muntsã lor. Curundu vrea nchiseascã shi nã vaiurli, cã ljurli va armã nã ncljisi multu chiro, hoara manoleacã ; shi prindea arcat irnaticlu, ahã nti etimã siri trã adrari...

Dicã t u mata ngã sã ea shi altutsiva pri Doda la ducã. Dintrã ficiori s-astã mã tsi, cu tutã vrearea, la Temu. Avea aflatã di el, ma prota, dit cã rtsã li ali Tanã. Sh-unã dzuã, ashi ca pri niminduuti, ma dealiheu dupã multi mindueri, stricurã un zbor ali Pasie:

– Tsi-ai trã dzã cã di Yiushlu al Temu, scumpa-a mea? Ăl cunuscush vã rnã oarã ?

– Da, ă l cunuscui, Dodã ... Fu ncoa cã ndu triclu trã Paris.

Tinirlu poati dshtiptã tu nã sã unã arã sitã adutseari aminti, cã un sumarã s-teasi pri mastea-a ljei shi, dusã pri mindueari, bã tu lishor peanili a ocljilor, ca la strã lutsirea a unor fandazmi dulsi dit dipã rtari.

Trã bitã rnã, aestã lj-agiumsi. Aduchi cã Pasia vrea-l lja hã rioasã. Sh-cãtse nu? El eara multu di-a caliljei. Di curundu ishi yeatru; s-acljamã cã ari zã nati, shi zã natea, biligichi di amalamã tu mã na a omlui. Iara elj cara si nchirdã seascã giudicata, atumtsea, priningrã pirtsie, Pasia vrea s-lj-aducã shi unã altã aveari. Pã rintsã lj a ficiorlui s-afla n Poli. Doda ă lj cunushtea. Vrea treacã pri la nã sh s-lã dishcljidã zborlu shi, carishti... s-minduea, ma multu, eara cã ndã sitã, cã vrea hibã shi elj multsunjits di neuscriri.

Vgarea fu astã sitã trã unã Gioi dupã prã ndzu. S-dusirã tuts la garã. Mihlu prindea s-u nsutsascã pri Doda unã parti di cali. Shi sticurli atseali di ashtiptari nã intea-a bairlui di vagonj, ă lj armasirã a ljei niagã rshiti. Entipusiri di lucru di-aradã acrishtea, s-aduna, multu chiro dupã atsea, tu unã adutsiri aminti di cã njisiri fã rã numã ; lava apitrusi-toari di deavã rliga, tu cari ahã nti vronduri s-ahundusea, oaminjlji agunjisits, neshti vã rteanitsi di grindinã cã rtsã ndalui tu treatsiri pri acupirã mintul di-ageami. Toamna azvã rlindalui suflã ri arã ts prit ushi... Shi bitã rna trimbura. Pasia ă lj streasi di ma multi ori unã shali lae tsi u purta di gushi, u hã rsi pi fatsã shi ashi lj-ursi s-lji spunã :

– Ia Dodã, s-nu-ai nitsiunã cripari! Va ti ducã Mihlu pã nã n Poli, mash ă ndauã sã hã ts cu trenlu, apoea unã dzuã sh-unã noapti pri

apã ... Sh-aclo va-ts easã altsã s-ti-ashteaptã.

– Vinj io, featsi bitã rna, cã ndu nu shteam ninca tsiva... Va agiungu vã rã soi, shi n Poli va mi astã mã tseacu, va mi duc sh-la Temu, shi nu va fug pã nã nu va bitiseacu lucrul ghini.

Ălj lo caplu ntrã mã nj shi cu boatsea agã ljusitã, plã mtã, mplinã di bitisitã vreari:

– Iara tini si-l ljai, scumpa-a mea, va fats shi volea-ali Tanã ...

Atumtsea shuirã trenlu trã nchisiri. Agunjisits s-ambrã tsitarã. Doda shuvã i, chirdutã, shi un stic ă lj vidzurã, ca tu unã ahã ndami, fatsa, tsi nu s-alidzea ghini, cu dauã shuirinj di lã crinj, dupã ageamea aburitã a vagoniljei. Shi dupã tsi trenlu chiru shi s-avdzã shuirã ndalui iuva di-parti, Pasia cu fratslji, ninca mata shidea niminats. Unã mindueari ă lj apitrussea cu dureari, cheardirea a itsicari nã die fã rã mã rdzinj: S-dutsea Doda shi elj aducea cã altã ndamusi pri aestã lumi ntrã nã sh poati nu vrea mata hibã.

XX

Giudicata njirdzea ghini. Chirana putu s-u amã nã di ma multi ori, lã sã nda-si mash tu volea-a chirolui tra si-lj aducã vã rã alã xiri, vã rã shutsã turã niashtiptatã, fursatli a sinferlui a lui. Cã ndu chiru shi atsea nã die, pitricu oaminj la Beca s-agiungã la mbunari; ma elj nitsi cã vrurã s-avdã di ahtari lucrul.

– Nu, nu, apã ndisirã. Arã vdã m noi ahã ntu, va mata arã vdã m. Shi cum va u vulipseascã giudicata... Earã aproapea siguri cã vrea s-amintã.

Dupã un shcurtu chiro, s-turnã shi Mihlu din Poli. Adusi cu el shi unã carti, pi cari avu cã shtiga s-lj-u da ali Pasie tu mã nã. Cu zboari aplo, mplini di cã ldurã, Doda isturisea tu nã sã cã lituria, ashtiptarea multu bunã tsi lj-u featsirã pã rintsã lj al Temu, plã tsearea niaspusã tsi u avu cã ndu aflã shi di la elj idyili minduiri buni shi cum cã dzurã pri unã acã chisiri tu tuti lucrili shi mata adã vgã tsiva – ndauã arã nduri, pristi cari Pasia triclu agonja, mintitã, fã rã s-li aleagã cu boatsi. Fratslji u mutrirã ipusiiatori. Giogea zburã diunã oarã :

– Mihlu dzã tsi, cã Yiushlu al Temu, u-ari s-yinã ncoa...

– Da, da, aestã ă nj scrie shi Doda.

Turnã ocljlj tu loc, arushitã, pi cã ndu cartea firfirã shcurtu namisa di dzeaditi.

Ăndauã dzã li dupã aestã, ahã nt fratslji cã t shi Mihlu bã garã oarã cã la Pasia s-featsi unã alã xiri. S-acã tsa di un lucrul shi tritsea la altu, fã rã s-aibã arã vdarea tra si-l bitiseascã. Ea, cari nu s-avea ashtirnutã di multu la pianlu di sum cadurlu ali Tanã, tora ă l dishcljisi shi ahiursi un veclju niho tsi u arã sea nã oarã ; ma, poati, cã mã njli a ljei s-njishea ma greu pri clapi, chirdzã ndalui dit ă nvets, ili cã eara para adiljos

cãnticlu, s-astã mã tsi cu ocljilj ascãldats di lã crinj a cui acãchiseari nitsi ea nu vrea poatã si-lj dzãcã. Tu ashtiptarea a ljei, imna di-aoa aclo, ca sh-cum vrea eara xeanã a lucrilor deavãrliga; s-ahundusea tu unã lumi aparti, adratã mash di yisi shi nãdii, namisa di cari ndzãrea dipriunã pi Yiushlu; ghini faptu, putsã n salbit, aspunãndalui multã bunã tati shi zborlu a lui sheurtu, zixit.

Namisa di alti, ã n ligã turã cu el, ã sh adutsea aminti di unã searã n Poli, aclo, tu grãdina a sculiiljei, tsã nãndalui tu mã nã unã carti... Trã ntãnja oarã ãlj scria mumã-sa prit arãnduri chiruti, ca di un mari mistico, fãrã s-aducã aminti numa, di cariva tsi eara s-u viliseascã shi si mpartã trã totna bana cu ea. Shi, dupã tsi u citi, tsi lungã nyisari cãdzu trã atsel cariva! Nu avea cum si-l shtibã... Ma nãpoi, cãndu nica bãna mumã-sa, ãl vidzu; vinji cãndu ãlj fu calea trã Paris, shi s-dusi.

Shi anj tricurã, anj di cripãri shi cãnjinã, tu cari nu apucã s-dzãcã a cuniva di nã s... mash a mailjei, cãndu disheljisi zborlu. Shi simtsã mintili a ljei, multu chiro zmurticati, zbuenea tora cu ahãnt ma vãrtos, ãlj ãncurpilja tutã hiintsã tu ardoarea-a lor aplicusitoari, di canda nu eara idyea Pasie di ma nãinti: “Va yinã tora” shuptira ea tu sinea-a ljei, “nu mash tra s-treacã, tora maxus trã mini...”

Unã dzuã dupã prãndzu, avdzã pi scara di cheatrã, pashlji al Yiush, cari avea agiumtã atsea dzuã. Sunitlu a clupaticului deadi un treambur di niarã vdãtoari harauã. Pistipsi cã nu va poatã si si stãpueascã, ahãnt tsi-lj bãtea inima di vãrtos; ama dinãcali, cum ãlj si spusi dinãinti-lj, pãru ciudios di isihã, ãlj teasi mãna. Ocljilj a lor s-andãmusirã, unã nutritã mash di un stic, ma tu cari aduchirã, handa tu suflitli a lor, putearea, misticolu a soartiljei tsi-lj aprucea unlu di alantu. Shidzurã nãscãntã oarã tu tãtseari shamishdolji, nishtiindalui cum s-ahiurseascã. Pasia ntribã cu ocljilj di-unã parti:

- Agiumsish adzã dimneatsa?
- Da, cu trenlu di optu.
- Shi cum fu pri-amari?
- Bun chiro; ma di s-aveam furtunã... hiu ãnvitsat io, feci di ahãnti ori calea pri amari.

Zbura ca pri mindueari, mutrindalui cu multã harauã la Pasia. Nã sã eara tu unã fustani di satinã moali, lae, ãntãnja oarã di la moartea a mumã-sai ãsh bãgã ea di gushi shi pri cheptu unã stulie di dantelã di bueaua-a fildishlui tsi-lj dãdea a mastiljei unã videari ma hãrã coapã. Ashi nviscutã, cu perlu lishor unduit, adunat stres nãpoi, shi cari alãsa ciulei pi frãmti, ocljilj strãlutsitori di multsunjiri, ãlj si pãrea multu putsã n alãxitã di cum u avea cunuscutã nãoarã, cu tuti cã avea tricutã multu chiro di-atumtsea. Nitsi el nu para eara tinir; avea

agiumtã la unã vrãstã cãndu, dupã ntãnjli mirãchi cu-ahãntu ma tricãtoari, cu cãt yin ma furtunos, vrearea pitrundi ntreaga fãpturã, s-alasã agalea ca unã apã isihã shi ahãndoasã, tu nauntrul a cui s-aspuni tserlu cu tuti nishenjli deavãrliga.

Aduchindalui, cãtrã iu-lj si ndrIPTa mintea, Pasia dzãsi:

– Shtii, cãndu fush aoa... Cãt chiro va hibã di-atumtsea?

– Trei anj sh-cama.

Tut el apoea adãvgã:

– Ts-aduts aminti, nã priimnãm deadun.

Pri dinãintea-a lor ascãpirã dinãcali fandazma a unui parcu pi nsirati; cãrarea chirutã n dzari, cu bairlu diplo di cãstãnj veclji; tu fundu, soarli, namisa di fãsh lundzi di niori, cãndu altsã niori disupra a lui njishca lãrdzi stoguri, tu parti vinjits, tu parti mãlãmusits. Muma ali Pasie, cu fratslji a ljei imna nãinti, elj dolji armasirã un chiro singuri; deadun, namisa di arburi, zburãndalui tu vãrteanitsa a frãndzã lor tsi firfira galbini varliga...

– Trã ciudie, featsi Yiushlu. Di multi ori ãnj yinea tu minti, io nu u agãrshii atsea priimnari.

– Nitsi io, adãvgã Pasia.

Trimbura tu nãsh unã harauã niaspusã trã faptul cã nu-avea armasã arãts unlu-a altui. Diparti hiindalui, dispãrtsãts anj di dzãli, tu orli cã-njisiti di ritrãdzeari, minduirli a lor ãnchisirã s-azboairã, cãftãnda-si, ca neshti pulj tsi s-vor shi s-acljamã chiruts, tu largul fãrã caput.

– Vrui tra s-tsã pitrec zbor, dzãsi Yiushlu, ma-nj yinea nu shtiu cum. Apoea aflai acasã di tini, cã Tana, Dumnidzã s-u ljtãrtã, scrie la noi.

Pasia clãtinã lishor caplu:

– Da, da, muma ti-avea tu minti totna, a njia nu-nj dzãsi, ma shtiu cã scrisi ali Dodã, putsã n chiro nãinti tra si ncljidã ocljilj.

Adutsearea aminti a moartãljei, bãga tu zborlu a lor unã sãmtisiri di pristi sinurli a banãljei. Tu udãlu iu ntuneariclu s-alãsa putsã n cãti putsã n, nicãndalui ndilisea dintrã elj, acãtsarã si-sh grãeascã cu bots adiljati, si-sh mistiryipseascã multi di bana-a lor. Pasa zbor isha tut ma mplin, ma ncãreat cu mãyia a aprucheariljei; sh-aducea suflitli acãtsati di treamburlu a idyiljei mirãchi. Ma nãpoi, si sculã el, cu pãreari di-arãu, tra s-fugã. Di trei ori s-astã mã tsi, cu mãna ali Pasie aratsi, moali, tu mãnjli a lui. Priningrã poartã, cu aumbra a noaptiljei ndisatã sh-di coridorlu strimtu, dzãsi shuptirat:

– Noapti bunã, Pasie!

Capitli a lor s-apruchearã di singuri. Ea aduchi dinãcali foclu arãchitor shi dulsi a axiriljei a budzãlor; shi tu tulburarea, tu mbitãtsilja a atsãljei di ntãnja bãshari, avdzã, ca tu yis di nimãrdzinitã harauã, boatsea a vrutlui, cari, mash trã plãtsearea tra si-lj dzãcã numa, iara

shi iara xana dzã tsea:

– Noapti bunã, Pasie!

Dupã cã dearea-a atsilor di ntãnj fulguri di neauã, patru paitoni trapsirã unã searã di la biseaicã la Beca. Fãrã s-alasã afoarã vãrã semnu, ncurunarea fu, cu tuti aesti, aplo, dupã cari, unã njicã sindrufie di oaspits loarã parti varligalui di unã measã tu saloni. Gambrolu shi niveasta ashtirnutã nigrã el pãrea ahãnt di uidisits! Ælj shidea mushat, ali Pasie, nviscã mintul albu, unduit. Tu mbugã tsã lja-a perlui cu scãntiljeri di abanozi, strãlutsea teljili, shi avea unã lunjinã di nistã puisitã vrearu pi tutã-lj mastea, dit cari, atseali dauã li njits sufri di nigrã chiushadzli a gurã ljei, canda s-featsirã afandi. Zburãrã di una di altã, shi di tsirimonji, di cum tricurã lucrili la biseaicã; agonja, misurat, cu unã aratsi sãltã nati. Nu ca la nãshãn hoarã. Aclo numta tsãnea unã siptã mãnã; shi lumi, shi mueabets shi jocuri...

Tra s-nu sh-agãrshascã adetsli di-acasã, la anãltsarea-a putirlor, unã di oaspiti ahiursi s-cãntã agalea:

Diparti mult mi deadish,
Muma a mea...

Ama shidzu, curmãndalui cãnticlu pri niashtiptati. Miludia a lui trãgãnatã, milanholicã, shi ma multu acljimarea dit rifren, adusirã niori di cãnjinã. Prit tãtsearea greauã tsi apitrusi ndauã sticuri, aduchirã unã hãndoasã pãreari di-arãu trã muma, a curi nu-lj fu datã s-veadã, cu ocljilj a ljei, aestã sibepi maxus tsi u mirãchisi ahãnt di multu. Minduerli apoea s-dusirã la maea dit dipãrtari.

– Mãrata Dodã, featsi Pasia, cãt va s-hãrsi! si ncljinãm un putir trã Doda... Shi aducãnda-sh aminti di cartea dixitã, ãntribã: La tini-i cartea, Sili?

– Da, u-am aoa. U scoasi dit gepi shi citi, cu boatsi, arãndurli di mãnãpoi ali Dodã: “S-bãnedz, scumpã, shi s-tsã da Atsel di-Analtu, tuti bunãtãtsli! Tora, cãndu ti shtiu niveasta al Yiush, pot si ncljid ocljilj isihã. Shi, di iu s-aflã aclo nsus, va s-hãrseascã shi Tana, cã-lj si umplu mirachea”.

Adiljosh tuts, mutrirã la cadur, cari atumtsea pãru cã s-minã nsufflitsãt: aumbra a moartã ljei dipusi, tricu agalea shi s-astã mãtsi mãpoea-ncurunatslor, cu mãnjli teasi ca tru unã ghnicuvintari disupra a lor.

Thiuhari Mihadash

Puizii inediti dit: OARã DI HARI

OARã di HARI

Oarã di hari!

Bairli tuti a sãndzilui cãntã
A noapti hãndoasã sh-ahãntã...
Chipiti, grohuti, dzenj sh-pishtirei –
Muntsãlj a mei, –
Harpi tirii sunt, di pondi dzãri grei.

Pãdurlu tãcuti s-prifeatsirã tuti –
N clarini tsi asunã u mãnj ca di vruti;
Flueri, avyiluii, tãmbãradz, nsus, livendzã,
Bat ca la numtã di-arhanghilj aglendzã.

O, lai Thiuhari tini, lailu-nj tsi-adari?...
Canda hii sinurli tuti a Pindului ãnj pari,
Cari,

Deavarliga tu nãsi ti-adunã,
Sum tser mplin di steali sh-cu luna curunã,
Simfunie tsi-alagã analtã sh-diparti,
Pãnã iu Dumnidzã lu di lumi s-disparti...
Sh-tut yini, sh-tut cãntã di-aclo, di didindi,
Iu, lãi, Dumnidzã lu, lãmbãdzli aprindi.

Ierghiurli, frãndzãli sh-lilicili tuti,
Dit dzeana-ali Dzãnã pãn tu Vucufescu,
Ca oclji sh-ca dzeani duruti,
A suflitlui a ljei sh-ali mumi-anjurzescu.
Ciumili albi – alãmuri mãmalã! –
Canda acljamã la unã vlãheascã Walhallã.

CÃND SÃHATEA...

Vai l'jau muntili di-amblatea,
Cã nd trã totna sta sã hatea,
Pã n iu dzenjli ã sh li ntindi
Pindlu-a meu, sh-vai trec didindi.

Tut tsi-avui sh-tsi vrui tra s-escu,
Aclo vai andã musescu:
Tatã lai sh-mumã durutã,
Sh-budzã li-ali protã vrutã .

Edzljji, njelji, sotsljji tuts,
Tuts birbetsljji sh-tsachilji shuts,
Calu, cã njlji sh-tarlu cari
Ca Hristo mi loa ncã lari.

Sh-naparti, tu dzã rli-analti:
Icoana al Ayiu-Pandi,
Cari ti suflit hilj mi lo
N bana-aest sh-atsea di-aclo.

CÃNTIC DI SÃRMÃNITSÃ

Nani, nani, om-fidani,
Ca fluria tu ghiurdani;
Dornj cum dorm ningã Hristo
Anghiljji, la tser, aclo.

Ca tu flori si-ts hibã somnul,
Shi s-ti hã idipseascã Domnul;
S-ti fats gioni sh-tinjisit,
Di tut omlu pinjisit.

Di pri muntsã yini neaua,
Albã i tutã dunjaua...
Dornj tu scutitsi cusuti
Di curatli-nj mã nj sh-duruti.

LA HANEA DI CALABACA

La hanea-atsea di Calabaca,
Tsi u tsã nea Mitri-al Dubaca,
Sh-iu cu hã ndoasi fã rmatsi giuca
Corbul di tatã-nju
Sh-lã etsli tuti sum cã lcã nji li cã lea
Ditunã nda cu-arã volja tu dã vani,
(Di dã dea deapoea, tuts paradzljji dit supani)...,
Iar mã rata-nj mumã vilendzã tsã sea,
Sh-la el minduind cã ntitsi cu lã crinj dzã tsea...
Aclo voi s-mi duc, ermu, tra s-gioc
Cu lã htarã shi cu dor,
S-trag cu-arã volja tu steali
Sh-tu njatili-a meali,
Sh-aclotsi si-nj mor.

SUM VERDZÃLI DÃVÃNJ

Sum analti dã vã nj verdzã
Stau sh-la tini minduescu...
Suflitlu-nj pi-almã chi alnat,
Cã ntã ca pulj vucufescu.

Sh-cum tut cã ntã sh-tut ti-acljamã,
Sh-cum tut strigã : “Yinu nheamã”!
Ca di iatagani, nj-treatsi
Tã ljishlu, boatsea-a ta-aratsi.

ATSEALI PATRU TIMEALJI

Suflitlu-analtu di la Orfeu nã yini.
Sã ndzili gioni, di la Spartacus, shtim ghini.
Di la-Alixandru-avem giuneatsa sh-livindyeaua,
Atsel tsi eara s-anvã rligheadzã tutã dunjaua.

Sh-di la Roma – alã vdata Mumã –
Cari nã deadi mushata limbã sh-tinjisita numã,
Dã ilichea avem, sh-demnitatea,
Tra s-immã m ndreptsã , nu di-amblatea.

CĂTRĂ CUCLU DI LA CLIMĂRI

Pi umirlu-a meu stã ng, dipuni,
Cuc di la Climã ri, shi spuni
Macã pasc cupii di oi
Sh-tora, pristi munts la noi?

Macã sh-adzã fac fuljauã
Furlji – bã nj ca di uheauã,
Pristi pishtirei sh-grã minã,
Nacã sh-adzã foc aminã,
Sh-nacã pristi laea-arinã
Mumili-a lor sh-adzã s-dirinã?...

Edzljì drats sh-njalili-a meali
Yii vai hibã -i s-featsirã steali?...

La murmintul ali mumi,
Ti pã lã cã rsescu, du-mi,
S-ved, dit loc totna vai easã
Pira fantazmã niasteasã?...

Sh-ma dimanã poi, tu soni,
Cã ntã -nj di Tina-al Pisoni,
Prota vrutã tamã -aleaptã,
Macã sh-tora tut mi-ashteaptã ...

UNĂ TAMĂ

Unã oarã sh-un chiro,
Cã nd somnul mi lo aclo
Tu paradislu Mireauã,
Nã niaglicã tã uheauã

Di sum chin, preagalea-agalea,
Sh-featsi, fã rmã coasa, calea,
Sh-vinji di s-adrã culac
Ca nã -aumbrã di darac,
Ningã io, vergur ficior,
Cu caplu-lj pristi cicior.

Cã nd, chirut, mi dishtiptai:
– Nu ti-aspari, nj-dzã si, stai,
Vrui tra s-dorm cu tini n bratsã
Shi s-tsã bash mã rata fatsã ...
Mini hiu atsea tsi-ts fu
Feata tsi cu dor ti vru
Tu-altã banã ... sh-alt chiro
Nu di-aoatsi... ma di nelo...
Iu mi vrush sh-ti vrui cu-ahtari
Fã rã mardzinã lã htari!...

Sh-mi bã she... shi s-vedz nishani!
Lã crã nj lj-chicura dit dzeani.

Shi, di-arshini, shi di jali,
S-dusi nghios, tu mirã -lj pali.

MUMĂ DURUTĂ SH-TATĂ MARAT

Di la tini avui harea-a mã yistrã ljei puizie,
Mumã durutã, cã ntic azã tu irnjie...
Sh-tini, tatã marat, nji deadish darlu
S-trec pristi banã agru shi ndrept, ca ljiundarlu.

Mash trã tinjia-a voastrã bã nai,
Muma-a mea vrutã, mumã durutã,
Sh-tatã pirifan, cã ntic tu plai...
A voastrã tinjisiri fu bana-a mea tutã .

TRĂ TINJIA-A VOASTRĂ

Trã tinjia-a voastrã
Sh-laea fara-a noastrã
Bã nai, vruts pã rintsã,
Oasi-az tu murmintsã .

Dit aestã -aspartã lumi,
Lja-mi tora, moarte, sh-du-mi
Aclo iu totna i hã vã,
Tu dzã rli albi-al Dumnidzã .

VA MI DUC (1)

Va mi duc,
Ermu cuc,
Tu vã ljurli cu-andarã
Iu muntsã lj mi-amintarã...
Pi chipitli nsurinati,
Tu steali anvã liti;
Tu chipitli surini,
Aclo i multu ghini...

S-cã nt pi verdzã li-alumã chi,
S-acljem moartili azlã chi...
Pristi niguroasi ciumi,
Si-nj mi avdã ntreaga lumi...

Pri cã rciliurli di chin,
Pã n la Dumnidzã s-mi-alin...
Pri cã rciliurli di bradz,
Sã nyeadzã gionlj-armã tuladz.

Pristi pishtirei sh-pã duri,
Sã nyeadzã -aumbrili di furi;
Pristi plaiuri sh-pishtirei,
Sã nyeadzã tiniri anlj-a mei;
Pristi aripidinj sh-grã minã ,
Sã nyeadzã di sum laea-arinã ,
Sotslj-a mei dit alt chiro,
Cu strigã ti di caimo.

Sh-la fã ntã nj vai cã nt, tra s-yinã
Umbra albã ali Tinã .

Sh-vai cã nt, lailu-nj pristi casã ,
Sherchilj dit timeljuri s-easã ,
Shi tra s-dorm deapoea voi,
Ningã voi,
Fratlaj-a mei morts njicã zanj,
Mash di vã rnã doi-trei anj...
Ningã voi pã rints sh-surori,
Tora-aumbri tu niori.

SOTSLU GUMÃRUSH

La tini minduesc cu dor,
Lai gumã rush mã rate,
Cari-nj fush sotslu-atsel ma bun,
Ma vrut dicã t un frate;

Cari mi purtash ca pi Hristo
Prit cã ljurlji dit munti,
Iar cã nd pi dzeanã dipuneam
Mi hã idipseai pi frunti.

Iu va hii tora? Sh-tsi va hii
Tu-a lumiljei mistiryiu?...
Fã rã di altã , anghil eshti
Tu-al Dumnidzã chim'tiryiu.

Sh-ti ved cum stai mã rã nipsit
Cu-alts gumã rush aleptsã ,
Sh-cum deavã rliga ocljilj ports
Pit hã uri... sh-tut mi-ashteptsã .

URSITA

Dupã strã mumã Trac ã nj hiu
Sh-Romeu dupã strã paplu,
Sh-deapoea, pã nã asã ndz yiu,
Armã n, natima-nj caplu!

Stihia ntunicoasã sh-grea
Cu sã lã ghiri didindi
Sh-fã rã di nom inima-a mea
Cari pircã lã i aprindi.

Sh-nimuritorlji n mini nyeats...
Iar geanlu ndrept sh-tinjia,
A Romã ljei duruts bã rbats
Nj-u deadirã a njia.

ASCĂPITARI

Dzã -lj, aishte banã , duri!
Sh-du-ti, ermu, tu pã duri.
Va ai frats livendzã lj bradz,
Fadzljji – sots armã tuladz.

Izvurli va-ts hibã vruti
Isusiti – dzenjli tuti.
Chipitili va-nj ti-alinã
Tu-a stealilor fucurinã ...

Shi handa, sum pishtireauã ,
Si-nj ti-ashteaptã -atsea uheauã
Cari ashuirã shi-nj ti-anganã
Naparti di-aestã banã .

ZGHIC DI VREARI

Macã fudz tu xeani,
Gionli-a meu aleptu,
Nu va es siryeani,
Laea-nj, sh-va-nj ti-ashteptu.

Va mi-alin tu creastã
Sh-va mi tindu mpadi
Ca albã niveastã
Sum neaua tsi cadì.

Sh-vai plã ng tu grã minj
Cã t ma-agonja s-yinj...
Cu lã crã njli – ploi –
Si-nj ti tornj nã poi.

Sh-va zghilesc cu greu,
S-yinj shi s-hii a... meu,
Cu zghic iatagani,
Vrearea-a mea curbani!

VA MI DUC (2)

Va mi duc,
Ermu cuc,
Pondu s-cã ntu
Cu ahã ntu
Greu sivdã ,
Iu mi-amintã
Laea mirã
Nicuchirã ;
Pristi dzeanã
Iu mi-acljamã
Boatsea-ali humi,
Ali mumi.

Vai nidzem
Tra s-plã ndzem
Pristi dzenj,
Ca pulj xenj,
Pristi ciumi sh-cã rã ulj,
Ernji pulj...
Pristi chetri
Sh-pristi api –
Ermã zlapì:
Pristi shopati
Sh-avlã chi
Ermi zlã chi.

Tindilinã ,
Dzã -lji s-yinã
Tora ncoa
Sh-nã sã -aoa,
Shi s-nã vrem,
S-n-adrã m gljem,
Cu ahtari
Mari vreari,
Unã sh-un
S-him deadun,
Eta tutã ,
Lele vrutã !

MASH CÃNTIC

Hiu, tut, mash cãntisi dit hoara a mea:
Di numtsã, di-aglendz sh-di ngrupari...
Ansar pã n tu steali sh-deapoea dipun
Tu hã uri handa, cu izvuri-amari.

Cãntic di-Aminciu, di-Amer sh-di Privoli,
Sã lghescu cu ahti foc di-arivoli...
Cãntic di Furca, Zã gori sh-Samarina,
Di-nj hearbi sum mini, apreasã, arina.

Di-Avdelã, Livã dz, Malacash sh-Giniradz,
Di s-leagã nã -anarga pã durlu di bradz...
Di Breaza, Bã iasa, Paltin sh-Bruzvala,
Di-nj pari cã nu eu hiu, ma furlu Bucuvala.

ARINA VRUTÃ

Vai yin, lai vruta-a mea, vai yin,
Va mã c njel friptu sh-va beau yin
Di-aoa di la Seryea-adrat
Sh-cu ierghi discãntat:
Deapoea corlu va-nj lu trag,
(Daratsli tuts tu sac ã lj bag)
Sum platanlu di l-Ayiu-Pandi,
Ca di tu dzã rli albi,-alandi...

Deapoea ningã tini vai
Mi-ashternu, gura-a ta si-nj dai...
A mea s-hii tutã sh-io a tã u
Tu-a numtã ljei nstilatlu hã u:
Un singur scljimur suschiros
Tu-a tali izvuri, ã nghios...
Un singur s-him aclotsi dor:
Ashi voi s-mor.

Va yin, lea vrutã, va mi tornu
Pi tu cã rã rli di la Cornu,
Sum chinjlji di la Codru-Mari,
La tini: harizmã sh-lã htari.

Pi la padea-l Spã n, ca furlu
Tu irnje tra s-aurlu...
Pi la Ghioni sh-pi la Climã ri,
Cu tã mbarea pi pã ltã ri,
Cu tã mbarea sh-cu dugrã lu,
Ca Guduma,-armã tulã lu...
Pi la Toacã sh-Buluvardu,
Ca lutseafirlu voi s-ardu...
Pi la Fearicã sh-Drã shtelj,
Tu di api zgheic s-mi-aspelj.

SUFLITLU-ALI MUMÃ

Pom di lã crã nj mplin ã nj hiu,
Ca di mã rdzã riclji...
Tu cheptu inima-nj, – a ta –
Maratã -i pitruniclji.

Ashitsi sh-tini va earai,
Aclo, ningã icoanã,
Cãnd vinji sh-suflitlu-ts mã shcã
Nã pã rtica? – Cunoanã .

Pulj albu, njic, shadi pi-almã chi
Sh-cu dor canda suschirã ...
Ai vrearea-a ta, – jali sh-mirã chi –
Tsi-aveagli laea-nj mirã .

LAEA BOATSI

Talj-aratsi, ncoatsi,
Lã htã roasã boatsi,
Di didindi,-aclo,
Ditu urano...
Poati-i ali dadi,
Cari di-aclotsi cadi!
Poati-i ali mumi
Tsi-alagã pit lumi,
S-dirinã sh-zghileashti:
“Hiljlu-a meu iu easti?”

Poati-i ali Tini,
Cari di-atumtsea yini...
Di cã nd u bã shash,
Cã ne! sh-u-alã sash...

Poati easti maea!
Poati easti Vaea!
Poati cã -i straushlu,
Furlu, Caracushlu!...

Itsi, cartsi s-hibã :
Pi tini ti strigã .
Itsicari ã sh easti:
Numili-ts zghileashti.

CĂTRĂ FĂRTATSLJI A MEI

O, frats duruts, voi chinj di la Climã ri,
Sh-voi fadz di la Niramdzã ,
Giuneapinj di tu-alanti dzã ri,
Sh-voi tuts cupaci alantsã ,
Sum voi avui dultsi cuibar
Sh-analtã ligã nari...
Sum voi vream s-nj-aflu cali-ambar,
Iu dorlu-nj casã nj-ari,
(Hã ndoasã -amarã njari)
A voastrã avrã voi s-rispir
Handa dit soni oarã ,
Ca tu nã numtã -a meu suschir
Dultsi di tut s-mi doarã .

SIXTINĂ

Trã cari scrii tini puizii
Cari ari-ananghi di-a tali fantazii?...
Fara-a ta cheari sh-tu-alti s-tucheashti,
Puizia-ts trã corghi sh-trã sherchi grã eashti.

Poati c-adarã tamã -Atsel-Di-Nsus,
Tra sã nyem dit murmints, ca Iisus.

CĂNTIC

*Trã Zoe, Thiuhari shi Gabriel,
nipoata sh-nipotslji a mei.*

Doi lutseafiri sh-unã steauã
Nj-lunjineadzã tu dunjauã .
Lã crã nj di harauã -a njia,
Apã yie, ca yilia.

Ma s-nu lj-aveam avutã ,
Hutã va nj-eara bana sh-chirutã .

Cari nipots sh-nipoati nu-ari
Nu-i harauã , uti hari.

SEARĂ DI BRUMAR

Cã dzurã brumili pri pã dz,
Prit mortasã treatsi-arcoari;
Pã durlu n mã nj cu-arã ts lã mbã dz,
Dzã c cã ntic di ngrupari.

Feati-fidã nj stealili-nj par,
I lã crã nj angljitsati...
Cari va lã s-dusi cali-ambar
Di plã ngu-ahã nt mã rati?

Brumi cã dzurã sh-pi cutar,
Thiuhari niprucupsite...
Numtsã mistiryi sinurli-nj par,
Didindi-afã mã siti.

CĂNTICLU-ALI MUMĂ

Mumã vrutã ,
Muma-a mea durutã !
Mumã nvirinatã ,
Muma-a mea mã ratã ...
Tinjisitã mumã ,
Asã ndz lae humã .

Lituryie caldã,
Truplu-ts ã nj s-ascaldã –
Arhanghilj hã riosh
Tu-a tã u albu-arosh
Sufalit – nã grã dinã
Di-amarand ã mplinã .

CĂNTICLU AL DASHLU ARMĂTULĂLU

Nu-avush, lea Dashlu-a meu, cupii
Di oi, fã lcã ri di cã pri
Sh-calj unã malã, ca aslanj,
Arniuri sh-munts s-cutreamburi...
Nu-avush a banã ljei tinjia?
Nu-avush Vaea mshatã ca Stã -Mã ria?
Cari tora-alagã ca nã vlã ngã
Pi dzenj s-aurilã shi si-nj ti plã ngã...,
Trã tsi irnjia tini vrush,
Trã tsi erma tufechi?...

Tora, aclo, sum pishtirei,
Corghilj ã nj tsã disicã
Curatlu trup ca di Hristo
Sh-suflitlu fã rã di fricã .
Ti plã ngu chipiti sh-pã duri
Sh-pondi tora limerli
Di sotslj-a tã i mã rats sh-di furi...
Jilos, mash, bat fluerli.

TOAMNĂ AMĂNATĂ

Ashtearnã brumili plucã dz
Sh-sazmi pi laea-nj banã ...
Mã yistrã, dit haua fã rã di-arã dz,
La ea, ca pi cã ni mi-anganã .

Aidi marate, aidi turbate,
Ca di plã yie mplin di picate...
Du-ti tu colasi-aclotsi handa,
Pã nã tsi altu gean Mira va-ts da.

LOCURLI MUMĂ

O, locuri amintã toari,
Mplini di shoputi, scã ldati tu soari!
Cã ndu negurlu sh-ploili cad pristi voi,
Canda di cã pri cupii cad, sh-di oi.
Cã ndu vimturli-aurilã tu ermi pã duri,
Fadzljji shi bradzljji lja nutritã di furi!
Neaua cã nd tu albi vilendzã v-anvã leashti,
Somnul sum nã si, di didindi sh-handa canda easti...
Stealili nveasti-s,
Soarli nun,
Luna ã i nunã,
Tserlu tut – largã sh-analtã curunã .

PĂLĂCĂRSIREA DI MA NĂPOI

Aprindi tini dzada
Sh-bagu pri finghit:
Uranolu tutu-i
Di neuri alghit.

Toarnã tu cã ndilã
Untulemnu-aleptu,
S-fixeascã cu njilã
Agonja dit cheptu.

Bagã tu firidã
Pã gurlu di lemnu...
Cari aumbrã-nj fatsi
La firidã semnu?

Cu boatsea di njari
Pã rã miti dzã -nj,
Sh-lã crã njli ca stealii
Si-nj li-adunj tu mã nj.

Sh-lã crã njli a tali
Pristi fucurinã
S-cadã cum cad ploili
Pristi laea-arinã .

“O, MUMÃ, DULTSI MUMÃ”

Pã ni simitã
 Tu padi nvã litã cu-amarand sh-narcisi,
 Truplu-a tã u, muma-nj, sh-ca dauã yisi
 Dit paradis sum tserlu albastru
 Sh-cu steali pi nã s cum cã rbunjli pi gastru
 Ai lã crã nj tsi ardu, ocljlj a tã i
 Sfrã ndziljats cu lã i
 Gã itani, sh-cu frunti analã
 Di canda mutreashti sh-hamarã di tu altã
 Nã lumi, tsi s-aflã aclotsi didindi,
 Iu Sãnta Tã tseari dip albã si ntindi...
 Sh-perlu a tã u lai – miryuloi greu cari cadu
 Pristi ermã, lunaticã padi.

Oara-nj di hari minduearea-nj a ta easti,
 Shi vrearea di tini, tora,-amã natã,
 Acreashti
 Ca unã cã ntari di Pashti tu inima-a mea,
 Bisearicã mari shi ntunicatã.

Aclo iu va hii sh-itsi va eshti,
 Cu daljanã tinjii si-nj ti hã rseshti,
 Cã hiljlu-ts Thiuhari, anatiatlu-atsel cã ni,
 Nu ts-adrã numa tu lumi di-arshini.
 Ljartã -lj lã etsli, ahã ti! tsi-ts featsi:
 Vrearea armã ni, negura treatsi...
 Fu analtul a tã u lutseafir tu bana
 Aestã – al Ghiftu-Satana,
 Sh-lutseafir tu tiniri ininj-arsari:
 Amã rtiili-lj apã si-s facã, shi sari.

BAGÃ CASETA

Bagã tora caseta tini
 S-tsã cã ntã shi s-tsã cadã ghini,
 Cã nticlu-atsel niguros, cari-l giuca
 Mã ratlu di Mitri, tatã -tu,
 Cã ndu tuti lã etsli, mpadi, cu ahti
 Li cã lca.

Paradzli tuts cã ts ai tu gechi,
 Pristi-avyiulii sh-clarini
 Sã lghiti pã nã tu steali, ca zlã chi,
 Si-lj alã cheshti tini,
 Sh-pristi tã mbã rã lu
 Cari bati, ca tu colasi
 Dugrã lu.

DI JALI ÃNTRIBARI

– Cã tse hits pondzã voi aush
 Muntsã alghits di neauã ?
 Di tsi-ashuirats ca tu irnjii,
 Shoputi dit mireauã ?

Sh-tini fã ntã nã di la Dzenj,
 Canda ti-adrash uheauã !...
 Cã tut fã rmats frimintsã, sh-dzenj
 Tu-a ta ermã dunjauã.

– Cum s-nu him singuri, pondzã sh-lã i,
 Cã nd n-alã sarã shi fudzirã
 Cupiili sh-furlji – sotslj-a tã i –
 Tsi vrei ma greauã mirã ?...

Di cã ndu sh-tini u-angã nash
 Di-aoa, strã psit, cã tsaua,
 Nu-avem hã iri, dicã t mash
 Neguri, neaua sh-aroaua.

ZBOARI DI-ANAFURÃ

Locuri paradis, voi, locuri-mumã,
 Tsi-nj deadit bana shi-nj deadit numã,
 Sufliit aleptu sh-inimã mari
 Mplini di vreami-adã pati cu hari.

Cã nd ocljlj ã ncljid sh-vã ved ca tru yis,
 Tu largã bisearicã mi-aflu ã ncljis,
 Shi, singur, aclo, lituryie ascultu,
 Analtã, nstilatã sh-fantasticã multu.

UNĂ MARI TAMĂ

Nu shtiu cã tse, nã scã ntiori,
Tsi tamã nj-si adarã :
Cã hiu scã ntealji tu niori
Sh-tu nã handoasã -andarã ...

Un cã ntic hiu, Vanghilizmo
Sh-cã ntã ri di Stã -Mã ria-Mari...
Suflitlu-nj – largu urano
Cu tseri tu nã s, amari.

Nã simfunie hiu, fã rã di grai,
Sonoritati mutã ...
Ca plaiurli tu meslu-al Mai
Nj-si pari bana-nj tutã .

Io nu him io atumtsea! Hiu
A dzã rilor, stihii, natali...
Sh-di iuva, di-u io nu shtiu
Yin zghicuti di jali.

Aminduirea dulsi-a ta
Easti yie avyiulie:
Nã pã rticã tsi ndreaptã sta
Tu cheptlu-nj ca tu-avlie.

MISTIRYEA CĂNTARI

Locurli tuti cã ti li vedz:
Chipiti ermi, pã duri sh-livã dz,
Cã ntitsi sunt icoanili-a lor
Tu suflitlu-a meu grã minã sh-nior.

Cã ntã ri sunt locurli iu mi-amintai...
Tonurli – lã crã nj fã rã grai...
Lã crã nj-furtunã di neauã sh-di ploi
Tsi-asunã :”Cã tse tini vdzish di la noi!”
Lã crã nj-zã voani di ploi shi di neauã ,
Ca uranolu pristi dunjauã .

SĂRBĂTOARI

Ti Stã -Mã rie, ti Stã -Mã rie,
Sh-tini maratlu, aclo va-nj hii.
Tu cor, sum platan, va ti-acats,
Cu-alantsã tuts a tã i fã rtats
Di-atumtsea..., tora-arinã -adrats.
Fatsa stri soari va u scots,
Tini sh-maratslj-a tã i sots...
Vai cã nts, vai giots, sh-dit oclj-a tã i
Steali va-arsarã – lã crã nji lã i.
Va-nj li-analtsã cã trã muntsã ,
Pristi nstilati,-albastru puntsã ,
Sh-deapoea va-nj ti duts iu s-dutsi
Tutã dunjaua ali Crutsi.

Di tu firidã cu mistiryii
Firidã ca di mã nã stiri,
Va mtreascã featili cu dor
Sh-cu zghic la gionjlji di tu cor.

Va hibã , poati, sh-Tina-aclo,
Atsea tsi Harlu nelo nj-u lo.

STRĂMUTARI

Cã ntã n mini-a numtã sh-a grã pnie
Locurli cari mi-amintarã :
Hiu mplin di steali-lã crã nj, nsus,
Ănghios di ploi sh-andarã .

Pã dzli flueri sunt, apili-avyiulii,
Pã durli sunt clarini;
Pi chipiti alã muri bat
A glorie sh-irini.

Dzã ulji s-avdu nghios, handa:
Ai inima-nj tsi bati?!
Naiuri s-adrarã , sh-flauti
Plaiuri sh-pã dinj mã rati.

OARÃ BUNÃ

Aprindi tora tini nã tsigarã ,
Atsea di ma nã poi, sh-bagã caseta,
S-tsã cã ntã Papatoli cu clarineta
Unã cã ntari cu yitrie amarã .

Sh-deapoea tini, ashi cum hii, aush,
Dã -lj pristi nã ri a banã ljei un bush,
Lja-ts pi pã ltã ri tufechea-a ta, ljunlara,
Sh-du-ti tu munts, aclo s-ti-angljitã -andara.

AUSHLU CRĂCIUN

Prit neaua tsi da
Tu lumi handa,
Yini-Aush Crã ciunlu,
Tinjisitlu sh-bunlu.

Yini anvã lit
Tu albã tã mbari,
Sh-tu mã nã – fingshit –
Un lutseafir ari...

Dinanimiri dutsi
Saclu, ca nã crutsi...
Dishcljidets-lji ushli
Cã trã anjlji, dushlj.

Atselj di sum tinã ,
Iar la voi tra s-yinã ...
Atselj di-altã oarã
Di divã rnã oarã .

MĂRATS PĂRINTSĂ

Vruts sh-duruts pã rints a mei,
– Mirã lae tu anj grei –
Muma-nj, tutã mash plã yie,
Tatã -nju – avrã tinjie.

Iu vã fu murmintlu-a voauã ,
Uti om, ni pulju nu shtii...
Uti ploae, uti-aroauã ,
Uti vintul dit irnii.

Poati, bunlu Dumnidzã ,
Dit al Drac hapsi li scoasi,
Sh-va li lo di li ngrupã
Ningã Nã s, a voastri oasi.

Iu vai hits, iu nu vai hits,
Bunlj-a mei pã rints, si shtits:
Hiljlu-al tatã sh-ali mumi,
Fu daljan tu-aestã lumi,
Trã tinjia-a voastrã tutã ,
Tatã corb sh-mumã durutã !

TU PADI

Culcã nj-ti pi dints, tu padi,
Cã nd didindi soarli cadì,
Sh-aclo s-plã ndz cu oclji mplinj
Di lã crã nj – aroi di-alghinj.

Suflitlu-ts sh-bana-ts amarã
Sã ltsi muti tsi plã ng s-parã ...
Sh-cor di fantazmi duruti
Vrearili chiruti, tuti.

CĂNDU VAI DA...

Io va mi tornu cã ndu vai da
Neauã pristi casa-a ta,
Sh-tini tu greu somn cã dzutã ,
Vrearea-a mea sh-a ta s-hii, tutã .

Cã nd, la cambanaryio, cã mbana
Va batã ca dit altã lumi,
Lja-mi di mã nã tini, sh-du-mi
Aclo iu nu-ari mã rdzinj bana.

BAIR DI FLURII

A hoarãljei a mea, Turyea

Sinurli-ali Turyi, tuti,
Cu flurie sunt bã tuti:
Labã nitsa-atsea culcatã
Ningã -arã u, ca unã featã...
Hoara Mã nã hit – daljanã
Cari s-ascundi dupã dzeanã...
Tsipriulu-anvã rligat di-ayinj,
Naparti di Saltsalyinj,
(Cu muljeri – albi pã dinj)...
Paltinlu cu zvelts bã rbats,
Soe di armã tuladz...
Sus, di-amblatea, s-veadi-Amerlu
Cu ficiori vã rtosh ca herlu...

Sh-tu mesi tini fluria,
Ca ntrã Sã ntã Stã -Mã ria.

LA VOI

La voi mi tornu tora, sotslj-a mei,
I yii aush, i mortșã, tsi-ari s-facã :
Va bem, va n-acã tsã m ureaclja sh-va giucã m,
Cripã rli n noi sh-lã etsli tuti s-tacã .

Nã heam ma nelo, ca lã ndurli-adunati,
Va cã ntã sh-vai arã dã hã rioasi
Di noi, cu idyiul dor, idyili feati,
Ca di tu api niahiursiti scoasi.

Iu vrets s-n-aflã m? La Cheatrã ? Tu mireauã ?
– Aclotsi iu mã yistra-armasi greauã –
I la Climã ri, la Toacã , tu Pã vrie?...
Ma ghini la Viloni, trã Stã -Mã rie.

La voi mi tornu tora, nu s-trag gioclu,
Ma tra si-nj nec tu-amari lã crã nj loclu...
Si-nj sap cu mã na groapa shi s-mi-adun
Cu voi, ã nghios di tut aclo, deadun.

CÃND MUTRESC...

Cã nd mutresc la soari,
Suflitlu mi doari,
Cã -nj adutsi-aminti
Di-anljji dinã inti,
Tinir sh-fã r di minti.

Cã nd mutresc la lunã ,
Canda cã mbã njlj-asunã
Tu dzã ri mult dipã rtati,
A njatilor marati
Didindi-archishurati.

La steali cã nd mutresc,
Lutseafir vucufesc
Ascapiã lunjinã
Tsi ca pi fur mi-avinã ,
La nã s, curat, s-mi-alinã .

LAEA AFÃRNÃSIRI

Nghios, la pondili drã shtelj,
Noaptea yin daratslj-atselj
Cari-nj gioacã , gulishanj,
Pristi tinirlj-a mei anj.

Pristi anlj-j-a mei marats,
Asã ndz schinj sh-pã ljuri adrats:
Pristi anlj-j-a mei chiruts,
Ermi zghicuti-aclo, tuts.

Pristi njatili-nj amari,
Lele Dummidzale Mari!
Pristi cari tora-acrescu
Curpanj, pã lã njidz shi vescu...

Mash la shoputlu-al Burcela,
Unã -aumbã , cu fitsela
Tu mã nj albi, cã ntã sh-plã ndzi
Cu lã crã nj – steali di sã ndzi.

DI TSI FURNJIE?

Fudzish di-aoa, di tsi furnjie?
Cari vurcolac ã nj ti-aguni?
Ma s-armã neai aoa, cu noi,
Aveai cupii di cã pri sh-oi...
Cu Tina va-nj ti isuseai,
Tinjisit tu lumi va ishai...
Avea sh-mã rata muma-a ta
Pi hilj-su ningã ea tra s-sta...
Nu tra si zghileascã, ca dit schinj,
Nã inti s-cadã tu grã minj...,
Uti lã ita-atsea di Tinã,
Nã inti s-cadã tu grã minã,
Numili a tã u anatiat
Pi tuti vimturli-acljimat.

MA S-NU-ANGÃNAM CÃ TSAUA

Ca pristi grahuti sh-ca pristi pishtirei
S-alnarã bana agri anljji a mei,
Dit lã htã roasi vã ljuri shi, ma s-vrei,
Di sum murmintsã lj-atselj ahã ntu grei.

Ma s-nu-angã nam cã tsaua sh-armã neam
Aclotsi iu ursita vru s-mi-amindu,
Ca paplu, picurar tinjisit earam,
I ca strauslu – armã tulã prit Pindu.

TRUPLU SH-SUFLITLU A TÃU

Truplu-a tã u sã ntu, – albu paraclis –
Aclo, tu groapã di-atumtsea stã ncljis,
Ma suflitlu-ts, suschir serafic sh-dulsi-avyiulii
Cã ntitsli-a tali sh-pã rã mitili tsi-nj li cã ntai
Shi-nj li spuneai
Suntu, tora, a njia,
Tu inima-nj, ermã sh-di neauã -anvã litã, avlie.

Truplu tsi s-dusi tu laea arinã,
Suflitlu, totna, apreasã cu steali cã njinã.

AMARA ANTURNARI

La tini vinj ca l-ali mumi cheptu,
La tini, a mumã njlor tuti mumã,
Io hiljlu-a tã u afurisit sh-aleptu,
Tsi-ts featsi di tinjie-analta-ts numã.

Tut loclu iu voi si stau shi singur s-hiu,
Plã yie cu lã i nã pã rtitsi canda easti...
Shi, di iuva, di iu nu pot si shtiu,
Di featã unã boatsi tut zghileashti.

Arcai shi stranjli tuti tu nior,
Tu ermi ierghi dorlu si-nj lu-ascaldu...
Tsi bunã easti? Anjurizmada-a lor!
Tsi dulsi truplu-a lor, ah! sh-cã t di caldu!

MINARI TSICLICÃ

Voi, locuri sacri, voi tsi mi-amintat
Nã inti tra s-mi-amintã muma-nj,
Hã ndoasã simfunie tora hits,
Voi, truplu-nj tut, voi suflitlu-nj sh-voi numa-nj.

Sh-cum s-toarnã apili dit mã ri
Nã poi, tu ploi sh-tu neauã,
Ashitsi sh-mini voi s-mi torn
Tu-a voastrã catidralã, cu iconj di steali greauã.

Negurã, brumã sh-izvuri vai hiu
Shi murmuri di-aripidinã sh-frã ndzã,
Iar tini, ca nã dadã tu irnjui,
Cã ntic di sã rmã nitsã va s-nji cã ntsã.

ANALTI AFÃRNÃSIRI

Pi dzarea a tserlui, apiritã,
Soarli s-analtsã – sacrã finghitã.
Tu ermi pã dz, dzenuri sh-mirei,
Cã ntã anljji tiniri a mei.

Cã ntã c-arhanghilj, muntsã lj bumbuneadzã :
Canda Hristolu tu chipiti-anyeadzã ...
Pã durli – tu lã i – di la Ghioni sh-di la Fearicã ,
Ca nveasti, s-apeacã , tu nã mari biseaicã .

Apili n chipri sh-cã mbã nj s-prifã curã
Sh-cã ntã -anvã liti tu neguri sh-tu burã ,
Tsi s-avdi-alã trã nda diparti sh-aoatsi?
Al Semo sh-Daveli, cã njlj-a mei, easti boatsi.

LA IZVURLI DI LA CLIMĂRI

La izvurli di la Climãri,
Prit nã si cu-un giugastru,
Nj-tsa ded un bair di bã sheri
Sum tserlu tut albastru.

Asã ndz, aclotsi, singur cuc,
Mash frã ndza-nj hã idipseshti
Jalea dit mini...sh-iu s-mi duc?
Cari nghios, iuva, zghileashti?...

Zghicut di dorlu-a tã u sh-eu hiu,
Tsi cu tã ljishlu mi-avinã
S-agiung la tini,-agonja, yiu,
Naparti dit grã minã .

MIRĂ TSICLICĂ

Izvur ã nj fu datã di mirã tra s-escu,
Dit Pindul furescu sh-picurã rescu...
Apã deapoea tsi-analtã zghileashti
Sh-tu agri grã minj, spumoasã s-sã lgheashti.

Isih arã u deapoea, tsi-adutsi
Cu nã s uranolu tut ca pri crutsi,
Shi s-vearsã cu ahti tu-amari,
Ca unã di numtã, hã ndoasã virsari.

Sh-durut va mi tornu a negurã sh-ploi
Adunat, tu locurli-mumã , nã poi...
Tu chetrili pondi sh-arina-atsea bunã ,
Tu nã si handa, cu lã htarã s-mi-adunã .

SINURLI DIT HOARĂ

Itsi padi di sum soari
Truplu-a tã u easti, sh-mi doari.
Itsi altã di sum lunã
Ningã tini-anda mi-adunã .

Izvurli sh-shoputli lã i,
Lã crã mats ocljilj a tã i,
Cã nticlu di la cã shari,
Amara-a ta, asã ndz, bã shari.

Noaptea, ca pi dzenj s-alasã
Pristi erma-a noastrã casã ...
Sh-boarea di pit frã ndzã easti
Vrearea moartã cari nã greashti.

ICOANA PLĂYIE

Icoana-ts, cã ndu nyeadzã dit laea arinã ,
Archishurã n mini ca pristi grã minã ...
Cã ndu di tini aminti nj-aduc...
Pi dzenurli tuti zghilesc – ermu cuc – .

Ocljilj a tã i, – dzã ri di urano –
Au lã cã rnjli, steali, tu nã si aclo.
Sufplitlu-ts fu miryiuoi, truplu – tsearã
Cari pondã s-tucheashti searã di searã .

Bana-ts fu crutsi di-amalamã sh-her,
Moartea – mut zghicut di-apalã prit tser,
Singura-a ta pã rã gurie sh-harauã
Mini mash fui – hã irea arauã .

ERMA NTURNARI

Pã rinteasca fucurinã
Tora easti mash arinã.
Azvestea s-prifã cu cinushã
Sharpi doarmi dupã ushã.

Tu sinduchi sh-pi tuts murli,
Imnã-agiunj shoarits, ca furlji.
Iar tu-angonja-ali Icoanã,
S-veadi-aumbrã di lihoanã.

Tu firidã, ningã vatrã,
Cã tsã l mã ră psit alatrã,
Sh-dit pã rtiri canda s-veadi
Cum pri dzenuri neauã deadi.

TRĂ TSE

O, fara-a mea di picurari,
Di că rvã nari sh-di-armã tuladz,
Soe cu minti-analtã, cari
Adarã că rts sh-furtii paradz.

Trã tse tu alt cutar ti-aminj,
Di-ts cherdzã limba sh-prota mumã?...
Sh-ti duts tu xeanili grã minj
Cu-aleptlu-ts sã ndz' sh-avdzã ta-ts numã.

MINDUIREA A MUMĂLJEI

Dzeaditli-a mã njlor a tali di sã ntã,
Sh-tora cu dor trec, prit perlu-nj, sh-harauã ...
Durearea, tu-adutsire-aminti-i ahã ntã!
C-ascapirã steali prit nã sã, cu-aroauã.
Ti ved cu mã njli fapti pi cheptu crutsi...
Suflitlu-a tã u tu jalea-a mea s-dutsi.
Dzenj oclj-a mei sunt, cu lã crã njli steali
Tsi cad cu zghicuti ca la drã shteali.

ZGHICUT ALBU

Lilici dit Padea-ali Dzã nã
Sh-trandafili dit Mireauã,
Tsi că ndu feata v-anjurdeashti,
Ca Stã-Mã ria-armã ni greauã!...

Amarand di tu plailu-al Ghioni,
Sh-voi dit Mã gulã Tindilini,
Tsi că ndu gionli v-anjurdeashti,
Sh-dit unã cu dugrã lu-lj yini!

Dats-nji sh-a njia pi sum nari,
Anjurizmã dzli, tora,-amari,
S-mi cher tu nã si ca un yis
Pristi chirdutlu Paradis.

LA MOARTEA-AL APOSTUL CACIUPERI

Nu muri, ma s-dusi naparti di bana-aestã!
*Fudzi dit aestã lumi anãtimatã, nu un itsicari insu, ma un **OM** cu suflit tinjisit, un om aleptu, cu unã puteari di lucru di Sisif, om multu avut cu suflitlu, că avut nu easti atsel cari **ARI**, ma atsel cari **DA**, shi Apostul Caciuperi ãsh deadi tutã bana trã fara armãneascã, trã ghineatsa shi mbãreatsa, giuneatsa sh-pirifanja-a ljei.*

Tradusi tu mărata-a noastrã limbã suflitlu – idei shi sentimente – a altor limbi: anglicheascã, gãlicheascã, italianicheascã, grãtseascã shi dit limba sorã, rumãneasca. Lo bana dit truplu-a lor shi-lj deadi un nou trup tu grailu a nostru.

Deadi zbor armãnescu la tuti cãrtsãli di bisearicã crishtineascã. Apostul Caciuperi easti un altu apostul a farãljei a noastrã, amintat Avdela, hoara-lj mumã dit Pindu, hoarã harizmatã cari deadi ninga un Apostul, atsel Mărgãrit, shi altsã ahãntsã ninga!
El nu muri, ama s-dusi cu suflitlu evyinit, curat ca di anghil, didindi di aestã lumi, tra si-l pãrãcãlaseascã pri Dumnidzã s-aibã njilã shi ngãtan di fara-a noastrã, farã cari nu adrã arãu a vãrnui, cari adrã mash ghinets, shi cãt shi tsi ghini!

Fucurinã tsi nu va s-astingã vãrnãoarã easti suflitlu al Apostul Caciuperi, dicãt unãoarã cu fara a noastrã.

Cum priimnam mutrita nsus
Sh-diparti, pã n didindi,
Vidzui, tu altã lumi-i dus,
Tsiva tsi s-vedz nu prindi!

Videam, o! Dumnidzale! cum
Pi Vasilitsa-Munti
Nu dã dea neauã, ma cã dea
Ca neaua, lã crinj multi.

Di lu-anvilirã dip handa,
Ca tu zã vonj di numtã,
Sh-Avdela hoarã, nghios plã ndzea
Tu-albi plucã dz ascumtã.

Plã ndzea Culeulu,-a Bã ltslor dzenj,
Shi Zmolca-ali Samarini,
Plã ndzea tut Pindul pristi tuti
Ermili-lj albi grã mini...

Sum neauã stã nda sotslj-a lui,
Plã ngã nda cu ghideri,
Grã ea: Cã tse amã nj tra s-yinj,
Fã rtate Caciuperi?!

Noi ashtiptam di-ahã t chiro,
Ocljilj nã si uscarã
Mutrindalui dıgeaba, o!
Di-iuva-aumbra-ts s-arsarã ...

Sh-vidzum atumtsea noi, vidzum
Dininti-nã thisie!
Aumbra-a ta cum lunjina
Pristi noi tuts, analtã sh-yie.

Octavian Goga (transpuniri di Ionel Zeana)

PUIZII ALEAPTI

PLUGARLJI

La voi alagã itsi oarã
Shi suflitu-nj la voi tut yini;
Voi singuri avigljats altarlu
Ali nã dii di ma ghini.
A vostru easti a meu plã ngu,
Crishtinj tsi nu-avets sã rbã toari,
Voi, nai ma bunj oaminj dit lumi,
Urdzã ts dit lã crinj shi asdoari.

Cu njila-lj fã rã soni, tserlu
A dzeanilor-v-aruvinati
Lã deadi-aradza nai ma mshata
Dit sã nta-a lui sirinã tati.
El deadi suflitu-vã mari
Shi inima tsi antrisari
Di boatsea-a frã ndzã lor di codru,
Di-a izvurilor shuptirari.

Tu andza-a loclui tsi zburashti,
Agonja pluglu-a vostru arã ;
Pri cã mpu easti primuvearã,
Sh-tu oclji-vã tut primuvearã .
Mistryili vã li disfatsi
Dit sinlu-lj bun tsã rna tã cutã,
Cã tutã floarea vã cunoashti
Shi vã cunoashti frã ndza tutã .

*Purtats cu bratsãli a voastri
Furtia-a lucrului ca doarã,
Sum strã lutsirea lã crã matã
A mãrlor diminets di vearã.*

Sh-vār nu vā lishureadzā -agoana,
Mash bunlu-atsel din tser pārinti
Di nsus pri frā mtea-a voastră bagā
Curuna-a lui di-aundzā sã nti.

A voastră -i jalea-atsea ma mari,
Sh-agoana tsi pri om sã ntseashti,
Vã bati ciuflicarlu nearcu,
Ma Dumnidzã vã vluseashti.
Shi cã nd tu loc di pã nea-a voastră,
Puzumea vã da s-bets fã rmatsi,
Njilos v-ascultã Dumnidzã lu
Shi diznjirdari vã pitreatsi.

Cã nd doarmi pluglu tu-ahiroanã
Tu serli cu pluinj di toamnã,
La voi dipuni Alba Dzã nã,
A yisilor a noastri doamnã.
Yin ã mpirats turnats tu-asimi
Shi dzã ni-arusi cu timealji:
Ahã tã mushuteatsã ncapi
Tu-a vostru-apanghiu lai di palji.

Frats bunj a frã ndzã lor dit codru,
Ficiori a tserurlor albastri,
Voi ayisits cu-asdoarea-a voastră
Ciuflichea-a plaiurlor a noastri!
Dit casa-a voastră, iu tu-aumbrã
Plã ng cã ntitsi sh-arã di cor,
Va strã lutseascã unã oarã
Cã smetea-a noastrã -a tutulor.

A mea i lacrima tsi-arupi
Sh-prit sita-a dzeanilor si frã ndzi,
A mea-i cã ntarea tu irnjie,
Tsi nipututa jali sh-plã ndzi.
Ma tu irinea-a voastră -amarã,
Ca tu-un afundu greu di-amari,
Bã neadzã fricushatlu seavir
A etilor azbunã toari.

Transpusã 2-li di-April 1997

OLTUL

Paramushata-a etslor gramã
Nu-aspuni oara-atsea njiloasã
Tsi nã nfrã tsi trã daima ponlu
Sh-hã rã cupilja n idyea casã ...
Mã ritã s-hibã dimineatsa
Tsi ayisi numta a noastrã,
Bitã rme Olt! – cu budza arșã
Noi tsã bã shem tã lazea-albastrã .

Greu, tu tsitatea-a ta di apã
Dorm cã ntitsli a noastri toati
Shi hearbi mistiryioasa jali
A yisilor cumã ts adrati...
Tini mpliteshti n curcubei
Yishtearea-a lã crinjlør a noastri,
Shi duts arina-atsea ma scumpã
Tu-a Dunã ljei tã lã zi albastri.

La sinlu-a tã u yin, tu-amurdzishuri,
Ficioarili arushdisiti,
Shi dimineatsa yin niveasti
Cu poalili ascumbusiti.
Sh-yin picurari cu tã lã gani,
Tsi-sh cã ntã dorlu dit fluearã,
Shi cã ti cã ntitsi shi lã crinj
Nu dutsi unda hulandarã ...

Drumets bã tuts di multi mintsã,
N-ash ahã t di greu pri noi,
Ambrã tsitã nda-nã tut cã mpul,
Mutreshti ndasi dinã poi.
Ahã t di molavã tsã -i hirea,
Cã dutsi unda-ts cã lã toari:
Durearea-a farã ljei ts-ashteaptã
Di ets nã ndreaptã sã rbã toari.

Nã oarã, tu ets mã ri la sflit,
Earai vã r fur apres tsi tradzi,
Cã nd domnj-arã i giura pri-apalã
S-aspargã sã nta-a noastrã leadzi;

Ma tini-a plă ngului a nostru
Sh-aură ljei a noastră frati,
Spri tseruri aurlai turbarea
A dă ldzilor-tsă niurati.

O, cum antrisë rea atumtsea,
Giucă nda că vā lari la castri,
Livendzā gionj cu-apā lj shi armi
Shi calj cu aur pri că peastri,
Că nd la strigare-a ta di tafā ,
Dit codri yin fā rā s-amā nā ,
Stringā nd tā poarili sumsoară ,
Ficiorlji ali Alba Dzā nā !

Murea tu pulbiri bă că rea
Shi codrul huhutea sh-ljanura;
Shi tini, mari mastur, frate,
Azvimtutor frā ndzeai cljisura.
Shi arushinda-ti la fatsă ,
Tritseai prit vā ljurli afundi,
Anduplicā nda-ts agru, ciornic,
Mā retslu-a tā u grumadz di undi.

Sā nti fā rā mituri di etā ,
Di multu vā ngrupām uratlu...
Slab, niputut pari sh-tini azā –
Tu heari ti bă gā mpiratlu.
Uhtām ca unda-ts zdruminatā ,
Sh-noi corghilj, sotslji a tā i bunj.
Ma ca s-nā prā pā dim tuts, frate,
Atumtsea, Olte, s-nā azbunj!

S-vershi cheametea-a ta di apā
Pri grā nili tsi-arā d la soari;
Si chearā loclu tut tsi poartā
Xinitipsita-nā yishteari.
A trupurlor a noastre tsā nā
S-u ljai di-aclo iu nā ngruparā ,
S-ts-adunj apoi apili tuti
Shi s-nā mutām tu altā tsarā !

Transpusă 27-li di Martsu, 1997

STRAUSHLJI

Puizie polemică scriată di Goga tu anlu 1909 contra-a puetlui Duiliu Zamfirescu tsi s-alāvda că easti grec shi soe cu un igumin Laskaris.

Nu mor straushlji vā rā oarā ,
Alumta-a lor tu noi sh-u poartā ,
Că trupu sh-lu aspubirarā ,
Ma dushmā nilja nu lā -i moartā .
Strā veaclja-aura-a lor si mparti
Di pap strā pap, di tatā -tatā ,
Shi adz didindi dip di moarti,
Elj caftā , unā giudicatā .

Cum nā mutrim amu tu fatsă ,
Sitosh di-alumtā fā rmā catā ,
Niagrā xirea-a noastră nveatsā
Dit a lor ahti nicurmatā .
Noi him ca fleama tsi alagā
Dit foclu-a lor tsi nu-i di palji,
Shi cu mā razea-a lor ā ntreagā
Yinea pri că mpul di bă talji.

Cu mini yin aroiuri troarā ...
Atselj di nghios shi fā rā numir
Tsi totuna arā dzimarā
A etslor etā pri anumir.
Yin tuts atselj cu-a loclui dorlu,
Ficiori a soarlui di flurie
Eu, omlu-a lor, lā portu zborlu
Shi-n suflit sā nta-a lor furtie.

Yin tuts arā dz, ceti s-adarā
Dit veaclja-a etslor buburari,
Di stic tu stic sh-di oarā -oarā ,
Tut creshti oastea-nj trā lā htari.
Lā ved tu itsi parti-aroiu,
Āsh vor driptatea tsi s-amā nā ,
Shi catiun ā sh va ciocoilu
Tu giudicatā si sh-lu tsā nā .

Ansar ma multsā elj dit groapā ,
Ansar sh-tu mintea-a mea s-alungā ,

Yin hur्यानits curmats di sapă ,
 Sh-armă tuladz cu-apala lungă .
 Yin tuts cu dorurli shcrumati,
 Că tr-adă stari nu ma easti:
 “Noi vinjim, more, stră nipoate,
 S-nă ljai pri tuts tu a ta oasti!”

Lă dză c plicat: “Yinits aoaea,
 Straush dit lunga-a etslor cali,
 Shi dats-nji că nticlu sh-shicaea
 Shi nibitsita-a voastră jali.
 Yinits, că boatsea-vă durută
 Anyeadză ună dimineatsă ,
 Voi tsi murit di eta tută ,
 Ază voi hits agiunj di yeatsă !”

Elj yin cu sufliti-anuptati,
 Tr-atsea aspargu heari greali,
 Tr-atsea aurlă shi si zbati
 Durearea n că ntitsli a meali.
 Mash dit a etslor lungu cair
 Eu nji mpă lti un zvici di-aură ,
 Că niasteslu a lor vair
 Scrie blă stem tu a mea gură !...

Sunt fuvirosh tuts ningă mini,
 Nu poati colasea s-aravdă .
 Nj-u seati tora... Hai, vitsine!
 Shi ocljilj agri ā nj ti caftă !
 Tsă voi lutsirea di-armi greali,
 Shi voi s-tsă ved oastea “albastră” ,
 Tut tserlu cu oclji di steali
 Si lunjineadză -alumta-a noastră .

Ti-ashteptu... hai... ma nu-avdu mplin
 Vă r vrondu agru di-armi greali.
 Mi-alasă ahtea, mi dirin:
 Iu suntu, vre, tă burli-a tali?!...
 Shi cum ti-acljem dit chiosh di tsară
 Iu ti că ftară -a mei, vă nat,
 Tini ti-aprochi sh-tsă nj di sumsoară
 Un lai igumin muljitsat.

Vă ved... Nj-u njilă tră nigriri
 Di corbul grec cu boatsea-aumtă :
 Asparsish ună mă nă stiri
 S-amintă , vai, un sots di-alumtă ...
 Vă ved, shi oastea-nj că tră casă
 U-angă să escu fă ră zboari:
 Vai – tută -aura mi alasă ,
 Că fucă rlichea-a ta mi doari...

Transpusă 17-li di Martsu, 1997

CASA-A NOASTRĂ

Trei prunj, ca frats, tsi trag tra s-moară ,
 Āsh treambură fră ndza uscată ,
 Un vimtu lu-ască lnă pri bratsă
 Di iarbă zmultă ună mnată .
 Cucuta creashti prit ugradă
 Shi pă lă mida-lj tsă ni cheptu...
 Tsi-agiumsi tora casa-aestă ,
 Vitsine Niculachi al preftu!...

Di pri aruvulsiti tihuri,
 Azvestea cadı, s-dizlă cheashti,
 Sh-cupacilu-a praglui aushit
 Acatsă sh-el di putridzashti;
 Sh-ară dzli harishi di soari
 Că ndu prit guvi ā sh fac cali,
 Ved teasi pā ndzā li di pangu
 Shi nhiurati mor di jali.

Cum dormu-amu di mult chirduti
 Tu vatra-asteasă di dugoari,
 Pă rmitili aspusi seara
 Di-ahă ti cuscri, nunj sh-cumbari;
 Cum treambură cinusha-aratsi,
 Sh-cum par că dzem că rbunjli – dushlji –
 Di-amayea tsi u ma pā strară
 Dit că ti dipina aushlji!...

Tu mastur-grendă hiptu, ia-lea
 Shi ară bushlu di la oi;
 Arada-a lui di coatsi multi
 Mutreashti cu virin la noi.

Ănj dutsi mintea tu-alti ets,
Cu grama-a lui ghiniurată .
Pri praglu-a dză lilor di etă ,
Canda ti ved pri tini, tată .

Shi canda avdu – fră sht – un zvici
Sh-di huzmichear nă boatsi dulă –
S-aspuni mama ningă -ahuri
Sh-mirindea bagă tu zărculă ...
Duljoasă multu, ea mi bashi
Pri perlu-a meu arus, pri gură :
“Dză Tata-a Nostru seara, scumpe,
Shi să -nj ti tsă nj di nvitsă tură !”

Shi iavea-nj trec pri dină inti
Arada-arada tuti-atseali:
Lă itlu că să bă di fumuri
Shi tuti plă ngutli a meali.
Apoea cum mi feci cuminti
Cu eta tsi tut nă inta,
Sh-vidzui că ună dzuă hoara
Ănj dză tsi: “Afindilja-a ta!...”

Sh-a că tor huhutiri la cor
Nu lă tsă neam cu boatsea son,
Di că ti ori nu-aspush pârmitlu
Al Alixandru Machidon.
Shi ca un cântic cum s-asteasi
Mushata-nj ficiurilj – a njia –
Shi vrearea-a mea di dauă veri
Cu feata-a preft’lui Irimia...

Tă lazea-a etilor tsi cură
Ahă ti că ntitsi purtă ,
Sh-tă lazea-a etilor tsi cură
Ahă nti că ntitsi zgrumă ...
Eu adz vâ bash bită rni stizmi,
Azvestea-aroasă diplo ghini...
Că tse ti-ashterdzi cu că measha –
I plă ndzi, Niculachi, vitsine?...

Transpusă 23-li di Martsu, 1997

DOINA

Nă doină plă ndzi nsus pri dzeană ,
Dit fluier undi limpidz cad,
Shi ligă nă nda-si s-afundă n
Irinea-a codrilor di brad...

Că ntari, mastură că ntari,
Ti-astindzi tora, suschir schet,
Sh-adornj-asteasă n trimburarea
Uhtată canda di bră det...

Un proscut ă nj chicash tu suflit,
Dit un tricut stră veclju mult,
Shi plă ngu-a etilor apusi
Mi triiră că ndu ti-ascult...

Cum ti tuchish amu tu noapti,
Fac lafi cu inima-a mea:
Tu tsi lai brad, di cari lai deagă
Si ască lnă plă ndzearea-a ta?...

Shi că t va ma bă nedz aclo,
Lea, soră , tini n ets cu noi,
Că ndu va moară picurarlu
Sh-va moară sh-turma-a lui di oi?...

Amnat, tu vâ r chiro, cari shtii? –
Trică nd pri-aoa vâ r că lă tor,
Va ti culeagă dit nă floari,
Dit ună arpă di nior...

Va ti dipună nghios tu vali
Shi lumea hască va shi sta,
Shi lumea nteagă va acatsă
Tra s-plă ngă cu durearea-a ta...

Transpusă 17-li di Martsu, 1997

NOI

La noi sunt codri mări di brad
Shi cămpuri di mitasă;
La noi ahăntșă flituri sunt
Sh-ahăntșă jali n casă.
Privigljitori dit alti tsări
Yin doina s-nă u-ascultă;
La noi sunt căntitsi shi flori
Shi jali multă, multă...

Ănsus, prin tser, i ma apres
La noi, bitărnul soari,
Di căndu pri a noastre plaiuri
El nu tră noi arsari...
La noi di jali tut grăesc
A codrilor tufishuri,
Shi jali dutsi Murășul,
Shi duc treili Crishuri.

La noi niveastili plângând,
Tut deapină fuljorlu,
Shi mbrătsitănda-sh jalea plâng
Shi tata, shi ficiorlu.
Sum tserlu-a nostru lăcărmat,
Avem ma moali cor,
C-a noastre căntitsi jilesc
Tu ocljilj a tutlor.

Shi fliturlji, ma arushnosh,
Azboarăndzări albastri,
Sh-aroaua di pi trandahiri
I lăcărnji di-a noastre.
Iar codriljănfra tsits cu noi,
Tsi-sh treamburăcundushlu,
Dzăc cădi lăcrinj easti-adrat
Shi Oltul, lai, aushlu...

Avem un yis niămplinit,
Di cari tsănem cu dintsălj,
Di jalea-a lui s-asteasiră
Sh-aushlji shi pârintsălj...

Dit un chiro veclju-agărshit,
Dzimănda sum tiranji,
Dishertul yis lu ascăldăm
Tu-a lăcărnjilor banji...

Transpusă 18-li di Martsu, 1997

APOSTOLU

Ca ună molavă nihteri
S-astindzi lava tsi vrea hearbă,
Shi soarli peana sh-uăncljidi
Pristi căpitsa-atsea di iarbă.
Laolu acătsăsi shadă
Ningă mureu shi la purtitsă
Bitărnul preftu s-alinceashti
Arădzimat di pătirtsă.

Aush alghit di corbi dzăli,
Ashi lu shti tu hoarănatlu,
Pristi chiptarlu-a lui di lănă,
Un semnu di lămpiratlu.
Anarga el shi sta tu mesi
Sh-cum tu bătuni sândrupashti,
Minănda dzenili alghiti,
Acatsădi părăvulseashti.

Suflarea tutălja aminti,
Ascultăzboarăli jiloasi
Shi fuslu si astămătseashti
Tu mănă-nveastilor duljoasi.
Aushlji tuts frimintălăcrinj,
Cu dzeanili tsi udi-armăn,
Ficiorlj-apresh stringu mănerli
Di lăcăstutili dit brăn.

Ahăntșăjali plândzi n boatsea
A aishtui aush pârinti
Sh-ahăntu dor tu ininj ardi
Di ahtea di aoa sh-năinti.
Bitărnul mag analtsăfrămtea,
Shi curăboatsea-lj sântăsh-moali,
Va creascăunăoarătihea
A farăljei tsi bea mash jali!

Un idyiu dor tu chepturi creashti,
 Că nd boatsea ca trumbeta-asună ,
 Shi dzeamits scoati tută hirea,
 Spirlungu sh-greu ca nă furtună .
 Mureulu sh-arushutsă pulpa,
 Sh-dit vâ ljuri vimtu sh-mută tenda,
 Prit largul, albul că mpu-a tserlui
 Si-lj ducă zborlu shi cuvenda.

Dit castrul lă gâ ros, albastru,
 Dipun ară dzli ali lună ,
 Sh-pri fră mtea-analtă , cubiită ,
 Ălj fac di-amalamă curună .
 A tsă ea-ts stă hirutunsirea
 Cu hareea-a tserlui di lunjină ,
 A tsă ea sihă dyear apostul
 A etă ljei tsi prindi s-yină !

Transpusă 24-li di Martsu, 1997

AUSH

Că tse mi-arcat di ningă voi,
 Că tse mi-arcat di-acasă ?
 S-aveam armasă om la plug,
 S-aveam la coasă -armasă .

Atumtsea nu ma ză gâ deam
 Prit că ljuri ca lunatic,
 Sh-aveats shi voi acasă -amu
 Un stur la aushatic.

Vrea mi nsuram că ndu bitseam
 Armata-atsea amara,
 Vrea nj-aveam casă sh-io ca tuts...
 Vrea mi tinjsească hoara...

Shi ază că ts nipots vrea ai
 S-tsă dză că : “Papu”... “Moshu”...
 Pă rmiti multi vrea l-aspunj...
 Cu Āmpiratlu Roshu...

.....

Ashi... tritsets voi, corghi-aush,
 Cu Vergura Curata,
 Shi plă ndzi muma pri mineu,
 Sh-tu barbă plă ndzi tata...

Transpusă 24-li di Martsu, 1997

MIRACHEA

Diparti di-aoa vream s-yinj,
 Tu alti lumi sirini,
 Tu dimineatsa di Flurii
 S-mi ncurunedz cu tini.

Sh-tu hoară s-n-astă sim la noi
 Pri dzeană casă-adrată ,
 Eu s-hiu atsel ma mintimen,
 Shi tini-atsea ma mshată .

Si yină sh-muma-a mea la noi,
 Că -i moartă di cripari,
 S-ară dă sh-ea un an i doi,
 I că ti dză li ari.

Aclo tu muntsă va bă nă m
 Di că ts anj avem parti,
 Huryeatslji seara s-lji adun
 Shi s-lă aspun dit carti.

Că suntu soe di mpirat
 Dit dipă rtoasă tsară ,
 Că loclu tut că leat di om
 Eara a lor nă oară ...

Sh-că ază oaminj ā nvitsats
 Ashteaptă s-yină , s-crească
 Un tinir gioni vâ silje
 Di fara rumă nească .

Ficiorlji-nă tini s-lji nvets
 Crezlu sh-Amintă toarea...
 S-apuc s-lji ved că ntă nda tuts
 Tu stală , sâ rbă toarea.

Atumtsea isih, ambunat
Cu lumea-atsea dishartă,
Si-nj dză că hoara că nd va mor
Un: “Dumnidză s-lu lhartă!”

Sh-a preftului că ndu văr om
Va-lj grească greu dit ilji:
“Pri cari ā ngrochi, pā rinte, adz?”
“Pri-un om di uminilji!”

Transpusă 25-li di Martsu, 1997

LA GROAPA-AL LAE

Yin s-tsă dză c shi eu un zbor
Adz, că nd fudz diparti,
Niculae, Lae Chiorlu,
Că ntă rets dit patru coardi.

Du cu tini murafetea
Tsi nă nvă rtusha soborlu:
Masture fā rā pā reacłji,
Ză ngă nare, Lae Chiorlu!

Iu niorłji ā sh au maslu
Sh-iu nu innă un sh-alandu,
Shadi Domnul cu Sumchetru
La nă measă di aryeandu.

Tini s-tsă aplets dzinucljilj
Shi grumadzlu ca lă eatsa,
Sh-pri minuta avyiulie
S-ts-alicheshti moali fatsa.

Shi si-lj dză ts un că ntic, Lae,
Cum si că ntă n hori la noi,
Că ndu că ntă picurarlu
După turma-a lui di oi.

Va pā rā vulsească coarda
La nă ltsimili albastri,
Eta lungă că tã jali
Scrii n suflitili-a noastri.

Vrea si ntunică tut loclu,
Că va yină fā rā -agoană
Tuti stealili s-ascultă
Avyiulia-ts babageană .

Va s-hă rsească Dumnidză lu...
Shi dit dzeanili-Lj di soari
Lă cră nj va da pri niorłji
Alghi di mǎ rgă ritari.

Va nă s-ducă -atumtsea ponlu
Dit ză manea lungă sh-greauă :
Ninră stealili tsi-aveaglji
Va avem shi noi nă steauă !

Transpusă 26-li di Martsu, 1997

CĂNTITSI

Nsus, la hani n Dealu Mari,
Di trei dză li tsă n soborlu...
Di trei dză li beau shi-nj că ntă
La ureaclji, Lae Chiorlu!

Di trei dză li, o lă i frate!
Dorlu-i greu sh-nj-u jali-a njia,
Sh-tut lj-u dză tsi, s-li avreadză
Lae Chiorlu cu-avyiulia.

Dză , bre Lae, un nou că ntic
Di-ună -aleaptă tu noi stranji,
Sh-di un drac cu ocljilj vinjits,
Di-ună -Anitsă -ambirigioanji.

Că triclu sh-preasinlu mari
Sh-agrul tut nji lu-au arată ,
Sh-ambirgilu-i tu pā zari...
Fră ndză veardi, fră ndză lată !

Dză , vre Lae, di-ună -arusă
Cu trup zveltu di-amarandu...
Tini nu vedz cu un oclju,
Ncljidi-l, ghifte, sh-pri alandu!...

II

Vre, ambirigi Culusha,
Tsi tats, tsi-ts că dzu dip creasta?
Dumnidzã s-tsã tsã nã yinlu,
Shi că smetea, shi niveasta!

Tsi ma easti tu pã zari?
Biutura nu-i trã beari,
Ma chischinã ts-easti nveasta,
S-u-ardã foclu di muljari!

Bea cu mini sh-tini azã,
Cã eu beau s-nj-astingu dorlu,
Canda-i altã lumea-aestã
Cã ndu că ntã Lae Chiorlu.

Lae Chiorlu-a Dumnidzã lui,
El nu veadı tuti-atseali;
Shti mash dauã di pri coardã :
Unã -i dor shi unã -i jali.

Cã nd di dor nã dzã tsi Lae,
Treamburã cupa umplutã ;
Cã nd di jali că ntã Lae,
Tsivali s-adarã tutã .

Sh-vrea aprindu-atumtsea hoara...
S-ved cum pira sh-umpli gusha...
Ocljilj vinjits foclu s-lj-ardã ,
Vre ambirigi Culusha!

III

Bea sh-sã ntsia-a ta, pã rinte,
Dumnidzã s-tsã tsã nã bana,
S-pots s-citeshti psaltichia
Shi s-guleshti shi bujana.

Cã noi bem di patru dzã li
Cu-ambirigilu tu parei...
Ca la numta-atsea di Cana,
Cana ali Galilei.

Tsi vrea hibã lumea-aestã ,
– Dzã si-aoaltari, vre, vitsinlu –
Ca la numta-atsea di Cana,
Si ndrirdzem dit apã yinlu?

Nu, nu-i ghini, vre, vitsine!
Nu va hibã hã nj trã beari,
Shi Culusha-a mbirigilu
Nu va s-ducã tu pã zari...

Nu va hibã Lae Chiorlu,
S-lu-aibã Stã mã ria-aminti!
Nitsi-Anitsa-ambirigioanja,
Sh-va că tã strã psim, pã rinte!

IV

Lunã, lunã aryeandie,
Hitrã veduã arslie,
Cã tse dorurli a meali
Li-aspusish la steali?

Stealili nsus, că lã toari,
Feati mã ri, pizuitoari,
Nj-dusirã uhtarea-amarã
Si hiu pezã n hoarã .

V

Dorurli a meali
Nu-au ã ntrupushari,
Dorurli a meali-s
Frã ndzã pri că rari,
Spulbirati, zdruminati, frã ndzã pri că rari.

Ãncot caftu, lailu-nj,
Yisili a meali,
Harishi ghiurdani
Bair di mã rdzeali...
Nishanlã teul shi chirdutlu, bair di mã rdzeali.

Tut tsi-nj tsasi noaptea,
Haragma-nj distramã ,

Ănj si dusi tihea...
Nu ma plã ndzi, mamã ...
La icoana-ali Curatã , nu ma plã ndzi, mamã .

VI

Featã mari, featã mari,
Cã lã toari pintrã steali,
Yin la tini njadzã noapti
Tuti yisili a meali.

La firida-a ta, shireati,
Bat dit arpi di mitasã ,
Featã mari, featã mari,
Lasã-li s-tsã yinã n casã .

Trimburã nda s-treacã -ageamea,
Si s-arã dã pseascã sã mti,
Pri tsulufra di la tã mplã ,
Pri tsulufra di la frã mti.

Featã mari, tu hã ryie
Va ti veadã sã mtul soari,
Strã lutsind cu-unã curunã
Albã di mã rgã ritari.

Transpusã 26-li di Martsu, 1997

LA STÃNÃ

Gã ljinusha-agalea-andzari,
Luna-i dupã Dealu-Mari,
Plã ndzi-un cloput ca nã dadã ,
Yin cã sharlji di la stã nã ,
Strungã ritsili, di mã nã ,
Cã ntã cã ntitsi di gaidã
Shi l-arã di a tutlor
Fatsa-aroshi ca nã dzadã ,
Cum s-acatsã tuts ã n cor...
Mã nghi Sandu Copilandru
Nu s-acatsã n corlu mari,
Cã ntã jilos nã cã ntari...
Gã idã gilul aducheashti,
Sta putsã n, dispustuseashti,

Shi u mutã sh-el pri jali:
“Featã , lea, ucljitslj-a tã i,
Mer arosh cu oclji lã i...”
Corlu sta pri loc apoi,
Ama tut ved tsi-ari-adratã .
Canda da s-plã ngã nã featã ,
Fatsa-lj ardi, sh-umflã gusha...
Strigã Sandu Copilandru:
“Dzã , cã prare, dzã Culusha,
Dzã , cã prare, vre Culusha!”
Shi cum bubureadzã foclu
Sh-anjurdzeashti-un njel pri sulã ,
Veadu bacilu cã al Sandu
Ălj cad lã crinj pri zã reulã ...

Transpusã 30-li di Martsu, 1997

TOAMNA

Vel di brumã aryeandie
Nji stulsi mushat gã rdina,
A lilicilor dit nã sã
Lã s-uscã arã dã tsina.

Pristi cipit di pã duri
Trec niorlji greu shi strã mbu,
Cu-a lui frã ndzã pã rtã loasi
Plã ndzi misurlu pri cã mbu.

Shi cum di la njadzã noapti
Bati vintul sh-va tra s-indrã ,
Di pri ahiroana-a noastrã
Zmuldzi cã ti unã shindrã .

Di pã ngã na sindilie
Plã ngu mutslji shi s-dizgljinã ,
Plã ndzi-un pulj di ciuciurlie
Nsus pri bratslu di fã ntã nã .

Lu asculu shi sum dzeani
Nj-da nã lacrimã ã nyie:
“Nã si uidiseashti bana,
Pulj marat di ciuciurlie!”

Transpusã 30-li di Martsu, 1997

A FICIURITSLOR

Yinits la sinlu-a meu voi tuts,
Njiczanj cu frã mtsili sirini,
Yinits tra si znuts fã ntã na
A yislui a meu di ma ghini!

Voi hits aroaua-ali hã ryie
Tsi da scã ntealji lutsitoari,
Cã poartã n ea asimea tutã,
Curatã -a mundzã lor di soari.

Dit boatsea-a voastrã , dulsi cloput,
Tsi bati tu-amurdzish di searã ,
Ånveatsã suflitlu-a meu corbul,
Si creadã n flori shi n primuvearã .

Shi canda aduchesc ma ghini
Privigljiotoarea-atsea tsi cã ntã ...
Yinits, yinits! Nj-u multu vrutã
Zburdã lipsirea-a voastrã sã mtã .

C-arã slu-a vostru mplin tsi creashti
Ca unda-arã ului di la munti,
Ånj amutsashti duriroslu
Pã rmit a hirilor cã nuti.

Shi taha-nj chicurã un cã ntic
La poarta-a mintsã lor arã ts:
Nã dulsi-aradzã amã natã
Dit railu-a meu chirdut trã ets...

II

Njiczanj cu oclji mã ri shi limpidz
Ca radza-a noptsã lor, albastrã ,
Cã tse purtats shi voi osã nda
Di soarti scrisã n hirea-a noastrã ?

Nã jali suflitu-nj disicã
Shi-nj frã ndzi yisili ã n doauã ,
Sh-di zborlu-a caplui mi cutreambur:
... Shi voi va hits idyeya a noauã !...

Cã nd aduchesc cã idyeya vovlã
Shi idyili nã dii disharti,
Va hibã cã lã uza-a voastrã
Tu surpul orb tsi nã disparti.

C-a voshtri oclji tu cari ardi
Yislui-a pã rmitilor cu zmeilji,
Zã gã ditori tu-aestã banã ,
Va s-facã sh-elj ca fariseilji,

Un gnos atumtsea mi apucã
Sh-pã ngã nã minti mi nhioarã ,
Shi suflitlu-a meu hearbi idyiu
Ca-a atsilui di vã rnã oarã ,

Tsi vã tã mã tu fashi natslji...
Arada-a ta easti amarã ,
Mã rite Doamne, Dumnidzale,
Eu nu ma cred tu primuvearã !...

Transpusã 29-li di Martsu, 1997

ÅNCOT

S-bã nats logotets di aoa sh-dzatsi anj!
Ai, loats-mi cu voi tu-unã ceatã ,
Sh-cu mintsã li-a voastri s-hiu unã diznou
Sh-cu-a voshtri shicadz s-am sutsatã .

Diparti fui eu, tu un cã sã bã ,
Shi leadzea di-aclo foclu s-u-ardã ,
Shi ambirigeadzljji sunt pseftsã sh-nu shtiu
Ne ghiftsã lj s-tsã cã ntã dit coardã .

Tr-atsea mi turnai tra s-ma gioc unã oarã
Sirinlu-nã cor cu-unã Florã ,
Cumbar cu livendul-vã suflit curat,
Cu corba-a mea inimã , sorã .

Ashi! Si-nj li ved cum si ncljagã deadun
Vã rtoasili bratsã shi s-creascã
Aroputlu-a vostru bã tut canda va
Tut loclu s-lu ahã nduseascã .

Ashi! Ashtiptats-mi cã yin sh-eu cu voi,
Cã measha s-u trag di la mã nits,
S-acatsã agioclu, dushmanlu agioc
La sã ntili-a noastri Dumã nits.

Un pas dinã inti shi doi dinã poi,
Nandreapta, nastã nga, nã inti...
Un pas.....
.....

Ah! Alã sats-mi cã citescu
Tu ocljilj a vushtror mut zborlu:
Nu-i acshu di a noastrã ceatã
Cari agã rshi tra s-gioacã corlu.

Transpusã 28-li di Martsu, 1997

EASTI SÄRBÄTOARI

Pri cã mpu easti sã rbã toari sh-tu sufliti tut sã rbã toari,
Anyeadzã hirili di iarbã sum ploaea-a mundzã lor di soari.

Sunt Pashtili atseali mshati sh-tu lumi blã ndurlu strã bati,
Cambanaryiolu-sh dizmurtashti bitã rnili neljituri uscati.

Bã cã rea strigã cã ndu bati mã yistra limbã-asunã toari,
Eu simtu-apreasa-a ljei strigari sh-u toarnã suflitu-nj tu zboari.

Voi tuts atselj tsi-avets tiranji sh-plã ndzets muts sum cubeea-albastrã,
Yinits, yinits, cã fã rã di-altã va yinã mpirã tsilja-a voastrã !

Yinits, yinits, voi sclayi tu lumi, cu budzã li arsi sh-cripati,
Voi pã rjilitslji di ardearea a ahã ntor tã tseri shcrumati:

Voi, sclayilji fã rã di nã die, voi dulji corghi fã rã platã,
Voi tut a curor eta nearcã vã deadi bana blã stimatã ;

Voi tsi avets lucratã tr-altsã , cu mã njli-a voastri shamishdoauã,
Yinits c-a mea cã ntari tora dimã ndã di anyeari-a vouauã !

Voi, tuts cu frã mtea di asdoari, cu dzeanili aruvinati,
Eu strig la tser durearea-a voastrã shi Dumnidzã u avdi, frate!

Aduc lunjina tsi aspardzi sh-picati greali stulcineadzã ,
Shi dzã ngrili arudzinati a hã psilor li bumbuneadzã !

Dizleg a orghilor mistiryiul tra s-veadã sh-nã sh tsi nu videa,
Sh-hiu hã rios cã tu-a lor suflit anyeadzã adz anyearea-a mea!

Ascultã mintea-nj aplicatã shi ndzinucljedz ivlavios
Sh-aduc dit suflit unã doarã a Domnului Iisus Hristos!

Transpusã 2-li di-April, 1997

COLINDÄ

Pap Crã ciun, Pap Crã ciun!
La casa di ftoh ahmac
Bitisi fã rina n sac
Sh-nu avem s-tsã dãm culac...
Pap Crã ciun!

Pap Crã ciun, Pap Crã ciun!
Pri tuti cã rã rli,
Agrili, amarli,
Nã freadzim cicioarli...
Pap Crã ciun!

Pap Crã ciun, Pap Crã ciun!
Tuti siptã mã njli
Nã arupsim mã njli
S-adnã m ca alghinjli...
Pap Crã ciun!

Pap Crã ciun, Pap Crã ciun!
Lucrã m blã stimatlu
Agru ca argatlu,
Sclayi la Ämpiratlu...
Pap Crã ciun!

Pap Crã ciun, Pap Crã ciun!
Pri tuti cã rã rli
Tsã cã ntã m cã ntã rli
Sh-ardem tseri ma mã rli...
Pap Crã ciun!

Transpusã 29-li di Martsu, 1997

RUGĂCIUNI

Ză gă ditor, cu ocljilj turburi,
Cu trupu că pã it di cali,
Eu cad fã ră puteri, o, Doamne,
Cu frã mtea la cicioarli-a Tali.
Tu cali surpuri ã nj si hascã
Sh-tu negurã si nveashti dzarea,
Eu, aplicat, la tini mtrescu:
Pã rinte, ndreadzi-nj-u că rarea!

Tu cheptul dirinat di doruri
Eu ved cum pirazmadzljji sapã ,
Cum izvurlu-nj vor s-lu-alã ceascã ,
Iu suflitlu a meu s-adapã .
Azmuldzi-mi dit a lor dalgã
Sh-cu urnimia-a ta aleaptã ,
Cã tr-a mei frats fã ră harauã ,
Mutrita-nj, Doamne, u andreaptã .

Dizleagã -nj tini tut mistiryiul
Shi leadzea-a hiriljei trã shteari
Shi toarnã tu-a meu brats trã totna
Puteri di-aurã shi di vreari.
Dã -nj că nticlu shi dã -nj lunjina
A primuverlor zilipsiti,
Dã -nj munda-a soarilui di vearã
Trã peanili-nj apustusiti.

Astradzi pathusli a meali,
Trã totna zborlu-a lor s-lu frã ngu,
Shi di durearea-a altor ininj
Ãnveatsã -mi pri mini s-plã ngu.
Nu-a mea ghineatsã tsi trã daima
U mpradã mirili arali,
Ma jalea-a farã ljei, pã rinte,
Si plã ngã n lã crã njli a meali.

Dã -nj tut fã rmaclu, tutã -agoana
A multor doruri veclji, shcreti,
Dã -nj seavirlu tu cari aurlã
Shi dzem sclã yiili di eti.

Di multu dzem a mei tu chisã
Shi plã ngu cu-unã limbã mutã ...
Durearea-a lor ã nfricushatã
Dipunu-nj-u tu cheptu tutã .

Tu suflit seaminã -nj furtunã ,
S-lu aduchescu cum si zbatì,
Cum tut virinlu s-aruvearsã
Pri coardili ã nhiurati;
Sh-cum sum cubeea-a lui apreasã
Tu zmaltsu di strã pii albastri,
Shi neljagã boatsea-a di bã că ri
Cãntarea-a dzeamitlor a noastri.

Transpusã 2-li di-April, 1997

Aura Pasha

ZBOARĂ FĂRĂ BOATSI

*Motto: Ti tini mash, ti tini,
Vrutlu-a meu dit yisi...*

Notă di la editor – Amintată Custantsa tu 2-li di Avgustu 1975, Aura Pasha featsi Colegiul Pedagogic Constantin Brătescu di iu ishi dascală. Deadun cu lucrul di dăscă litsă tsi-l fatsi Custantsa, ea easti scriată sh-ca studentă la Universitatea Ovidiu di Custantsa, Sectia di Filologie Balcanică you nveatsă, piningă limba rumână cu dialectili a ljei, shi limbili sãrbã shi greacă. Vrearea di limba armã neascã u-ari di la pãrintsãlj a ljei, cu cari zbura armã neashti ân casã. S-veadi dit manuscris cã (i) autoarea yini dit Rumãnie (ari ndauã, nu multi, rumãnismi ca *încet*, tsi lu-alãxim tu peanarga/anarga/narga shi *schimbu* shi *doina* tsi li-alã sã m cum eara), (ii) u cunoashti ghini limba armã neascã (sh-dupã limbã pari s-hibã parti grã musteanã sh-parti fãrshiroatã) shi (iii) nu cunoashti litiratura dit limba-a noastrã (cã scrii fonetic, cu caracterili rumã neshti sh-cu ma multi zboari scriati deadun, zboari tsi lipsescu scriari ahoryea). Bunã oarã, tu manuscrislu a ljei aflãm scriati expresiili: *zinã* (trã: va s-yinã), *sim* (trã: s-him), *isi* (trã: yisi), *tas hiu* (trã: ta s-hiu), *sibã* (trã: s-hibã) *nii* (trã: njilj), *ma sãmtidi cãtli vrui io* (trã: ma sãmti dicãt li vrui io), *tsi-au angrop* (trã: tsi-a u-angrop), *aonja* (trã: agonja) sh-multi-multi alti tsi nu him siguri cã li-aduchim totna ghini. Cu tuti aesti, sh-cu tuti cã ritmul sheljupiteadzã di multi ori, shi di multi ori nu-aflãm rimã, puizia a ljei ahãrzashti tipusiri; easti unã puizie di vreari, dulsi, cu simtsã mintili ndilicati a unei featã tinirã, tsi nyiseadzã ti vrutlu a ljei.

AMĂNARI

Ti-ashteptu, vrute, cafi searã
Shi nu shtiu cã va s-yinj,
Voi s-him cum earam vãrnã oarã,
Ma, gione, tini tut amãnj...

Va s-treacã sh-veara cãlduroasã
Io tut ti-ashteptu cã va s-yinj.
Va s-yinã toamna niuroasã,
Shi tini gione, tut amãnj...

Nu voi s-misur dzuã di dzuã
Cã t va-nj ti-ashteptu, soarli-a meu.
Nu voi ashitsi s-aushescu,
Yinu la mini, cã nji-i greu!

Yin, sã-nj mi tsãnj tu-a tali bratsã
Tsi-nj da putearea-a ta,
Yin, sã-nj mi bash tini pi fatsã,
S-hã rsescu, iara, vrearea-a ta.

DZĂNĂ A HĂRYIILOR

Toarnã-ti iara, dzã nã-a hãryiilor,
Dã-nj iara anljji tsi tricurã,
Adu-nj iara cã ntitsli-a pãpãnjlor
Sh-hã rsea-nj sihã tsi nj-armasirã!

Peanarga, cãtã-amurgu ãnchisim
Un cãti un, ca frãndzã li toamna
Tsi cad fãrã ca noi s-li duchim,
Ascaturati di vimturli-a tserlui, di daima.

Nu nã duchim di mshatili ghinets,
Ma mash di dureri aminti n-adutsem,
Ni di hãrseri, ni di mushutets,
Ma mash di-unã aumbrã pit cari tricum.

Tsiva nu n-armasi ta s-lom tu-altã lumi
Cã nu-avum tu banã putearea
S-tritsem di arali, cu-ampã cãciuni,
S-nã vrem, cum s-vor tserlu cu marea...

PLĂCĂRSEARI

Yinu-aoa, suflite vrutu-sh-durut!
Ti-ashteptu, tu-a tali bratsã
S-mi-astrindzi cu vreari sh-dureari!
Yinu-aoa la mini, tini multu vrut!

Di-alargu aurlu a meali zboară
Tsi s-fră ngu dit tser si s-toarnă
Ma multi dică t pitricui io,
Ma sã mti dică t li vrui io.

Ti voi mash pi tini, vrute,
Tini, tini-eshtsã lunjinã di-amurgu,
Pi tini ti voi, vrute, durute,
Pi tini cari ti cã ftai ahã ntu.

Vrearea tu mini aurlã , ti tini,
Ca zboară fãrã boatsi, vrute,
Vrearea-nj curã tu trup, ca njarea,
Io tutã tsã grescu: durute!

Hii ma nsus di-acã chiseri,
Di zboară , di boatsi sh-di tut,
Hii tini vrute, a meu durut,
Hii tini, mash ti mini!

Di njilj di ori tsã grescu n yis
Ma tini nu mi avdzã ;
Di njilj di ori ti-astring la chept
Ma tini nu ducheshtsã .

Vrute! Aurlu ta s-mi-avdã
Sh-alantã lumi, di-alargu...
Vrute! Ti voi mash pi tini,
Ti plã cã rsescu, ascultã -nj plã ngul!

Vrã hnã sii, sh-tini nu mi-avdzã ,
Plã ngu, sh-nu vrei s-mi vedz,
Alag cã tã tini sh-nu pot s-ti-agiungu,
Mi-ancheadic, sh-cad tut...

Ti-ascundzã di vreari
Tu noptsã chiruti sh-agã rshiti...

UNĂ INIMĂ FRĂMTĂ...

Ti vidzui cu-un altu gioni
Shi-nj dzã sesh cã -i vrutlu-a tã u;
Inima-nj si freadzi n dauã
Cã ndu vã vidzui pi voi.

Tini nu mutrish la mini,
Ma-nj dzã sesh cã multu-l vrei,
Sh-cã ti isuseshti mã ni,
S-hii a lui, pã nã va s-mori.

Cã ndu ocljilj tsã -lj mutrii,
Elj nu-anyilicea ca steali
Ca atumtsea cã nd noi doi
Imnam mardzina di-amari...

Prota vreari nu-u chirush
Sh-nu va-u cheri tini canoarã :
Ma cã tse di mini vdzish
Ca s-hii tutã eta sclavã ?!

ZBOARĂ FĂRĂ BOATSI (I)

Doamne, io vrui ta s-hiu andreaptã
Cu tut tsi-i bun sh-arã u pi lumea-aestã ,
Ma di tuts pi mini mi-ai aleaptã
Ca io s-pã ltescu greu cu vrearea sh-minduearea!

Cu tsi ti-arã sh, lã i Dumnidzale,
Di-ashi cu greu mi pidipseshtsã ?
Cu tut tsi io avui ma scumpu,
Cu a mea vreari ta s-pã ltescu?!

Cu tuti tin' puteai s-ti-arã dz di mini,
Ma pit vreari mi-agudish tu suflit,
Tu minti, tu inimã , tu trup, sh-tu cheptu
S-nu-alash tsiva tu eta-aestã s-hibã ghini!

Truplu nu-nj mi doari, ma suflitlu ã nj plã ndzi
Sh-lã crã nj di dureari nj-adarã -arã nj pi fatsã ;
Voi ta s-minduescu, ma mintea-i agã rshitã ,
Tsiva nu pot s-adar, cã tuti sunt chiruti!...

Digeaba-nj mi uhtedz shi-nj plã ngu,
Cã nu-a s-aschimbã dip tsiva:
Tuti va s-hibã purtati di vimtu,
Pimti, sh-alã sati tu inima-a mea...

FEATĂ-ARMĂNĂ

Featã -armã nã nj-arã sii,
Featã -armã nã plã cã rsii,
A mea vrutã ea ta s-hibã ,
A ljei gioni io ta s-hiu.

– Nu ti minduea, lea featã ,
Cã chirolu nu n-ashteaptã ,
Yin la mini, cã ti voi,
Yin, ta s-hii a mea ã nveastã .

– Io, lã i gione, ma s-ti vream,
Njica-atumtsea vrea s-yineam;
Altu gioni arã sii
Pi tini ti agã rshii.

– Ah, lea featã , altu gioni
Nu-a ti va cum ti voi mini,
Va-nj ti-arã dã , va-nj ti-alasã
Sh-va-nj ti tornji tut la mini.

– Io ti-acã chisescu, gione,
Sh-a meu suflit ã nj mi doari
Cã a tauã vreari mari
Io nu pot s-tsã u hã rsescu.

– Va-nj ti-ashteptu unã banã ,
Featã , s-hii a meuã nveastã ,
Ma s-nu vrei, tini, lea featã ,
'Narga-anarg' va-nj ti-agã rshescu.

VRUTA-A MEA

Ari perlu ca frã ndzã li toamna,
Sh-oclji mshats ca masina,
Gura-aroshi sh-njicã u-ari
Sh-arã di ca primuveara.

Easti mshatã a mea vrutã ,
Ma alargu easti ea,
Cum s-adar la, mini, dado,
Dado lea, s-u ljau.

Easti-analtã ca fidanã
Sh-tuti hã rli li-ari ea,
Easti nã lilici-aleaptã ,
Tuts vor, mano, ta s-nj-u lja.

Tu-albã fustani-u vidzui
Sh-tu pã putsã -analtsã ,
Sh-tutã mintea nj-u chirui
Cã ndu ahurhi s-cã ntã .

Di mã nã va-u ljau peanarga,
Ta s-nã priimnã m cu dor
Mardzina di-amari, agnanghea,
S-n-arisim noi doi!

NIACHICĂSEARI

Va mi-acã chiseshtsã vã rã oarã ,
Tini, suflit chirut tu noapti?
Va sã shtii tini vã rã oarã
Cari-i durearea-a mea-atsea mari?

Va s-vrei tini, vã rã oarã
S-ampartsã durearea cu mini?
Va s-angã ldã pseshstã tini, vã rã oarã
Cã tut tsi-adrai eara ti ghini?

Ah! nu pot s-mi cher tu noaptea mari
Shi s-nu-avdu vâ ră zbor di tini;
Ah! nu pot s-mi bat cu că mă shiclu
Shi s-aravdu-a tali zboară-arali!...

S-nu-nj greshtsă shi s-nu-nj dză ts pi numi
Că boatsea-a ta ară nj nj-alasă .
S-immj pi geadei ningă mini
Shi s-tats, s-alash suflitlu s-tsă zburască .

Ma vrearea s-u-agă rshish, io zbor nu-a s-avdu;
Ma vrearea s-u hă rnish, că ntic va s-avdu;
Ducheshtsă tini cum mi-anvâ rligheadză
Un duh tsi-aratsi suflă, ca di moarti?!

YITRIE TI SUFLIT

Ănj plă ndzi suflitlu iara
Sh-nu shtiu tsi s-lj-adar ta s-dă nă sească ;
Ănj plă ndzi suflitlu di-aseara,
Mintea-nj fregi, nu pot s-ul pã ituescu!

Ălj dză sh c-a-lj dau lunjină di hă ryie,
Sh-njirlu di-amari, sh-arosh di trandafil,
Ma nu dă nă seashti ară ulu di lă cră nj
Ti tuti mushutetsli a loclui, ti vâ rnă .

Ălj dză sh, iara, c-a-lj dau io un pulj
Tsi că ntsă, di ohu di tsă treatsi agonja,
Shi-lj dză sh că va-lj dau nă cupie di oi
Cu picurarlu tsi doina va-lj că ntă di daima.

Sh-mi vulipsii io că iara va-lj dau
Că ntic di fră ndză veardi di prumveara,
Sh-vimturi, dit că mpuri, caldi va-lj dau
Sh-a dză lilor di veară tută mushuteatsa.

Tsiva dit tuti aesti nu vru
Suflitlu-a meu s-nu ma plă ngă .
Sh-atumtsea duchii mini, fără ca s-voi,
Că suflitlu vrea apă di nă fã ntă nă .

Mash apa-atsea limbida sh-buna
Tsi daima va s-cură , dit munts,
Atsea-i apa-atsea sã mta tsi vindică
Inima di dor, suflitlu di plă ngu.

A MEA ALBĂ VREARI

Inima la tini mi pitreatsi, tut,
Sh-mintea tut la tini,
Ăn yis di daima io ti ved
Sh-di daima minduesc la tini.

Hii tini a mea albă vreari,
Tsi dipusesh dit dipã rtati steali,
Hii vrutlu-a meu ursit di dză ni,
Soarli-a meu tsi-nj lunjineadză calea.

Di mă nă yin-‘oa s-mi ljai, peanarga,
Pi alti că ljuri s-mi anvets ta s-immu.
Pi-atseali că ljuri, nică lcati nica,
A vreariljei – tsi nu li shtii nica vâ rnu.

TS-AVDU BOATSEA...

Ts-avdu boatsea cu cari-nj că ntai,
U-avdu cum plă ndzi, ca un izvur,
Ts-avdu lacă rma, ca un shopat,
Tsi-ts chicură pi gura cu cari-ară deai.

Ts-avdu suschirlu dit suflit
Ca vâ ră munti tsi s-surpă ,
Ts-avdu uhtatlu di nuntru
Ca vâ ră vimtu turbat.

Ti-avdu cum plă ndzi ti mini
Că mi chirush ti daima;
Nu vedz că sh-io plă ngu,
Ma nu ti vâ ră vreari nauă di-a mea?!

ZBOARĂ FĂRĂ BOATSI (II)

Nj-aduc aminti Doamne,
Di-anda earam deadun;
Tsi multu mi vrei giione,
Ta s-him doilji deadun!

Eara dealihea-atumtsea
Că nd tini ti giurai
Pi tser sh-pi steali noaptea
Că tini va-nj mi ljai?

Ănj mi-ară sesh! Sh-mi doari
Că tut tsi fu mushat
S-chiru tu noaptea mari
Ca zboară fărâ glas!...

Că tse tuti aesti
A njia-nj li dză tseai?
Mi-adrash s-plă ngu cu boatsi,
S-mi agă rshescu că earai...

ALASĂ-NJ YISLU (I)

Atumtsea că ndu io va-nj mi dishteptu
Nu-a ti-aflu ningă mini, vrutlu-a meu,
Ca s-fudz tu dipă rtati dzeani-analti,
Shi va s-ascundz di mini sh-oclj-a tă i.

Atumtsea că ndu-a s-fudz di ningă mini,
Alasă-nj, mash ti plă că rsescu, yislu
Tsi daima va-nj ti-aducă ningă mini
Sh-nu-a-nj grească iara s-mi dishteptu...

ZBOARĂ FĂRĂ BOATSI... (III)

Nu-aurlă -a tali zboară
Cu boatsea-ts di amalamă!
Alasă-mi, ti plă că rsescu,
Că ti-avdu tu cafi sâ hati cari treatsi!...

Nu că ntă ti mini, giione!
Că -i digeaba s-vrei
Ma s-nu pots s-adari un lucru;
Alasă -mi cum hiu pără mpusită!...

Nu-nj azbura, lă i giione,
Cu zboară tsi jilescu,
Alasă -mi cu-a mea dureari,
Că pără s-mor va u-am tu cheptu!...

ARMĂNLU DIT YISILI MSHATI

Ah! Armă nlu-a meu dit siryeani
Ti caftu tu chiruti dzeani
S-ti-ashteptu s-yinj, ca soarli di pi tser,
Ti voi, sh-nu voi iara s-ti cher.

Ca dit pirmit earai, tin' giione-aleptu,
Ianitsar vrut, tsi nj-ală sash tu cheptu
Nă lilici mshată sh-multu-aleaptă
Tsi nu-a u cher, ti vără etă .

Aestă lilici-aroshi, nă trandafilă aleaptă
Adunată di pi că mpuri, sh-anjurdzită
Di noi doilji, noi u vrem ahă ntu
Sh-va-u tsă nem, daima s-u-avem.

FĂRĂ TINI

Digeaba shed cu-a meali soatsă
Că inima la tini mi pitreatsi.
Digeaba mă cu-sh-beau tsi gura-nj caftă
Că făr di tini casa-nj easti-aratsi...

La cafi mă shcă tură minduescu
La tini vrute, ma tini nu shtii,
Sh-tu nopts cu lună dit firidz mutrescu
Pi cali nghios, vahi va ti ved că yinj...

LA TINI S-MUTRESCU...

Mi minduii la tini, vrute,
Cã alargu-nj vdzish,
S-yinj tini, iara la mini,
Vahi nu-nj mi-agã rshish.

La tini s-mutrescu, vrute,
Sh-mash la oclj-a tã i,
Cã elj singuri va nj-aspunã
Ma tini s-mi vrei.

La tini s-mutrescu, vrute,
Sh-mash la gura-a ta,
Cã ea singurã va-nj dzã cã
Ma s-vrei s-hiu a ta.

La tini s-mutrescu, vrute,
Sh-la bratsã li-a tali,
Ma cu foc eali s-mi-astringã
Tini-nj mi-ai tu vreari.

La tini s-mutrescu, vrute,
Sh-mash la mã njli-a tali,
'Narga s-mi hã rseshti tini
S-mi muts pã n la steali!

TI VOI!

Ti voi, lea featã, ashî cum hii,
Ti voi pi tini mash, ahã ntu.
Voi sã -nj ti ljau, cã mshatã hii,
Voi sã -nj ti ljau, s-hii a mea nveastã!

Di multu ti-ashtiptam ta s-yinj
Sã -nj lunjinedz a meuã cali,
S-hii ningã mini dipriunã
Nã banã noi deadun s-nã him.

Mushatã, capitanã hii,
Sh-analtã ca fidanã,
Cu budzã -aroshi ã nj arã dz
Cã ndu mutresc la tini.

Ai oclji mã ri, ca masina
Shi perlu lung, mash neali,
Sh-a tauã njatã, feata-a mea,
Altã armã nã nu u-ari.

Ti voi ti zborlu caldu-a tã u,
Ti boatsea-a ta mushatã,
Ti voi ti tut tsi tini hii,
Ti mintea-a ta aleaptã.

Di cã ti-armã ni cunuscui
Tu alã gã rli-a meali,
Di unã mash, mini putui
Sã -nj leg a meuã banã.

CÃ-NJ MI-ARĂSESH...

Ti-alas cu ghini, gione,
Ti-alas cu vrearea-a ta,
Va-nj fug diparti, gione,
Alarg dit calea-a ta.

Cu dauã zboarã, gione,
Pi mini mi-arã sesh,
Sh-ahã t chiro, lã i gione,
Mash zboarã ã nj dzã sesh.

Tora vinji chirolu
Sh-io ta s-ti-alas, lã i gione,
S-ti agã rshesc pi tini
Shi s-voi un altu gioni.

Easti un gioni-aleptu,
Cu percea chiptinatã,
Cu perlu lai, cu ocljilj lã i,
Sh-cari mi va ma multu.

MUTREA-MI, HĂRSEA-MI SH-CĂNTĂ-NJ...

Mutrea-mi, gionli-a meu,
Mutrea la oclji-a mei,
Mutrea-mi, gionli-a meu,
Dzã -nj tsi multu mi vrei!

Hã rsea-mi, gionli-a meu,
Hã rsea-mi cu-a ta mã nã,
Hã rsea-mi gionli-a meu,
Shi isusea-mi mã ni!

Shi cã ntã -nj, gione-a meu,
Shi cã ntã -nj cu-a ta boatsi,
Shi cã ntã -nj, gione-a meu
Shi dzã -nj s-yin cama ncoatsi!

DI-AGNANGHEA

Va-nj ti-ashteptu cafi dzuã ,
Va s-fimisesec s-ti ved
Mash nã minutã gione,
Ahã ntu voi, s-ti ved!

S-nã adutsem aminti-atumtsea
Di tut, tsi multu mushat fu,
Di-astrindzerli-atseali di mã nã
Sh-di giucatlu n cor.

Va s-cã ntã m un cã ntic doilji,
Cã ntic tsi nã -l shtim,
Cã ntic ti suflitli-a noastri,
Cã nã dispã rtsã m.

Va s-him vã rã oarã doilji,
Noi doilji, deadun?
Va n-adnã m dup' mesi, gione,
Sh-va nã antribã m.

Ma s-nu s-facã canã oarã
Tsi vrem doilji ta s-adrã m,
Va shidem atumtsea-agnanghea
Sh-va nã parã -arã u.

CĂNTĂ CUCLU DI PI DZEANĂ

Cã ntã cuclu di pi dzeanã ,
Va mi-adun cu pirushanã .
Cã ntã cuclu cu puteari,
Va s-dipun s-u-adun tu vali.

'Clo, tu vali-i nã fã ntã nã ,
Nã fã ntã nã cu-apã bunã ,
Iu cu pocilu yini mshata
Cafi dzuã ca s-lja apa.

Va u-adun cã nd luna-ansari
Sh-tserlu easti mplin di steali;
Tini, cuc, sã -nj cã ntsã ghini
Cu-a mea vrutã s-mi voi mini.

Tini, cuc, s-nu-nj cã ntsã -arã u
C-a ti bleastim multu greu;
S-hii ligat di cui bu sh-cucã
Cum hiu io ligat di vrutã !

Io pi vruta-a mea u voi,
Tin' pi cucã va u mori.
Io pi vruta-a-u voi nã banã ,
Tini cuca nits nã vearã !

CĂNTĂ CUCLU TU PĂDURI

Cã ntã cuclu tu pă duri
Cã va-nj fug tu altã lumi.
Sh-va nj-alas lã ndura-a mea
Tsi mi-ashteaptã ea daima.

Va-nj fug tu nã lumi-aratsi,
A lã i cuc cu mshatã boatsi,
Sh-a s-alas un dor di vrutã,
Nã lã ndurã nibã shatã .

Lasã -nj, cuc cu peana surã ,
Lasã -nj, lã i, nã sã ptã mã nã ,
Sã -nj mi-adun cu vruta-a mea
S-u bash gura-aroshi-atsea.

Sã -lj dau, lele-mu, un mer,
S-nu-agã rshascã , hir di per,
A mea vreari, pustu-sh cuc,
Tsi-a u-angrop cu mini n loc!

ZBOARĂ FĂRĂ BOATSI (IV)

Ti chirui ti-un zbor anapud di-a tă u,
Ti-un zbor fã ră hari,
Mi chirush ti daima, vrute-armã n a meu,
Mi chirush, mardzina di-amari.

Nu-ancapi zbor tu oflu-a meu, lã i soari,
Ma dorlu-a meu ti tini-i multu greu,
Sh-pi-a mindueariljei cã ljuri, alti, pot s-alag,
Cã tut di tini va mi-ancheadie shi va s-cad.

Cinushi ã nj mi-adrai tu greaua-a mea dureari
Sh-nu shtiu ma s-pot sã nyedz,
Chirutã hiu, ca vã ră steauã njicã pi-un tser mari,
Mi-ampulisescu pã nã s-adilj.

Earam lilici nidisheljisã , cã nd mi cunuscush
Atsea sihati – arauã –
Sh-cu-atsel anfã rmã cat adilj tin'mi-ahulish
Di nu vidzui harauã .

Ãnj lã ndzidzã i di suflit shi-nj vrã hnã sii tu grai.
Chirut, ti daima, vrute,
S-ts-aduts aminti daima, lã i gione cu-oclu-ts lai
Cã vrearea-nj loash, durute!

DI VREARI SH-DI CRIPARI

Cã tse fudzish alargu
Di mini sh-di-a mea vreari?
Cã tse mi pidipseshtsã
Cu zborlu-arã u sh-aratsi?

Ãnj mi tuchii ca tseara
Shi-nj mi-aushi chirolu
Di cã ndu io ti-ashteptu
Ta s-yinj la mini iara.

Nu vrei s-acã chiseshtsã
Cã io ti voi ahã ntu
Shi can nu poa' s-mi tsã nã
Inima s-nj-ascultu?

Cã ndu io fug alargu,
Tini yinj tut la mini
Sh-mi-arã dz, cã agã rsheshtsã
Sh-cã va ti-andreptsã ghini.

Ma io, cã ndu mi tornu,
La mini nu mutreshtsã
Sh-tsã s-par alti ma mshati
Sh-ma buni s-li-azburã shtsã .

Cum s-nu-nj yinã inati,
Sh-cum s-nu mi prã mpusescu?!
Iu easti andriptatea
Pi cari u mã reshtsã ?!

Am sh-io un zbor ti dzã cã
Shi voi s-mi-ascultsã sh-tini:
Cã nu mash io u-am vina,
Cã vinã portsã sh-tini.

Cã tse nu vedz ghineatsa
Tu-a noastrã vreari mari?
Ma tut criparea caftsã
Sh-tut tini cu-aurlari?

Ascultă -mi, că -i ghini,
Shi nu va s-caltsă -astră mbu;
Adună -nj-ti tu minti
Sh-avină tut ară ulu!

DI-ARSHINI

Agalea yinj tu a mea cali
Di mă nă sã -nj mi ljai, peanarga,
Shi arshinos cum altu nu-ari
Di mini ti-aprucheash aseara.

Ni zbor nu tsã ticnea ta s-dzã ts,
Ni vã rã pã rã mit ti-arã s,
Shi-nj ti minteai tu zbor ades
Canda earai dip njic.

Ni io puteam oclji sã -lj mut
Di mpadi ca ti tini,
Ni tini nu puteai s-ascults
A meali zboară goali.

GHINI VINJISH!

Ghini vinjish tu dzuã bunã
Di lunjinash suflitlu-a meu,
Yin-‘oa s-tri-astring iara la cheptu
Sh-tini s-mi bash shi s-mi diznjerdz!

A meu voi s-hii ti tutã bana,
Doilji deadun ghini s-tritsem,
Un lã ngã -alant, sufliti-aleapti,
Ca tu pirmit va nã bã nã m.

Dishcljissim oclj’ sh-vidzum ghineatsã
Tsi vrea-u chiream, fã rã ca s-vrem,
Nã deadim mă na sh-nu-alã sã m dorlu
S-n-ardã tu suflit că tu-s-bã nã m.

Dzã -nj că mi vrei ca luna-a ta s-hiu,
S-tsã lunjinedz noaptea că rarea,
Sh-yislu s-ts-aduc, searã di searã,
S-ts-umplu-a tă u suflit sh-bana ntreagã !

CU MINTEA TUT LA TINI...

Nu pot ta s-mã c shi s-dormu,
La tini tut mi minduesc,
Alargu hii di mini, gjione,
Sh-peanarga va-nj ti agã rshesc.

Sotslji tuts ã nj lj-agã rshii
Sh-tut pi mindueari-nj shed;
Dorlu-a tă u nj-ardi tu chept,
Noaptea tutã -nj mi dishtept.

Un semn dă -nj, vrute, di la tini
Sh-di vrearea-a ta, ascumtã ghini,
S-nj-alinj a mea dureari mari
Sh-a mea pirã di dor tsi mi-ardi.

Ma s-yinj, vrute, ta s-mi ljai
Doilji uidie s-nã him,
Doilji noi s-nã isusim,
Vrearea-a noastrã unã -a s-hibã .

Ca soarli sh-ca luna va s-him,
Ca puljlji di pi tser, analtu,
Ca marea sh-ca valu va s-him,
Daima un lã ngã alantu.

ALASĂ-NJ YISLU (II)

Alã gai, s-mi-ascundu di tini,
Yis tsi-nj furash arã hatea,
Mi-ancheadic la cafi-a meu pas, di tini,
Yis tsi nu-a s-hii dealihea!

Nă noapti cu lună shi steali-nj furash
Minduerli-a meali di feată,
Sh-pi sum sufrăntseali, sh-sum oclji nj-ală sash
Noptsă li di nidurnjari!

Alasă-mi s-hiu ca ma ninti, ti-arog,
Xeane tsi nu ti cunosc,
Alasă-nj tin' yislu, cu mintea s-alag
Pi cămpuri, sh-a tsă ia s-tsă grescu!

DOR

Nj-u dor di-ună sihati di zbor
Cu tini;

Nj-u dor di ună priimnari
Agnanghea di-amari;

Nj-u dor s-mi mutrescu ahănda
Tu mshatslji oclj-a tăi,

S-tsă ved suflitlu gol,
Mi lo dorlu di un zbor a tău;

Di vreari, i di ncă ceari,
Mi lo dorlu di boatsea-a ta,
Cu cari-nj căntai,

Mi lo dorlu... ma nu ti-aflai
Iutsido iu-nj ti căftai...

VREARI SH-DUREARI

S-dusi, lele, vrearea-a mea,
Dit inimă-nj fudzi,
Armasi golu-tsi-ală sã
Tu bană shi tu yis.

U lo vrearea shi vdzi cu ea
Diparti di la mini,
Sh-armash s-mi minduescu tora
Singură tu lumi.

Mash un zbor dză sesh, ahăntu,
Zbor di vrearea-a ta,
Alanti li duchii tu suflit
Sh-tu inima-a ta.

Fu nã vreari tsi dit neguri
Plăscă ni pi noi,
Sh-nu ts-u-aspun, sh-tini va-u tsănj
Vrute, pã nã s-mori.

Tihea-arauă -a noastră fu,
Doilji ta s-n-adună m,
Ună oară mash, sh-ahănt,
Sh-doilji noi fudzim.

Cu ghini maca, gione-armă n,
Ti-alas cu a ta vreari,
Sh-nj-armă n cu dorlu tsi lu-avui,
Armă n, tu lumea mari.

DZĂLI CHIRUTI...

Alargu hii di dzenjli di vreari
Pi cari tin' li fimiseai,
Cu oclji chiruts mutreshts la steali
Sh-li plăcă rseshtsă ca s-mi ai.

Di lung chiro di vreari ti-agă rshish
Că alti-ts fură a tsă ia minduerli,
Sh-di lung chiro tin' nu mi ma vidzush
Ca io s-tsă fur a tsă ia ară hătsli.

ANDĂMĂSEARI

Mi-adunai cu-un gioni n cali,
Dipunea dit dzeană n vali,
Tu-a lui mă nj, cu-aroshi meari.

– Lja, lea feată, merlu-aestu,
Lja-l tu mă nă ta s-ul mushti,
Că va s-vedz tsi dulsti easti
Cu-a ta gură, tsi nu-nj greshti!

– Io va-l ljau, lă i gione-aleptu,
Ma nu-l ljau io ta s-ul mushcu!
Va-l tsă n pã nă -atumtsea cã ndu
Tini-acasă -a s-yinj s-mi caftsă!

IDENTITATI

Ancljid ocljilj sh-mutrescu tu suflit
Ca tu nă apă limpidă,
Dishcljid ocljilj sh-mutrescu tu yilie
Ca tu nă mari ahă ndoasă.

Mi ved pi mini, di dauă ori:
Tu suflit – cum hiu io dealihea,
Tu yilie – cum altă -nj ved tihea.

Multsă -a s-aneacă tu-amarea-ahă ndoasă,
Ptsă nj va s-cunoască -atsea apă nyilicioasă ...

Ilie A. Ceara

ISTURII SHCURTI

Pănea cu Cash.

- O, Micio...!
– Ee, papo... aoa him!
– Du-ti toarnă oili sh-yino s-mă cã m.
Ficiorlu dusi sh-turnă oili, după cari vinji la pap-su sh-lu ntribă:
– Tsi va mă cã m adzã, papo?
– Tsi avem... pã ni cu cash.
– Iara pã ni cu cash? Tut ashi mă cã m shi tahina.
– Tini, tsi vrei s-mã ts?... ghivã ri? Haidi s-mã cã m tsi avem cã
aestã -i mă carea-a armã njlor shi apoea va-ts dzã c unã shicac di
mã carea di pã ni cu cash cari nu-ari bitiseari.
– Papo... Spuni-nj-u tora, nã inti tra s-mã cã m... Hai, papo...!
– E, hai... Va tsă u dzã c tora, macă ti-angricash ahã ntu.
Ună oară, trei vagabondzã shi zburã rã tra si s-ducã, s-calcã murarlu
din hoarã, tra si-lj furã pã radzljji, noaptea cã ndu vrea doarmã.
Fãrã multi zboarã, shi fãrã multã mindueari, apufã sirã treilji si-l
facã aestu lucru cã t ma gonja.
Unã searã nchisã cã trã moarã tra si-l bagã di cali aestu lucru,
dupã cum lu-avea cruitã. Tihisi cã tu atsea searã mushtiriilji s-avea
traptã ma di-agonja iara murarlu, veduu hiindalui, s-avea acã tsatã s-
bagã heamã ma tu-aradã moara, s-u etimã seascã trã alantã dzuã.
Noaptea tã rdzã u, vagabondzã lj s-apruchearã di gardul a moarã ljei
shi xitã xirã prota uborlu cu mutrita. Eara gol. Usha a moarã ljei eara
ncljisã, mash la unã firidã n dzeanã s-andzã rea unã lunjinã di la
lambã. Poati, tu-atsea oarã, murarlu s-etimã sea tra si s-culcã shi el,
minduirã elj. Andisã rirã gardul shi s-apruchearã tiptili di mururli a
moarã ljei, ashtiptã ndalui aclo ca murarlu s-astigã lamba shi si s-bagã
s-doarmã.
– Shtits tsi? lã dzã si unlu di elj, cari eara ma shtiuclu, după niscã ntã
oarã di ashtiptari, vidzã ndalui cã murarlu nu asteasi lamba.
– Tsi-i? ã ntribarã alantsã doilji shi s-apruchearã di el, ashtiptã ndalui
cu gurli hã scati, si-lj avdã zboarã li ma ghini.
– Tini Licio va shedz ã ndzinucljat aoaea ningã mur shi mini va mi
alin pi umirlu-a tã u tra s-ved tsi fatsi murarlu ahã ntã oarã. Ca s-hibã
cã doarmi cu lamba apreasă, va dishcljid firida sh-va mi aruc nauntru.
Tini Tega va yinj după mini.

Licilu s-băgă pri dzinuclji cu fatsa la mur, iara Dimlu, shtiutlu, s-alină pri umirlj-a lui di agiumsî s-veadă tu udae-a murarlui. Sotslji ashtiptară s-avdă tsi va lă dzăcă Dimlu. Aestu mutri căt mutri shi apoea dipusi mpadi shuptiră ndalui ma multu tră sini. “Nu-ari bitisiri”.

– Tsi-i? tsi vidzush? lu ntribară alantsă ciudiosh.

– Nu-ari hăiri, astă seară va s-nă lom pirilipsea. Va s-yinim altă oară.

– Că tse? ă ntribară doilji tu un grai.

– Natima-lj tată-su tsi lu-ari, dzăsi Dimlu nciudat. Teasi misalea shi s-acă tsă s-măcă pāni cu cash; pānă s-bitisească, va lu-acatsă hăryia!

Maea Zoră vā Urnipseashți: Bubutina.

– Mae Zoră, nj-aduc aminti că di multu chiro, tini fătseai ună soe di pită di bubotă, cari-lj dzătseai “Bubutină”, pită cari n-arisea multu, noi doilji cu frati-nju Apustulushlu. Adară-nă tora ună bubutină, că va-l aduc sh-pri el, s-n-adutsem aminti cum nă băteam doilji, cari s-adună ma multu tu pheatlu a lui. După tsi u mpārtsam, nă acătsam di măcari shi nu puteam s-u măcăm tută cătă pae nă aveam tsănută shi atsea tsă nă armănea, apoea, nă u dădeam unlu-a alăntui shi fătseam mari hazi di lishureatsa-a noastră dit arhie. Iara tini fătseai siryeani shi n-alăsai pri noi s-nă fătsem cum nă tājla caplu, fără s-nă vāryeshți.

– Fanulă scumpă, di-aver că nu adrai di multu ună bubutină, ama shi cāndru aveam adrată, vār di voi nu aveam tricută pri-aoa.

– Mae Zoră, nveatsă-mi cum s-u fac, poati că ună dzuă va mi-acats s-adar sh-io acasă.

– Multu lishor easti tră nvitsari, Fanulă scumpă. Ti ved că yinj di la seuljo shi că ai cu tini un cundilj sh-ună acoală, ashî cā scrii tuti cāti va tsă dzăc io. Ca s-li fats tuti ashî cum prindi, nu-ari cum s-nu-ts easă bubutina tră ziliu.

Ashi cā, ma ntānj di tuti, va s-adunj lucrili hriazumini după cum va dzăcā: 2 scafi cu bubotă ntsirnută (fārină di misur); 1 scafă cu fārină di grān; 1 scafă cu zahari; 1 scafă cu untulemmu; 2 oauă; mārceat (icā lapti acru, icā dală); 1 lingurici di bicarbutat (sodă di pāni); putsānă sari.

S-freacă albushurli di ou pānă s-adară spumă ngrushată, s-adavgă tu eali crocurli (gālbiniushurli) shi s-ameastică niheamă. S-adună tu un vas oauăli, fārina di misur shi grān, zahārea shi untulemmul, s-ameastică tuti shi s-toarnă pristi eali mārceat (icā lapti acru, icā dală), cātă bea fārina. S-ameastică ghini tuti pānă s-adară un aloat subtsāri ca ună aicā. S-adavgă linguricea di bicarbutat shi sarea. S-toarnă aesti tuti tu un tāvă cu mārzdinjlî ma-analti shi s-arucă tu cireap. Tu-arhii, foclu prindi s-hibă ma vārtos, apoea, după dzatsi

minuti s-moalji foclu. Cutsearea dinăseashti giunitati di oară.

Pascal Marcu

TORLU

Noti-al Tsecu fudzi di Pirivoli, dit mushatslji muntsă a Pindului, după tsi călcă tu dosprăyinghitslji di anj shi s-dusi, cum dzătsi cānticlu, naparti di Marea Lae, tu Rumănie, la nvitsă tură.

Aclo ănvitsă, sh-lucră bana tută shi adună aveari multu mari.

Cu tută avearea-a lui, Noti armasi crishtin bun, vluyisit, shi agiută pri multsă oaminj ftohi cu paradz i cu urnimie bună shi di doauă-trei ori deadi paradz boltsă tra să ndreagă ună bisearică veaclji, di lj-armasi numa ca everghetlu nai ma mari-a atsiljei bisearică.

Shi acshi bănă Noti-al Tsecu ună bană bună, fronimă, vluyisită, pānă tu aushatlu-a aushaticlui.

Cāndu s-adră di noauă dzătsidoi di anj, noaptea atsea avu un yis. Noti nyisă cā taha s-priimna deadun cu Dumnidză lu tu arină – discultsă shamishdoilji – dealungalui di mardzinea di-amari, pri plajă.

Ashi cum s-priimna, Noti ahiursi s-veadă pri tserlu-albastru, ca la chinimatograf, sceni dit bana-a lui. Tu cati scenă el videa că tu arină eara doauă arădz di urmi – doauă toruri – un tor eara a lui, sh-alantu tor, a Dumnidză lui.

Cāndu scena atsea dit soni lji s-aspusi shi s-bitisi, Noti sh-arcă ocljilj agonja la tuti scenili dit bana a lui shi la toarili dit arină.

Atumtsea Noti al Tsecu băgă di oară că, tu ună scenă dealungalui a hirlui a banăljei, eara mash un tor – nu doauă. Shi el cama băgă di oară că atumtsea cāndu eara mash un tor tu arină, eara tamam chirolu dit bana-a lui, cāndu el s-afla tu ma marea ananghi, cāndu trapsi lăngoarea-atsea greaua, la shaidză tsipatru di anj.

Aestă-l băgă pri mari minduri pri Noti. Tr-atsea lu ntribă pri Dumnidză:

– Doamne, dzăsi Noti. Tini ănj dzăsesh ună oară că ma vai apufă sescu ta s-yin după torlu-a Tău, Tini Doamne vai imni ningă mini tută bana-nj. Sh-tora bag di oară că tu chirolu dit bana-a mea, cāndu eu avui ma marea ananghi di Tini, cāndu trapshu lăngoarea tsi aproapea eara tra s-mor, ved tu arină mash un tor. Nu pot s-aduchescu cātse, cāndu aveam ananghi di tini, Tini Doamne ti alipidash di mini.

– Noti, ficiorlu a meu, dzăsi Dumnidză lu sumară dzăndalui. Ti voi

multu shi voi si shtii că eu nu mi lipidai di tini vã ră oară.

– Ti lipidash, Dumnidzale, mi alāsash singur, dzāsi Noti ninca năoară. Ia mutrea aclo tu tser, tu scena atsea ma nclo dit mesi. Vedz, vedz? Mash ună aradă di urmi. Cum pots ta s-dzāts cā nu mi alāsash singur, Dumnidzale?

– Nu ti-alāsai singur, dzāsi Dumnidă lu cu buneatsă pārintească. Tu chirolu cāndu tini avush cripārli shi ghiderli atseali ma mārli, cāndu tini trapsish lāngoarea atsea greaua, cāndu vedz mash ună aradă di urmi tu arină, eara toamna cāndu Eu, hiljlu-a meu Noti, ti purtam ān bratsă. Tră atsea tini vedz mash un tor – torlu-a meu!

Notă di la Redactsie – Autorlu n-ari dzāsă cā aestă isturii easti scriată după ună pārvulii shcurtă avdzātă tu-Amirichie. Nu shtiu di iu nă yini aestă isturii, ma tr-atselj tsi cunoscu limba inglizească, dām ma nglios shi ună versiuni (anonimă) scriată tu forma-a unei puizie:

Footprints in the Snow

*One night a man lay dreaming
Of a field of whitest snow,
And he could see his life as footsteps,
Sometimes quick and sometimes slow.*

*On the highest points of happy times,
Two sets of footprints could he see;
He nodded to himself and thought,
“The Lord is always with me.”*

*Troubled, then he noticed
In times of sorrow and strife,
There was only one set of footsteps
Passing through his life.*

*“Lord,” he whispered sadly,
“So much trouble I have seen,
During times I’ve needed You most,
Where, oh where have You been?”*

*Then he heard the Lord voice saying,
“Always know that this is true,
During all your saddest days
It was I who carried you.”*

Toma Babu

PUIZII

TUT UN DRAC

Alidzerli dit Rumănie, 1996

Nu mi fac ti vār pishmani.
Nu mi fac!
Cā fu Coli, cā fu Yiani,
Tut un drac!
Fudzi unlu, altul yini,
Tu cor cai ti bagă tini?...
Pots s-ti zgrunj cu cā cimac,
Tut un drac!

Cā sã ncaci shi s-vā ryescu,
Mini tac.
Cā lj-acljamă ...EANU, ...ESCU
Tut un drac!
Yini un di nă zburashti,
Alant idyiul lucru greashti.
Cā lă dai sari sh-culac,
Tut un drac!

Ore, lj-agudi lā ngoarea
Di dalac!
Di va s-lja sh-aeshts pā ltarea,
Tut un drac!
Di la Tisa pā n la Nistru
Tut romā nlu s-va ministru!
Ma, sh-cu trei pi un ugeac,
Tut un drac!

Noi, mă ratslji, tritsem bana
 Cu fă rmac...
 S-yinã sh-Nashu Babalana,
 Tut un drac!
 Nu vedz fă nico tsi s-fatsi?
 Trã un tron sunt shaisprã dzatsi
 Ma sh-cu yinghits pi un crac
 Tut un drac!

DUELU

Tu chirolu di unoarã (ninti sh-di Napoleon)
 S-tihisi ca tu Frã nchie, s-neagã sh-picurarlu Ion.
 S-ciudusea di mushuteatsa tsi nu lj-avea spusã yislu
 Ma, sh-ca Ion, ahã nt pirifan, nu-avea vidzutã Parislu.
 Pi pã ltã ri cu tã lã ganlu sh-cu ciumaga tu-unã mã nã,
 Dupã nã s shutsa tuts zverca sh-nu putea di-arã s si s-tsã nã.
 Ma sh-Ion cu caplu n dzeanã di nu lj-agiundzeai la nari
 Arã dea di tuts bã rbatslji anvisvuts ca nã muljari,
 Cu danteli pi la mã nits sh-la grumadz, albi ca dala,
 Soi di soi di giufuts aroshi sh-galbini, sh-di mesi... pala.
 Ælj videa cum pit nã chelchi cã trã nã s mutrita-arucã
 Shi purta pi sum cã vuchi unã soi di “pirucã”.

Cum nidzea, Ion, agalea pi unã sucachi mari,
 Fã rã s-va, pi un di frã ncu, lu-agudeashti pi picioari.
 S-toarnã -atsel, bati cã lcã njli, nu zburashti ma, irushi
 Nitsi unã, nitsi dauã, lj-arucã unã mã nushi.
 Ciudusit, u lja di mpadi sh-mindueashti: ca s-u tsã nã,
 Lipsea s-facã idyiul lucru s-aibã sh-ti alantã mã nã.
 Sh-cum vidzu pi un, cã yini, canda dip pi nivideari,
 Cum triclu di nã s aproapea, lu-agudeashti pi picioari.
 Atsel s-cushcurã unoarã di dzã tseai cã -lj creapã gusha
 Sh-pã nã s-dzã cã, Ion, ljirtari! Lj-arucã, pri chept, mã nusha.
 “Bre, aoa s-bã neadzã ghini!... dzã si gionli cu ciudie,
 Macã -ts da unã mã nushi ti la catiunã znjie!”...
 Apã rnji cu caplu n dzeanã sh-mindueashti cu harauã :
 “Tsi li voi ahã nti multi? Biricheavis cã sunt dauã !”
 Ma, haraua, cum i zborlu, tora yini, tora cheari;
 Dupã nitsi unã sati lj-adusi-al Ion cripari.
 Un lu trapsi di nã parti shi cu boatsea ca ascumtã

Dzã si: “Ti cati mã nushi tu *duel* lipsea s-alumtã”.
 Cã nd bã gã di oarã, gionli, cã pi limba-a lui ã lj greashti,
 Prota s-hã risi diunoarã sh-lj-u turnã pi armã neashti:
 “Ore, lasi-mi-arihati!... Tsi lã vilji greshti tini?
 Tsi duel, tsi... Doamni ljartã? Fã -mi s-aduchescu sh-mini!”...
 Shi ã lj dzã tsi-atsel, cu-arada, cum i lucrul, cum i hala,
 Cã lipseashti si s-alumtã, cu-atselj doilji, cu apala.
 “Bre, crishtine, ia mutrea-mi ca si-ts dzã c ã ndauã zboarã :
 Mini, mã na pi apalã, nu-am bã gatã vã rnã oarã .
 Cum s-mi bat? Glã rii di minti? Nu mi tsã ni-ashi di yeacã !
 Nã sh, mã nushli, li-arucarã . Ma li vor, cumã ts si s-facã !
 Ia-li, dã -li!”... Ma, di yeacã, xenlu cama mult u strindzi:
 “Nu-i nimal. Aoa nã muzea, mash cu sã ndzi si astindzi!”
 Ma nu yinj, tora, cu mini, dzã c cã va s-ti fats pishmani
 Cã ascherea va ti-acatsã sh-dzatsi anj va s-stai hã psani.”

U pã tsã Ion, mã ratlu... S-dusi dupã nã s dealaga.
 Frã nclji-lj trapsirã apala, gionli apucã ciumaga,
 Shi di protlu si s-aproachi... un di-atselj tsi numira
 Di pi mardzini alumta, pã rnji s-dzã cã : “*un, deux, trois!*”
 Pã nã cã nd s-u bitiseascã, Ion ciumaga anvã rteashti,
 Unã dauã, sh-ninga unã, ndrept ã n cap lj-u plã scã neashti.
 Atsel nu-apucã s-analtsã pala, cã nd Ion lj-u deadi
 Shi, ca agudit di sfulgu, ca cã ciublu cã dzu mpadi.
 Alant cã nd vidzu ahtari lucru s-featsi mult pishmani
 Sh-li cã li... “Ore, aumbra, cum ved u-ascã pã tu zmeani!”...
 “Ncljidi-u gura, cap di zdangan! Cã di glar, nu pistipseacu;
 Lipsea ninga heam s-ashteptsã, numiratlu s-bitiseacu!”...
 “Ore, nu mi creapã tora!... Ti duchii di prota oarã .
 Nu-nj dzã sesh, tini, pi numã sh-nj-aurlash: *Ion dã, troarã* ?
 Tsi s-ashtept? Ti curcubeti? Protlu ma nu lj-aveam datã
 Nã s, cu pala turusitã, tora, tsã r mi-avea adratã !”

CADURI DI-ARMĂNJ

Ioan Caragiani (Transpuniri: I. A. Ceara)

NICU CEARA (TSARA)

Notă di la Ridactsie - Aestă biografie, scriată pri limba rumânească, easti loată dit cartea “Studii Istorice Asupra Românilor din Peninsula Balcanică”, Partea II, de Ioan Caragiani, Editura Academiei Române – 1940. A-aishtui capitan, autorlu âlj da numa Tsara, după pronunțarea grătsească savantă. Ma numa s-grăeashti, ahântu di grețsi cāt sh-di-armănj, Ceara.

Nicu Tsara eara hiljlu al Panu Tsara, iara Panu Tsara eara armatol tu Elimbu shi dzinirli al Panu Zidru, armatol shi aestu tu hoara Vlaho-Livadi di pi Elimbu (Arist. Valaoritis, tu Athan. Dhiacos, p. 180). După moartea al Panu Zidru shi a singurului a lui hilj, Fotu, Panu Tsara, armatol shi dziniri, yini după el la armatolie, ashî cã Nicu Tsara eara hilj di armatol. Fauriel (vol. I p. 181) nã spuni di Nicu Tsara: “*Il é tait fils et petit-fils de Klepthes... Des divers capitaines de Klepthes qui ont vu les premières années de ce siècle (XIX), Niko-Tzaras est le plus célèbre dans les souvenirs populaires de la Grèce, et l’un de ceux auxquels il n’a manqué qu’un theatre plus vaste, pour obtenir de l’histoire la renommée des héros*”, iara la p. 182, Fauriel nã spuni cã Nicu Tsara: “*reçut quelque teinture de science et de littérature, et apprit le grec littéraire. Il é tait déjà avancé dans l’explication de l’Iliade, par où se termine, dans le cours ordinaire de l’enseignement en Grèce, l’étude de l’ancienne langue nationale, lorsqu’un évènement imprevu vint le jeter tout-à-coup dans une carrière, où ce genre de savoir lui devenait très-superflu*”¹

¹ Pri limba armânească: El eara hilj shi nipot di furi (armatolj). Di ma multsâlj cãpitânj di furi cari bânarâ tu protslji anj a aishtui secul (an XIX-lea), Niko-Tzaras easti nai ma avdzâtlu tu memoria populară a Grătsiiljei shi unlu di atsely a curi nu lã lipsi dicât un teatru ma mari tra s-poatã sã-lj si da, di istorii, unã fanã di irou. El featsi la sculjo

Evenimentul aestu, di cari nã zburashti Fauriel tu padzinjlji cari urmeadzã ma nclo, easti cã Panu Tsara, tatãl al Nicu Tsara, fu atacat tu unã noapti dinapandiha di doauã corpuri di-ascheri arbinshascã shi, tra s-ascapã, ndreapsi un manechin (pã pushi mari) nviscut tu stranji di armãtulã shi lu-arcã nafaorã prit unã fireastă. Arbineshlji, pistipsindalui cã isushi Panu Tsara s-arcã di la fireastă, discã rearã tuts tufechili pristi manechin shi Panu Tsara, deadun cu tinirlu a lui hilj Nicu, ãshi featsirã cali namisa di arbineshi, cu apãljli tu mã nã, ishindalui prit usha a casãljei.

Tinirlu Nicu Tsara apãrã tsi bancurli a shcoalãljei sh-lu nsutsã pri tatãl a lui, cu altsã armãtuladz, tu alumtili tsi s-featsirã contra a turtsãlor. Ma nclo, după tsi tatã-su muri tu unã alumtã, Nicu Tsara, hiljlu, s-bãgã cap tu oastea a lui shi, prit giunetsli fapti, ma multu contra-al Ali Pasha, agiundzi unlu di nai ma fanuminjlji armãtuladz zurbadz a Tisãliiljei.

Tu soni, satraplu pãshe fu furtsat si-lj da diznou al Nicu Tsara cã pitã natlu pãrintescu shi mbunãnda-si cu el, ãl acljimã Ianina. Nicu Tsara s-dusi shi fu ghini ashtiptat. Ama la vgari, cãndu vrea s-toarnã tu cã pitã natlu a lui, Ali Pasha bãgã oaminj si-l vatãmã. Lucru la cari Nicu Tsara s-ashtipta shi, cu multã afirãtã, ascãpã. Inãtusit cã-lj ascãpã prada, Ali Pasha bãgã altsã oaminj tra s-facã vãtãmarea.

Di-atumtsea, Nicu Tsara fu furtsat s-apãrnã seascã trã daima cã pitã natlu a lui shi, cu altsã armãtuladz shi cu taifili a lor, nviscurã ndoauã catridzi cu cari ahiursirã unã alumtã di corsari, tu Amarea Egee, contra-a turtsãlor. Nã dia-a lor eara ca, azvindzerli tsi vrea facã elj contra-a flotãljei turtseascã, vai agiungã pãnã tu urecljili a sultanlui; cari va si ntiriseadzã tra s-aflã itiiili tsi-lj featsirã pi armãtuladz s-facã aestu actu di dispirari shi, aflãndalui cã tuti aesti vinjirã di la crudzã mea a satraplui Ali Pasha, sã-l dipunã dit tesi; lucrul tsi va-lj alasã pri elj si s-toarnã tu patria a lor.

Nicu Tsara, cu flotila a lui, agiundzi s-hibã lã htara-a turtsãlor. Amiralailu-arus, Siniavin, cari cumanda atumtsea (1806) flota aruseascã dit Amarea Mediteranã, avdzãndalui di Nicu Tsara, ãlj scrie unã carti tra s-lji caftã s-lu-andã museascã. Andamusea avu loc cãtã tu meslu

mash un pãspalj di shtiintsã shi di litiraturã shi anvitsã limba greacã litirarã. El eara chiola multu naintat tu xighisirea a Iliadiljei, cu cari s-bitisea cursul di-aradã a nvitsãmintului tu Grãtsii, studiul a veacljiljei limbã natsiunalã, cãndu un evenimentu niprividzut lu-arcã diunãoarã tu unã carierã, trã cari aestã turlie di nvitsãturã lj-eara deacutotului di primansus.

Cirishar 1807 tu nisia *Tenedos* di ningã Dardaneli. Aclo *Nicu Tsara* s-aduchi cu amirã lu *Siniavin* ta s-adunã shi altsã armã tuladz, cã ts vrea poatã shi, cu taifili a lor, s-njargã si s-uneascã cu oastea aruseascã di Moldova. Di aclo, planlu eara ta s-treacã tu Sãrbie shi s-da agiutor a printului *Cara Gheorghe*, cari s-alumta cu turtsã lj.

Ma *Nicu Tsara*, dupã tsi lo agiutoari di paradz di la *Siniavin*, dipusi tu Tisã lie shi, fã cã ndalui unã adunari di armã tuladz pri *Elimbu*, ã lj bãgã di cali s-vinã dupã planlu a lui tra s-treacã Moldova. Tu unã andamusi tsi sh-u deadirã tu nisia *Scopelos* s-aflarã *tsintsi suti* di armã tuladz, cari dipusirã tu cã sã bã lu *Caterina* dit *Elimbu* shi di-aclo nchisirã calea.

Turtsã li loarã di hã bari shi s-bã garã dupã torlu a lor, ama nu puturã s-lj-astã mã tseascã, nitsi s-lj-azvingã tu multili alumti tsi li featsirã, pã nã cã ndu *Nicu Tsara* nu-agiums, cu taifa a lui, la arã ulu *Strimon*, tu cã sã bã lu *Pravi* icã *Praushta*. Aclo eara ashtiptat shi di alti ceti nturtseshti, priningã atseali cari lu-avina di dinã poi. Dãnda-si aclo unã alumtã cari tsã nu trei dzã li, *Nicu Tsara* dã nã si tu semtili a lui. Ma cã ndu s-minduea s-tragã calea ma diparti, aflã cã sã ncljie irinã ã ntrã Turtsã shi *Arushi*. Vidzã ndalui cã executarea-a planlui a lui nu mata ari nitsiun scupo, s-vulipsi si s-toarnã nã poi shi, agiungã ndalui la muntili *Atos*, si vã rcã rsi di aclo cu atselj tsi-avea armasã dit oastea-a lui shi s-turnã iara tu nisia *Scopelos*. Tu aestã expeditiuni *Nicu Tsara* chirdu 370 di oaminj, iara atselj tsi-ascã parã, deadun cu el, eara mplinj di-arã nj.

Multsã armã tuladz cari eara tu aruga militarã aruseascã, unã oarã cu ã ncljiarea-a irinã ljei ã ntrã Turtsã shi *Arushi* shi cu vgarea a flotã ljei aruseascã, armã nã ndalui argo shi vidzã nda-si prudats tu nã diili a lor di *Arushi*, apufã sirã tra s-ducã ma diparti alumta contra-a turtsã lor ca corsari. Armã tulã lu *Yiani al Stati* di *Valtu*, dzinirli a capidanlui *Yiani Bucuvalã*, eara caplu a lor cu un altu armã tulã *Cazaverni*, shi adutsea multu arã u a catridzilor turtteshti shi a bã nã torilor turtsã dit cã sã badzljji maritinj.

Iara Ali Pã shelu, avdzã ndalui di cã ljurli corsã reshti al *Nicu Tsara* shi di expeditiunea a lui cu altsã armã tuladz di pri *Elimbu*, tu hulua a lui zghili: “*Va-l nec Elimbul tu sãndzi*”. Tu chirolu tsi *Nicu Tsara*, ishindalui iara di *Scopelos*, fã tsea unã mari adunari di armã tuladz tra s-bagã di cali tsi au trã fã tseari, Tisã lia fu plimirsitã di oshtili al Ali Pasha shi armã tuladzljji a *Elimbului* furã diznou atacats di oshti cu multu ma mã ri dicã t atseali a lor. Armã tuladzljji, tu adunarea a lor, s-avea vulipsitã si s-alumtã cã t vrea poatã pri uscat shi, ca s-hibã cã soartea nu vrea lã sumarã dã, s-intrã iara tu catridzi, shi s-ahiurseascã diznou alumta di corsari, trã cari aveã prohirã a lor njicã flotã di 70 di

catridzi, ampã rtsã tã tu 10 divizii, cari ashtipta tu insula *Schiatos*. Ma dupã tsi s-alumtarã cã t puturã cu oshtili al Ali Pasha, si vã recusirã shi ishirã trã sh tu nisia *Schiatos*, iu s-unirã cu *Yiani al Stati*.

Armã tuladzljji cari intrarã cu cetili a lor tu atsea flotilã di 70 di catridzi, furã aeshti di ma nghios: *Lãzeshtilj*, pã rintili *Eftimie Blahava*, *Bizioti*, *Tsaghila*, *Siru*, *Capidan Alexandri*, *Colocotroni*, *Romfei*, *Nicu Tsara* shi altsã. Ca cumandantu suprem a alishteii flotã, fu aleptu di tuts *Yiani al Stati*, dzinirli a capidanlui *Yiani Bucuvala*, iarã ca sum-amiralai, *Nicu Tsara*, doilji ghinicunuscuts trã giunaticlu a lor. *Yiani al Stati* eara atumtsea un om di-aproapea patrudzã ts di anj, ghigantu tu boe, cari purta unã barbã lae, largã shi lungã tsi-lj acupirea tut cheptul. Purta sh-neshti pleati lundzã shi deasi, tsi lj-aspinzura dinanumirea, sh-eara nviscut cu neshti stranji lã i shi lundzi. Shi catriglu al *Nicu Tsara* eara buisit lai, ma el nu eara nviscut tu lã i ca *Yiani-al Stati*.

Di *Schiatos*, armã tuladzljji ahiursirã cã ljurli a lor corsã reshti cã trã tu ma multi pã rtsã. Atacã ndalui tuti catridzili turtteshti, di emburlichi icã di polim, tuti cã ljurli di pri Amarea Egee shi di priningã coastili ali Asie-Njicã sã ncljisirã, trã putsã n chiro; shi cu atacarea shi bombardarea-a cã sã badzlor maritinj iu bã na turtsã lj, featsirã multi crudzã nj.

POARTA, luã ndalui hã bari di aestã catastasi, bãgã Patriarhul ta s-aflã cari suntu itiili-a alushtor mintituri shi si-lj facã un raportu. Ashi aflã cã armã tuladzljji agiumsirã la aeasti acti di dispirari di itia a crudzã njlor al Ali Pasha shi a azguniriljei tsi lã si featsi dit cã pitã natili a lor traditsiunali. Unã shunã, Sultanlu dimã ndã ca armã tuladzljji s-hibã alã sats si s-toarnã tu patrida-a lor shi, a tutulor afoarã di *Nicu Tsara*, lã si deadirã diznou tuti ndrepturli.

Ma, cu tutã aestã xanabã gari tu ndrepturi, Ali Pasha lucra ma diparti trã afã nsirea a lor. Dimec *Eftimie Blahava*, fã cã ndalui tu anlu 1808 unã ligã generalã di armã tuladz, s-vulipsi s-atacã cu puteri uniti pri Ali Pasha. Mash cã, nã inti tra s-hibã bã gat tu lucru, planlu fu prudat, iarã unã parti di-armã tuladz furã atacats shi azvimtsã. Tu singura alumtã tsi s-featsi cu armã tuladzljji units, crishtinljji nu misura dicã t mash 600 di alumtã tori, cã ndu numirlu-a dushmanjlilor eara di tsintsi shi optu njilji sh-ma multsã la un loc.

Ashitsi, nã inti tra si s-bagã tu lucru ntreglu plan, fu atacat ahoryea *Teodor Blahava*, ahoryea *Dimitrie Blahava*. Shi cã ndu *Eftimie Blahava* s-turnã dit *Elimbu* cu ceti di oaminj, ca di-aclo s-ahiurseascã actsiunea generalã, aflã cã fratslji a lui, deadun cu multsã altsã armã tuladz, furã vã tã mats, iar cetili a lor, parti afã nsiti, parti arã spã ndzã ti. Dimec, shi el shi tuts alantsã armã tuladz s-unirã iara cu *Nicu Tsara* shi xana-ahiursirã bana di corsari, fã cã ndalui multi crudzã nj contra a

turtsă lor.

Atumtsea intră tu made diznou Patriarhul shi lă pricâ dzu si s-alasă di atsea bană. Ma multu sâ ngricâ al *Eftimie Blahava*, cari eara preftu. Patriarhul putu si scoată ună noauă firmani, prit cari eara iara bā gats tuts capidanlji tu capită natili a lor, firmani cari fu pitricută shi publicată tu Tisâ lie shi tu alti pârtsă. Blahava ascultă urnimiili a Patriarhului: asparsi tută flotila a lui, a cetilor lă deadi cali, iara el s-turnă *Hăsh* tu capită natlu a lui.

După turnarea-a capidanlor, Ali Pasha pripusi a ma multor di elj, cā ma s-vor s-bā neadză tu irinji cu el, prindi si-lj lu parada pri Blahava. Vâr di elj nu vru s-facă aestu lucru. Atumtsea, Ali Pasha featsi ună carti minciunoasă, scriată ca dit partea-a fratslor-capidanj *Lazu*, tu cari lu-acljima si s-ducă Elimbu, tra si s-andă musească cu el, tu un loc castilea, shi lj-u pitricu al Blahava. Aestu, fără s-intră tu vără shubei, s-dusi la loclu acljimat. Dinapandiha, el easti acă tsat di ma multsă suldots arbineshi, cari lu-ashtipta ascumtsă. Ashi fu acă tsat Blahava, fu dus Ianina shi aclo, după tsi-lj si sâ rmară oasili, truplu-a lui fu traptu azvarna prit sucă chili di Ianina.

Pouqueville (Hist. de la régénér., I. p. 253-254) descrii cu multă minutsalji, lă htă roasa vâ tă mari al *Eftimie Blahava*. (Tră tuti aesti tsi-aspusim ma nsus di bana-al *Nicu Tsara, Blahava*, etc., vedz: *Satas, Turcokratia Ellas.*, p. 578-604, shi *Fauriel*, vol. I. p. 185-188. Tră moartea-al *Blahava*, vedz p. 250).

S-videm tora tsi s-featsi cu *Nicu Tsara*. Di-andoaua firmani amiră-rească provocată di Patriarhu, prit cari firmani, tuts armă tuladzlji corsari fură xana-bā gats tu capită natili a lor, *Nicu Tsara* nu vru si s-ufilisească, cunuscă ndalui firaunlă chea al Ali Pasha, sum sâ tră pilja a cui ză tsea shi ntreaga Tisâ lie. Dimec, el cu a lui ceată continuară polimlu a lui corsă rescu contra a turtsă lor.

La ună dizvă reusiri tsi s-featsi tu anlu 1807, sh-tu chirolu tsi *Nicu Tsara* s-afla tu catrig, oaminjlji a lui si ncă rligară cu neshti ceti di arbineshi. Avdză ndalui plă scă niturli di tufechi, el ală gā dină oară aclo iu s-fă tsea alumta cu turtsă lj, cari, vidză ndalui vinirea a lui, bā gară s-fugă. Ma, tu chirolu tsi *Nicu Tsara* s-turna cu sotslji a lui la catrig, unlu di arbinesh, ascumtu tu carteri, trapsi cu tufechea shi-l pligui di moarti. Sotslji-l purtară tu catrig iu, după ndoauă dză li, *Nicu Tsara* muri. Truplu-lj fu ngrupat tu nisia *Schiros*, cu multi lă cră nj virsati di partea a sotslor a lui shi a tutolor atselj cari avea avdză tă di giunetsli a lui. Armatili shi apala al *Nicu Tsara* li dusiră la vedua a lui, cari li tsă nu cu multu-angă tan tră singurlu a ljei hilj tsi lj-avea armasă shi cari eara ninca njic.

Multă lumi nu pistipsea cā *Nicu Tsara* avea moartă. Iara turtsă lj,

multsă anj după moartea a lui, trimbura ninca la avdză rea a numă ljei a lui, cā nitsi elj nu pistipsea. Catrigarlji turtsă, ampă ltindalui pri-amari, shidea cu dulbiili la oclji cu multă loari aminti, di frica-a atsilor catridzi lă htă roasi, cu pā ndză li lă i, a atsilui lă htă ros *fur shi corsar*, cum lj-u dză tsi numa *Fauriel* (vol. I. p. 188-190).

Cā ndu muri, *Nicu Tsara*, nu-avea ma multu di 36-40 di anj. “*Sa figure*, dză tsi *Fauriel* (Vol. I. p. 190), *était belle, son regard perçant, son air noble, mais un peu farouche. Sa taille svelte et bien prise, annonçait sa vigueur et son agilité, qui allait jusqu’au prodige. Il pouvait lutter de vitesse, à la course, avec un cheval, et en franchir, d’un saut, sept de front. Il avait inspiré à ses Klepthes une confiance sans mesure: rien de ce qu’il avait commandé n’était réputé impossible. Les Albanais envoyés contre lui en avaient une terreur superstitieuse; ils le croyaient invulnérable, et disaient sérieusement que les balles s’amortissaient par enchantement sur sa peau; et que, tirer sur lui, c’était perdre sa poudre. Son langage, ses manières, ses idées se ressentirent toujours, plus ou moins, de la culture de sa jeunesse; et j’ai entendu parler des lettres par lui écrites, qui, à l’énergie et l’originalité ordinaire du style des Klepthes, joignent une élégance et une correction particulière de diction*”².

Ashi fu *Nicu Tsara*. Multi cā ntitsi-lj featsi laolu al *Nicu Tsara*, ā ntră cari urmă toarili fură tipusiti: *Passov*, p. 65, cā nticlu LXXVII; p. 65-66, cā nticlu LXXVIII; p. 66, cā nticlu LXXIX; p. 66-67, cā nticlu LXXX; p. 67, cā nticlu LXXXI; p. 68, cā nticlu LXXXII; *Fauriel*, Vol.

² Pri limba armănească: *Mastea a lui, eara mushată, mutrita-a lui pitrundzătoari, vidzuta-a lui chibarcă ma sh-putsân fricushitoari. Boea-a lui anală, zveltă shi ghini faptă, ālj hăbărisea chischineatsa shi sârpitsălja, tsi s-aspunea ca un mari semnu. Putea si s-alumtă dit irusea a calui shi s-treacă, dit un asaltu, pristi shapti oaminj, ashtirmuts un după alantu. El fotisea a armătuladzlor a lui ună ncreadiră fără misură. Tsiva di-atseali tsi lă dimănda el, nu lă si părea imposibil. Arbineshlji pitricuts contra a lui avea ună frică superstitioasă di el; āl pistipsea invulnerabil shi spunea cu seriozitati cā pljumburli s-astămătsea, ca tră ciudie, tu chealea a lui; tsi va s-dzăcă cā, ma s-aminj gāgoashi contra a lui, va s-tsă cheri pulbirea digeaba. Zborlu-a lui, purtărli-a lui, ideili a lui azvumea, ma multu ică ma putsân, dit cultura a lui dit tinirami; shi avdză i zburănda-si di cārtsă scriati di el cari, la inerghia shi orighinalitatea di-aradă a cleftsălor, adăvga ună elegantsă shi ună corectitudini particulară di dictsiuni*”.

I, cãntitsli di la p. 192-197; *Hashotis*, p. 104 shi 105, cãntitsli 23 shi 24.

Nicu Tsara, dupã cum dzã tsi tu cãnticlu LXXXIII, p. 69 dit colectsia Passov, versul 17, avea shi altsã frats capidanj, di cari doi suntu cunuscuts, anumi Hristu Tsara shi Calinic Tsara³.

Hristu Tsara nã easti cunuscut dit cãnticlu LXXXIII dit colectsia Passov, dit *Filimon* shi *Tricupis* (vedz *Tricupis*, vol. I, p. 315; *Filimon*, III, p. 150), shi dit tuti istoriografii a panastisiljei (a revolutsiiljei) grãtsheshti, cã avea giucată un rol multu mari sh-tu revolutsia dit 1821. Tu aesti citati *Hristu Tsara* nã easti dat cu pãrnoanja *Yerobalomenos Sindekniotis*. Tu chirolu a panastisiljei *Hristu Tsara* eara bitãrnu. Tu *Passov*, p. 69, cãnt. LXXXIII, *Hristu Tsara* nã easti dat cu pãrnoanja *Balomenos* adicã ãmpiticatlu. Iara pãrnoanja di *Sintecniotis*⁴ yini di la numa-a hoarã ljei *Sintecna* cari, deadun cu unã altã huricã *Secãrets*, furã afãnsiti di turtsã di sibepea-a multilor aribilipsiri a bãnã torilor dit hoari, iara bãnãtorlji a lor furã arãspãndits (vedz *Pouqueville*, Voyage, ed. II-a, vol. II, p. 266).

Tr-alantu frati al Nicu Tsara nã zburashti *Perevos*, tu cartea a lui *Apomnimoneumata polemika*, vo. II, p. 11-13, shi ma multu tu p. 13 nsus, arada ntãnja. Aestu frati, *Calinic Tsara*, eara armãtulã tu Elimbu cãtã tu ahiursita a panastisiljei grãtsheshti. A. Mavrocordat ãlj scrie, a lui shi alãntor capidanj a Elimbului, al *Vangheli Cãciu*, *Mitru Bajdechî*, *Dimu Tsaghila*, *Mitru Liacopol*, *Binu*, *Costanti*, *Dubiotti*, *Yiani Velendza* shi *Cota*, tra s-lja parte la panastasea grãtseascã, lucru tsi-l shi featsirã.

La padzina citatã ma nsus, *Perevos* nã-l da pri fratili al *Nicu Tsara*, cu numa di *Calinic Tsara*, iarã rumãnjli-l cunosecu cu numa di *Calin Tsara*, (*Ceara*) shi *Perevos* ãl fatsi pri gãrtseashti, *Calinic (Kallinicos Tsaras)*. Armãnjli au numa *Calina* trã muljeri, ma trã bãrbats nu au *Calinic*, netsi *Calin* cari s-avdi ma multu *Cala* icã *Caliu*. Au shi diminutivlu al *Ilie*, cari la elj s-avdi *Lia*. Sh-pri *Vangheli Cãciu*, *Perevos* ãl fatsi *Anghelis Katsos*, iara pri *Yiani Velendza* nã-l da *Ioannis Valentsas* (vedz la padzina citatã ma nsus). *Caliu* s-aflã shi *Cali* shi *Cala* (vedz la p. 87, nr. 27).

³ Numa lj-eara *Calin* ma gretslji lj-u featsirã *Kallinicos*.

⁴ *Pouqueville* nã-l da sum forma *Sindeco (Sãndicu?)*. (Vedz "Voyage" editsia II, vol 2, p. 266). Pãrnoanja *Sintecniotis* ãlj si deadi cã, aclo, eara armatol.

Al *Nicu Tsara* rumãnjli ãlj dzãtsea *Nicu Ceara* shi *Nicu-al Ceara*⁵. Fumealja a lui eara unã alumachi de-a fumealjiljei al *Ianachi Ceara Cundura*, vinjitã di *San-Marina*, hoara armãneascã dit Pindu shi ashtirnutã di multu chiro tu hoara *Blatsa* dit Machidunie, ndoaũ sãhãts dipãrtari di cãsãbãlu *Vlaho-Clisura*. Hoara *Blatsa* easti armãneascã, ama, cu shcolj grãtsheshti, dutsi cãtã grãtsidzari. *Ceareshtilj* eara sh-dit fumealja *Farmachi*, tut di *San-Marina*.

La moartea-a lui, *Nicu Tsara* alãsã un hilj tinir. Cu tuti cã el purta unã numã ghini cunuscutã tu adutsearea aminti a tutlor shi ahãntu asunãtoari shi mplinã di diftursirea-a vocalã ljei "a", numa a hiljluu a lui, *Panaioti Tsara*, fu slutsãtã shi elenidzatã la shcoalã, di vãr dascal grec pedantu, shi adratã *Tsaropulos*.

Aestã u aflãm di la *D. Satas (Turkokratumeni Ellas*, p. 577, nota 1), cari, publicãndalui ma multi hãrtsã shi scrisori, tsi-avea s-facã cu bana-al *Nicu Tsara*, lucruri tsi li-avea di la hilj-su, spunea cã el, hilj-su, tu anlu 1869, bãnã *Atalanti*, cãsãbãtu Grãtsia di nordu (zboarãli al *Satas* suntu: *Para to... Panaioti Tsaropulo...*). Vedz soea al *Nicu Tsara* cu capitan *Farmachi* la nr. 230. Afoarã di scierli di cari zburãm ma nsus, altutsiva scriat trã *Panaioti Tsaropulos* nu mata aflãm iuva.

Numa al *Nicu Tsara* gretslji u scriu: *Niko Tsaras*, *Nicou Tsaras*, *Nicutsaras (Satas, Turkokratomeni Ellas*, p. 577-579), *Nicos Tsaras (Perevos, Istoria tu Suliu ke Paryas*, vol. I, p. 24), shi *Nico Tseara (Hashotis*, p. 105, cãnt. 24, versul 9, shi titlul *Tsiaras*). Scriarea pi grãtseashti *Nico Tsiara* easti nai ma buna, aspunãndalui numa armãneascã *Nicu Ceara*. (Ashi-l pronuntsã shi *neogretslji*, cari au pri *ce = çe, cea = ça*, tu limba a lor P. P.).

Hiindalui zborlu (tu-aestu numir 197) di numa *Ceara*, dãm aoa⁶ doauã listi nr. 14 shi 15 di numili shi prinumili a bãnãtorilor dit horli *Pipilishti* shi *Blatsa*, cari s-aflã tu Machidunie aproapea di *Vlaho-Clisura*. Tu doauã li aesti hori bãnãdzã mash armãnj dit *idyia farã* shi tr-atsea dãm unã dupã alantã listili cu numili shi prinumili a bãnãtorilor. Unjlji dit fumealja *Ceara* suntu ashtirnuts tora tu hoara *Pipilishti*, iu lj-aflãm cu numa di *Ceara*.

⁵ Iara, cãndu mizi ishit dit shcoalã shi s-avea faptã capidanu, ãlj dzãtsea *Cearuliulu*.

⁶ Nu dãm aotsi aesti dauã listi di numi; agiundzi ca s-dzãtsem cã *Lista Nr. 14* trã *Pipilishti* ari dauãli numi: *N. shi D. Ceara, Dula Ceara*, iarã *Lista Nr. 15* trã *Blatsa* nu-ari vãmã numã *Ceara*.

Tiberius Cunia

SCRIAREA-A SONLUI GĂRTSEȘCU GHAMMA (®, ¥)

Articol traptu (i) dit materialu ndreptu tră Simpozionlu tră Standardizari a Scriariljei Armănească, tsi s-tsănu Bituli, tu Machidunie, dit 24-li tu 31-lu di Avgustu 1997 shi, (ii) dit discutiilori tsi avură loc la simpozion shi apofasea tsi s-ari loată aclo.

Dit 24-li tu 31-lu di Avgustu 1997, s-tsănu Bituli, tu Machidunie, un simpozion tră standardizari a scriariljei armănească. Diligats pitricuts di sutsati natsionali dit tsintsi stati balcanitsi, dit Machidunie, Albanie, Vurgărie, Iugoslavie, shi Rumănie, s-adunară shi zbură ră shapti dză li cu-arada, tră regulili standardu di scriari. Tră aduchirli tsi s-featsiră shi tră normili di scriari tsi s-adoptară la simpozion, avem adrată un articol tsi s-publică tu Rivista di Litiratură shi Studii Armăni, Tomlu VIII (Anlu 4, Numirlu 2, Partea I), dit Sumedru 1997.

Un articol traptu dit materialu ndreptu tră simpozion, “Problema-a e-lui Final”, fu publicat tu Tomlu VII, dit April 1997, a rivistăljei. Tu-aestu numir va s-publică m un altu articol, tsi aspuni (i) minduirli tsi-aveam la editură, năinti di simpozion, tră scrierea-a sonlui gărtseșcu γ -ghamma shi (ii) rezultatlu-a discutiilor di la simpozion. Va nă mărđzinim aoatsi la scrierea-a sonlui γ -ghamma, mash tră sisteamili nali di scriari armănească “fără seamni diacrititsi”; nu va s-adutsem aminti scrierea-a sonlui γ -ghamma tu sisteamili di scriari traditsiunali.

(1) Sisteamili di scriari a sonlui gărtseșcu ®: di la revista Zborlu a Nostru shi di la Editura Cartea Aromână.

Sonlu gărtseșcu γ (ghamma) easti atsel ma greulu son tsi-avem tră scriari cu litiri latini sh-fără seamni diacrititsi. Căndu nă băgă m mintea, tu anlu 1985, noi patrolji armănj¹ di Freiburgu, cari aveam apufusită s-u moderniză m scrierea-a limbăljei armănească shi s-lj-

află m ună cali tra s-lu scriem sonlu ghamma, nă frimintă m multu. Sh-căndu lom apofasea s-lu scriem cu γ , ună litiră tsi sh-u-adutsi tu videari cu γ , u featsim mash că nu-aflam altă cali ma bună. A-aishtei scriari (a sonlui γ cu litira γ) va-lj dză tsem aoa: **scrierea cu γ** (i-grec), ică **scrierea di la Zborlu a Nostru**.

Mini, ma multu dică t alantsă, nu mi-ară sea dip scrierea cu γ , că avea ndauă **dizavantagii** (cusuri):

(i) Vără 35-40% di zboară li cari, tu multi graiuri armăneshti **s-pronuntsă cu sonlu gărtseșcu ®**, s-pronuntsă, tu multi alti graiuri armăneshti, **sh-cu sonlu latinescu g**. Bună oară, ashi avem zboară, ca: *agalea/aya lea*, *agunescu/ay unescu*, *agunos/ay unos*, *căvgă/căvyă*, *dugani/dvay ani*, *ghiftu/yiftu*, *ghiuvăsescu/yivăsescu*, *hărghei/hăryei*, *lugurii/lyurii*, *măgulă/măyulă*, sh-multi, multi alti, tsi va li-aspu nem niheamă ma nghios. Tsi lipseashti fă tseari cu eali? S-li scriem dauă turlii, ashi cum s-tihiseashti ca s-hibă pronuntsati tu grailu a catiunui, shi s-li-avem deapoea, tu dictsiunar, scriati ca dauă zboară ahoryea? Ică s-li scriem mash ună soe, mash cu γ (ashi cum va s-lom apofasea s-lu scriem sonlu γ) ică mash cu g ?

(ii) **Tu limba greacă, sonlu ® easti g, nu y**. Shi mini, tu tehnea-a mea di matimatitseau lu cunushteam sonlu γ ca g , nu ca y . Ālj dză tseam (shi lu scriam) *gamma* sh-lu pronuntsam g , tu limba frăntesească, ingleză, rumână, limbili tu cari nj-am faptă sculia shi nvitsată tehnea. Minduescu, ma nu hiu sigur, că easti idyea soe sh-tu tuti alanti limbi moderni dit Vestul a Ivropăljei (ică dit tută lumea afoară dit Gărtseșcu).

Ma, cu tuti că gretslji nu sh-u scriu vără oară limba-a lor, tu Gărtseșcu, cu litiri latini, lucrili s-alăxescu tu xeani. Tu Amirichie, bisearica gărtsească ari cărtsă iu, tră gretslji amiricanj cari nu li shtiu gramatili gărtsești, ma cari lipseashti să dyivă sească limba gărtsească, limba easti scriată cu litiri latini. Atumtsea, tu Amirichie shi tră gretslji dit Amirichie, sonlu γ si scrii ică cu g ică cu gh , după cum easti zborlu gărtseșcu sh-după cum u va omlu tsi lu scrii. Sh-nu mash că si scrii cu g ică cu gh , un lucru multu intirisantu, ficiorlji a gretslor dit Amirichii, cari nu para shtiu ghini gărtsești, căndu-l pronuntsă γ -lu, lu **pronuntsă ca sonlu latin g!** După că ti s-veadi, easti natural tr-atselj tsi nu pot s-lu pronuntsă sonlu γ , s-lu pronuntsă ca sonlu g/gh .

Ashi, bună oară, zboară li gărtsești, ma multu di bisearică: *ay api*, *ay athos*, *ay ios*, *anay rafo*, *any elos*, *eley on*, *evany elion*, *evany elimos*, *evloy imenon*, *evloy itos*, *evloy unta*, *evloy umen*, *y enea*, *loy on*, *mey a*, *monoy enes*, *omology ia*, *pany ia*, *py enis*, *straty o*, *trisy ay ion*, etc. li videm scriati di multi ori: *agapi*, *agathos*, *agios*, *anagrafo*, *angelos*, *elegon*, *evangelion*, *evangelismos*, *evlogimenon*, *evlogitos*, *evlogunta*, *evlogumen*, *genea*, *logon*, *mega*, *monogenes*, *omologia*, *panagia*, *pige-*

¹ V. Barba, N. Saramandu, A. Caciuperi shi T. Cunia; vedz aricolu: “Alfabetlu fără Seamni: Ună Odisei Personală tsi Continuă shi Ază!”, dit revista Zborlu a Nostru, Anlu IX, Numirlu 2 shi 3, 1992.

nis, stratigo, trisagion, etc. ma li videm, idyili zboară, scriati cu *gh* tu loc di *g* ca: *aghapi, aghathos, aghios, anaghrafo, anghelos, eleghon, evanghelion, evanghelismos, evloghimenon, evloghitos, evloghunta, evloghumen, ghenea, loghon, megha, monoghenes, omologhia, panaghia, pighenis, stratigho, trisaghion*, etc. Sh-mini, cari njirdzeam s-mi ncljin la bisearica gârtescã dit Syracuse, sh-cãntam cãntãrli di bisearicã pri limba gârtescã scriati di ma multili ori cu gramati latini, earam ãnvitsat cu scrierea-al γ cu gramatili latini *g/gh*, nu cu litira *y*.

(iii) Avem zboară cari, **tu limbili xeani dit Vestul a Ivropiljei**, inglezã, frãntseascã, italeanã, ghirmanã, etc. (sh-poati tu alanti limbi balcanitsi, sigur tu atsea rumãneasca, nu shtiu tu limbili slavi i limba arbinshascã), **s-pronuntsã cu sonlu g**, nu cu sonlu γ . Aesti zboară, transplantati tu limba armãneasca, lipseashti scriari (macã nu pronuntsari), cu *g*, nu cu γ , cum u fac armãnjli di culturã greacã. Bunã oarã, zboară, tsi **mini li am scriati cu g**, ca: *futugrafii, gramaticã, programã, propagandã, tigru, tipugrafii, tsigarã*, etc. li-aflãm, tu dictsiunarlu al Tachi Papahagi, scriati cu γ . Tachi Papahagi yinea din Pindu, iu zboarã li furã loati sh-transplantati tu limba-a noastrã dit limba gârtescã, shi iu pronuntsarea-a zboarã lor easti cu γ nu cu *g* ca tu tuti alanti limbi. Sh-macã pronuntsarea-a aishtor zboarã s-fãtsea cu γ sh-la armãnjli dit alti craturi balcanitsi dit veaclja Turchie, easti probabil cã sculjolu, tu chirolu a turtsã lor s-fãtsea trã multsã armãnj, tu limba gârtescã.

(iv) Tu tuti limbili tsi cunoscu mini shi shtiu cã au *y*-lu tu scrierea-a lor, **litira y s-avdi ca litira i**, ãlj si dzã tsi, tu limbili rumãneasca shi frãntseascã, nolgica di alti limbi moderni, shi *i-grec!* Sh-atumtsea, ma s-avem s-citim numi xeani tsi u-au litira *y*, ca *Peyfuss, York, Young*, etc. bunã oarã, lipseashti s-lu citim *y*-lu ca *i*, nu ca γ (ghamma). Aestã va dzã cã cã *y* va lipseascã si s-citeascã tu limba-a noastrã dauã turlii, cãndu γ sh-cãndu *i*.

(v) Avem **zboarã trã cari scrierea cu y trã @ s-aspuni anapuda**. Bunã oarã, zboarã ca *Gramusti, Ghirmanii, ghimnasticã, Vurgãrii, Ghiorghii*, etc. par anapuda ma s-li scriem ca: *Yramusti, Yirmanii, yimnasticã, Vuryãrii, Yoryi*, etc. Nu mash cã, traditsiunal, aesti zboarã s-au scriatã totna cu *g/gh*, ma multsã armãnj li pronuntsã cu *g* nu cu γ .

Pi di-altã parti scrierea-a sonlui γ cu litira *y*, aspuni shi **avantagii** (hãri).

(i) Scrierea easti limpidi trã cititor; nu-ari cum s-minteascã. Cãndu easti scriatã tu zboarã armãneshti (nu neologhismi i zboarã dit limbi xeani), litira *y* s-pronuntsã cu sonlu gârtescu γ nu cu atsel latinescu *g*.

(ii) Suntu graiuri armãneshti iu, tu ndauã zboarã, sonlu γ -muljat poati si s-chearã shi s-nu s-mata avdã dip, cãndu ari sonurli *i* shi *e* dupã el. Ashi aflãm graiuri armãneshti iu, zboarã ca: *aƷeazmã, Ʒeatsã, Ʒimishi, Ʒin, Ʒinghits, Ʒis, mãƷii, vluƷii*, etc. **s-pronuntsã**, tu aesti grai ca: *aeazmã, eatsã, imishi, in, inghits, is, mãii, vluii*, etc.

Niifhãristisirea tsi u-aveam, trã scrierea-a sonlui γ cu litira *y*, mi frimintã multu tu-Amirichie, doilji anj, dit anlu 1985 pãnã tu anlu 1987, cãndu loai apofasea s-fac Editura Cartea Aromãnã shi s-public cãrtsã pri limba armãneasca. Dupã multã minduiri, pripush, tu zborlu tsi-l tsãnui la Doilu Congres Internatsiunal di Limbã shi Culturã Armãnã di Freiburg-Ghirmanii dit anlu 1988, ca scrierea-al γ s-nu s-facã cu *y*, ma si s-facã (i) cu *g* (*gh* nãntea-a sonuror *i* shi *e*) trã ma multili zboarã shi (ii) cu *v*, trã vãrã dzatsi zboarã tsi yin dit limba latinã, zboarã ca *Ʒin, Ʒis, Ʒermu, Ʒitsãl, sclayii*, etc. Aesti zboarã dit soni aspu multu anapuda cãndu suntu scriati cu *gh*, ca *ghin, ghis, ghermu, ghitsãl, sclaghi*, etc. ma s-aspun multu ma ghini scriati cu *v*, ca *vin, vis, vermu, vitsãl, sclavi*, etc. A-aishtui sistem di scriari a sonlui γ , va-lj dzãtsem aoa: **scrierea cu g/gh/v**, icã **scrierea di la Editura Cartea Aromãnã**.

Ma shi sistemlu a nostru, di la editurã (ca sh-atsel di la Zborlu a Nostru), ari sh-el avantajii (hãri) shi dizavantagii (cusuri). Sã nchisim cu **avantagiili**:

(i) Scrierea easti atsea **naturalã** a unui son gârtescu cari, **tu limba-a lor scriatã cu gramati latini, si ngrãpseashti cu g**. Ashi u-au loatã tuti alanti limbi moderni internatsiunali ca ingleza shi frãntseasca, tu cari sonlu gârtescu γ **si scrii shi s-pronuntsã** ca sonlu latinescu *g*.

(ii) Trã ma multili zboarã, scrierea easti unãsoe cu atsea ufilisitã di pãpãnjli a noshtri di-aoa vãrã 70-100 di anj, cari, tu ma multili cãrtsã shi rivisti veclji scriati tu limba armãnã, lu-au scriatã γ -lu cu litira *g*. Ashi lu-ari scriatã Murnu tu cartea “Bair di Cãntic Armãnescu” (el ari scriatã • nãntea-al *i*, ma *g* shi *gh* nãntea-a alãntor litiri, cu tuti cã yinea dit Pindu iu pronuntsarea eara cu γ , nu cu *g*) icã Batzaria (tsi yinea di Crushuva), tu rivista-a lui, Frãtsilja, dit anljli 1901-1903, etc.

(iii) Trã multi zboarã (aproapea 40%) tsi s-pronuntsã sh-cu sonlu gârtescu γ sh-cu-atsel latinescu *g*, scrierea cu *g* easti multu bunã, ma s-vrem s-avem unã singurã scriari (standardu) a zboarã lor. Cum featsim sh-cu litira *ã* tsi s-pronuntsã shi *ã* shi *î/â* (sonuri rumãneshti), dupã cum easti zborlu a omlui, icã cu litira *x*, tsi s-pronuntsã shi *cs* shi *gz*, tu tuti graili armãneshti shi xeani, zboarã li scriati cu *g*, pot si s-pronuntsã sh-cu *g* sh-cu γ , dupã cum u va omlu; dauã li pronuntsã ri suntu corecti.

(iv) Trã putsãnilu zboarã iu γ si scrii cu *v*, zboarã li au unã scriari

“etimologică” cari aspuni ară zga-a lor latinească. Ma multu, tră atselj cari, tu scrierea traditsională lu scriu γ cu $\bullet$ ică cu ν' , scrierea easti idyee, mash că semnul diacritic nu s-aspuni, că nu easti scriat.

Ma avem shi ndauă mări **dizavantagii**.

(i) **Sonlu gârtescu @ easti scriat dauă turlii**, sh-tră lumea tsi nu-i ă nvitsată cu ahtari scriari, easti greu. Easti dealihea că avem sonurli c , ch shi k tsi s-pronuntsă ună soe, i shi y tsi au idyiul son, diftongurli ea sh- ia tsi s-avdu ună soe, etc. Ma litirli k shi y suntu ma multu tră zboară xeani tsi intrară tu limba armănească di multu chiro, sh-cu-alanti scrieri lumea easti nvitsată.

(ii) Suntu multi zboară scriati la editură cu g tsi **s-pronuntsă totna** cu sonlu gârtescu γ . Aesti suntu ma multu zboară loati (nu di multu chiro) dit limba gârtescă, zboară cari suntu zburăti shi scriati ma multu di armănjli dit Gârtesie, shi nu suntu dip cunuscuti di-alantsă armănj tsi nu băneadză tu Gârtesie. Tră atselj tsi cunoscu limba gârtescă, sh-tră atselj tsi u cunoscu ghini limba armănească (cu tuti gârtesmili, vecjli i nali), nu-ari vără problemă. Ma tră noi aushanjli tsi nu zburăm gârtesashti, problema easti mari. Iară tinirlji di tora, di nafoară di Gârtesie, tsi u-au ănvitsată limba armănească mash di-acasă, di la dadă, ma nu u cunoscu sh-ahăntu ghini, va s-mintească la multi zboară, că nu va si shtibă cum s-li pronuntsă: cu g/ν ică cu γ ?

(iii) Cu tuti că regulili suntu adrati tră pronuntsarea-a ν -lui tu dirivatili-a verbului vin , multă dunjae nu li shtii, ică ma s-li-aibă nvitsată, li-agărsheashti lishor. Tr-atsea, omlu căndu veadî zborlu $vini$, poati s-nu shtibă că lipseashti pronuntsari γini , nu $vini$, iară căndu veadî zborlu $vinji$, că lipseashti pronuntsari $vinji$, nu $\gamma inji$. Idyiul lucru lu-avem tră zboară cari, la plural, bitisescu, căndu cu vi , sh-căndu cu γi . Bună oară, zboară li: $bu-havi$, $co-shavi$, $mi-so-trivi$, $mo-lavi$, s-pronuntsă cu vi (nu cu γi), ma zboară li $ba-gavi$, $că-livi$, $co-ciuvi$, $co-luvi$, $gavi$, $gâr-buvi$, $grivi$, $mu-livi$, $presh-cavi$, $sclavi$, $sivi$, s-pronuntsă cu γi , nu cu vi (la plural masculin, la adjectivi, că la plural fiminin s-pronuntsă cu vi , nu cu γi), va dză că, s-pronuntsă: $ba-gay i$, $că-liy i$, $co-ciuy i$, $co-luy i$, $gay i$, $gâr-buy i$, $griy i$, $mu-liy i$, $presh-cay i$, $sclay i$, $siy i$.

(iv) Suntu **zboară tră cari nu shtim cum s-fătsem**. S-li scriem cu g/gh , s-lu scriem cu ν , ică s-nu lu scriem dip sonlu γ ? Bună oară, cum lipseashti s-li scriem substantivili proprii i comuni: $\Gamma inar$, $\Gamma eanj$, $Ver\gamma ea$ ($vir\gamma ean$), $Tur\gamma ea$ ($tur\gamma ean$), $Ster\gamma iu$, $shteay i$, etc. ? S-li scriem: $Ghinar$, $Gheanj$, $Verghea$ ($virghean$), $Turghea$ ($turghean$), $Sterghiu$, $shteaghi$, etc. ică $Inar$, $Iani$, $Veria$ ($virian$), $Turia$ ($turian$), $Steriu$, $shteai$, etc.? Noi la editură, li scriem $Inar$, $Iani$, $Veria$ ($virghean$), $Turia$ ($turghean$), $Sterghiu$, $shteaghi$, etc.

Cum dauă li sisteami di ma nsus, atsel di la Zborlu a Nostru shi atsel di la Editura Cartea Aromână, au avantajii shi dizavantagii, shi cum nitsiunlu di eali nu s-pari s-hibă aprucheat di tută lumea, va că ftă m s-află m un altu sistem cari s-aibă părtsili buni di la dauă li sisteami di ază. Tr-aestu lucru, (i) va să nchisim cu aspunearea di ndauă **criteri** **tsi nu lipseashti agărshiri**, căndu va s-alidzem noulu sistem di scriari a sonlui gârtescu γ , (ii) deapoea va fătsem ună listă cu tuti zboară li dit dictsiunarlu al Tachi Papahagi tsi au sonlu gârtescu γ shi aesti zboară va li mpărtsă m tu ma multi clasi shi, tu soni, (iii) va s-aspunem ună i ma multi pripuniri tră scrierea-a zboară lor dit **cati clasă ahoryea**, ashi ca pripunirli s-poată s-hibă discutati la simpozion, shi diligatslji s-poată s-aleagă, **tră cati clasă di zboară ahoryea**, scrierea-a sonlui γ , după sistemlu cu y , după sistemlu cu $g/gh/\nu$ ică după altu sistem nou.

(2) Criteriili după cari lipseashti si s-giudică alidzearea-a noului sistem di scriari a sonlui @.

Alfabetlu a nostru easti fonetic, fără seamni diacrititsi shi caftă ună singură litiră tră ună singură boatsi. Ma ari shi exceptsii: (i) ună litiră $\tilde{a}$, tsi ari un semnu diacritic, (ii) ună litiră tră ma multi bots, shi (iii) ma multi litiri tră idyee boatsi. Sh-ninga un lucru, (iv) sonlu γ pari si s-avdă dauă soi. Tora s-dză tsem ma multi zboară ti catiun di-aesti puncti.

(i) Cu tuti că $\tilde{a}$ -lu ari un semnu diacritic, va că ftă m scrierea-a sonlu γ cu ună singură, i cu dauă litiri, **fără seamni diacrititsi**. Nu va s-ufilisim scrierea cu idyee litiră scriată di dauă ori, ca bună oară, gg , ică $\nu\nu$, necă scrierea cu seamni diacrititsi ca $\tilde{g}$, $\bullet$, ν' , etc. sh-necă scrierea cu gramati gârteshti ca γ , tsi ufilisim aoatsi mash tra s-lu-aspunem sonlu gamma tu-aestă discutsie.

(ii) Va putem s-ufilisim **idyee litiră tră dauă pronuntsări** a zborlui, ashi cum avem faptă tră litira d (tsi poati si s-avdă sh-ca latinlu d shi ca gârtescul $dhelta$), tră litira t (tsi poati si s-avdă sh-ca latinlu t shi ca gârtescul $theta$), tră litira $\tilde{a}$ (tsi poati si s-avdă shi ca rumănescul $\tilde{a}$ shi ca rumănescul $\hat{i}/\hat{a}$), tră litira x (tsi poati si s-pronuntsă shi ca cs shi ca gz), tră litira a (tsi poati si s-avdă, sh-ca sonlu di timelj a sh-ca diftongul ea/ia), etc.

(iii) Va putem s-ufilisim **dauă litiri tră idyiul son**, ca bună oară, sonlu k (tsi si scrii shi c (ma nu năntea-al e shi i), shi ch (năntea-al i shi e)), sonlu i (tsi si scrii shi y , tu zboară di ară zgă xeană), sonlu z (tsi si scrii shi s tu expresii ca: $dusi s-veadă$, $iu s-dutsi$), etc.

(iv) Nu hii filulog shi **s-poati s-fac alatusi**, ma ănj si pari că sonlu γ s-pronuntsă ună soe dinntea-al i shi e , shi altă soe dinntea-a unei altă

litiră. Diznou, **ma s-nu fac alatusi**, γ dit zborlu γ in easti ma muljat shi s-pronunșă cu gura cama dishcljîsă shi cu limba niheamă cã tâ ma nsus iară γ dit zborlu γ umar, easti ma ascur shi s-pronunșă cu gura cama ncljîsă sh-cu limba cama cã tâ nghios.

Avem shi ndauă criterii cama subiectivi ca, bună oară :

(v) Atumtsea cãndu, trã idyili hãri, avem trã alidzeari, icã unã scriari nauă icã unã scriari traditsiunală, va s-alidzem atsea traditsiunală. Bună oară, ma s-avem trã alidzeari ntrã scriarea *Gramusti* shi *Yramusti*, tuti alanti hãri hiindalui idyili, va s-alidzem *Gramusti*.

(vi) Atumtsea cãndu, trã idyili hãri, avem trã alidzeari icã unã scriari (i pronunșari) simplă icã altă scriari (i pronunșari) cama complexă, va s-alidzem atsea cama simpla. Bună oară, ma s-avem trã alidzeari ntrã scriarea (i pronunșarea) γ eambulă shi scriarea (i pronunșarea) *iambulă*, va s-alidzem *iambulă*.

(3) Trã un sistem nou di scriari a sonlui gãrtseșcu @, aspūs ca ma multī pripuniri bãgati trã discūsie.

Tu dictsiunarlu al Tachi Papahagi aflã m vãrã 800 di zboarã cari au sonlu γ shi, cu-aesti zboarã bãgati tu-aradã alfabetică, featsim unã listã. Ma multili di eali suntu di arãzgã gãrtseșcã, tsi au intrarã tu limbã tu chirolu dit soni, shi multsã armãnj tsi bãneadzã nafoarã dit Gãrtšie nu li cunoscu. Nu-avum chiro s-lu mutrim dictsiunarlu di dauã ori, tr-atsea him siguri cã n-au ascãpatã ndauã zboarã, sh-cã lista nu li-ari tuti. Ma tr-atseali tsi va sã spunem ma nghios, nu-ari s-facã tsiva cã ndauã zboarã n-au ascãpatã.

N-arcã m ocljilj pri listã shi li mpãrtsãm zboarã li tu ma multi clasi. Zboarã li dit idyea clasã sh-u-aduc tu hãri un cu-alantu, shi scriarea-a sonlui γ tsi va-l pripunem va s-hibã unã trã tuti zboarã li dit idyea clasã. Ma **cãndu va s-alidzem scriarea-a lor, va s-nã minduim sh-trã scriarea-a zboarã lor dit alti clasi**, cã scriarea-a sonlui γ lipseashti s-hibã consistentã, di la unã clasã la altã.

Clasa 1 – cu zboarã li tsi suntu scriati tu dictsiunar cu dauã versiunj: unã cu sonlu gãrtseșcu @ shi alantã, cu sonlu latinescu g/gh.

Multi zboarã tsi s-pronunșă cu sonlu γ di armãnjli tsi bãneadzã tu partea di Sud, s-pronunșă cu sonlu latin *g/gh*, di-atsej tsi bãneadzã tu partea di Nordu. Dit lista ntreagã di zboarã trapti dit dictsiunarlu-al Papahagi, bãgãm tu Clasa 1 tuti zboarã li dit unã **fumealji di zboarã**, trã cari zborlu-timelj easti scriat cu dauã li sonuri, shi cu γ shi cu *g/gh*.

Bunã oară, aspūsim tu-aestã clasã fumealja-a zborlui γ iftu/*ghiftu* cu

nauã li zboarã scriati tu dictsiunar cu γ : γ iftami, γ iftaryio, γ iftescu, γ ifilichi, γ iftsãlji, γ iftu, γ iftulji, γ ifturami, γ iftusescu, cu tuti cã tu dictsiunar aflã m mash tsintsi zboarã cari suntu scriati cu *gh*: *ghiftami*, *ghiftã*, *ghiftici*, *ghiftu*, shi *ghighiftu*. Idyiul lucru-l featsim sh-cu fumealja-a zborlui γ eatru/*gheatru* cu zboarã li: γ eatrãtsãlji, γ eatrisã, γ eatru, γ eatrusini, γ itrãtsãlji, γ itrii, γ itripsescu, γ itrishcã, tuti scriati tu dictsiunar cu litira γ . Ma idyiul dictsiunar nã da shi zboarã li: *gheatru*, *ghitrii* shi *ghitrishcã* scrisi cu *gh*. Pistipsim (ma nu him siguri) cã Papahagi li-ari bãgatã **tuti** zboarã li cu γ , shi mash **ãndauã** zboarã cu *g/gh* cã (i) el yinea din Pindu shi-lj yinea ambar s-li pronunșă zboarã li cu sonlu gãrtseșcu shi (ii) nu li-avea vidzutã i avdzãtã tuti derivatili a zboarã lor, cãndu eara pronunșati cu sonlu latinescu, aclo iu s-pronunșă sh-di-atsej tsi li pronunșă cu *g*.

Tu un sistem nou di scriari a sonlui gãrtseșcu γ , putem s-li scriem aesti zboarã ma multi soi.

(i) **Zboarã li pot si sã scrii dauã li turlii**, ashi cum li pronunșă catiun tu grailu a lui: atselj dit Nordu va li scrii cu sonlu latinichescu *g/gh*, ashi cum li pronunșă nã sh (scriati dupã sistemlu di la Editura Cartea Aromãnã) iarã alantsã din Sud va li scrii cu *y*, unã litirã dit alfabetlu a nostru cu cari si s-aspunã sonlu gãrtseșcu γ (dupã cum easti sistemlu di la revista Zborlu a Nostru). **Avantagilu**-a aishte scriari easti cã zboarã li si scriu fonetic, dupã cum li pronunșă catiun, **dizavantagilu**, cã un zbor va si scrii dauã soi, sh-va lipseascã s-li bãgãm di dauã ori tu dictsiunarili tsi va s-adrãm.

(ii) **Zboarã li va si scrii mash cu litira y**, dupã cum easti sistemlu di la Zborlu a Nostru shi va s-pronunșă di catiun ashi dupã cum lj-easti grailu: icã cu sonlu gãrtseșcu γ , tr-armãnjli din Sud, icã cu sonlu latinescu *g/gh*, tr-atsej din Nordu. **Dizavantagilu** easti cã, tr-atsej tsi nu cunoscu un zbor, nu va shtibã cã zborlu ari dauã pronunșãri: sh-atsea cu γ (zborlu easti scriat cu *y*) ma sh-atsea cu *g/gh*. **Avantagilu** easti cã, trã cati zbor, avem unã singurã scriari sh-pronunșarea-a zborlui s-fatsi dupã cum u va catiun. Tr-atsea, sh-cu tuti cã zborlu va si scrii unã singurã turlie, tu dictsiunari va lipseascã si s-bagã dauã li pronunșãri, aclo iu va s-aspunã pronunșarea-a zborlui, deadun cu pitritsearea di la un zbor la altu.

(iii) **Zboarã li va si scrii mash cu litira g/gh** (*gh* nã intea-a sonlui *e/i* shi *g* trã tuti alanti zboarã), dupã cum easti sistemlu di la Editura Cartea Aromãnã shi va si s-pronunșă di catiun ashi dupã cum lj-easti grailu: icã cu sonlu gãrtseșcu γ , tr-armãnjli din Sud, icã cu sonlu latinescu *g/gh*, tr-atsej din Nordu. **Dizavantagilu** easti cã, tr-atsej tsi nu cunoscu un zbor, nu va shtibã cã zborlu ari sh-unã altã pronunșari, atsea cu γ . **Avantagilu** easti cã, trã cati zbor, avem unã singurã scriari

(atsea cu *g/gh* ditu ntreaga lumi, inclusiv Gărtsia) sh-pronunsarea-a zborlui s-fatsi după cum u va catiun. Tr-atsea, cându va si s-facă un dictsiunar, sh-cu tuti că zborlu va si scrii ună singură turlie, va lipsească si s-bagă dauăli pronunșări, aclo iu va s-aspună pronunșarea-a zborlui.

(iv) **Zboarăli va si scrii mash cu litira cumpusă gh**, că ari ică nu ari un *e/i* tsi yini după nășă. **Dizavantagilu** easti că, tr-atselj tsi nu cunoscu că un zbor nu s-pronunșă mash cu sonlu latinescu *g*, ashî cum lu cunoscu nă sh, ma poati si s-pronunșă shi cu sonlu gărtsescu *γ*, nu va sâ shtibă că **zborlu lipseashî scriari cu gh shî nu cu g**. **Avantagilu** easti că, tră cati zbor, avem ună singură scriari, sh-că pronunșarea-a zborlui s-fatsi după cum u va catiun. Tr-atsea, cându va si s-facă un dictsiunar, sh-cu tuti că zborlu va si scrii ună singură turlie, va lipsească si s-bagă dauăli pronunșări, ma s-aibă dauă pronunșări, aclo iu va s-aspună pronunșarea-a zborlui.

Năinti ca s-aspunem pripunirli tră alidzearea-a unei singură altirativă di scriari, dăm ma nghios tuti zboarăli dit Clasa 1, scriati prota cu *g/gh*, deapoea cu *γ*, sh-tu soni mash cu *gh*, tra si s-veadă cum s-aspun zboarăli tu scriari. Tr-atselj tsi nu cunoscu aesti zboară, aspunem sh-vocala iu cadî actsentul. Deapoea va s-fă tsem ma multi pripuniri, ca dit tuti pripunirli aspusi si s-aleagă ună singură scriari.

Clasa 1: cu zboară tsi s-pronunșă dauă turlii: sh-cu sonlu gărtsescu *γ*, ma sh-cu sonlu latinescu *g/gh*:

(i) **Zboarăli scriati cu g/gh (sistemlu di la Cartea Aromână):** a-gă-lea, a-ga-lí ts, a-ga-lí -tsa, á -gal-mă, a-gá l-nic, a-gă, a-gă-li-sé s-cu, a-gă-lji-sé s-cu, a-gă-reá-uă, a-gheá, a-ghi-sí t, a-ghí ũ, a-ghî u-seá-lă, a-ghî u-sé s-cu, a-ghiz-mu-sé s-cu, ag-nós, ag-nu-sé dz, ag-nu-sé s-cu, ag-nu-sós, a-gó-nja, a-grá-mat, a-grá n-dza-lă, a-gran-dza-ljá-uă, a-grí -mi, a-gró-min, a-gu-né s-cu, a-gu-ní -tă, a-gú-nja, a-gu-njí -e, a-gu-nji-sé s-cu, a-gu-nós, a-gur-lí ũ, a-nag-nós-ti, a-ná r-ga, an-ghí -e, á r-ghi, ar-gó, ar-gós, Á-gus-tu, ā n-gră p-sé s-cu, blă-gú-ri, bu-gá-ci, bug-dán, buv-gá-lă, cã-lu-greá-ũă, cã-lu-grí -tsă, cã r-ghí -e, cã v-gă, cã v-gă-gí, cã v-gă-tú-ră, dgheá-fur, dgheá-va-si, dgheá-vul, dgheá-vu-lí -e, dgheu-vă-sé s-cu, dgheu-vă-sé s-cu, du-gá-ni, é r-ghi, fi-gú-ră, ga-lán, gá-lea, ga-ló-ni, gá-mă, gam-bró, cá n-gi/gán-gi, can-gré-nă/gan-gré-nă, ca-rá-fă/ga-rá-fă, gá-vru, gã i-tán, gã i-tá-ni, gã i -tã n-gí, gã-lă-nós, gã-nu-sé s-cu, gã-reá-uă, gã r-gá-ră, gã r-gă-lí cî ũ, gã r-gă-rici ũ, gã-vá-tă, gã-zé-pi, gã-zé-tă, ghea-ra-chí n, ghea-ra-cu-mí t, ghear-ghea-rí n, ghear-ghea-rí ũ, gheá r-ghir, gheá r-ghi-ră, ghea-tră-tsă-lji, ghea-trí -să, gheá-tru, ghea-tru-sí -ni, gheá-tsă, ghe-ră-chí -nă, ghi-é dz, ghif-tá-mi, ghif-tar-ghió, ghif-té s-cu, ghift-lí -chi, ghif-tsă-lji, ghí f-tu, ghif-tú-lji, ghif-tu-rá-mi, ghif-tu-sé s-

cu, ghí -gan-du, ghí -gan-tu, ghí -lă, ghim-bruc-cí, ghim-brú-chi, ghin-cá-lă, ghí n-că-lă, ghí n-clă, ghí n-glă, ghin-glu-sé s-cu, ghir, ghi-rá c, ghi-ra-chí -nă, ghi-ră-chí -nă, ghir-ghí -nă, ghir-lá n-dă, ghită-gá-ni, ghi-tră-tsă-lji, ghi-trí -e, ghi-trip-sé s-cu, ghi-trí sh-că, ghí u-má c, ghí um-bruc-cí, ghí um-brú-chi, ghí ur, ghí ú-ră, ghí u-rul-tí -e, ghí u-vă-sé s-cu, ghí u-vă-si-tór, ghi-vă-sé s-cu, ghi-vă-si-tór, Ghiz-mă-cî ũnj, ghiz-mu-sé s-cu, glă-pu-é s-cu, glí -bă, glí cî ũ, glup, glu-pu-é s-cu, gnos, gra-ma-ti-chí -e, gra-ma-ti-có, grá-mă, gram-bó, gramé n, grá n-dza-lă, gran-dza-ljá-uă, gra-va-nó, gră-mă-tí c, gră-mă-tí -că, gră-mă-tip-sé s-cu, gră-mus-teá n, gră p-sé s-cu, grip, griv, grivă-núsh, gri-vu-é s-cu, gros, gú-nă, gu-nós, gu-nu-sá r, gu-nu-să-ré s-cu, gu-nu-sé s-cu, gur-ní -tsă, gus-tós, gús-tu, hã-ră-ghí -e, hã r-ghí -e, i-pu-gră-fí -e, i-pu-gră f-sé s-cu, iur-gá-ni, iu-tă-gá-ni, ju-gur-dí -tsă, lă-gá-ră, lă-gă-rós, lă-gă r-sé s-cu, lă-ghí -e, lă-ghí n, lă-gú-mi, li-goá-ci, lu-ghí -e, lu-gú-mi, lu-gu-rí -e, má-ghi, ma-ghí -să, mag-né-ti, mag-ni-tiz-mó, mă-gă-já r, mă-gă-zá r, mă-gă-ză-tór, mă-gă-zí -e, mă-gheá-ũă, mă-ghí -e, mă-ghip-sé s-cu, mă-ghí s-tru, mă-gú-lă, mă r-gă-ri-tá r, mă r-gă-ri-tá-ri, me-glé-mi, mi-glé-mi, nghí -e, nghisé dz, ngră p-sé s-cu, ntur-ghi-sé s-cu, pa-gá-lea, pã-gá-nă, pã r-gu-rí -e, pã-ri-gu-rí -e, pã-ri-gur-sé s-cu, pea-gá-lea, pé r-gu-ră, pir-gu-rí -e, pli-ghí -e, pli-gu-é s-cu, pli-gu-sé s-cu, próz-gal, pu-gá-ci, pu-gu-ní c, ră-gá-zi, ru-gu-ceá r, sí -gur, si-gu-rip-sé s-cu, si-gur-lí -chi, spá r-gan, sur-ghiu-ni, sur-ghiu-nip-sé s-cu, tă-gá r, tă-gá-ri, ti-gá-ni, ti-gă-njá-ũă, ti-gă-nji-sé s-cu, ti-gă n-sé s-cu, tig-ni-sé s-cu, trã-gă-nós, ur-ghí -e, vir-ghi-ná-dă, vir-ghi-né s-cu, ví r-ghi-ră, vir-ghi-ră-tá-ti, vir-ghireá-tsă, vir-gu-rá-mi, vúr-gar, vur-gă-rá-mi, vur-gă-ré s-cu, zu-grá f, zu-grá-nă, zu-gră-fí -e, zu-gră f-sé s-cu, zu-gră p-sé s-cu, zu-gră v-sé s-cu.

Dit lista-a zboară lor dit Clasa 1, **scoasim zboarăli:** *an-ghé dz, an-ghisé dz, ân-ghé dz, ân-ghi-sé dz, ghi-oá-ră, ghis, ghi-sé dz, ghí ũ*, cu tuti că s-pronunșă sh-cu sonlu gărtsescu sh-cu-atsel latinescu. Aestă u featsim di itia că aesti zboară suntu di ară zgă latinească shi easti ghini s-li adă vgă m tu Clasa 4 di zboară. Ashi cum va si s-veadă ma nghios, la Clasa 4 di zboară, noi pripunem ca zboarăli si sâ scrii ică (i) cu *v*, ca tu sistemlu di la Editura Cartea Aromână, ică (ii) cu *γ*, după sistemlu di la revista Zborlu a nostru.

(ii) **Zboarăli scriati cu y (sistemlu di la Zborlu a Nostru):** a-yá-lea, a-ya-lí ts, a-ya-lí -tsa, á -yal-mă, a-yá l-nic, a-yă, a-yă-li-sé s-cu, a-yă-lji-sé s-cu, a-yă-reá-uă, a-yeá, a-yi-sí t, a-yí ũ, a-yí u-seá-lă, a-yí u-sé s-cu, a-yiz-mu-sé s-cu, ay-nós, ay-nu-sé dz, ay-nu-sé s-cu, ay-nu-sós, a-yó-nja, a-yrá-mat, a-yrá n-dza-lă, a-yrán-dza-ljá-uă, a-yrí -mi, a-yró-min, a-yu-né s-cu, a-yu-ní -tă, a-yú-nja, a-yu-njí -e, a-yu-nji-sé s-

cu, a-yu-nós, a-yur-lí ũ, a-nay-nós-ti, a-ná-r-ya, an-yí -e, á-r-yi, ar-yó, ar-yós, Áv-yus-tu, ã-n-yrã p-sé s-cu, blã-yú-ri, bu-yá-ci, buy-dán, buv-yá-lã, cã-lu-yréã-ũã, cã-lu-yrí -tsã, cã-r-yí -e, cã-v-yã, cã-v-yã-gí, cã-v-yã-tú-rã, dyeá-fur, dyeá-va-si, dyeá-vul, dyea-vu-lí -e, dyiu-vã-sé s-cu, dyi-vã-sé s-cu, du-yá-ni, é-r-yi, fi-yú-rã, ya-lán, gá-lea, ya-ló-ni, yá-mã, yam-bró, yán-gi, yan-gré-nã, ya-rá-fã, yá-vru, yã-i-tán, yã-i-tã-ni, yã-i-tã-n-gí, yã-lã-nós, yã-nu-sé s-cu, yã-reá-uã, yã-r-yá-rã, yã-r-yã-lí cĩ ũ, yã-r-yã-ricĩ ũ, yã-vá-tã, yã-zé-pi, yã-zé-tã, yea-ra-chí n, yea-ra-cu-mí t, year-yea-rí n, year-yea-rí ũ, yeá-r-yir, yeá-r-yi-rã, yea-trã-tsã-lji, yea-trí -sã, yeá-tru, yea-tru-sí -ni, yeá-tsã, ye-rã-chí -nã, yi-é-dz, yif-tá-mi, yif-tar-yió, yif-té s-cu, yift-lí -chi, yif-tsã-lji, yí f-tu, yif-tú-lji, yif-tu-rá-mi, yif-tu-sé s-cu, yí -yan-du, yí -yan-tu, yí -lã, yim-bruc-cí, yim-brú-chi, yí n-cá-lã, yí n-cã-lã, yí n-clã, yí n-glã, yin-glu-sé s-cu, yir, yi-rác, yi-ra-chí -nã, yi-rã-chí -nã, yir-ghí -nã, yir-lán-dã, yi-tã-yá-ni, yi-trã-tsã-lji, yi-trí -e, yi-trip-sé s-cu, yi-trí sh-cã, yĩ u-mác, yĩ um-bruc-cí, yĩ um-brú-chi, yĩ ur, yĩ ú-rã, yĩ u-rul-tí -e, yĩ u-vã-sé s-cu, yĩ u-vã-si-tór, yi-vã-sé s-cu, yi-vã-si-tór, Yiz-mã-cĩ únj, yiz-mu-sé s-cu, ylã-pu-és-cu, ylí -bã, ylí cĩ ũ, ylup, ylu-pu-és-cu, ynos, yra-ma-ti-chí -e, yra-ma-ti-có, yrá-mã, yram-bó, yra-mé n, yrán-dza-lã, yran-dza-ljá-uã, yra-va-nó, yrã-mã-tí c, yrã-mã-tí -cã, yrã-mã-tip-sé s-cu, yrã-mus-teán, yrã-p-sé s-cu, yrip, yriv, yri-vã-núsh, yri-vu-és-cu, yros, yú-nã, yu-nós, yu-nu-sár, yu-nu-sã-ré s-cu, yu-nu-sé s-cu, yur-ní -tsã, yus-tós, yús-tu, hã-rã-yí -e, hã-r-yí -e, i-pu-yrã-ffí -e, i-pu-yrã f-sé s-cu, iur-yá-ni, iu-tã-yá-ni, ju-yur-dí -tsã, lã-yá-rã, lã-yã-rós, lã-yã-r-sé s-cu, lã-yí -e, lã-yí n, lã-yú-mi, li-yoá-ci, lu-yí -e, lu-yú-mi, lu-yu-rí -e, má-yi, ma-yí -sã, may-né-ti, may-ni-tiz-mó, mã-yã-jár, mã-yã-zár, mã-yã-zã-tór, mã-yã-zí -e, mã-yeá-ũã, mã-yí -e, mã-yip-sé s-cu, mã-yí s-tru, mã-yú-lã, mã-r-yã-ri-tár, mã-r-yã-ri-tá-ri, me-ylé-mi, mi-ylé-mi, nyí -e, nyi-sé dz, nyrã p-sé s-cu, ntur-yi-sé s-cu, pa-yá-lea, pã-yá-nã, pã-r-yu-rí -e, pã-ri-yu-rí -e, pã-ri-yur-sé s-cu, pea-yá-lea, pér-yu-rã, pir-yu-rí -e, pli-yí -e, pli-yu-és-cu, pli-yu-sé s-cu, próz-yal, pu-yá-ci, pu-yu-ní c, rã-yá-zi, ru-yu-ceár, sí -yur, si-yu-rip-sé s-cu, si-yur-lí -chi, spár-yan, sur-yiú-ni, sur-yiu-nip-sé s-cu, tã-yár, tã-yá-ri, ti-yá-ni, ti-yã-njá-ũã, ti-yã-nji-sé s-cu, ti-yã-n-sé s-cu, tiy-ni-sé s-cu, trã-yã-nós, ur-yí -e, vir-yi-ná-dã, vir-yi-né s-cu, ví r-yi-rã, vir-yi-rã-tá-ti, vir-yi-reá-tsã, vir-yu-rá-mi, vúr-yar, vur-yã-rá-mi, vur-yã-ré s-cu, zu-yrã f, zu-yrã-nã, zu-yrã-ffí -e, zu-yrã f-sé s-cu, zu-yrã p-sé s-cu, zu-yrã v-sé s-cu.

(iii) **Zboarãli scriati cu gh:** a-ghá-lea, a-gha-lí ts, a-gha-lí -tsa, á-ghal-mã, a-ghál-nic, a-ghã, a-ghã-li-sé s-cu, a-ghã-lji-sé s-cu, a-ghã-reá-uã, a-gheá, a-ghi-sí t, a-ghí ũ, a-ghĩ u-seá-lã, a-ghĩ u-sé s-cu, a-ghiz-mu-sé s-cu, agh-nós, agh-nu-sé dz, agh-nu-sé s-cu, agh-nu-sós, a-

ghó-nja, a-ghrá-mat, a-ghrá-n-dza-lã, a-ghran-dza-ljá-uã, a-ghrí -mi, a-ghró-min, a-ghu-né s-cu, a-ghu-ní -tã, a-ghú-nja, a-ghu-njí -e, a-ghu-nji-sé s-cu, a-ghu-nós, a-ghur-lí ũ, a-nagh-nós-ti, a-ná-r-gha, an-ghí -e, á-r-ghi, ar-ghó, ar-ghós, Áv-ghus-tu, ã-n-ghrã p-sé s-cu, blã-ghú-ri, bu-ghá-ci, bugh-dán, buv-ghá-lã, cã-lu-ghreá-ũã, cã-lu-ghrí -tsã, cã-r-ghí -e, cã-v-ghã, cã-v-ghã-gí, cã-v-ghã-tú-rã, dgheá-fur, dgheá-va-si, dgheá-vul, dgheá-vu-lí -e, dghiu-vã-sé s-cu, dgheá-vã-sé s-cu, du-ghá-ni, é-r-ghi, fi-ghú-rã, gha-lán, gá-lea, gha-ló-ni, ghá-mã, gham-bró, ghán-gi, ghan-gré-nã, gha-rá-fã, ghá-vru, ghã-i-tán, ghã-i-tã-ni, ghã-i-tã-n-gí, ghã-lã-nós, ghã-nu-sé s-cu, ghã-reá-uã, ghã-r-ghá-rã, ghã-r-ghã-lí cĩ ũ, ghã-r-ghã-ricĩ ũ, ghã-vá-tã, ghã-zé-pi, ghã-zé-tã, ghea-ra-chí n, ghea-ra-cu-mí t, ghear-ghea-rí n, ghear-ghea-rí ũ, gheár-ghir, gheár-ghi-rã, ghea-trã-tsã-lji, ghea-trí -sã, gheá-tru, ghea-tru-sí -ni, gheá-tsã, ghe-rã-chí -nã, ghi-é-dz, ghif-tá-mi, ghif-tar-ghió, ghif-té s-cu, ghift-lí -chi, ghif-tsã-lji, ghí f-tu, ghif-tú-lji, ghif-tu-rá-mi, ghif-tu-sé s-cu, ghí -ghan-du, ghí -ghan-tu, ghí -lã, ghim-bruc-cí, ghim-brú-chi, ghí n-cá-lã, ghí n-cã-lã, ghí n-clã, ghí n-glã, ghin-glu-sé s-cu, ghir, ghi-rác, ghi-ra-chí -nã, ghi-rã-chí -nã, ghir-ghí -nã, ghir-lán-dã, ghi-tã-ghá-ni, ghi-trã-tsã-lji, ghi-trí -e, ghi-trip-sé s-cu, ghi-trí sh-cã, għi u-mác, għi um-bruc-cí, għi um-brú-chi, għi ur, għi ú-rã, għi u-rul-tí -e, għi u-vã-sé s-cu, għi u-vã-si-tór, ghi-vã-sé s-cu, ghi-vã-si-tór, Ghiz-mã-cĩ únj, ghiz-mu-sé s-cu, ghlã-pu-és-cu, ghlí -bã, ghlí cĩ ũ, ghlup, ghlu-pu-és-cu, ghnos, ghra-ma-ti-chí -e, ghra-ma-ti-có, ghrá-mã, ghram-bó, ghra-mé n, ghrán-dza-lã, ghran-dza-ljá-uã, ghra-va-nó, ghrã-mã-tí c, ghrã-mã-tí -cã, ghrã-mã-tip-sé s-cu, ghrã-mus-teán, ghrã-p-sé s-cu, ghríp, ghriv, ghri-vã-núsh, ghri-vu-és-cu, ghros, ghú-nã, ghu-nós, ghu-nu-sár, ghu-nu-sã-ré s-cu, ghu-nu-sé s-cu, ghur-ní -tsã, ghus-tós, ghús-tu, hã-rã-ghí -e, hã-r-ghí -e, i-pu-ghrã-ffí -e, i-pu-ghrã f-sé s-cu, iur-ghá-ni, iu-tã-ghá-ni, ju-ghur-dí -tsã, lã-ghá-rã, lã-ghã-rós, lã-ghã-r-sé s-cu, lã-ghí -e, lã-ghí n, lã-ghú-mi, li-ghoá-ci, lu-ghí -e, lu-ghú-mi, lu-ghu-rí -e, má-ghi, maghí -sã, magh-né-ti, magh-ni-tiz-mó, mã-ghã-jár, mã-ghã-zár, mã-ghã-zã-tór, mã-ghã-zí -e, mã-gheá-ũã, mã-ghí -e, mã-ghip-sé s-cu, mã-ghí s-tru, mã-ghú-lã, mã-r-ghã-ri-tár, mã-r-ghã-ri-tá-ri, me-ghlé-mi, mi-ghlé-mi, nghí -e, nghi-sé dz, nghrã p-sé s-cu, ntur-ghi-sé s-cu, pa-ghá-lea, pã-ghá-nã, pã-r-ghu-rí -e, pã-ri-ghu-rí -e, pã-ri-ghur-sé s-cu, pea-ghá-lea, pér-ghu-rã, pir-ghu-rí -e, pli-ghí -e, pli-ghu-és-cu, pli-ghu-sé s-cu, próz-ghal, pu-ghá-ci, pu-ghu-ní c, rã-ghá-zi, ru-ghu-ceár, sí -ghur, si-ghu-rip-sé s-cu, si-ghur-lí -chi, spár-ghan, sur-ghiú-ni, sur-ghiu-nip-sé s-cu, tã-ghár, tã-ghá-ri, ti-ghá-ni, ti-ghã-njá-ũã, ti-ghã-nji-sé s-cu, ti-ghã-n-sé s-cu, tigh-ni-sé s-cu, trã-ghã-nós, ur-ghí -e, vir-ghi-ná-dã, vir-ghi-né s-cu, ví r-ghi-rã, vir-ghi-rã-tá-ti, vir-ghi-

reă-tsă, vir-ghu-rá-mi, vúr-ghar, vur-ghă-rá-mi, vur-ghă-ré-s-cu, zu-ghrá-f, zu-ghrá-nă, zu-ghrá-fi -e, zu-ghrá-f-sé-s-cu, zu-ghrá-p-sé-s-cu, zu-ghrá-v-sé-s-cu.

Ma nghios va s-fătsem pripuniri trã alidzearea-a scriariljei a zboară lor dit Clasa 1. Ma, nã inti ca si zburãm di-aestã pripuniri, va s-earea poati ghini ca **diligatslji s-li mutreascã cu angãtan tuti zboarãli dit Clasa 1**. Sh-ma si s-aflã zboarã tsi lumea va s-mindueascã cã easti ma ghini s-li bã gã m tu unã di-alanti clasi aspasi ma nghios, atumtsea, va li scutem aesti zboarã dit Clasa 1, va li tsã nem dinã parti, trã tora di oarã, shi va sã zburãm di eali niheamã ma nclo.

Cum va s-aspunem ma multi altirnativi, shi vrem si s-aleagã mash unã, alidzearea va si s-facã cu-arada, unã oarã, dauã ori i trei ori. Prota va si s-aleagã unã pripuniri, (i) trã **unã singurã scriari** a zborului cu dauã pronuntsãri, icã (ii) trã **dauã scrieri** trã idyiul zbor, unã scriari trã cati pronuntsari. Deapoea, **ma si s-aleagã altirnativa cu unã singurã scriari**, va si s-lja unã apofasi (i) trã scriarea cu g/gh , icã (ii) trã scriarea cu y . Sh-tu soni, **ma si s-aleagã altirnativa cu unã singurã scriari cu g/gh** , va si zburascã shi va s-lja unã apofasi trã (i) scriarea cu g/gh di la Editura Cartea Aromã nã (dupã cum avem icã nu avem sonlu e/i dupã sonlu gãrtsescu γ) icã (ii) scriarea mash cu gh trã tuti zboarãli (cã avem i cã nu avem sonlu e/i dupã sonlu gãrtsescu γ).

Ma cãndu va si s-facã aesti alidzeri, easti ghini ca **diligatslji si sh-aducã amintã** cã: (i) zboarãli s-pronuntsã sh-cu γ sh-cu g/gh , dupã cum easti grailu-a omlui; (ii) easti ghini s-avem unã singurã scriari, shi s-hibã cã zboarãli va s-aibã dauã pronuntsãri (icã cu g/gh , icã cu y , icã mash cu gh , ma nu sh-cu y sh-cu g/gh); (iii) avem sh-alti locuri tu scriarea-a noastrã, iu zboarãli pot s-hibã scriati unã singurã soe ma pot si s-avdã dauã turlii; (iv) ma multili zboarã tsi au sonlu γ suntu di arã zgã gãrtseascã, sh-cã atumtsea cãndu gretsli ngrãpsescu sonlu γ cu gramati latinicheshti, elj u fac cu g/gh , nu u fac cu y ; (v) tuti alanti milets (tsi cunoscu mini) sh-cari loarã tu limba-a lor multi di-aesti zboarã, li loarã cu g/gh , nu cu γ shi, (vi) ma si s-aleagã scriarea-a sonlui γ cu y , atumtsea litira y va si s-avdã dauã turlii.

Ma, nai cama multu di tuti alanti luciri, **lipseashti si sh-aducã amintã** cã marea **cusuri a scriariljei mash cu y** (icã mash cu gh), easti cã atsel tsi nu shtii cã un zbor, tsi el lu pronuntsã cu g , poati s-hibã pronuntsat sh-cu sonlu gãrtsescu γ , **nu va si shtibã cã zborlu lipseashti scriari cu y** (icã gh); el **va lu scrii cu g/gh** .

Pripuniri: trã unã i dauã scrieri a zborului

Altirnativa 1: Sonlu gãrtsescu γ dit zboarãli di Clasa 1, zboarã cari

s-avdu tu ndauã grai shi cu sonlu latinescu g/gh , va si scrii **unã singurã soe**: icã (i) cu litira latinã g/gh , icã (ii) mash cu litira y i mash cu litira cumpusã gh dit alfabetlu a nostru tsi va si s-avdã ca sonlu gãrtsescu γ . Aestã va dzã cã cã **un zbor dit Clasa 1 va si scrii mash unã soe**, cu tuti cã va si s-avdã dauã turlii, dupã cum easti grailu-a omlui.

Altirnativa 2: Sonlu gãrtsescu γ dit zboarãli di Clasa 1, zboarã cari s-avdu tu ndauã grai shi cu sonlu latinescu g/gh , va si scrii fonetic, dupã cum easti grailu a omlui: (i) cãndu s-pronuntsã cu g/gh , va si scrii cu g/gh shi (ii) cãndu s-pronuntsã cu sonlu gãrtsescu γ , va si scrii cu litira aleaptã trã scriarea-a lui (litira simplã y i litira cumpusã gh dit alfabetlu a nostru). Aestã va dzã cã cã, **idyul zbor va si scrii shi va si s-pronuntsã dauã turlii**.

Rimarcã – Ma si s-aleagã Altirnativa 2 (dauã scrieri trã idyiul zbor), nu easti ananghi tra si sã zburascã sh-trã pripunirli tsi yin niheamã ma nghios. Mash cãndu s-aleadzi Altirnativa 1 (cu unã singurã scriari), va s-hibã ananghi ta si s-aleagã unã singurã litirã (i grup di dauã litiri) cu cari si sã scrii sonlu gãrtsescu γ .

Avantagii trã altirnativa 1 = dizavantagii trã altirnativa 2: (i) scriarea easti mash unã, ashì cã omlu nu va si ntreabã cum lipseashti scriari shi pronuntsari zborlu cã, **el unlu**, va-l pronuntsã zborlu ashì cum ãlj easti grailu, shi (ii) zborlu va s-hibã scriat mash unã singurã oarã tu dictsiunar, cu tuti cã dauãli pronuntsãri va s-hibã aspasi (aclo iu va si s-aspunã pronuntsarea a zborului); adutsem aminti cã ma si s-aleagã Altirnativa 2, va lipseascã ca zboarãli dit Clasa 1 si sã scrii cu dauãli versiunji.

Avantagii trã altirnativa 2 = dizavantagii trã altirnativa 1: scriarea va s-hibã foneticã shi nu-ari cãtse s-minteascã omlu: catiun va scrii dupã cum lu pronuntsã zborlu tu grailu-a lui di-acasã shi catiun va sã shtibã cum s-lu pronuntsã zborlu cãndu-l veadì scriat.

Editura Cartea Aromã nã sudzireadzã alidzearea-a altirnativãljei 1.

Pripuniri: trã scriarea cu unã singurã litirã, cu g/gh icã cu y

Altirnativa 1: Sonlu gãrtsescu γ dit zboarãli di Clasa 1, zboarã tsi s-avdu tu ndauã grai shi cu sonlu latinescu g/gh , va si scrii **unã singurã soe** cu litira latineascã g/gh (litira g , cãndu nu s-aflã nãntea-a sonurlor e shi i , shi gh cãndu s-aflã nãnti) shi va si s-pronuntsã dauã turlii: cãndu cu sonlu gãrtsescu γ , cãndu cu sonlu latinescu g/gh , dupã cum easti grailu-a omlui.

Altirnativa 2: Sonlu gãrtsescu γ dit zboarãli di Clasa 1, zboarã tsi s-

avdu tu ndauă grai shi cu sonlu latinescu g/gh , va si scrii **ună singură soe** cu litira latinească gh (că s-află i că nu s-află nă intea-a sonurilor e shi i) shi va si s-pronunță dauă turlii: cându cu sonlu gârtescu γ , cându cu sonlu latinescu g/gh , după cum easti grailu-a omlui.

Altirnativa 3: Sonlu gârtescu γ dit zboară li di Clasa 1, zboară tsi s-avdu tu ndauă grai shi cu sonlu latinescu g/gh , va si scrii **ună singură soe** cu litira y (dit alfabetlu a nostru) shi va si s-pronunță dauă turlii, după cum easti grailu-a omlui: cându cu sonlu gârtescu γ , cându cu sonlu latinescu g/gh .

Rimarcă – Va si s-aleagă ună di-aesti pripuniri di ma nsus, mash atumtsea cându Altirnativa 1 dit pripunirea di ma năinti easti aleaptă. Sh-cum avem aoa trei altirnativi dit cari vrem si s-aleagă ună, alidzearea va si s-facă cu-arada, ună oară i dauă ori. Prota, va si s-aleagă ună di treili altirnativi. Ma s-avem ună magiuritati tră ună di eali, nu-ari altutsiva tră adrari. Ma ma s-nu-avem ună magiuritati, atumtsea, va si s-aleagă ună di dauă li altirnativi tsi loară ma multi voturi.

Avantagii tră altirnavili 1 shi 2 = dizavantiagii tră altirnavi 3: (i) scrierea easti naturală: g/gh -lu s-pronunță ashii cum easti pronunțarea dit grailu a armănjlor dit Nordu shi ashii cum u caftă semnul g/gh dit alfabetlu a nostru, (ii) scrierea easti ună cu atsea dit alanti limbi xeani, shi cu atsea dit limba greacă (di iu yin zboară li) cându zboară li si scriu cu alfabetlu latin, (iii) criteriul ca s-avem dauă pronunțări tră ună scriari a zborului, easti ufilisit di ma multi ori tu sistemlu a nostru di scriari, shi (iv) nu u-arupi cu traditsia veaclji, iu tu multi cărtsă shi rivisti, sonlu gârtescu γ s-ari scriată, ă n general, cu g/gh .

Avantagii tră altirnavi 1 = dizavantiagii tră altirnavi 2, 3: atsel tsi cunoashti un zbor mash cu pronunțarea-a lui cu sonlu latinescu g , nu va-l scrii zborlu cum lipseashti; nishtiindalui că zborlu poati s-hibă pronunțat shi cu sonlu gârtescu γ , nu-ari cum să shtibă că zborlu lipseashti scriari cu y , ică gh , după cum u caftă Altirnavili 2 shi 3.

Avantagii tră altirnavi 2 shi 3 = dizavantiagii tră altirnavi 1: scrierea (i) easti limpidi că, un zbor scriat cu y să dyivă seashti totna cu sonlu gârtescu γ shi (ii) easti fonetică tr-atselj tsi pronunță zboară li cu γ (ma nifonetică tră altsă).

Avantagii tră altirnavi 2 = dizavantiagii tră altirnavi 3: scrierea cu gh tu loc di y , easti cama naturală: sonlu gârtescu γ easti multu cama aproapea di consoana g , ca di vocala i , cum easti y .

Rimarcă – tră treili altirnativi, zborlu va s-hibă scriat mash ună oară tu dictsiunar, cu tuti că va si s-aspună dauă li pronunțări aclo iu va s-hibă dată pronunțarea-a zborului; ashii că, tră cati altirnavivă, aestă nu easti ni avantagi ni dizavantiagi.

Editura Cartea Aromână sudzireadză alidzearea-a altirnavivă ljei 1.

Clasa 2 – cu zboară internatsiunali tsi asăndză suntu pronunțati tu ntreaga dunjae cu sonlu latinescu g/gh , nu cu atsel gârtescul®.

Aflăm tu dictsiunarlu al Papahagi ndauă neolohismi, zboară internatsiunali cari, multi limbi moderni dit dzălili a noastri li loară di la limbili dit Vestul a Ivropă ljei. Aesti neolohismi intrară tu limba-a noastră, poati, prit limba gârtescă (nu shtim!). Ma atsea tsi shtim easti că, ashii cum li aflăm scriati tu dictsiunar, au loată stranjlu gârtescu cu alăxirea-a sonlui latinescu g/gh tu sonlu gârtescu γ . Aesti zboară li băgăm tu Clasa 2 aspusă ma nghios.

Scrierea-a aishtor zboară cu gramatili latini g/gh easti importantă că:

(i) atselj tsi scriu armăneashti, shi nu shtiu că aesti zboară s-află chiola tu dictsiunarlu al Papahagi (shi s-nu-agărshim că putsănj armănj au aproapea di mănă aestu dictsiunar), va li transplantadză tu limba armăni ashii cum am faptă sh-mini, cu g/gh shi nu cu sonlu gârtescu γ ; sh-aestă va s-aducă tu limbă dauă varianti tră idyiuil zbor; shi

(ii) di-aoa sh-tră ninti, va s-transplantăm tu limba armăni njilj shi njilj di zboară internatsiunali (neolohismi), dit limbili moderni ca ingleza shi frântseasca shi multi di eali va s-aibă sonlu latinescu g/gh tu eali; shi va s-bagă ntribarea: cum lipseashti s-li transplantăm aesti zboară? cu sonlu latinescu g/gh ică cu sonlu gârtescu γ ?

Părearea-a noastră easti tra s-li scriem tuti aesti zboară cu g/gh (după cum easti scrierea di la Editura Cartea Aromână) shi nu cu y (după cum easti scrierea di la Zborlu a Nostru). Sh-aestă, niligată di-atseali tsi va s-fă tsem tră alanti clasi. Că ma s-nu u fă tsem ashii, mini prived că lumea va s-li-aducă diznou tu limbă zboară li dit Clasa 2, ma aestă oară va li-aducă ashii cum li află tu limbili internatsiunali, cu latinescul g/gh . Tr-atsea easti ghini s-lom apofasea di tora shi s-li scriem, putsă nili zboară di ma nghios, ashii cum lipseashti tra **s-hibă ună tu scriari cu tuti alanti neolohismi.**

Nu va vără dzăcă, că pronunțarea-a zborului poati si s-facă ashii cum u va omlu, după cum easti adetea tu cratlu iu creashti shi sculia iu s-dutsi. Aoa astă sim reguli tră scriari mash, tra să scriem tuts ună soe.

Clasa 2: cu zboară tsi au intrată tu limba armănească dit limbili internatsiunali (tsi pot s-hibă di arăzga latinească ică gârtescă veaclji), cu alăxirea-a sonlui latinescu g/gh , cu sonlu gârtescu γ :

(i) **Zboară li scriati cu g/gh** (tu paranteză băgăm zboară li ashii cum li-avem transplantată noi, cându li-aflăm scriati altă soe tu dictsiunar): a-na-lu-ghí-e, ca-li-gráf, ca-li-gra-fí-e, ca-tá-log (catalóg), di-á-log (dialóg), fi-ló-log (filulóg), fi-lu-lu-ghí-e, fu-tu-gráf, fu-tu-gra-fí-lji,

fu-tu-gră -fî -e, fu-tu-gră f-sé s-cu, ghim-ná s-ti-că, ghim-ná -zî u, hi-rúr-gu (chirurgu), mi-tu-lu-ghí -e, ór-gan (orgán), pa-pa-gál, pa-rá-graf (paragráf), pi-da-góg, pró-gra-mă (prográm), pro-pa-gá n-dă (propagándă), tí -gru, ti-lé -graf (tiligráf), ti-le-graf-cí (tiligrafcí), ti-li-gră f-sé s-cu, ti-pu-gráf, ti-pu-gra-fî -e, ti-pu-gra-fî -lji, tsi-gá -ră, tsi-ga-rét, tsi-ga-ré-ti, tsi-ga-ró -har-tă (tsigarucá rtă).

(ii) **Zboarăli scriati cu y** (tu paranteză bă găm zboarăli ashî cum li-avem transplantată noi, cându suntu scriati altă soe tu dictsiunar): a-na-lu-yí -e, ca-li-yráf, ca-li-yra-fî -e, ca-tá -loy (catalóy), di-á -loy (diálóy), fi-ló -loy (filulóy), fi-lu-lu-yí -e, fu-tu-yráf, fu-tu-yra-fî -lji, fu-tu-yră -fî -e, fu-tu-yră f-sé s-cu, yim-ná s-ti-că, yim-ná -zî u, hi-rúr-yu (chiruryu), mi-tu-lu-yí -e, ór-yan (or-yán), pa-pa-yál, pa-rá -yraf (parayráf), pi-da-yóy, pró-yra-mă (proyrám), pro-pa-yá n-dă (propa-yá ndă), tí -yru, ti-lé -yraf (tiliyráf), ti-le-yraf-cí (tiliyrafcí), ti-li-yră f-sé s-cu, ti-pu-yráf, ti-pu-yra-fî -e, ti-pu-yra-fî -lji, tsi-yá -ră, tsi-ya-rét, tsi-ya-ré-ti, tsi-ya-ró -har-tă (tsiyarucá rtă).

Nu-ari s-că ftâm, ashî cum u featsim tră zboarăli dit Clasa 1, ună scriari a zboarălor **cu dauă versiunj**: sh-atsea cu *g/gh* sh-atsea cu *y*: avem putsă ni zboară, sh-va s-avem multu ma multi ma nelo, cându va s-adutsem neologhismi tu limbă. Pripunirea di nghios caftă mash alidzearea-a unei **singură scriari**: cu *g/gh* (sistemlu di la Editura Cartea Aromână) ică cu *y* (sistemlu di la Zborlu a Nostru).

Pripuniri:

Altirnativa 1: (i) Zboarăli internatsiunali dit Clasa 2, tsi au sonlu latinescu *g/gh* tu limbili iu s-află ază, ma cari ală xiră (sum influentsa gârtsească) sonlu latinescu *g/gh* cu sonlu gârtseșcu γ, cându au intratâ tu limba armănească aoa sh-vără sută di anj; shi, (ii) zboarăli internatsiunali tsi **va si s-advagă di-aoa sh-tră ninti, ca neologhismi**, tu limba armână shi au sonlu latinescu *g/gh* tu eali, **va si scrii mash cu litira g/gh**; pronuntsarea-a lor poati si s-facă ică cu sonlu latinescu *g/gh*, ică cu sonlu gârtseșcu γ, tu craturli iu armănjli va si s-află sum influentsa-a culturăljei gârtsească.

Altirnativa 2: (i) Zboarăli internatsiunali dit Clasa 2, tsi au sonlu latinescu *g/gh* tu limbili iu s-află ază, ma cari ală xiră (sum influentsa gârtsească) sonlu latinescu *g/gh* cu sonlu gârtseșcu γ, cându au intratâ tu limba armănească aoa sh-vără sută di anj; shi, (ii) zboarăli internatsiunali tsi **va si s-advagă di-aoa sh-tră ninti, ca neologhismi**, tu limba armână shi au sonlu latinescu *g/gh* tu eali, **va si scrii mash cu litira y** tsi va si s-pronuntsă normal ca sonlu gârtseșcu γ; ma pronuntsarea-a zboarălor poati si s-facă sh-cu sonlu latinescu *g/gh*,

macă omlu va s-u va ashî.

Avantagii tră altirnativa 1 = dizavantagii tră altirnativa 2: (i) tu limba armănească avem sonlu latinescu *g/gh* shi nu-avem cătse s-lu-alăxim sonlu cându lom tu limbă zboară internatsiunali tsi si scriu shi s-pronuntsă cu aestu son shi, (ii) easti ghini ca transplantârlî tsi s-fac tora tu limba armănească shi sh-lu tsănă *g/gh*-lu dit neologhismili tsi lu-au shi s-nu sh-lu-alăxească tu sonlu gârtseșcu γ.

Avantagii tră altirnativa 2 = dizavantagii tră altirnativa 1: scriarea easti fonetică tră ndauă zboară (ca *analughii* shi *filulughii*, scriati ca *analyii* shi *filuluyii*) iu influentsa gârtsească poati s-hibă ma vâ rtoasă, shi pronuntsarea si s-facă cu sonlu gârtseșcu γ.

Editura Cartea Aromână sudzirează alidzearea-a altirnativăljei 1.

Clasa 3 – cu zboară, ma multu gârtsești sh-turtsești, tsi au intratâ (shi vor tsăneari) tu limbă.

Ma multili zboară tu cari avem sonlu gârtseșcu γ suntu di-arăzgă gârtsească, cătivărăoară nturtsească. Tra si s-aducească ma ghini atseali tsi va să spunem ma nghios, dăm tu aestă clasă, lista cu zboarăli tră cari noi pistipsim că lipseashti tsăneari tu limbă. Nu băgăm tu aestă clasă zboarăli tsi vor scuteari dit limba armănească, că (i) suntu zboară tsi nu suntu cunuscuti di-armănjli tsi băneadză nafoară dit Gărtsie, shi (ii) zboară di cari nu-avem ananghi, că avem zboară armăneshti ică neologhismi (zboară internatsiunali mult ghini cunuscuti) tsi au idyca noimă. Aesti zboară tsi li-alășam di-ună parti, tora di oară, va li-asunem ma nelo tu Clasa 5 di ma nghios.

Tra s-videm cum easti ma ghini s-li scriem zboarăli, va u mpărtsăm Clasa 3 tu dauă sumclasi: Clasa 3.1 shi Clasa 3.2.

Clasa 3.1 – cu zboară tsi au după sonlu gârtseșcu @ (i) ică ună consoană, (ii) ică ună vocală a, â, o shi u (ma nu vocalili i shi e): a-γá-pi, a-γă-chip-sé s-cu, a-γă-pi-sé s-cu, a-γă-pit-coá-nji, a-γăp-sé s-cu, aγ-ná n-ghea, aγ-ná n-ghí u, aγ-nă n-dip-sé s-cu, aγ-nă n-ghip-sé s-cu, aγ-ní, a-γoá-nă, a-γó-nă, a-γrăp-ní -e, a-γrip-ní -e, a-γrip-sé s-cu, a-γró m-bal, á-γru, a-γru-ljá-űă, a-γun-sé s-cu, a-γu-rí -dă, ar-γát, ar-γă-sé s-cu, a-rí -γan, bă r-γá-cí, bră-γá-cí, bru-γá-cí, bu-γá-zí, bu-γă, că-ti-γu-rí -e, că-ti-γu-rí -lji, că-ti-γur-sé s-cu, chi-ni-γă-tór, dă r-γát, dră-γát, er-γa-tá-ric, é r-γu, fá n-day-mă, γás-tră, γás-tru, γă cí ú, γă-cí, γăr-γá-ră, γlá s-tră, γli-có, γlin-dip-sé s-cu, γlin-di-sé s-cu, γná-ti, γnă-tós, γnă-tu-sé s-cu, γu-ma-rá n-gat, γu-mă-rá r, γu-mă-ră ts, γu-mă-reá sh-ti, γu-mă-ré s-cu, γu-mă-ric, γu-mă-rí sh-cu, γu-mă-r-lă-chi, γu-mă-r-sé s-cu, γu-neá-űă, i-γra-sí -e, i-γú-min, lé-mar-γu, li-γă-reá-űă, lí γ-dă, lí γ-dós, li-tur-γó, lu-γur-sé s-cu,

may, mǎ-lǎ-γár, mí γ-dal, miγ-da-lát, mí γ-da-lǎ, miγ-dá-ni, mí γ-dǎ-lǎ-ǔǎ, pa-rá-diy-mǎ, pǎ-γúr, pé-lay, pé-lar-γu, pe-rí-er-γu, pi-γá-di, rí-γa, rí-γan, sa-γlám, sa-γlám-cu, sa-γlám-mi, sǎ-γlám-sé-s-cu, stiγ-mí-e, táγ-mǎ, tav-ma-tur-γó, tsi-γǎ-rí-dǎ, tsi-γǎ-rip-sé-s-cu, tsi-γǎ-r-sé-s-cu, u-ru-lu-γǎ, xa-γu-rá-ǔǎ, zǎ-γár, zǐ-γǎ, zi-γǎ-sé-s-cu, ziv-γǎ-r-lí-chi.

Noi pripunem ca tuti-aesti zboarǎ si sǎ scrii cu *g/gh*, dupǎ scrierea di la Editura Cartea Aromǎnǎ (*gh* nǎntea-a sonlui *e/i*, shi *g*, ma s-nu-aibǎ sonlu *e/i* dupǎ el); si nu sǎ scrii mash cu *gh*, necǎ mash cu *γ*, scrierea di la Zborlu a Nostru. Sh-aestǎ cǎ:

(i) Va s-eara ghini s-li scriem tuti zboarǎ li unǎ soe; s-nu li scriem unili cu *g/gh* shi altili cu *γ*. Sh-ma si s-poaťǎ, s-alidzem ca scrierea s-hibǎ idyea cu-atsea trǎ zboarǎ li dit Clasa I.

(ii) Tu limba gǎrtseascǎ, sonlu *γ* easti *g/gh*: sh-cǎndu si scriu (tu Amirichie) cu alfabetlu latinescu, zboarǎ li si scriu cu litira *g/gh*.

(iii) Multi zboarǎ dit aestǎ sumclasǎ s-pronuntsǎ shi suntu scriati cu *g/gh*, cǎndu s-aflǎ transplantati tu alti limbi moderni. Sh-la mini acasǎ, **ma s-nu fac alatusi** tri vǎrǎ zbor, li pronuntsam cu *g/gh*, zboarǎ ca: *agapi, agrǎpnii, agoanǎ, arigan, argat, bǎrgaci, cǎtigursescu, gastru, glastrǎ, igrasii, lugursescu, migdal, migdani, paradigmǎ, saglami, tsigǎrsescu, zigǎ*, etc.

(iv) Tr-atsel tsi li cunoashti zboarǎ li, u shtii cǎ eali nu pot s-hibǎ pronuntsati altǎ soe dicǎt cu *γ*, cǎtivǎrǎoarǎ cu *g/gh*, dupǎ cum lj-easti grailu. Nu putem s-aflǎm zboarǎ dit aestǎ clasǎ cari s-aibǎ unǎ noimǎ, cǎndu suntu scriati shi pronuntsati cu *γ*, sh-altǎ noimǎ, cǎndu suntu scriati shi pronuntsati cu *g/gh*.

Tra si s-veadǎ cum va s-hibǎ scriati, aspunem ma nghios tuti zboarǎ li dit **Clasa 3.1**.

(i) **Zboarǎli scriati cu *g/gh***, dupǎ sistemlu di la Editura Cartea Aromǎnǎ: a-gǎ-pi, a-gǎ-chip-sé-s-cu, a-gǎ-pi-sé-s-cu, a-gǎ-pit-coǎ-nji, a-gǎ-p-sé-s-cu, ag-nǎn-ghea, ag-nǎn-ghǐu, ag-nǎn-dip-sé-s-cu, ag-nǎn-ghip-sé-s-cu, ag-nǐ, a-goǎ-nǎ, a-gó-nǎ, a-grǎp-nǐ-e, a-grip-nǐ-e, a-grip-sé-s-cu, a-gróm-bal, á-gru, a-gru-lǎ-ǔǎ, a-gun-sé-s-cu, a-gu-rí-dǎ, ar-gát, ar-gǎ-sé-s-cu, a-rí-gan, bǎr-gǎ-ci, brǎ-gǎ-ci, bru-gǎ-ci, bu-gǎ-zi, bu-gǎ, cǎ-ti-gu-rí-e, cǎ-ti-gu-rí-lji, cǎ-ti-gur-sé-s-cu, chi-ni-gǎ-tór, dǎr-gát, drǎ-gát, er-ga-tǎ-ric, é-r-gu, fá-n-dag-mǎ, gǎs-trǎ, gǎs-tru, gǎcǐú, gǎ-ci, gǎr-gǎ-rǎ, glǎs-trǎ, gli-có, glin-dip-sé-s-cu, glin-di-sé-s-cu, gnǎ-ti, gnǎ-tós, gnǎ-tu-sé-s-cu, gu-ma-rǎn-gat, gu-mǎ-rǎr, gu-mǎ-rǎts, gu-mǎ-reásh-ti, gu-mǎ-ré-s-cu, gu-mǎ-ric, gu-mǎ-rísh-cu, gu-mǎ-r-lǎ-chi, gu-mǎ-r-sé-s-cu, gu-neǎ-ǔǎ, i-gra-sǐ-e, i-gú-min, lé-mar-gu, li-gǎ-reǎ-ǔǎ, lí-g-dǎ, lí-g-dós, li-tur-gó, lu-gur-sé-s-cu, mag, mǎ-lǎ-gár, mí-g-dal, mig-da-lát, mí-g-da-lǎ, mig-dǎ-ni,

mí-g-dǎ-lǎ-ǔǎ, pa-rǎ-dig-mǎ, pǎ-gúr, pé-lag, pé-lar-gu, pe-rí-er-gu, pi-gǎ-di, rí-ga, rí-gan, sa-glám, sa-glám-cu, sa-glám-mi, sǎ-glám-sé-s-cu, stig-mí-e, tá-g-mǎ, tav-ma-tur-gó, tsi-gǎ-rí-dǎ, tsi-gǎ-rip-sé-s-cu, tsi-gǎ-r-sé-s-cu, u-ru-lu-gǎ, xa-gu-rǎ-ǔǎ, zǎ-gár, zǐ-gǎ, zi-gǎ-sé-s-cu, ziv-gǎ-r-lí-chi.

(ii) **Zboarǎli scriati cu *y***, dupǎ sistemlu di la Zborlu a Nostru: a-yǎ-pi, a-yǎ-chip-sé-s-cu, a-yǎ-pi-sé-s-cu, a-yǎ-pit-coǎ-nji, a-yǎ-p-sé-s-cu, ay-nǎn-ghea, ay-nǎn-ghǐu, ay-nǎn-dip-sé-s-cu, ay-nǎn-ghip-sé-s-cu, ay-nǐ, a-yoǎ-nǎ, a-yó-nǎ, a-yrǎp-nǐ-e, a-yrip-nǐ-e, a-yrip-sé-s-cu, a-yró-m-bal, á-yru, a-yru-lǎ-ǔǎ, a-yun-sé-s-cu, a-yu-rí-dǎ, ar-yát, ar-yǎ-sé-s-cu, a-rí-yan, bǎr-yǎ-ci, brǎ-yǎ-ci, bru-yǎ-ci, bu-yǎ-zi, bu-yǎ, cǎ-ti-yu-rí-e, cǎ-ti-yu-rí-lji, cǎ-ti-yur-sé-s-cu, chi-ni-yǎ-tór, dǎr-yát, drǎ-yát, er-ya-tǎ-ric, é-r-yu, fá-n-day-mǎ, yǎs-trǎ, yǎs-tru, yǎcǐú, yǎ-ci, yǎr-yǎ-rǎ, ylǎs-trǎ, yli-có, ylin-dip-sé-s-cu, ylin-di-sé-s-cu, ynǎ-ti, ynǎ-tós, ynǎ-tu-sé-s-cu, yu-ma-rǎn-gat, yu-mǎ-rǎr, yu-mǎ-rǎts, yu-mǎ-reásh-ti, yu-mǎ-ré-s-cu, yu-mǎ-ric, yu-mǎ-rísh-cu, yu-mǎ-r-lǎ-chi, yu-mǎ-r-sé-s-cu, yu-neǎ-ǔǎ, i-yra-sǐ-e, i-yú-min, lé-mar-yu, li-yǎ-reǎ-ǔǎ, lí-y-dǎ, lí-y-dós, li-tur-yó, lu-yur-sé-s-cu, may, mǎ-lǎ-yár, mí-y-dal, miy-da-lát, mí-y-da-lǎ, miy-dǎ-ni, mí-y-dǎ-lǎ-ǔǎ, pa-rǎ-diy-mǎ, pǎ-yúr, pé-lay, pé-lar-yu, pe-rí-er-yu, pi-yǎ-di, rí-ya, rí-yan, sa-ylám, sa-ylám-cu, sa-ylám-mi, sǎ-ylám-sé-s-cu, stiγ-mí-e, táγ-mǎ, tav-ma-tur-yó, tsi-yǎ-rí-dǎ, tsi-yǎ-rip-sé-s-cu, tsi-yǎ-r-sé-s-cu, u-ru-lu-yǎ, xa-yu-rǎ-ǔǎ, zǎ-yár, zǐ-yǎ, zi-yǎ-sé-s-cu, ziv-yǎ-r-lí-chi.

(iii) **Zboarǎli scriati mash cu *gh* (nu cu *g*)**, tr-atselj tsi vor s-aspuńǎ cǎ zboarǎ li s-pronuntsǎ cu sonlu gǎrtseșcu *γ* shi nu cu sonlu latinichescu *g*: a-ghǎ-pi, a-ghǎ-chip-sé-s-cu, a-ghǎ-pi-sé-s-cu, a-ghǎ-pit-coǎ-nji, a-ghǎ-p-sé-s-cu, agh-nǎn-ghea, agh-nǎn-ghǐu, agh-nǎn-dip-sé-s-cu, agh-nǎn-ghip-sé-s-cu, agh-nǐ, a-ghoǎ-nǎ, a-ghó-nǎ, a-ghrǎp-nǐ-e, a-ghrip-nǐ-e, a-ghrip-sé-s-cu, a-ghró-m-bal, á-ghru, a-ghru-lǎ-ǔǎ, a-ghun-sé-s-cu, a-ghu-rí-dǎ, ar-ghát, ar-ghǎ-sé-s-cu, a-rí-ghan, bǎr-ghǎ-ci, brǎ-ghǎ-ci, bru-ghǎ-ci, bu-ghǎ-zi, bu-ghǎ, cǎ-ti-ghu-rí-e, cǎ-ti-ghu-rí-lji, cǎ-ti-ghur-sé-s-cu, chi-ni-ghǎ-tór, dǎr-ghát, drǎ-ghát, er-gha-tǎ-ric, é-r-ghu, fá-n-dagh-mǎ, ghǎs-trǎ, ghǎs-tru, ghǎcǐú, ghǎ-ci, ghǎr-ghǎ-rǎ, ghlǎs-trǎ, ghli-có, ghlin-dip-sé-s-cu, ghlin-di-sé-s-cu, ghnǎ-ti, ghnǎ-tós, ghnǎ-tu-sé-s-cu, ghu-ma-rǎn-gat, ghu-mǎ-rǎr, ghu-mǎ-rǎts, ghu-mǎ-reásh-ti, ghu-mǎ-ré-s-cu, ghu-mǎ-ric, ghu-mǎ-rísh-cu, ghu-mǎ-r-lǎ-chi, ghu-mǎ-r-sé-s-cu, ghu-neǎ-ǔǎ, i-ghra-sǐ-e, i-ghú-min, lé-mar-ghu, li-ghǎ-reǎ-ǔǎ, lí-gh-dǎ, lí-gh-dós, li-tur-ghó, lu-ghur-sé-s-cu, magh, mǎ-lǎ-ghár, mí-gh-dal, migh-da-lát, mí-gh-da-lǎ, migh-dǎ-ni, mí-gh-dǎ-lǎ-ǔǎ, pa-rǎ-digh-mǎ, pǎ-ghúr, pé-lagh, pé-lar-ghu, pe-rí-er-ghu, pi-ghǎ-di, rí-gha, rí-ghan, sa-ghlám, sa-ghlám-cu, sa-ghlám-mi, sǎ-ghlám-sé-s-cu, stigh-mí-e, tá-gh-

mã, tav-ma-tur-ghó, tsi-ghã-rí-dã, tsi-ghã-rip-sé-s-cu, tsi-ghã-r-sé-s-cu, u-ru-lu-ghã, xa-ghu-rã-ũã, zã-ghár, zî-ghã, zi-ghã-sé-s-cu, ziv-ghã-r-lí-chi.

Cititorlu poati s-li mutreascã zboarã li di ma nsus, shi itsi zbor cu-noashti, nu poati s-lu citeascã altã soe dicã tashi cum lu shtii. Iarã trã zboarã li tsi nu li cunoashti, lipseashti s-li caftã tu un dictsiunar, tra s-lj-aflã noima, ma s-va s-li cunoascã. Sh-deadun cu noima, va poatã s-lj-aflã, atumtsea, shi pronuntsarea-a zborlui. Sigur, va si shtibã cum si s-pronuntsã tuti aesti zboarã ma s-li scriem cu litira y. Ma nu lipseashti s-agãrshim cã (i) easti ghini s-aibã idyia scriari cu atsea a zboarã lor dit Clasa 1, iu pronuntsarea easti dauã turlui, sh-cu γ sh-cu g/gh, shi (ii) zboarã li si scriu, tu limba gãrtseascã di iu furã loati, cu g shi cã multi di eali s-pronuntsã tu limba-a noastrã sh-cu γ sh-cu g, cu tuti cã nu suntu aspusi totna ashi tu dictsiunarlu al Papahagi.

Pripuniri: trã zboarã dit Clasa 3.1

Altirnativa 1: Zboarã li dit Clasa 3.1 va si scrii cu litira latinicheascã g cã, trã vãrã di eali, sonlu γ nu s-aflã nã intea-a sonlui e/i.

Altirnativa 2: Zboarã li dit Clasa 3.1 va si scrii cu litira y dit alfabetlu a nostru.

Avantagii trã altirnativa 1 = dizavantagii trã altirnativa 2: (i) scriarea easti unã cu atsea a zboarã lor dit Clasa 1, shi (ii) cu tuti cã nu suntu aspusi tu dictsiunarlu al Papahagi, multi zboarã dit Clasa 3.1 s-pronuntsã cu sonlu latinescu g/gh.

Avantagii trã altirnativa 2 = dizavantagii trã altirnativa 1: scriarea easti foneticã, shi si shtii cã, un zbor scriat cu y, s-pronuntsã cu sonlu gãrtsescu γ.

Editura Cartea Aromã nã sudzireadzã alidzearea-a altirnativã ljei 1.

Clasa 3.2 – cu zboarã tsi au, dupã sonlu gârtsescu @, vocalili e shi i:

(i) **zboarã cu @e (ma nu @ea):** γé-dzã-rã, γé-dzã-ri, γé-nos, γe-rác, li-γén, li-γé-ni, mãr-γés-cu, pur-γeá-ũã, smãr-γés-cu, vãr-γés-cu; (ii) **zboarã cu @ea:** a-γea-ví-mã, a-γeáz-mã, a-γeaz-mó, a-γeáz-mu, a-γu-γeát, a-hór-γea, bu-γeár, cli-mã-tãr-γeá-ũã, cu-fur-γeár, dγeác, dγea-fu-rã-ũã, dγea-mán-di, γeá-cã, γeah-né, γea-mán-dã, γea-mán-di, γea-mán-du, γeá-mã, γeám-bu-lã, γeam-bur-lú-chi, γea-ni-tsár, γea-nú-rã, γea-rán, γea-ran-lã-chi, γea-úr-ti, γea-vá-sh-cu, γeáz-mã, had-γeár-cu, hã-sã-d-γeár, hór-γea, hur-γeá-nít, hur-γeát, hur-γeá-tã, lu-γar-γeaz-mó, lu-γur-γeaz-mó, ma-tu-γeá-lji, mi-rud-γeá-ũã, pi-pir-γeá-ũã, pud-γeá-ũã, sir-γeá-ni, tri-γeá-ũã, vir-γeán, vir-γeá-ni, zbur-γeár-cu, zbur-γeá-ric; (iii) **zboarã**

cu @i (ma nu @io, @yu): aγĩ ũ, a-γí -a, a-γí -e, a-γi-sé-s-cu, a-γi-sí t, a-γó-γi, a-γu-γip-sé-s-cu, a-γu-γi-sé-s-cu, a-má-γi, a-mã-γip-sé-s-cu, a-mã-lã-γí -e, am-bud-γi-sé-s-cu, an-γi-li-cé-s-cu, an-γi-lí cĩ ũ, an-γi-li-ciós, a-rã-d-γip-sé-s-cu, a-rã-d-γi-sé-s-cu, av-γi-lí -e, bã-cãr-γi-sé-s-cu, cãm-bur-γip-sé-s-cu, cãm-bur-γi-sé-s-cu, chi-ní-γi, chi-ni-γi-tór, cum-bu-ló-γi, cur-γí ós, cu-trí-γir, dea-γí -e, do-xo-lo-γí -e, e-nér-γi-e, γi-cã, γil-cé-s-cu, γi-li-cá dz, γi-lí cĩ ũ, γi-lí -e, γi-mí-shi, γi-ná-ti, γi-nã-tós, γi n-ghits, γi-nó-ma-ti, γi-rá-ma-ti, γi-rá-ni, γi-rú-si, γi-shan, γi-xé-s-cu, γi z-mã, há d-γi, hur-γi-teá sh-ti, i d-γí u, i-γi-é-nã, lã-γi-cé-s-cu, li-γi-cé-s-cu, li-mãr-γí -e, li-mãr-γi-sé-s-cu, li-mir-γi-sé-s-cu, li-tur-γí -e, li-tur-γi-sé-s-cu, lu-γí -e, lu-γur-γi-sé-s-cu, lu-lud-γi-sé-s-cu, lu-tru-γí -e, má-γir, ma-γir-gí, ma-γir-γí ó, mã-γi-lí c, mã-γir-gí, mã-γi-rí -e, mã-γi-rip-sé-s-cu, mã-lã-γí -e, mi-γi-rí -e, mi-rul-γi-sé-s-cu, mi-ru-lóγĩ ũ, mis-tir-γip-sé-s-cu, mu-lu-γí -e, nγi-li-cé-s-cu, nγi-lí cĩ ũ, nγi-li-ciós, nγi-li-ciósh, nγi-u-ré dz, pã-γí -dã, pã-nã-γí -e, pã-nã-γí r, pãr-γí -cea, pãr-γi-sé-s-cu, pãr-γí -tsã, peri-er-γí -e, pruc-γí -tsã, pur-cu-γí -tsã, sã-γí -tã, shteá-γi, sir-γin-sé-s-cu, tã-mã-tur-γí -e, trí-γir, tri-sáγĩ ũ, tsá-γi ur-γí -e, ur-γi-sé-s-cu, u-ru-ló-γi, vlu-γí -e, vlu-γi-mén, vlu-γi-sé-s-cu xud-γip-sé-s-cu, zi-γi-sé-s-cu, ziv-γí t; (iv) **zboarã cu @io:** as-chi-tar-γí ó, cam-ba-nar-γió, cas-ta-nar-γió, chi-ra-mar-γió, cu-fur-γió, fã-l-cã-r-γió, fi-tar-γió, ma-γí ur-γí ó, pur-car-γió, pu-ta-nar-γió ta-ba-car-γió; shi (v) **zboarã cu @yu:** a-γí u-dí -mã, a-γí u-sé-s-cu, a-γí u-sí t, am-bó-d-γí u, as-pár-γí u, av-γí ul-gí, av-γí u-lí -e, bi-zér-γí u, γí ur-γá-ni, γí ur-γã-n-gí, γí ur-tí -e, γí ur-ti-sé-s-cu, γí ur-tu-sé-s-cu, γí u-rú-si, γí u-tã-γá-ni, ma-γí ur-γí ó, mar-tí r-γí u, mir-γí u-lóγ, mir-γí u-lóĩ ũ, mir-γí u-lu-xé-s-cu, mis-tí r-γí u.

Tu-aesti zboarã putem s-adãvgãm shi zboarã li cari, la **singular**, bitisescu cu v/vã, ma cari la plural bitisescu cãndu cu vi, cãndu cu γi. Bunã oarã, ahtã ri suntu zboarã li cari, la **singular masculin shi fiminin** fac: *ba-gav/ba-ga-vã, bu-hav/bu-ha-vã, cã-livã, co-ciuv/co-ciu-vã, coluv/co-lu-vã, co-shav/co-sha-vã, gav/ga-vã, gãr-buv/gãr-bu-vã, griv/gri-vã, mi-so-triv/mi-so-tri-vã, mo-lav/mo-la-vã, mu-liv, preshcav/presh-ca-vã, sclav/scla-vã, siv/si-vã*, sh-alti poati tsi n-ascã parã. La **plural**, aesti zboarã fac: *ba-gay/ba-ga-vi, bu-havi/bu-ha-vi, cã-liyi, co-ciuyi/co-ciu-vi, co-luyi/co-lu-vi, co-shavi/co-sha-vi, gayi/ga-vi, gãr-buyi/gãr-bu-vi, griyi/gri-vi, mi-so-trivi/mi-so-tri-vi, molavi/mo-la-vi, mu-liyi, preshcay/presh-ca-vi, sclayi/scla-vi, siyi/si-vi*, etc. Bã gats oarã cã scriarea foneticã a sonlui gãrtsescu γ cu g/gh icã y, va poatã s-facã si s-aleagã masculinlu di fiminin.

Di-aesti **zboarã** aflãm di-atseali cari, tu ndauã graiuri di-armãnj, shi tu scrierli (manuserisi shi cãrtsã) loati la editurã, **sh-lu chirurã sonlu**

gărtseșcu shi s-pronunță fără @. Ashi li-aflăm tu scriari, zboară li (pronunțati fără γ): aeazmă, aeazmo, aeazmu, amai, amă ipseșcu, amă lă ie, cumbuloi, curios, cutriir, iacă, iahnie, iambulă, iamburlichii, iaurti, iavashcu, imishi, inati, ină tos, ină tuseșcu, inghits, iurgani, iurtie, iurtiseșcu, iurtuseșcu, iurushi, iută gani, ixescu, izmă, idiu, luie, matueali, mă lă ie, muluie, pudeauă, purcuitsă, prucuitsă, să ită, shtei, triir, trisai, tsai, vluie, vluimen, vluiseșcu, sh-poati sh-altili tsi nu li shtim. Scrierea-a aishtor zboară cu γ (sistemlu di la Zborlu a Nostru) nu va s-eara sh-ahântu slabă. Băgats oară că problema aastă sh-u-adutsi niheamă sh-cu problema iu, tu graiuri di gră musteanj, sufixul “ljei” a genetivlui shi dativului, s-ari ală xită tu sufixul “iei” sh-iu noi u tsă num scrierea cu sufixul “ljei”.

Aoa la editură nu shtim ma s-hibă ghini s-fă tsem exceptsie tră aesti zboară. Tră ndauă di eali, la noi acasă, li pronunțam fără γ, sh-a njia ā nj yini greu s-li pronunțu cu γ. Tr-aesti zboară, va s-vream si să scrii fără sonlu gărtseșcu γ. Tr-atsea ndauă zboară tsi nchiseșcu cu γ i/γea, zboară tsi noi va lă dză tsem aoa **Zboară-Exceptsii dit Clasa 3.2**, ca: iahnie, iambulă, iamburlichii, iaurti, iavashcu, imishi, inati, ină tos, ină tuseșcu, iurushi, iută gani, va pripun **si să scrii fără sonlu gărtseșcu** @. Diligatslji **pot să scoată zboară-exceptsii** dit lista di ma nsus, ma s-u vor ashitsi. Ma **va poată shi s-advagă zboară-exceptsii** tu listă, zboară ca: aeazmă, aeazmo, aeazmu, amai, amă ipseșcu, amă lă ie, cumbuloi, curios, cutriir, iacă, inghits, iurgani, iurtie, iurtiseșcu, iurtuseșcu, ixescu, izmă, idiu, luie, matueali, mă lă ie, muluie, pudeauă, purcuitsă, prucuitsă, să ită, shtei, triir, trisai, tsai, vluie, vluimen, vluiseșcu, etc. sh-ashi s-u ală xească lista di Zboară-Exceptsii 3.2. Deapoea, voi tra si s-aleagă, i s-nu s-aleagă, pripunirea di ma nghios di alidzeari, i nialidzeari, a zboară lor exceptsii.

Pripuniri: tră exceptsiili dit Clasa 3.2

Altirnativa 1: Zboară li-exceptsii dit Clasa 3.2 s-hibă scoasi dit Clasa 3.2 shi s-hibă scriati shi pronunțati fără sonlu gărtseșcu γ.

Altirnativa 2: Zboară li-exceptsii dit Clasa 3.2 s-hibă ală sati tu Clasa 3.2 shi s-hibă scriati idyeya soe cu tuti alanti zboară din clasă.

Avantagii tră altirnativa 1 = dizavantagii tră altirnativa 2: zboară li va hibă scriati după forma traditsională zbură tă tu ma multili graiuri di-armă nj.

Avantagii tră altirnativa 2 = dizavantagii tră altirnativa 1: scrierea va s-hibă ună cu-atsea di la tuti alanti zboară cu sonlu gărtseșcu γ.

Editura Cartea Aromână sudzireadză alidzearea-a altirnativă ljei 1.

Tora him etinj tra s-alidzem scrierea-a zboară lor dit Clasa 3.2, vrei cu g/gh (scrierea di la Editura Cartea Aromână), vrei cu y (scrierea di la Zborlu a Nostru). Sh-ca si s-veadă cum aspun zboară li scriati, dă m ma nghios ā ntreaa aradă di zboară dit Clasa 3.2, scriati sh-cu g/gh sh-cu y.

(i) **Zboară li scriati cu g/gh**, după sistemlu di la Editura Cartea Aromână: **zboară cu @e (ma nu @ea)**: ghé-dzā-ră, ghé-dzā-ri, ghé-nos, ghe-ră c, li-ghé n, li-ghé-ni, mă-r-ghé-s-cu, pur-ghé-ă-ă, smă-r-ghé-s-cu, văr-ghé-s-cu; **zboară cu @ea**: a-ghea-ví-mă, a-gheáz-mă, a-gheaz-mó, a-gheáz-z-mu, a-gu-gheá t, a-hór-gheá, bu-gheá r, cli-mă-tă-r-ghé-ă-ă, cu-fur-gheá r, dgheá c, dgheá-fu-rá-ă-ă, dgheá-má-n-di, gheá-că, gheah-né, gheá-má-n-dă, gheá-má-n-di, gheá-má-n-du, gheá-mă, gheá-m-bu-lă, gheam-bur-lú-chi, gheá-ni-tsá r, gheá-nú-ră, gheá-rá n, gheá-ran-lă-chi, gheá-úr-ti, gheá-vá-sh-cu, gheáz-mă, had-gheá r-cu, hă-să-d-gheá r, hór-gheá, hur-gheá-nit, hur-gheá t, hur-gheá-tă, lu-gar-gheaz-mó, lu-gur-gheaz-mó, ma-tu-gheá-lji, mi-rud-gheá-ă-ă, pi-pir-gheá-ă-ă, pud-gheá-ă-ă, sir-gheá-ni, tri-gheá-ă-ă, vir-gheá n, vir-gheá-ni, zbur-gheá r-cu, zbur-gheá-ric; **zboară cu @i (ma nu @io, @yu)**: aghí ũ, a-ghí -a, a-ghí -e, a-ghi-sé-s-cu, a-ghi-sí t, a-gó-ghi, a-gu-ghip-sé-s-cu, a-gu-ghi-sé-s-cu, a-má-ghi, a-mă-ghip-sé-s-cu, a-mă-lă-ghí -e, am-bud-ghi-sé-s-cu, an-ghi-li-cé-s-cu, an-ghi-lí c ũ, an-ghi-li-ciós, ară-d-ghip-sé-s-cu, ară-d-ghi-sé-s-cu, av-ghi-lí -e, bă-că-r-ghi-sé-s-cu, că-m-bur-ghip-sé-s-cu, că-m-bur-ghi-sé-s-cu, chi-ní -ghi, chi-ni-ghi-tór, cum-bu-ló-ghi, cur-ghí ós, cu-trí -ghir, dea-ghí -e, do-xo-lo-ghí -e, e-né-r-ghi-e, ghi-că, ghil-cé-s-cu, ghi-li-cá dz, ghi-lí c ũ, ghi-lí -e, ghimí -shi, ghi-ná-ti, ghi-nă-tós, ghí n-ghits, ghi-nó-ma-ti, ghi-rá-ma-ti, ghi-rá-ni, ghi-rú-si, ghí -shan, ghi-xé-s-cu, ghí z-mă, há-d-ghi, hur-ghiteá-sh-ti, í-d-ghí u, i-ghi-é-nă, lă-ghi-cé-s-cu, li-ghi-cé-s-cu, li-mă-r-ghí -e, li-mă-r-ghi-sé-s-cu, li-mir-ghi-sé-s-cu, li-tur-ghí -e, li-tur-ghisé-s-cu, lu-ghí -e, lu-gur-ghi-sé-s-cu, lu-lud-ghi-sé-s-cu, lu-tru-ghí -e, má-ghir, ma-ghir-gí, ma-ghir-ghí ó, mă-ghi-lí c, mă-ghir-gí, mă-ghir-rí -e, mă-ghi-rip-sé-s-cu, mă-lă-ghí -e, mi-ghi-rí -e, mi-rul-ghisé-s-cu, mi-ru-ló-ghí ũ, mis-tir-ghip-sé-s-cu, mu-lu-ghí -e, nghi-li-cé-s-cu, nghi-lí c ũ, nghi-li-ciós, nghi-li-ciósh, nghi-u-ré dz, pă-ghí-dă, pă-nă-ghí -e, pă-nă-ghí r, păr-ghí -cea, păr-ghi-sé-s-cu, păr-ghí-tsă, pe-ri-er-ghí -e, pru-cu-ghí-tsă, pur-cu-ghí-tsă, să-ghí-tă, shtea-ghi, sir-ghin-sé-s-cu, tă-mă-tur-ghí -e, trí -ghir, tri-sá-ghí ũ, tsá-ghi-ur-ghí -e, ur-ghi-sé-s-cu, u-ru-ló-ghi, vlu-ghí -e, vlu-ghi-mén, vlu-ghi-sé-s-cu, xud-ghip-sé-s-cu, zi-ghi-sé-s-cu, ziv-ghí t; **zboară cu @io**: as-chi-tar-ghí ó, cam-ba-nar-ghió, cas-ta-nar-ghió, chi-ra-mar-ghió, cu-fur-ghió, fă-l-că-r-ghió t, fi-tar-ghió, ma-ghí-ur-ghí ó, pur-car-ghió, pu-ta-nar-ghió, ta-ba-car-ghió; shi **zboară cu @yu**: a-ghí u-dí-mă, a-ghí u-

sés-cu, a-ghĩ u-sí t, am-bó d-ghĩ u, as-pár-ghĩ u, av-ghĩ ul-gí, av-ghĩ u-lí -e, bi-zér-ghĩ u, ghĩ ur-gá-ni, ghĩ ur-gã-n-gí, ghĩ ur-tí -e, ghĩ ur-ti-sé-s-cu, ghĩ ur-tu-sé-s-cu, ghĩ ur-rú-si, ghĩ ur-tã-gá-ni, ma-ghĩ ur-ghĩ ó, mar-tí r-ghĩ u, mir-ghĩ u-lóg, mir-ghĩ u-lóı̃ ũ, mir-ghĩ u-lu-xé-s-cu, mis-tí r-ghĩ u.

(ii) **Zboarăli scriati cu y**, dupã sistemlu di la Zborlu a Nostru: **zboară cu @e (ma nu @ea)**: yé-dzã-rã, yé-dzã-ri, yé-nos, ye-rác, li-yé n, li-yé-ni, mãr-yé-s-cu, pur-yeá-ũã, smãr-yé-s-cu, vãr-yé-s-cu; **zboară cu @ea**: a-yea-ví -mã, a-yeáz-mã, a-yeaz-mó, a-yeáz-mu, a-yu-yeát, a-hór-yea, bu-yeár, cli-mã-tãr-yeá-ũã, cu-fur-yeár, dyeác, dyea-fu-rá-ũã, dyea-mán-di, yeá-cã, yeah-né, yea-mán-dã, yea-mán-di, yea-mán-du, yeá-mã, yeám-bu-lã, yeam-bur-lú-chi, yea-ni-tsár, yea-nú-rã, yea-rán, yea-ran-lã-chi, yea-úr-ti, yea-vásh-cu, yeáz-mã, had-yeár-cu, hã-sãd-yeár, hór-yea, hur-yeá-nit, hur-yeát, hur-yeá-tã, lu-yar-yeaz-mó, lu-yur-yeaz-mó, ma-tu-yeá-lji, mi-rud-yeá-ũã, pi-pir-yeá-ũã, pud-yeá-ũã, sir-yeá-ni, tri-yeá-ũã, vir-yeán, vir-yeá-ni; **zboară cu @i (ma nu @io, @yiu)**: ayı̃ ũ, a-yí -a, a-yí -e, a-yi-sés-cu, a-yi-sí t, a-yó-yi, a-yu-yip-sés-cu, a-yu-yi-sés-cu, a-má-yi, a-mã-yip-sés-cu, a-mã-lã-yí -e, am-bud-yi-sés-cu, an-yi-li-cés-cu, an-yi-lí cı̃ ũ, an-yi-li-ciós, a-rãd-yip-sés-cu, a-rãd-yi-sés-cu, av-yi-lí -e, bã-cãr-yi-sés-cu, cãm-bur-yip-sés-cu, cãm-bur-yi-sés-cu, chi-ní -yi, chi-ni-yi-tór, cum-bu-ló-yi, cur-yı̃ ós, cu-trí -yir, dea-yí -e, do-xo-lo-yí -e, e-nér-yi-e, yi-cã, yil-cés-cu, yi-li-cá dz, yi-lí cı̃ ũ, yi-lí -e, yimí -shi, yinã-ti, yinã-tós, yí n-ghits, yinó-ma-ti, yirã-ma-ti, yirã-ni, yirú-si, yí -shan, yixé-s-cu, yí z-mã, há d-yi, hur-yi-teásh-ti, í d-yı̃ u, iyí-é-nã, lã-yi-cés-cu, li-yi-cés-cu, li-mãr-yí -e, li-mãr-yi-sés-cu, li-mir-yi-sés-cu, li-tur-yí -e, li-tur-yi-sés-cu, lu-yí -e, lu-yur-yi-sés-cu, lu-lud-yi-sés-cu, lu-tru-yí -e, má -yir, ma-yir-gí, ma-yir-yı̃ ó, mã-yi-lí c, mã-yir-gí, mã-yi-rí -e, mã-yi-rip-sés-cu, mã-lã-yí -e, mi-yi-rí -e, mi-rul-yi-sés-cu, mi-ru-lóyı̃ ũ, mis-tir-yip-sés-cu, mu-lu-yí -e, nyi-li-cés-cu, nyi-lí cı̃ ũ, nyi-li-ciós, nyi-li-ciósh, nyi-uréd dz, pã-yí -dã, pã-nã-yí -e, pã-nã-yí r, pãr-yí -cea, pãr-yi-sés-cu, pãr-yí -tsã, pe-ri-er-yí -e, pru-cu-yí -tsã, pur-cu-yí -tsã, sã-yí -tã, shteá-yi, sir-yin-sés-cu, tã-mã-tur-yí -e, trí -yir, tri-sáyı̃ ũ, tsã-yi ur-yí -e, ur-yi-sés-cu, uru-ló-yi, vlu-yí -e, vlu-yi-mén, vlu-yi-sés-cu xud-yip-sés-cu, zi-yi-sés-cu, ziv-yí t; **zboară cu @io**: as-chi-tar-yı̃ ó, cam-ba-nar-yi-ó, cas-ta-nar-yi-ó, chi-ra-mar-yi-ó, cu-fur-yi-ós, fãl-cãr-yi-ót, fi-tar-yi-ó, ma-yı̃ ur-yı̃ ó, pur-car-yi-ó, pu-ta-nar-yi-ó, ta-ba-car-yi-ó; **zboară cu @yiu**: a-yı̃ u-dí -mã, a-yı̃ u-sés-cu, a-yı̃ u-sí t, am-bó d-yı̃ u, as-pár-yı̃ u, av-yı̃ ul-gí, av-yı̃ ulí -e, bizér-yı̃ u, yı̃ ur-yá-ni, yı̃ ur-yã-n-gí, yı̃ ur-tí -e, yı̃ ur-ti-sés-cu, yı̃ ur-tu-sés-cu, yı̃ ur-rú-si, yı̃ ur-tã-yá-ni, ma-yı̃ ur-yı̃ ó, mar-tí r-yı̃ u, mir-yı̃ ul-óy, mir-yı̃ ul-óı̃ ũ, mir-

yı̃ u-lu-xé-s-cu, mis-tí r-yı̃ u.

Pripuniri: trã zboară dit Clasa 3.2

Altirnativa 1: Zboară li dit Clasa 3.2 va si scrii cu litira latineascã gh (cã sonlu γ tu-aesti zboară ari totna e/i dupã el).

Altirnativa 2: Zboară li dit Clasa 3.2 va si scrii cu litira y dit alfabetlu a nostru.

Avantagii trã altirnativa 1 = dizavantagii trã altirnativa 2: (i) scrierea easti unã cu atsea a zboară lor dit Clasili 1, 2 shi 3, shi (ii) cu tuti cã nu suntu aspusi tu dictsiunarlu al Papahagi, multi zboară dit Clasa 3.2 s-pronuntsã cu sonlu latinescu g/gh.

Avantagii trã altirnativa 2 = dizavantagii trã altirnativa 1: scrierea easti foneticã, shi si shtii cã, un zbor scriat cu y, s-pronuntsã cu sonlu gãrtsescu γ.

Editura Cartea Aromãnã sudzireadzã alidzearea-a altirnativã ljei 1.

Clasa 4 – cu zboară di arãzgã latineascã tsi au sonlu v alãxit tu @.

Nihiindalui filulog, nu shtiu cã tse, vãrã dzatsi zboară di arãzgã latineascã, sh-au alãxitã pronuntsarea-a lor latineascã cu sonlu v, tu pronuntsara gãrtseascã a sonlui γ. La Editura Cartea Aromãnã aveam loatã apofasea s-li scriem aesti zboară, “etimoloyic”, va dzã cã s-li scriem cu v, nu cu g/gh. Ca s-li scriam cu g/gh, nu aspunea ghini, iarã scrierea cu v, eara aproapea di scrierea traditsiunalã (cu seamni diacrititsi) tsi li scria aesti zboară cu • icã v’.

Tra si s-veadã cari suntu aesti zboară, dãm arada-a lor ma nghios.

Clasa 4 – cu zboară di arãzgã latinã, iu sonlu v s-ari alãxitã tu sonlu gãrtsescu @: a-γeás-pi, a-γí -nji, a-γish-teá-ri, a-γis-teá-ri, A-γiz-mã-ciún, a-γiz-mã-cı̃ ú-ni, a-γí z-mu, an-γéd dz, an-γi-séd dz, an-γi-uréd dz, ãn-γéd dz, ãn-γir-mi-nés-cu, ãn-γi-séd dz, γeás-pi, γeás-pir, γér-mu, γi-á-tsã, γi-ér, γi-i-tã-ti, γin (substantiv), γin (verbu), γinár, γi n-ghits, γi -nji, γi-oá-rã, γi-ós, γi p-tu, γir-més-cu, γir-mi-nés-cu, γir-mi-nós, γish-teá-ri, γis-pár, γis-pi-néd dz, γis-pi-nós, γis, γi-séd dz, γis-teá-ri, γi -tã, γi-tsã-ũã, γi-tsã l, γiu, nγis-pi-néd dz.

Aesti zboară putem s-li scriem (i) cu gh, (ii) cu v (scrierea di la Editura Cartea Aromãnã, (iii) cu y (scrierea di la Zborlu a Nostru shi (iv) fãrã sonlu gãrtsescu γ, cã tu multi grai armãneshti, aestu son nu s-avdi. Tra si s-veadã ma ghini cum aspun aesti scrieri, zboară li suntu dati ma nghios scriati tu patruli turlii:

(i) **Zboarăli scriati cu gh:** a-gheás-pi, a-ghí -nji, a-ghish-teá-ri, a-ghis-teá-ri, A-ghiz-mã-ciún, a-ghiz-mã-cı̃ ú-ni, a-ghí z-mu, an-ghéd dz, an-ghi-séd dz, an-ghi-uréd dz, ãn-ghéd dz, ãn-ghir-mi-nés-cu, ãn-

ghi-sé dz, gheá s-pi, gheá s-pir, ghé r-mu, ghi-á -tsă, ghi-é r, ghi-i-tá -ti, ghin (substantiv), ghin (verbu), ghi-ná r, ghí n-ghits, ghí -nji, ghi-oá -ră, ghi-ós, ghí p-tu, ghir-mé s-cu, ghir-mi-né s-cu, ghir-mi-nós, ghish-teá -ri, ghis-pá r, ghis-pi-né dz, ghis-pi-nós, ghis, ghi-sé dz, ghis-teá -ri, ghí -tă, ghi-tsá -űă, ghi-tsă l, ghiu, nghis-pi-né dz.

(ii) **Zboarăli scriati cu v:** a-veá s-pi, a-ví -nji, a-vish-teá -ri, a-vis-teá -ri, A-viz-mă -ciún, a-viz-mă -cí ú-ni, a-ví z-mu, an-vé dz, an-vi-sé dz, an-vi-u-ré dz, ā n-vé dz, ā n-vir-mi-né s-cu, ā n-vi-sé dz, veá s-pi, veá s-pir, vé r-mu, vi-á -tsă, vi-é r, vi-i-tá -ti, vin (substantiv), vin (verbu), vi-ná r, ví n-ghits, ví -nji, vi-oá -ră, vi-ós, ví p-tu, vir-mé s-cu, vir-mi-né s-cu, vir-mi-nós, vish-teá -ri, vis-pá r, vis-pi-né dz, vis-pi-nós, vis, vi-sé dz, vis-teá -ri, ví -tă, vi-tsá -űă, vi-tsă l, viu, nvis-pi-né dz.

(iii) **Zboarăli scriati cu y:** a-yeá s-pi, a-yí -nji, a-yish-teá -ri, a-yis-teá -ri, A-yiz-mă -ciún, a-yiz-mă -cí ú-ni, a-yí z-mu, an-yé dz, an-yi-sé dz, an-yi-u-ré dz, ā n-yé dz, ā n-yir-mi-né s-cu, ā n-yi-sé dz, yeá s-pi, yeá s-pir, yér-mu, yi-á -tsă, yi-é r, yi-i-tá -ti, yin (substantiv), yin (verbu), yi-ná r, yí n-ghits, yí -nji, yi-oá -ră, yi-ós, yí p-tu, yir-mé s-cu, yir-mi-né s-cu, yir-mi-nós, yish-teá -ri, yis-pá r, yis-pi-né dz, yis-pi-nós, yis, yi-sé dz, yis-teá -ri, yí -tă, yi-tsá -űă, yi-tsă l, yiu, nyis-pi-né dz.

(iv) **Zboarăli scriati fără sonlu gărtsescu @:** a-eá s-pi, a-í -nji, a-ish-teá -ri, a-is-teá -ri, A-iz-mă -ciún, a-iz-mă -cí ú-ni, a-í z-mu, an-é dz, an-i-sé dz, an-i-u-ré dz, ā n-é dz, ā n-ir-mi-né s-cu, ā n-i-sé dz, eá s-pi, eá s-pir, é r-mu, i-á -tsă, i-é r, i-i-tá -ti, in (substantiv), in (verbu), i-ná r, í n-ghits, í -nji, i-oá -ră, i-ós, í p-tu, ir-mé s-cu, ir-mi-né s-cu, ir-mi-nós, ish-teá -ri, is-pá r, is-pi-né dz, is-pi-nós, is, i-sé dz, is-teá -ri, í -tă, i-tsá -űă, i-tsă l, iu, nis-pi-né dz.

Prota scriari, atsea cu *gh*, nu n-ară seashti multu, shi scriarea dit soni, fără γ nu n-ară seashti dip. A daua scriari, atsea cu *v*, n-ară seashti ma multu, cã easti scriarea di la Editura Cartea Aromână shi him ā nvisats cu ea, iară a treia scriari, atsea cu *y*, di la Zborlu a Nostru, easti sh-ea multu bună sh-n-ară seashti, cã ari avantajilu cã *y* poati (i) si s-pronuntsă sh-ca sonlu gărtsescu γ, cum u fac ma multsă lj armă nj, ma (ii) poati shi s-pronuntsă sh-ca sonlu *i*. Cum aesti zboară au tuti sonlu *i/ea* după γ, pronuntsarea cu *i* easti idyul lucru ca nipronuntsarea-al γ, ashi cum s-avdu zbură ti tu multi grai armă neshti.

Tr-atsea, tu pripunirea di ma nghios, va cã ftă m **si s-aleagă mash ună di dauăli scrieri:** atsea cu *v* ică atsea cu *y*. Alanti dauă scrieri nu nă si par buni sh-va li ală sām di nă parti. Tră Editura Cartea Aromână ună fatsi; cum tsi s-hibă, sh-ti atseali vără dzatsi zboară di ma nsus, scriarea cu *g/gh* va ală xiri tu ună altă scriari. Cã s-ală xiashti tu *v* ică s-ală xiashti tu *y*, nu-ari s-facă. Mash cã, di itia cã avem tipusitã la editurã vără 50 di cãrtsă cu *v*, sh-cã nu-avem ananghi s-

alăxim scriarea, noi sudziră m alidzearea-a Altirnativă ljei 1 di ma nghios.

Pripuniri: tră zboarăli dit Clasa 4

Altirnativa 1: Zboară li di ară zgă latinească (aspusi ma nsus tu Clasa 4 di zboară) si scriu cu *v* (scriarea di la Editura Cartea Aromână).

Altirnativa 2: Zboară li di ară zgă latinească (aspusi ma nsus tu Clasa 4 di zboară) si scriu cu *y* (scriarea di la Zborlu a Nostru).

Avantagii tră altirnativa 1 = dizavantagii tră altirnativa 2: scriarea easti (i) “etimoloyicã” shi (ii) nu-arupî cu traditsia-a scriariljei cu seamni diacrititsi; scriarea cu *y* easti dip nauă.

Avantagii tră altirnativa 2 = dizavantagii tră altirnativa 1: scriarea easti bună tră graili iu sonlu gărtsescu γ nu s-avdi, iu zboară li tsi au sonlu *γ i/γ ea* s-avdu cu *i/ea*.

Editura Cartea Aromână sudzireadză alidzearea-a altirnativă ljei 1.

Clasa 5 – cu zboară gărtseshti shi nturtseshti tsi vor scuteari dit limbă.

Avem **zboară di arăzgă nturtsească** tsi au intratã tu limba armă nească tu chirolu di stă puiri nturtsească, zboară **tsi s-au chirutã** dit limba-a multor armă nj di adzã, aproapea unã sutã di anj după vdzirea-a turtsã lor. Avem shi **zboară nali la armă njli dit Gărtsie** (adã vgati poati, ma nu sigur, tu seculu dit soni), tsi suntu **conuscuti mash di armă njli tsi bă neadză aclo** shi zbură scu limba gărtsească. Noi atselj di nafoarã dit Gărtsie, nu li shtim aesti zboară, cã nu li-avem avdzã tã vărã oarã.

Ma multili di-aesti zboară au unã noimã tră cari avem zboară veclji armă neshti, cunuscuti di tutã armă namea. Tră ndauă di eali avem neologhismi adusi tu limbă tu chirolu dit soni, di armă njli tsi scriu shi nu li cunushtea zboară li gărtseshti dit dictsiunarlu al Papahagi. Tuti aesti zboară vor ală sari di nă parti, cãndu va s-facã noauă li dictsiunari, cã zboară li nu suntu cunuscuti dicã t di putsã nj armă nj shi cã, tu loclu a lor, (i) avem zboară veclji armă neshti cunuscuti di tuts armă njli shi, (ii) aclo iu nu avem, lipseashti bă gari tu limbă zboară internatsiunali, cunuscuti di tuts armă njli tsi s-dusirã la sculiili dit statlu iu bă neadzã.

Arada-a aishtor zboară easti datã ma nghios tu Clasa 5 di zboară. **Zboară li dit aestã clasã vor mutriri ghini, un cã ti un,** sh-ma si s-aflã văr zbor tră cari feci unã alatusi, shi diligatslji vor s-lu-alasã tu limbă, va lu scutem dit aradã, va-l băgã m tu Clasa 3 di zboară shi va-l tsã nem tu limbă.

Clasa 5 - cu zboară tsi vor alāsari nafaorā dit limbā cā suntu zboarā (i) veclji nturtseshť tsi s-au chirutā icā (ii) nali gārtseshť tsi nu suntu cunuscuti di armānjli di nafaorā dit Gārtsie:

a-chérŷi ũ {inoportun}, a-cru-γea-ljā-ũā {meal, mazdā/mezdā/mejdā, mardzi-ni/budzā di-amari}, a-di-γi-e {mizi, cāt, aghia} a-γa-mi-e {bichirlā chi}, a-γim-lí ũ {vizibil}, a-γi m-tu {ayisit, sãnsãt}, a-γi u-ché-ri {tsearā, luminari}, a-γlí s-tur {alunic/arunic}, a-γrā-xé s-cu {aduchescu, achicã sescu}, a-γreá-dhã {grã mbã}, a-γrã-p-sé s-cu/a-γrip-sé s-cu/a-γré dz {mi-acatsã inatea, mi-aprindu, mi arcedz, mi ariciuescu, mi nã irescu}, a-γu-γi-e {giudicatã, protses, crisi}, a-nã-luγ {cotã, proportsie}, a-pã-r-γi-sé s-cu {alas, apã rã tsescu}, a-pí dh-γi u {coptu}, ar-γã s-tí r {ducheani, mã gã zie}, ar-γã s-tir-γeár (bã cal), ar-γi-e {chiro, oarã, dizvursiri ?}, ar-páγ {lemargu, sarpit ?}, ar-pãγi {aradzi di soari}, ar-pã-γi-e {arã chiturã, sabinã}, a-ru-γá-ni {pã putsã, curdeli}, a-ru-γu-ceár {bubushar, bubair, ischinar}, a-xãγi ũ {platã, pagã}, a-xa-γu-rã-ũā {mushtinari, ascumpã rari, pã ltiri}, bã-r-γeá-chi {flamburã, banderã, bã irachi}, byeá-lã {?}, buy-gí {numtar}, bu-γu-zí-e {buhasie}, cá n-dγi u {zahã ri candel}, car-pu-lóγ {furcã}, ca-tó-γi {izbã, tsilar, pleamitsã, zimnic}, cã-rã v-γeár/cã-rã v-γiót {tsi lucreadzã pri unã cã ravi}, cã-sã v-γeár {hã-sã dh-gheár}, cã-tã-γrã-fi-e {scriari, ã nregistrari}, cã-tã-r-γár {tihilai, andihristu}, cã-tã-r-γã-rí-lji {andihristsã lji}, cã-tã-r-γi-sé s-cu {bleastim, anã timedz, cã tã rã sescu}, cluv-γi-sé s-cu {aspargu}, clú v-γi u {clucit, aspartu}, cu-tru-γió m-si {?}, dhγeá-rã {pindarã, mitilic}, dhγeá-r-γu {?}, dhγeá-tã {testamentu}, dhγea-vát {tricã tor}, dhγea-vér/dhγea-vé-ran {asistentu, agiutor}, dhi-á-tay-mã {ordonantsã}, dhi-i-tã-γi-e {ordin, dimã ndari, timbihi}, du-γeán {tutumi, tã bac}, du-γra-ma-gí {dulgher, marango}, dzó-γi ur/dzó-γi u-rã {zoghír, vizur, azvu, baljados}, e-xí-γi-si {aspuneari, limpidzã ri, tulmã ciri}, e-xu-mu-lu-γi-e {spuvidanie}, e-xu-mu-lu-γi-sé s-cu {spuviduescu}, fã-γã {mã cã tor}, fã-γú-rã {mã cã turã, schinã turã}, fi-lár-γir {scljinciu, stres}, fi-lar-γi-rí-e {scljinceami}, fló-γã {cã roari, pã rjalã, dã goarã, vahti}, ga-vru-γeá ni {cash uscat}, γa-nósh/γã-lã n-gí {gunusar}, γar {armirã, salamurã}, γã-lã-tsi-dhã {lã ptucã}, γã-lí-cã {cã nestrã, cã lati, cufitsã}, γã-r-γã-lá u {lau multu ghini}, γã-r-γã-ré dz {pingu, anã ngã sã escu}, γea-chí-e/γea-chí-ũã {plasture}, γeá-dham {lostru}, γea-γlá-rã {pumean, trisayi, misali, dari}, γeá-γ-mã {pradã, spolji, furtu}, γea-lá-cã {un joc di cilimeanj}, γea-lan-gí, {minciunos}, γea-lá-ni, {minciunã, arã deari}, γeár/γeá-ri/γea-ló-pi-trã, {cuartsu}, γean-gã-ni {foc, ardeari}, γea-sá-chi, {interzis, azã ptã sit}, γea-zã c/γea-zã-cã/γea-zã-chi {arshini}, γem {dash, vrut}, γe-mé-nji (pandofli, mestri), γi-ní-ma-ti {yiptu},

γi-njã-ũã {soe, di un sã ndzi, cã rdu}, γi-prã-chi {sã rmã}, γi-rã {aranã, plã yie, aguditurã, pligui}, γi-sé s-cu {zixescu}, γi-tã c {urtac}, γi-tã-chi {pat, crivati}, γi-tsi n {vitsin}, γi uz-bã sh/γi uz-bã-shé {cã pitan}, γi uz-lú c {pã rã veclju nturtsescu}, γli-cã n-dzu/γli-cã n-tsu {anison}, γlin-gé {mã yipsiri, cã idisiri}, γlis-tí r {clizmã}, γni-sí ũ {dealieha, veritabil}, γon-ghiz-mó {murmur, pushpurari, ciuciurari, shuptirari}, γrã-tsã n-sé s-cu {cã rtsã nescu}, γu-dhí-e {drã shtealã, bã talji, bã tanji, mã ndanji}, γun-ghi-sé s-cu {murmur, ciuciur, pushpur, shupiredz}, γu-njó {tatã}, hã v-γeár {icri}, í-pir-γu {hã lati}, i-pur-γi ũ {minister}, i-pur-γó {ministru}, ir-γã-lí-e {hã lati}, jéγ-nã {algã}, li-γón {cã ni, hã rtã, oshã}, li-γó-nã, li-γu-ceár {bubushar, bubair, ischinar}, li-γu-sé s-cu {lishin, ã nj cadi milie, ã nj yini arã u}, li-γu-tã s-tru {traistu di cã prinã}, lo-γi ó-that {ã nvitsat, shtiut, savantu}, lo-γo-thé t {?}, nih-tér-γi u {privigljar}, ni-ru-γá-laz {galan, albastru}, pa-nu-γó-mi {supra ncã rcã turã}, pé r-γea {decí t}, pi-ta-lúr-γã {sprici, pã rdzic}, pi-tã-lóγ {?}, plas-to-γrá f {plastugraf}, plas-to-γra-fi-e {plastugrafie}, po-lí-loγ {limbar, zburghearcu, lafã zan}, po-li-lo-γi-e {zburã ri tut chirolu}, pro-γón {hiljastru}, psur-γeár {arã njos}, pur-tó-γi r {curier, un tsi poartã hã bã ri}, ru-γi-tsã {muloahã, nalbã}, sfi-rí-γi {hã lati trã ncã ltsari caljli}, sí-γã {tã tseari, isihie, arihati}, si-γi-si {mintiturã}, si-hã dh-γeár {?}, si-hã-r-γeát {curier, un tsi poartã hã bã ri}, si-hã v-γeár (?), si-lu-γi-e {vrundidã, frimintari, anisihie, gaile}, si-lu-γi-sé s-cu {ã nj fac vrundidz, mi frimintu}, sí n-day-mã {dictaturã}, stra-ti-γó {general}, su-γli-mã (friptalj, pã rjolã, fripturã), tá b-γi/tã b-γi-e {redutã}, tã-γã-r-cí-cã/trã γã cicã {tastu}, tã-γi-sé s-cu {hã rnescu}, te-trã-γun {cu patru mã rdzinj}, tir-γea-clí ũ/tir-γeachi ũ/tir-γea-clã {amator}, tir-γi-sé s-cu {uidisescu}, tri-γó-nã {pripilitsã, scurtizã}, úv-γi {mardzini di stranj}, vir-γi-e {impozit, dari, for, gilep, hargi}, vúr-γã {tastu di cheali}, vur-γé-lã {talar, vã relji, buti}, xár-γu {castilea, maxus}, xi-fludh-γi-sé s-cu {dizgolj, scot coaja, bilesecu}, xi-γi-sé s-cu {explic, aspun cum easti}, xí-γi-si {explicatsii, aspuneari cum easti un lucru}, xi-ru-pã-γi-e {arcoari uscatã}, za-γón {nom, zã con}, zã v-γi-e {arã deari, minciunã}, zí-γrã {rug, arug, pilivuri}, ziv-γá-ri {preaclji}.

Pripuniri: trã zboarã li tsi vor alāsari nafaorã

Alternativa 1: Zboarã li di arã zgã nturtseascã tsi s-au chirutã dit limba armã neascã di azã, shi atseali noi gārtseshti tsi s-cunuscuti mash di armã njli dit Gārtsie (aspusi ma nsus tu Clasa 5 di zboarã) **va si sã scoatã** dit dictsiunarili armã neshiti.

Alternativa 2: Zboară li di ară zgă nturtsească tsi s-au chirută dit limba armănească di ază, shi atseali nali gărtsești tsi s-cunuscute mash di armănjli dit Gărtseie (aspusi ma nsus tu Clasa 5 di zboară) **NU va si să scoată** dit dictsiunarili armăneshti. Zboară li va s-hibă scriati cu *g/gh* tu loclu al γ (ică după cum s-ari aleaptă ma năinti tră zboară li dit Clasili 1, 2 shi 3).

Avantagiă tră alternativă 1 = dizavantagiă tră alternativă 2: nu va să ngriunăm dictsiunarili cu zboară tsi s-au chirută dit limbă ică suntu cunuscute mash di armănjli dit un singur crat; loclu-a lor va s-hibă loat di sinonimi, zboară veclji armăneshti ică zboară nali internatsiunali cunuscute tu tuti craturli.

Avantagiă tră alternativă 2 = dizavantagiă tră alternativă 1: tră armănjli dit Gărtseie mash, zboară li fac parti dit limba-a lor ashu cum easti adză zbură tă.

Editura Cartea Aromână sudzireadză alidzearea-a alternativă ljei 1.

Clasa 6 – di ndauă zboară (numi proprii) tsi nu s-află tu dictsiunarlu al Tachi Papahagi

Ândauă numi proprii tsi nu s-află tu dictsiunarlu al Papahagi, nă featsiră griutăts cu scrierea, tu sistemlu a nostru di la editură. Avem (cu scrierea-a noastră) numi di pulitii, *Veria* shi *Turia*, numi di oaminj *Iani*, *Iorgu*, *Steriu*, numi di mesh, *Inar* shi *Vizmăciunj* shi ndauă dirivati ca *virghean* shi *turghean* tsi nu para shtiam cum easti ghini s-li scriem.

Dirivatili *virghean* shi *turghean* shi meslu *Vizmăciunj* easti ghini s-hibă băgati tu Clasa 3 di zboară shi s-hibă scriati după cum s-ari aleaptă scrierea-a ljei. Ma tră alanti (i) putem s-li-ală săm ashu cum li-avem scriati ma nsus, fă ră sonlu gărtseșcu γ shi s-li băgă m deadun cu **Zboară-li-Excepsii dit Clasa 3.2**, (ii) putem s-li scriem ca zboară li dit Clasa 3, cu *g/gh*, ca *Verghea*, *Turghea*, *Gheani*, *Ghiorgu* shi *Ghinar*, ică (iii) putem s-li scriem cu *y*, ca *Veryia*, *Turyia*, *Yiani*, *Yiorgu* shi *Yinar*, după sistemlu di la Zborlu a Nostru.

Noi la editură vrem s-armă nă ashu cum avem scriată pănă tora. Ma putem s-alăxim scrierea, ma si s-lja aestă apofasi tră alăxiri. Tr-atsea va băgă m pripunirea di ma nghios.

Pripuniri: tră zboară li tsi vor alăsari năfoară

Alternativa 1: Tsintsili zboară di ma nsus si să scrii fără sonlu gărtseșcu γ , cu tuti că aestu son poati si s-avdă.

Alternativa 2: Tsintsili zboară di ma nsus va si scrii shi va si s-avdă cu sonlu gărtseșcu γ scriat *gh*.

Alternativa 3: Tsintsili zboară di ma nsus va si scrii shi va si s-avdă cu sonlu gărtseșcu γ scriat *y*.

Editura Cartea Aromână sudzireadză alidzearea-a alternativă ljei 1.

(4) Apofasea Loată, după Discutiili di la Simpozion, tră Scrierea-a Sonlui Grătsescu ® (ghamma)

Discutiili tră sonlu γ avură loc cătă tu bitisita-a simpozionlui. Nu-avea armasă multu chiro, sh-tr-atsea discutiili fură ma shcurti dică t lipsea tra s-hibă. Nu s-mutriră ară dzli di zboară dit cati clasă, zbor cu zbor, tra si s-veadă ma s-eara zboară li ghini clasificati. Nu si zbură tră cati pripuniri ahoryea, nu s-lo ună apofasi tră cati clasă ahoryea, sh-tu soni nu s-combinară aesti apofasi, tu ună singură regulă standardu di scriari a sonlui gărtseșcu γ . Bună oară, nu si zbură tră zboară li dit Clasa 2, sh-nu s-lo vără apofasi tră scrierea-a lor cu *g/gh* ică cu *y*. Necă si zbură tră zboară li-excepsie dit Clasa 3.2. Discutiili fură shcurti sh-di multi ori apreasi. S-mutri problema generală di scriari a sonlui γ , shi s-lo di mă near faptul că: (i) sonlu γ easti moali năntea-a vocalilor *e* shi *i*, ascu năntea-a alăntor sonuri, (ii) multi zboară s-avdu sh-cu *g/gh* sh-cu γ , (iii) s-actsiptară printsipiili ca s-avem sh-ună scriari cu zboară li tsi va poată s-hibă pronuntsati dauă turlii, shi zboară li tră cari va s-avem dauă scrieri, după cum easti grailu-a omlui di-acasă.

Multi di pripunirli dati tu materialu prezentat di Cartea Aromână, pripuniri ashu cum suntu aspusi ma nsus, ică nu s-discutară, ică nu fură strixiti. Dă m tora ma nghios regula astăsită la simpozion, ashu cum u-aduchim noi:

Regula di scriari a sonlui gărtseșcu ®: Semnul grătsescu γ (*ghamma*) **s-pronunță doauă turlii** shi va si **ngărăpsească cu doauă seamni**:

(i) cāndu s-avdi *ascu* (va dză că, cāndu nu s-află năntea-a sonurlor *e* shi *i*), va si să scrii cu litirli *g* (ică *gh*) shi (ii) cāndu s-avdi *moali* (va dză că, cāndu s-află năntea-a sonurlor *e* shi *i*), va si scrii cu litira *y*.

Aestă regulă ari shi ndauă excepsii, (i) cāndu traditsia u cāftă shi (ii) cāndu zborlu s-avdi, după grailu-a omlui, sh-cu sonlu latin *g* sh-cu-atsel grătsescu γ , scriat aoa cu litira *gh* ică *y*. Tu glosarlu dit bitisita-a ndrriptarlu, cati zbor va s-hibă scriat ashu cum va lipsească scriari.

Bună oară, **sonlu ® ascu** (va dză că, atumtsea cāndu **nu s-află năntea-a vocalilor *e* shi *i***), va si să scrii *g*, ca tu zboară li: *a-ga-lea*, *a-ga-pi*, *a-go-nja*, *a-gri-mi*, *a-gu-nes-cu*, *ar-gat*, *ca-li-graf*, *ca-ta-log*, *că-ti-gur-ses-cu*, *di-a-log*, *gas-tru*, *gra-mă*, *gră-mus-tean*, *gu-mar*, *gustos*, *i-gra-si-e*, *lu-gu-ri-e*, *mă-gu-lă*, *mig-dal*, *mig-da-ni*, *ngărăp-ses-cu*, *pa-ra-dig-mă*, *pa-ra-graf*, *pa-pa-gal*, *pă-ga-nă*, *pă-ri-gu-ri-e*, *pi-ga-*

di, pro-gram, pro-pa-gan-dă, ti-po-gra-fi-e, tsi-ga-ră, vur-gar, zi-gă, zu-graf, etc. Aesti zboară va poată si s-pronunță sh-cu sonlu latinescu g sh-cu atsel gră tsescul γ, după cum easti grailu-a omlui.

Tră **atselj tsi vor s-li scrii zboarăli cu gh** (tu loc di g că, tu grailu a lor, zboară li s-pronunță cu γ shi elj vor s-lu-aspună aestu lucru) zboară li va poată si să scrii shi: *a-gha-lea, a-gha-pi, a-gho-nja, a-ghri-mi, a-ghu-nes-cu, ar-ghat, ca-li-ghraf, ca-ta-logh, că-ti-ghur-ses-cu, di-a-logh, ghas-tru, ghra-mă, ghră-mus-tean, ghu-mar, ghus-tos, i-ghra-si-e, lu-ghu-ri-e, mă-ghu-lă, migh-dal, migh-da-ni, nghrăp-ses-cu, pa-ra-digh-mă, pa-ra-ghraf, pa-pa-ghal, pã-gha-nă, pã-ri-ghu-ri-e, pi-gha-di, pro-ghram, pro-pa-ghan-dă, ti-po-ghra-fi-e, tsi-gha-ră, vur-ghar, zi-ghă, zu-ghraf, etc.*

Ma avem shi zboară iu @ **s-avdi muljat**, că s-află **năintea-a sonurlor e shi i**. Ashi, bună oară, zboară li di ma nghios va si să scrii: *a-hor-yea, an-yedz, an-yi-sedz, av-yiu-li-e, a-yeas-pi, a-yeaz-mă, ayi/a-yiu, a-yi-nji, a-yish-tea-ri, a-yiu-di-mă, cam-ba-nar-yio, că-liyi, chi-niyi, coluyi, cum-bu-loyi, dyea-fu-ra-uă, hur-yeat, id-yiu, li-tur-yi-e, ma-tu-yea-li, mayi, mă-yip-ses-cu, mă-yi-rip-ses-cu, nyi-li-ces-cu, pã-yi-dă, pi-pir-yea-uă, pud-yea-uă, sclayi, Ser-yea, sir-yea-ni, Tur-yea, ur-yi-e, văr-yes-cu, Ver-yea, vir-yea, vlu-yi-e, yea-tru, yer-mu, Yiani, yia-tsă, yi-că, yi-er, yi-i-ta-ti, yi-li-e, yin, Yi-nar, yin-ghits, yi-oa-ră, yi-os, yip-tu, yi-ra-ma-ti, yis, yi-tă, yi-tsăl, yiu, yiur-ti-e, Yiz-mă-ciunj, etc.*

Aestă scriari poată s-aibă shi ndauă **exceptsii**. Suntu zboară tră cari **sonlu @ s-avdi muljat** (că s-află năintea-a sonurlor e shi i) ma cari, traditsiunal, s-au scriată cu latinlu *gh*, că tu multi grai armăneshti **s-pronunță sh-cu sonlu latin g**. Ashi, tu rivista-a noastră, noi va să ngră psim: *ghif-tu, ghi-gan-tu, ghim-nas-ti-că, ghim-na-ziu, Ghior-ghi, ghir-ghi-nă, ghir-lan-dă, Ghir-ma-ni-e, ghiu-vă-ses-cu* (?), etc. cu tuti că, ari grai iu zboară li di ma nsus pot si s-avdă sh-cu γ, va dză că si să ngră psească: *yif-tu, yi-gan-tu, yim-nas-ti-că, yim-na-ziu, Yior-yi, yir-yi-nă, yir-lan-dă, Yir-ma-ni-e, yiu-vă-ses-cu* (?), etc. Ninga **nu s-ari loată ună apofasi** tră **zboarăli cari lipseashti s-hibă exceptsii**, shi ngră psirea-a ma multor di eali va s-hibă definitivată mash atumtsea că ndu va si s-facă glosarlu standardu dit bitisita-a ndriptarlui.

SUPLIMENTU
CĂRTSĂ VECLJI ARMĂNESHTI

BASME AROMĂNEȘTI

(PĂRMITI ARMĂNESHTI)

di

C. I. COSMESCU

BITULI – Anlu 1905

EDITURA CARTEA AROMĂNĂ

Tiberius Cunia

PROTUZBOR

Constantin I. Cosmescu easti un di clasitslji scriitori armânj, cari bânã aoa sh-vără sutã di anj. Tu Anlu 1, Numirlu 1 (April 1994) a rivistã ljei a noastrã, publicãm unã carti di-a lui, “Biografia-a Ānvitsãtorlui Dimitri Gou Ianci Cosmescu”; tu Anlu 1, Numirlu 2 (Sumedru 1994) publicãm unã piesã di teatru, “Lãndzidlu-Nilãndzid”; iarã tu anlu 1996, Editura Cartea Aromãnã, adunã tuti piesili di teatru tsi avea el scriatã, tu un volum ãntitulat “Teatru”.

Nu shtim multi, la redactsie, di Constantin I. Cosmescu. Shtim cã s-ari amintatã Gopesh (cu numa Costa al Nachi al Ghianci Cosmu), probabil, nu him siguri, cãtã tu anjlji 1885-1890; cã eara nipot di frati al protlui dascal armãn di Gopesh, Dimitri Gou Ghianci Cosmescu; cã fu profesor la liceulu rumãn di Bituli; cã ari scriatã multu, prozã shi puizii, pri armã neahsti sh-pri rumã neashti, tu cãrtsã li sh-rivistili-a chi-rolui; shi cã fu multu activ tu alumta di dishtiptari natsiunalã di-aoa sh-ma nsus di-unã sutã di anj. Nu him necã siguri cãndu muri. Mash cã, tu unã copie Xerox a unei carti, “*Basme Aromâne*”, tsi u-aflãm la Vasili Barba, dit Ghirmanii (copie dupã cari publicãm suplimentul dit aestu numir a rivistã ljei), aflãm scriat cu mãna, pri limba rumãnã, zboarã li: “*Costicã Cosmescu, Profesor la Liceul Român din Bitolia, originar din com. Gopei – mort la anul 1914 la Bitolia*”.

Cu tuti cã muri tinir, Cosmescu nã ari alãsatã ma multi cãrtsã cu puizii, prozã shi teatru. Tu cartea-a lui, “*Biografia Învãțãtorului Dimitri Gou Ghianci Cosmescu*”, aflãm lista di publicatsii, aspusã ma nghios:

(1) **Poesii Aromâne**, București, 1893; (2) **Rãspuns la scrisoarea d-lui A. Mãrgãrit despre coalele romãne din Macedonia**, București, 1896; (3) **Critica fãcutã asupra statului inspectorului din Macedonia cu ajutorul d-lor G. Perdichi shi N. Tacit**, București, 1898; (4) **Scurtã Privire asupra Chestiunei Macedo-Romãne împrenã cu Memoriu despre Organizarea Ei**, București, 1900; (5) **O cãlãtorie de la București la Monastir**, tipãritã î n *Gazeta Macedoniei* din 1897-1898; (6) **Impresiuni de la o nuntã fãrãroteascã shi Nunta la Fãrãroți** apãrute î n *Rev. Tinerimea*

Romãnã, București, anul XVII, vol VI, 1901; (7) **fcoala Vedje icã Dascallu Șbuta**, București, 1902; (8) **Lãnzidlu Nelãnzid** di **Șdinciul** de Molière, București, 1902; (9) **Di ãnãtrie Cosacovici** di **Aromãnismul** (Extras din Analele Academiei Romãne, Tom XXV, Memoriile secțiunii literare), 1903; (10) **Confederațiunea Balcanicã**, studiu tipãrit î n *Romãnul de la Pind* (1904), ziar înființat de autor; (11) **Basme Aromâne** (Biblioteca “Lumina”, 1905); (12) **Organizarea Economicã la Aromãni**, studiu tipãrit î n revista *Lumina* No. 9, 10, 11, 12, (1907), 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, (1908); (13) **Calendarul “Înaintarea”**, Monastir, 1910; (14) **Biografia Învãțãtorului Dimitri Gou Ghianci Cosmescu**, București, 1912.

La textul al Cosmescu publicat ma nghios, featsim multi alãxiri. Protili alãxiri furã la sistemlu di scriari. El ari scriatã cu alfabetlu rumãnescu veclju (cu cari si scria tu anlu 1905 cãndu fu publicatã cartea), iarã noi scriem cu alfabetlu nou, fãrã seamni diacrititsi, di la Editura Cartea Aromãnã. Deapoea featsim alãxiri tu grailu-a lui, tu (i) zboarã li armãneshti, cari eara scriati ash cum eara zburãti Gopesh, shi (ii) neologhismi (ma multu rumãnismi) di cari Cosmescu ari ufilisitã ma multi.

Dãm ma nghios unã listã cu ma multili zboari tsi alãxim (ma nu tuti), clasificati dupã soea di alãxiri tsi featsim. Zboarã li al Cosmescu suntu scriati dupã cum li ari scriatã el, ma *cu alfabetlu a nostru shi sistemlu-a nostru di scriari*, shi namisa di paranteze aspunem zborlu ash cum lu-avem bãgatã noi, tu revista-a noastrã. Avem alãxitã: (i) *z* tu *dz* tu zboarã ca: ajunze (agiundzi); aoalta zi (aoaltadz); avzãt (avdzãt); fuze (fudzi); marzine (mardzini); vizu (vidzu); zãsi (dzãsi); zici (dzãts); zinire (dziniri); zuã (dzuã); etc. (ii) *s* tu *z* tu zboarã ca: sbor/sburãscu (zbor/zburãscu); smulgu (zmulgu); etc. (iii) *j* to *gi*, tu zboarã ca: cojamite (cugeamiti); joc (gioc); jone (gioni); junjulã (giungiulã); jur (giur); etc. (iv) *e* tu *ea* tu zboarã ca: este (easti); vrere (vreati); etc. shi (v) altili ca: acuroare (arcoari); aistã (aestã); a le (ali); ãmbrãtsishedz (bash); ãnuntru (nuntru); caprã (capri); capul (caplu); Costandin (Custandin); de (di); de a ãnvãrliga (deanvãrliga); Decembre (Andreu); Dumnidzãu (Dumnidzã); familie (fumealj); fericit (hãrios); fratsilj (fratslji); hierbu (herbu); itsi-do (itsido); las (alas); lichì (alichì); mari (mãri); mãncãm (mãcãm); mãratsãlj (mãratslji); nellu (nelu); netse (nitsi); ‘n padi (mpadi); oclji (ocljilj); orãciune (urãciuni); pãcurã (cãtrani); pofitã (orixi); toate/tots, etc (tuti/tuts, etc.); totdeauna (totna); tsinut (tsãnut); etc.

CUSTANDIN MORTUL YIU

Di multu, cari shtii di cāndu shi tru tsi loc, si spuni cā bāna unā mamā cu nauā hilj shi unā hilji. Fratili ma njic s-cljima Custandin, iar hilja s-cljima Dochia. Aestā fumealji eara di nai avutili, cu casā cu tsitati, cu turmi di njilj di oi shi di cāpri, avea un cāmpu ntreg shi un munti cāt Pindul. Ma numa-a aistā ljei fumealji nu eara ahāt avdzātā di partea-a aveariljei cāt di mushuteatsa ali Dochie.

Feata aestā eara mushatā fārā di spuneari, eara mushata-a mushatilor. Dandinā s-avea datā pānā tru mardzinea a lumiljei di preplu-lj anghilescu. Nu-arā masi hilj di domnu mari ca s-nu u caftā tri nveastā; ma nitsi mama-a ljei, nitsi fratslji nu vrea s-u da diparti di nāsh, nu vrea s-u dispartā di nāsh, dicara elj u avea tru inimā shi fārā di nāsā nu putea s-bāneadzā.

Nu eara dzuā s-nu yinā cāti un shi cāti ma multsā hilj di nai ma avdzātīli fumelj, mushats ca lutseafiri, ngālbādati tru asimi shi cu oasti ntregā dupā nāsh; ma ashi ncot, tuti lā furā pri vimtu. Shi mama shi hiljlji ducheā cā fārā di Dochia nu pot s-bāneadzā. Nāsā eara bana-a lor. Di aoa pānā-aclo nu u alāsa ca s-lā chearā di ntr-oclji.

Māratslji gionj, cāndu s-dutsea tra sās s-isuseascā, s-dutsea cu cāntitsi shi cu vreavā mari di s-njira lumea cu nāsh; ma cāndu s-turna, ca mutslji s-turna, cu capitli plicati shi ma multu noaptea imna, ca s-nu-lj veadā lumea. Tsi putea s-facā? nu eara tru putearea-a lor s-u-arā cheascā, dicara nauā lji frats, di gionj tsi eara, barun nu putea s-lāstā n cali.

Ia, tru-unā dzuā cā agiundzi la nāsh un hilj di amirā di trei anj diparti. Mushat ca nās, nitsi cā s-ari faptā di cāndu s-deadi lumea. Ma shi amirā ma mari di tatā-su, nitsi cā fu vārnā oarā stri loc. Avea oasti cu nās, pristi yinghits njilji di inshi. S-nu lj-u da? tru putearea a lui eara ca s-u-aricheascā. Dipreapoea shi ali Dochie, cum āl vidzu, ālj shi alichini di soarli aestu.

Dupā cum u caftā arada, hiljlu di amirā adusi doari scumpi tri mamā sh-tri frats sh-fārā di amānari lā spusi trā tsi lj-easti vinita. Mama sh-fratslji lji spusirā a lui, cāt greu lā easti ca s-dispartā di Dochia; ma nai ma nāpoi va s-u ntreabā pi nāsā shi vrearea-a ljei va s-facā.

Iu putea feata s-lā spunā “cā āl va i nu-l va?” Pānā aoltdadz eara arushini nu ngljimā, ca unā featā s-dishcljidā gura shi s-lā spunā a

părintsă lor i a fratslor ma mări că va gioni pri-atsel i pri atsel.

Dochia s-vrea ma multu cu Custandin, frati ma njic. Di mari vreari tsi sh-avea, nelu ali Dochie â l purta Custandin shi nelu al Custandin â l purta Dochia. Di aestu frati Dochia tsiva nu ascunde. Lu-avea ca nai ma bună soatsă.

A fratslor ma mări Dochia lă spusi, că di nă sã nu-arã masi ntribari shi ma multu nu dzã si nitsi un grai. S-arushi tru fatsã ca giungiula shi fudzi di nintea-a lor. Ma al Custandin lji spusi că s-tucheashti di dorlu a hiljlui di amirã.

– Dicara-l vrei, lea sorã, vrearea-a ta va sã s-facã, âlj dzã si Custandin a sor-sai shi u bã she cu multu dor.

S-adunarã fratslji shi cu mama-a lor deadun ca s-veadã tsi easti trã fatsiri: s-u da i s-nu u da pi Dochia?

Niscãntsã frats eara pri minti ca s-nu u da. Nai ma multu, mama a featã ljei eara di aestã minduiri. Alantsã eara di altã minduiri. Nai ma multu Custandin grea, ca s-nu da nã poi di oara aestã, “cã easti gionili di tuti pãrtsã li cum nu s-poati ma bun, că altu ca nã s nu va s-aflã tra s-ul facã dziniri shi că ma nã poi, hiljlu di amirã sh-cu giuneatsã poati s-u-aricheascã pi sora-a lor shi că poati s-lj-aspargã di tru timelj”.

Muma-lj dzã tsea:

– Tuti buni, hiljlu-a meu! Ma va s-nj-u ducã Dochia diparti shi, aestu arã u, tri mini, va s-hibã fãrã di vindicari. Cum s-nu u ved eu pi hilji-meã?

– Tats, mamã, lj-u turna zborlu Custandin, că nai ma multu tru an va s-yinã dzinirli cu sora-a noastrã shi va sã sta uspets la noi, mesh di dzã li.

– Mutrea ghini, hiljlu-a meu, s-nu tsiva di u lja omlu aestu shi nj-u-ascapitã tri totuna, tri eta a etã ljei.

– *Nu, mamã, mi giur shi mi sprigiur s-nu dau suflit la Dumnidzã shi truplu s-nu-nj putridzascã tru groapã s-fure că nu va s-hibã cum dzãc eu. Aoa pri-anvãrliga nu s-aflã ahtãri gionj shi nu lipseashti s-u lã im pi sora a noastrã ca s-u tsãnim totna ningã noi.*

Custandin eara nai ma dishtiptatlu di tuts fratslji, cu gura-lj pãrtã dea tri itsido shi tri aestu mari lucru tut pi nã s lu-ascutarã.

***

Ca astãdz s-deadi semnul di isusiri shi ca dupã un mes-doi acãtsã nunta. Di iu nu vinjirã cuscri? Di tru mardzinea a loclui. Shi tsi cuscri? Tuts domnji mări, tuts cu stranji cari di cari ma nyilicioasi. Tri armili a cuscriilor sh-a nveastilor a lor nitsi că ari spuneari, cum nu ari spuneari nitsi trã giocurli sh-cãntitsli a lor.

Numta tsãnu ma multu di un mes, pãnã căndu cuscrij s-curmarã di

cãntari shi arsãriri. Vinji oara a dispãrtsãriljei. Unã dzuã ntreagã, mama, hilja sh-nauã lji frats plãmsirã shi zghilirã, s-buchisirã tru oclji di lãcrinjli tsi virsarã. Cum si s-dispartã mama di hilji shi hilja di mamã, fratslji di sorã shi sora di frati?! Shtia că lã fudzi Dochia, că s-dutsi ca diparti, ma nitsi că putea s-lã treacã prit minti că t dipãrtos loc eara pãnã tru amirãrilja a dzinirlui a lor.

Inshirã s-u pitreacã pi Dochia oaminjlji din casã shi plasma a ljei. U pitricurã sãhãts diparti. Tru dispãrtsãri, s-featsi un semnu mari. Cum s-dipira di jali shi arãu, tserlu, di nsirinã cum eara, lã i tru-oara atsea, di ascãpirãri shi bumbunidzãri s-cutrimburã loclu di tru timelj, iar sfulgul cădzu ndreptu pri casa a nauãlor frats di-lj li cripã stiznjili groasi ca di tsitati.

S-turnã muma cu nauãlji hilj acasã, ma nu s-turna ca di la numtã, ma canda di la murmintul ali Dochie.

Cãndu vidzurã stisnjili cripati, ca penurã arushitã n foc lã spitrumsi inima. Ma arãu semnu nitsi că s-putea s-hibã altu.

Ditru oara di căndu inshi Dochia cu gionili prit poartã, inshi haraua, vrearea shi ghineatsa ditru casa-a lor. Tuti tri-arãu lã si dutsea. Lãngorli shi tuti aralili nãvãirã tru nã sã. Acãtsarã ncãcerli. Muma, nu eara minutã ca s-nu u-aducã aminti pi hilji-sa. Di gura-a ljei mash grairi jiloasi shi nfãrmãcoasi insha. Pi hilj, dzuã sh-noapti lji ncãcea: că u mãrtarã diparti, tru loc avdzãt shi nividzut. Fratslji, un cu-alantu, acãtsarã sã si ncaci shi sã-sh dzãcã grairi urãti, dicara un pi alantu arunca stepsul, agrãshala tsi s-featsi cu mãrtarea a sorãljei.

Di căndu tricunlu, shi Dochia nu vinji mpãryicea, muma sh-arupea stranjili di-arãu shi blãstima di dimneatsa pãnã seara. Di-atumtsea, frati cu frati nu-sh grea grai dultsi, ca ma ninti; di atumtsea, muma s-featsi dushmana-a hiljlor, ma multu a hiljlui ma njic. Di arãu sh-di fãrmatsi, di căhãri shi di sindilia tsi lã vinji, tuts fratslji criparã tru un an di dzãli. Mash mama a lor arãmasi pri loc tra s-plãngã shi sjileascã.

A optulor hilj lã adãrã murminti mushati, ma pi Custandin, hiljlu ma njic, lu ngrupã shi murmintu nu lj-adãrã. Arãmasi ca cuclu shi intratã tru vinjiti, (că ma ninti tru boe vinjitã si nvupsea stranjili tri jali) bãgã pi casã nauã flãmburi lãi, li nvãpsi portsãli cu cătrani shi si ncljisi n casã plãngãndalui shi zghilindalui dzua sh-noaptea shi strigãndalui: “A, Dochia, hilja-a mea! iu eshti Dochia, hilja-a mea?” Bana nu sh-u vrea, ma moartea fudzea di nã sã. Nu vrea, di arãu, ne s-mãcã, ne s-bea. Di dzuã-dzuã s-tuchea, s-avea tuchitã pri loc, ma suflitlu lj-eara multu ahãnda.

Ncljisã ca cuclu n casã, displãtitã, niaspilatã, nialãxitã, nisumnatã, nimãcatã shi nividzutã di oaminj shi di lunjina-a soarlui, ashi bãnã

trei anj di dzã li shi tut blãstimãndalui pi Custandin: “Natima di tini Custandin, hiljlu ma njic, cã tini fush furnjia di s-mãrtã Dochia tru loc di iu nu ari turnari. Loclu s-nu ti mãcã pi tini Custandine shi suflitlu a tã u arã pas s-nu aibã pã nã nu u ved eu pi Dochia-a mea”.

Ashi, fãrã acumtinari, s-dipira shi blãstima nã sã pi Custandin, ditru frãndzã li di inimã shi s-tucea, ca luminarea pri loc, ma nu murea, dicara dorlu shi ngusa di Dochia nu u alã sa s-aibã moarti.

***

Trei anj s-apruchearã di cãndu Custandin fu ngrupat shi di nã s loclu nu dã dea, suflitlu a lui arã pas nu sh-avea, ma alã ga di loc-loc.

Featsi tsi featsi suflitlu-lj di intrã ã n tser shi putu s-easã dinintea-l Tatã l Mari.

Dumnidzã shidea pi scamnu, cari lunjina ca soarli, scamnu ca al Dumnidzã shi deavnã rliga-a lui anghilj shi sufliti di oaminj bunj.

– Tsi vrei, hiljlu-a meu? lu ntribã Tatã l Mari, un aush mushat, cu barba ma albã di neauã, cu atseali stranji cari scutea opsi, opsi, di omlu nitsi cã poati sã sh-aruncã oclji pi nã si shi mari cãt un munti, di cãndu easi omlu dinintea-a lui lji ngljatsã inima shi-lj si adunã cãt un puric.

– Doamne Dumnidzale! lj-u turnã Custandin, ia sh-ia tsi pã tsã i.

Shi acãtsã di-lj spusi pi-aradã cum eara nã sh nauã frats, cum u mãrtarã pi Dochia, cum tuts murirã shi cum blastimã mumã-sa, di loclu nu da di truplu-a lui shi suflitu-lj nu-aflã arã pas.

– Ashi pat, hiljlu-a meu, atselj cari nu-sh tsã n giuratlu, ash pat atselj cari ã sh lja blã stemlu di pãrintsã !

– Mi giurai pi strãmbu shi u arã sh, corbul di mini, pi mama s-u da Dochia sh-tri atsea mi blastimã sh-mi culeadzã dzuã sh-noapti! shi ndzinucljat s-pã lã cãrsea di Dumnidzã shi l-ura sã-lj da puteari s-ducã shi s-u-aducã pi sora-lj s-u veadã mumã-sa, cã mash ash putea s-ascapã di fricoslu blã stem.

– Hiljlu-a meu, dicara mash unã oarã agrã shish tru banã, ti ljertu di tsi-ai adratã. Æts dau putearea ca s-intsrã tu truplu-ts shi s-u-aduts pi sor-ta la muma-ts ca s-pots s-aflã arã pas.

Tru-atsea minutã, Custandin inshi ditru groapa-lj, cu atseali tsãruhi di her, shi cu atsea buzduganã shi cu stranjili cu cari fu ngrupat shi trapsi cali di trei anj. Nã s iuva nu-avu shideari, cã nu-avea ananghi ne ta s-mãcã, ne ta s-bea shi nu avea curmari, dicara mortsã lj nu li-au tuti aesti.

Fãtsea fugã di suflit, iar nu di om. Cali di trei anj u featsi tri trei mesh.

Agiumsi tu hoara iu s-aflã sor-sa.

Tru dzua atsea eara mari sãrbã toari, canda eara Pashtili. Nafoarã di hoarã eara adunats njicu-sh-mari cu cãntitsi sh-cu jocuri. Dochia, nveasta-a amirã lui, trãdzea caplu a corlui muljirescu. Atumtsea, nu eara fuduleatsa di tora. Atumtsea, nu s-tsã nea na marilui, s-vrea lumea, tri-atsea sh-Dumnidzã imna pri padi.

S-apruche Custandin di nã sã shi-lj dzã si:

– Bunã -ts oara sora-a mea!

– Cari eshti tini! S-nu hii frati-nju Custandin?

– Eu ã ntreg escu, sora-a mea!

Tru hopa-atsea, Dochia vru s-dispartã di cor ca s-lu bashi pi fratili a ljei, ma alanti nvesti shi feati nu vrea s-u-alasã, cã tru dzua-atsea eara adeti: amirã roanja s-nu s-dispartã di cor. Tsi fatsi Dochia ca s-ascapã? Sh-arupi cioara cu flurii tsi lj-acupirea tut cheptul shi li aruncã fluriili, cum aruntsã ordzu a puljlor. Nvestili shi featili nu muntrirã cum sã s-aruncã pri padi, cu stranjili nai bunili, ca s-adunã flurii.

S-loarã n bratsã frati cu sorã shi acãtsarã si s-bashi ca dupã trei anj nividzuts.

Cum bãgã mã na pi nã s, Dochia, ca aspã reatã, s-trapsi dauã jgljoati nã poi sh-lu ntribã :

– Ca drã hea, tini eshti Custandin, fratili a meu ma njic?

– Eu, sora-a mea Dochie, eu! Nu muntrea cã multu mi slã ghii shi ca loclu lã ii tru fatsã! Trapshu, sora-a mea, lãngoari mari.

– Custandin, fratili-a meu, eara gioni nintricut sh-cãt s-lã ndzidza tut ahtari nu va s-agiundzea.

– Nã s escu, sora-a mea! Ia-l nelu tsi portu, cu numa-a ta, *Dochia!*

La aestu semnu sora nu-avu tsi s-dzã cã shi lu-acãtsã iarã fratili di gushi, suschirã ndalui shi plãngã ndalui.

Ma iarã s-trapsi nã poi shi lu ntreatã :

– Tsi nj-anjurdeshti muhlã sh-loc, fratili-a meu? Di bun?

– Di arcoari sh-di sudoari, lea sorã -a mea! Nu un an sh-doi, mã n trei anj imnai, lea sorã -a mea shi iuva arã pã sari nu-avui, cã vinj cu multã agunjisiri.

– Di bun? Pã tsã tsiva mama i vã rnu di fratslji a mei?

– Di bun, iar nu di-arã u, vinj dupã tini, lea sorã -a mea. Mama sh-fratslji tuts suntu ghini cu sã nã tatea. Fratslji tuts s-isusirã shi numta u-au ãmpadi, cã ti-ashteaptã pri tini. Fãrã di Dochia, singura-a noastrã sorã, numtã nu s-fatsi tru casa-nã .

– Cum va s-yin eu, cãndu bãrbat-nju easti dus tru bãteari shi va s-amã nã ca sã s-toarnã, dicara s-dusi trã sh tru mardzinea-a loclui?

– Nu ljai di ureaclji, lea sorã -a mea, cã nu ncapi ma multã amã nari? Tsi vrei, ca fratslj-a tã i sã mbitrã neascã ninsurats, s-agiungã tri arã dearea a lumiljei? Tutã greatsa pri mini cadì, cã ti mãrtã m ahã t di-

partii. Shi mama nu para easti ahãntu ghini. Tut ãnj dzã tsi: “Blãstem mari ãts dau, hilj, s-easti cã nu va-nj yinã Dochia. Loclu s-nu da di trupu-a tãu shi suflitu-ts s-nu-aibã arã pas, cara s-mor shi s-nu u ved pi Dochia-a mea”.

– Frate, va s-yin cu tini, cã nu voi s-nj-armã nã fratslji ninsurats, ma ashteaptã s-mi duc pã nã acasã sã-lj dau s-sugã a njiclui, cã-nj creapã sinili di lapti.

– Tsi-i atsel grai s-njerdzi pã nã acasã? S-aflã vitsini cari sã-lj da lapti a ficiorlui; ma mamã nu s-aflã, sora-a mea!

***

Dzã si aesti grairi shi u trapsi Custandin di mã nã pi sor-sa cu himã mari shi loarã calea tri acasã. Dochia, tsã nutã nsus di brats, cã t dã dea di loc cu tsã pã litsili di cicloari shi alã ga cu frati-su ca vintul, di nitsi cã putu unã oarã macar sã-sh aruncã ocljilj cã trã nã poi, cã trã hoara shi casa-a gionilui.

Cum alã ga ashi ca vintul, un pulj, mushat ca di tru altã lumi, azbura stri nã sh shi dzã tsea cã ntã ndalui: “*chiri-firi, chiri-firi, yiu cu mortu imnã pri cali?*”

Dochia, aspã reatã, lu ntribã pi Custandin:

– Frate, frate, mor di fricã, ngljitsã inima tru mini.

– Cã tse, lea sorã-a mea?

– Am tsi-i aestu pulj, tsi bati? Tsi noimã au graili a lui: “*chiri-firi, chiri-firi, yiu cu mortu imnã pri cali?*”

– Tsi ti ved ageamitã, lea sorã-a mea! Di iu sã shtibã puljlu tsi zburashti? Nu shtiu astã dz cugeamiti bã rbats, tsi zburã scu, nu un pulj. *Minti di pulj*, di iu poati s-hibã minti? S-vidzu vã rnã oarã shi s-avdzã ca mortul s-immã?

Puljlu, dupã aesti grai, acã tsã iara s-cã ntã: “*chiri-firi, chiri-firi, mortu cu yiu zburashti pri cali!*”

– Lele, frate, iar mi-acatsã cutremurlu!

– Ha, ha, ha! tsi-l badz tru minti, lea sor! iu s-vidzu shi iu s-avdzã ca om mortu, sã zburascã?

Dochia si ncridea pi grairli a lui shi iarã ãlj yinea inima la loc. Custandin tut di numtsã shi di hã rã i lji zburã, ma Dochia nu putea si sh-agã rshascã ficiorlu shi di cã ndu-cã ndu dzã tsea:

– Lele, ficiorlu a meu, lele, njiclu a meu, moi frate! cari shtii cã t plã ndzi tra s-sugã, sinili a meali creapã di lapti!

– Tuti s-aflã, lea sorã-a mea, mash mamã nu s-aflã. Ficiorlu a tãu nu va s-arã mã nã niaplicat shi nialã ptat ca hilj di-amirã tsi easti. Va s-creascã, sh-gioni cu nami va si s-facã.

Dochia iarã curaj ã sh loa sh-pi frati-su tru fatsã-l bã sha; iar puljlu di

disuprã acã tsa s-batã: “*chiri-firi, chiri-firi, yiu cu mortu s-bashi, mortu cu yiu s-bashi!*”

Dochia s-aspã re, ma Custandin, iar cu graili a lui, shtia s-aguneascã frica.

Imnarã tsi imnarã, s-curmã laea sorã, metsi cã t peana ngrica pri loc cã ndu imna; s-turnã shi-lj dzã si a frati-sui:

– Stai, frate, s-shidem niheam, sã-nj ljau niheam adiljaticlu di ahã tã alã gari.

– Him tri-agunjisiri, sora-a mea. Pi mini loclu nu mi tsã ni cã ndu mi minduescu cum nã ashteaptã sh-fratslji. Ma, hai s-shidem niheam ca s-ti discurnji.

Shidzurã sum unã aumbrã mushatã, cã eara tamam tru njadzã primã vearã.

Cum shidzurã, shadi sora shi lu ntreabã:

– Mi njir, frate Custandin, cum, di ahã t slab tsi eshti, ai ahã ntã puteari? Mi scolj pri mini cu un deadzit ca pri unã muscã. Slab chealea sh-oasili shi ahã ntã puteari, nu pot s-achicã sescu.

– Vrearea-al Dumnidzã, lea sorã-a mea. Tuti cu vrearea-a lui s-fac.

– Cu vrearea-a lui, moi frate, s-lji avem urã ciunea! Semnu mari fatsi tatul din tser! Iar di imnarea-a ta, moi frate, nitsi cã poati s-hibã altã. Azbori, frate Custandin, nu altu tsiva.

– Am tsi, va s-nji ngreacã carnea di pi mini, vai! Eu nu ngrec cã t unã peanã, lea sorã-a mea, shi am puteari cã t tri unã sutã di oaminj.

– Mari semnu, frate Custandin cu tini, canda nu eshti ca tuts oaminjlji, canda nu eshti ditru lumea aestã.

– Ha, ha, ha! tsi dzã ts tini soro: canda nu escu ca tuts oaminjlji? canda nu escu ditru lumea aestã?

Arã si shi Dochia, ma arã diri nvirinoasã, arã diri di om aspã reat.

Zburã rã, grã irã di unã di altã sh-nai nã poi, cum shidea un ningã alantu, ã lj dzã si Dochia al Custandin:

– Hai, frate, bagã-ts niheam caplu ã n poalã la mini, ã nj yini dor s-ti caftu n cap, cã tsã n minti cã t ts-eara dor sã stai ã n poalã la mini! Eu ti cã ftam shi cã ti nu nã grã eam! ca frati cu sorã tri itsido nã mistiryip-seam.

Custandin nu-avea tsi s-facã, vru s-lji facã vrearea. S-timsi mpadi shi-sh bã gã caplu n poalã la sor-sa. Cum acã tsã s-ul caftã n cap, ea caplu sh-ul shutsã di cã trã nã poi, dicara lj-anjurdzea muhlã, ma dorlu di frati tuti li aravdã. Tut tru minuta atsea, puljlu di nsus acã tsã s-batã: “*chiri-firi, chiri-firi, yiu cu mortu s-caftã n cap!*”

Dochia s-cutrimburã, dicara fratili anilea ca amortu lj-anjurdzea: muhlã sh-loc.

Ma Custandin, tut cu graili a lui, u fã tsea s-nu-l bagã tru minti pri

atsel pulj corbu.

Shidzură tsi shidzură shi iar loară calea ală gāndalui shi azbuiră ndalui. După niscăntă oară u lo foamea pi Dochia.

– Hai, frate, s-mă că m niheam, că mi-acă tsă lishinarea di foami, ā nj gurleadză matsili.

– Multu ghini, soro, s-mă că m, cara vrei tini.

Shidzură sum un paltin, scoasiră ditru trastu turta shi tsi-avea tru nă s shi acă tsă Dochia s-mă că cu ahă tă foami, canda avea lucrată dzua la agru. Custandin nitsi că bă gā n gură, ma s-fă tsea că taha bagă n gură, că aroamigă shi ngljiti.

– Că tse nu para mă ts tini, frate Custandin?

– Cum nu mă c, sora-a mea! ma cu-afiriri niheam.

– Di tsi ahă ntă afiriri? Eshti tsiva lă ndzit?

– Ha, ha, ha! di partea a sână tatiļei s-nu-nj tradz ma multu vā rnă minduiri. Tră mini, ma multu lāngoari nu ari. Ma nu voi s-nji umplu pāntica cu mă cari, dicara s-mi fac greu tri imnari. Eu nu pot s-aravdu multu di foami. A mea giuneatsă sh-dipărtarea aestă barun nu poati s-u ntreacă.

Dochia avdza sh-ocljilj ā lj hā rvă lisea.

Ma nclo, ningă ară dă tsina a unui arin, si zvumea ună fă ntă nă aratsi, aratsi.

– Hai s-bem apă, fratili-a meu!

– S-bem, sora-a mea.

Dochia s-aplică shi biu, biu, di nu avea sāturari. Custandin s-aplică sh-el. Că t li-apruche budză li di apă shi tru hopa atsea si sculă.

Puljlu di asupra s-anvărtea shi tut bă tea: “*chiri-firi, chiri-firi, yiu cu mortu bea apă!*”

Tut ashii imnară un an shi trei mesh, iar puljlu nu lji ală sa di atsia pā nă atsia, tut stri nă sh azbura shi cu graili a lui, inima ali Dochie lju nfă rmă ca. Di bă ga s-mă că pā ni, di s-aplica s-bea apă, nă s, tru hopa atsea, bă tea cu ună boatsi multu subtsă ri shi dză tsea grairi, ca pi tru dintă spusi: “*chiri-firi, chiri-firi, mortu cu yiu mă că pā ni*”, ică “*yi u cu mortu bea apă!*”

Agiumsiră ningă hoară. Nă sh yinea ca ditru data-a soarlui, iar hoara eara ca n cheari. Dinintea a hoară ljei eara murmintsă lj.

Haraua ali Dochie că s-aproachi di hoara-a ljei, eara nispusă. Mash că ndu agiumsi atsia, lj-ară si opsea-a ljei. Āsh dză tsea cu mintea că ască pā di calea greauă, dicara s-avea faptă chealea sh-oasili di ahă ntă curmari; că va-sh veadă pi mama-lj shi pi fratslji a ljei; că va s-hibă la numta a fratslor shi alti că ti ahtă ri mushutets ā lj tritsea prit minti. S-deadi hoara. Ntă nja oară sh-aruncă ocljilj la casa pārintească, iu ari criscută tru noauă frats shi iu nu ari cunuscută tsi easti plāngul. S-

njiră feata că nu poati s-u cunoască casa.

– Frate, ashii s-bă nedz, iu-i casa-a noastră? S-mi talj sh-nu pot s-u cunosc.

– Tsi tsă si pari, sor, că ti mă rtash aseară? E, di că ndu fudzish tini, că ti nu s-adă rară shi s-asparsiră, că ts oaminj nu s-featsiră pārintă shi că ts nu s-dusiră tru lumea alantă!

– Tsă n minti, frate, că a noastră casă, tsi eara albă ca floari, yinea aclo, ia, iu s-află tora ună casă lae sh-cu flămburi lă i stri casă.

– Atsea easti casa-a noastră, sora-a mea! Multu ghini u cunuscush.

– Tsi virin sh-tsi jali nă află, frate, Custandin, di-i casa nvăpsită sh-flămburi lă i pri nă să? Tsi sfulgu că dzu pri casa-a noastră? Tsi moarti intră cu metura? Cari di fratslji a noshtri lji ngljitsă loclu?

Shi acă tsă Dochia s-plāngă shi să-sh zmulgă perlu din cap.

– Tats-nji Dochie, sora-a mea! Nu-nj plāndzi sh-nu-nj ti jilea, că nu di virin s-bă gară atseali flămburi, mă n di harauă.

– Vrei s-mi shireshti shi s-mi ară dz, lai Custandin, ma nu escu feată njică. Cari nu shtii că flambură lae s-bagă stri casă, că ndu moari vā rnu di oaminjlji a ljei?

– E, more soră-a mea! Nu tsă spush eu, că di că ndu ti mă rtash tini, multu s-prifeatsi shi s-ală xi lumea? Di atumtsea suntu anj di dză li shi lumea nu shadi pri ună. Tora, soră Dochie, flămburli lă i s-bagă tri numtă, iar flămburli albi că ndu easti tri jali sh-virin. Nu vedz tini, sor, că stri casa-a noastră suntu nauă flămburi? Aestu easti semnu că va si s-facă nauă numtsă.

Mă rata Dochie si ncridzu, dicara multu-l vrea pri Custandin.

Puljlu, di nă sh nu s-dispărta. Că t agiumsiră la murminti, ma aproapi azbura di Custandin sh-cu dintana, di cap ā l că rtea.

– E, lea soră! di puljlu aestu ască pari nu-ari. Va-l alas tru loc, di mini nu ascapă.

– Moari-l, fratili a meu, că pri mini mi muri tută calea cu graili a lui.

Custandin aruncă buzdugana după pulj, ma nu lu-agudi. Mash niheam lu-arici.

Puljlu s-dutsi ma nclo shi iar shadi pri un murmintu. Custandin u lja buzdugana di mpadi shi iară aruncă după nă s. Puljlu agiumsi ningă ună groapă shi s-ascumsi nă untru. Custandin u aruncă iar buzdugana după nă s, ashii că s-dipărtă baighie di di sor-sa.

– Du-nj-ti Dochie acasă, trets tini nă inti că ti ashteaptă mama fără di ară vdari, că ia, eu va s-armă n niheam pā nă s-lu-acats puljlu aestu. S-ascumsi el tru groapă, ma di mini nu va s-ascapă.

Dochia lu ascultă sh-ală gā acasă să-sh acatsă ma curundu di gushi pi mama shi pri fratslji a ljei.

Poalili di poarta dit avlie li-află cu cătrani nvăpsiti shi harvali

disheljisi. Cara intră tu ubor, āngljitsā di fricā; ierghili criscurā cāt unā boe di om shi nu s-tritsea prit eali. Āsh lo inima tru dintsā shi cu puteari mari tricu prit ierghili atseali di sh-arupsi stranjili shi-sh āntsā pā mānjli. Agiumsi la usha atsea marea di casā shi acātsā s-asunā cu tutā inima, cu tutā putearea.

– Cari asunā atsia, lea? s-avdzā di nā untru unā boatsi urātā, ca dit loc, ca di unā hrāpcā uscatā inshitā.

– Esh, lea mamā, disfā-nj usha ca s-tsā vedz pri hilj-ta Dochia.

– Lae, paralae, tsi suflit di om eshti tini, ca s-yinj atsia s-tsā arā dz di virinlu a meu? Dochia-a mea easti mārtať di trei anj diparti sh-tri nāsā turnari nu-ari nicā unā oarā!

– Eu escu, mamā! eu escu hilja-a ta, Dochia, singura hilji tru nauā lji frats.

– Cari va s-ti-adutsea pri tini di trei anj diparti?

– Mi-adusi, mamā, Custandin, hiljlu ma njic.

– Tats lae, paralae! Custandin, hiljlu ma njic, di trei anj di dzā li mortu, cum va s-ti-adutsea pri tini?

– Nās, mamā, mi-adusi, pri caplu a tã u sh-a fratslor!

– Tsi ti giuri, lae-paralae, pri hiljlji a mei. Nās, di trei anj suntu sum loc...

– Eu escu, mamā, eu escu, mamā! strigā Dochia, cu sāndzili ngljitsat shi cu boatsea astimtā. Ca s-mi ncredz, ia, esh niheam pā nā la ushi tra s-vedz nelu a meu cu numa-al Custandin fratili ma njic.

Corba di mumā, mash lipsani, cāt bātea suflitlu trā nāsā, cu deaghea putu s-yinā pā nā la ushi, cripā putsā n usha shi prit cripā turā lj-ul timsi Dochia deadzitlu tru cari eara nelu cu numa al Custandin.

Cāt lu-acātsā deadzitlu tru mā nā shi dupā nel u cunuscu cā easti hilja-a ljei, strigā cu suschir greu:

– Oh! lele, hilja-a mea!

Iar Dochia, cum u vidzu pri mā-sa, lã itā sh-biutā tru fatsā ca unā aumbrā, strigā cu boatsi di om, cā ndu-sh da suflitlu:

– Oh! lele, mama-a mea!

Mash aesti grairi puturā s-dzā cā sh-dauā li cā dzurā moarti tru minuta atsea: unā dinclo di ushi shi alantā dincoa.

Custandin spusim cā s-dusi dupā buzduganā, tsi sh-u-avea aruncatā la murmintsā. El, cum s-dipā rť sor-sa, avea intratā tru groapa iu intrā puljlu, cā aclo eara groapa-a lui. Shidzu timtu shi ashtipta minuta ca muma-lj s-u veadā pi Dochia.

Cum s-vidzurā mamā cu hilji, carnea-a lui, tru-un stih di oarā, u biu loclu shi suflitlu-a lui s-dusi n tser, iu aflā arā pas tri totna.

Pārmit nji shteam,

Pārmit vā spush;

Cāt putui, ahāt v-arā sh.

Sh-pārmitili nu suntu

Grairi pri vimtu,

Cā mushati suntu tri ascultari

Shi buni suntu tri minti amintari.

Di cā ndu muma sh-ul blāstimā pri hilj-su Custandin shi di cā ndu nās nu-l māca loclu, dicara u minciunā pi mumā-sa cu giuratlu-lj, arā masirā tri totna aesti grairi:

Blāstemlu di pārintsā

Ti-avinā sh-tru murmintsā.

Pi strāmbu fats giurat?

Fats ma marli picat.

Nota-a autorlui (scariatā pri rumāneashti: transpunirea pri amnāneashti easti faptā la editurā): Am avdzā tã nica unā variantā, tu cari Dochia easti cu numa *Chiveauā* sh-tu cari si spuni cā Custandin, cā ndu lo izini di la Dumnidzā tra si s-ducā shi s-ducā sor-sa, sh-avea faptā, di scā ndurli a chivuriljei, un cal-cārcām, cari azbuira ca vimtul. Aestā variantā easti multu putsā n arā spānditā.

Monastir, 10-li di Andreu, 1904.

DIT ALANTĂ LUMI

Yini oara shi minuta
 S-mi lja moartea atsea muta.
 Yini dzua s-alas tuti:
 Buni, slabi ori uruti.
 Anghilu agiumsî, yini,
 Sta sh-ashteaptă ningă mini,
 Ditru lumi s-mi-ară chească
 (Fă ră vâ rnu sâ -l duchească)
 Shi s-mi ducă iu mi cljamă,
 Ca sâ -nj dau di tuti *seamă*,
 (La a daua giudicată)
 Shi sâ -nj ljau a mea *răspată*.
 Oh, tu suflite, mă rate,
 Âncă rcat mash di picati!...
 Că t bă nash pi-aestă lumi,
 Hă rgiuish ma multi sumi
 Ti mă cari shi ti beari,
 Ti giumbush shi diznjirdari;
 Nu ti minduish nă oară,
 Că tut yiulu ari s-moară;
 Nitsi di-atsea nfricushată,
 Ma shi ndreaptă giudicată.
 Moarti n minti nu bă gash,
 Ma di nă sâ nu-ască pash:
 Că nă sâ s-agunjisi,
 Vinji shi ti stifusi;
 Ditru lumi, ditru sots,
 Shi tsiva ca s-fats, nu pots...

Tora cu-anghilu di moarti
 Ânchisim cali diparti;
 Shi-nj mi tricû pitu chisă,
 Iu herbu cã ldă ri di pisă,
 Sh-ardu lailji pică tosh
 Ică -atselj amă rtiosh...

Ocljilj cã ndu nj-arucai,
 Tsi vidzui, mi nfricushai:
 Vidzui lă mnj gura cã scă nd
 Shi dit nă sâ foc virsă nd,
 Din cari s-fă tsea nă baltă
 Sh-ardea ună piră -analtă;
 Iar tru mesea-a ljei shidea
 Un drac mari shi tsă nea
 Mbratsi pri atsel prudot,
 Di Iuda Iscariot.

Di-aclo lom ună -altă cali
 Shi agiumsîm la nă vali,
 (Tut â n colasi ori chisă
 Iu herbu cã ldă ri cu pisă).
 Sh-aclo ocljilj anda-arcai,
 Tsi vidzui, mi nfricushai:
 Vidzui mults pramaticadz
 Prefts, diats shi disputadz,
 Arucats cu caplu nghios
 Tru un foc mari, vâ rtos:
 Dratslji di barbi-lj tră dzea
 Sh-alts cu sula â lj pindzea...

Di-aclo pit ună -altă cali
 Dipună m tr-ună -altă vali.
 (Tut â n colasi ori chisă
 Iu herbu cã ldă ri di pisă),
 Sh-aclo ocljilj anda-arcai,
 Tsi vidzui, mi nfricushai:
 Vidzui domnji sh-că pitanj,
 Vidzui sh-amiradz tiranj,
 Iu si ntă vâ lea tru foc
 Sh-di nă sh dratslji sh-bă tea gioc.

Di aclotsi altă cali
 Lom sh-ishim tru-ună -altă vali,
 (Tut tu colasi ori chisă,
 Iu herbu cã ldă ri cu pisă);
 Shi mutrita cã ndu-arcai,
 Tsi vidzui mi nfricushai:

Vidzui furi, arã chitori,
Sh-di oaminj vã tã mã tori;
Vidzui mults arã dã tori
Shi nidrepts giudicã tori,
Iu-sh si pã rjilea ã n foc,
Shi di dor nu sh-afla loc.

Di-aclotsi pit altã cali
Tricum tru-unã altã vali,
(Tut tu colasi ori chisã,
Iu herbu cã ldã ri cu pisã);
Shi vidzuta cã t nj-arcai,
Troarã mi cutrimburai:
Vidzui taifi di muljeri,
Iu zghilea di-a lor dureri
Pitu undzili di foc,
Shi iuva nu sh-afla loc!
Dratslji strigã nda dzã tsea:
“Aesti sunt, tsi fã tsea
Ãncã ntã ri shi discã ntã ri,
Mã yi la oaminj shi ligã ri”.

Apoea pit altã cali,
Njarsim tru-unã largã vali,
(Tut tu colasi ori chisã,
Iu herbu cã ldã ri cu pisã);
Iara ocljilj ma nj-arcai,
Tsi vidzui, mi nfricushai:
Vidzui taifã di bã rbats,
Mbitã tori shi disfrã nats;
Tuts di pirã pã rjilits
Shi ã n foc ahundusits.

Cama nclo, pit unã cali
Noi tricum tru-unã-altã vali,
(Tut tu colasi ori chisã,
Iu herbu cã ldã ri cu pisã);
Sh-aclo ocljilj anda-arcai
Tsi vidzui, mi nfricushai:
Vidzui drats cu cã ngi trã gã nda
Nishti muljeri, shi strigã nda:

“Aesti minciuni dzã tsea,
Shi ã ntsã pã turi fã tsea,
Pi la soacri shi nurã ri,
Pi la frats, pi la surã ri;
Shi la oaspits, la vitsinj,
Pispilea calea cu schinj”.

Di atsia, altã cali
Lom s-ishim tru-unã-altã vali,
(Tut ã n colasi ori chisã,
Iu herbu cã ldã ri cu pisã).
Shi ã n fleacã-anda-arucai
Ocljilj, mi ã nfricushai:
Vidzui prã mã teftsã mã ri
Tuts cu zigurli di nã ri.
Cari vindea pisti dichi
Shi didea nica sh-exichi.
Vidzui cã sachi, bã cã ladz,
Tã xidari dit mã hã ladz,
Cari lja tri unã, dauã
Shi-sh trec bana cu harauã .
Alts cu foarticã shi cot
Virsa lã crinji di ncot,
Tuts hirbea ã n pirã, n foc,
Shi iuva nu sh-afla loc.

Di-aclo lom nã altã cali
Shi ishim tru-unã-altã vali,
(Tut tu colasi ori chisã,
Iu herbu cã ldã ri cu pisã);
Sh-anda-avdzã i un zghic urã t,
Arماش limnusit shi mut!
Vidzui nveasti picã toasi,
Fã rã ininj adiljoasi,
Cari-arucã natslj-a lor,
Fã rã njilã, fã rã dor;
Icã n pã nticã lji zgrumã
S-nu lã easã a lor numã,
Cã nchisirã nã si greali
Pi-atsea niljirtatã cali:
Sherchilj sinlu lã sudzea
Sh-di peri dratslji li trã dzea:

Zghilea, striga sh-ardea foc,
Shi iuva nu sh-afla loc!

Apucã nd-unã -altã cali,
Intrã m tru-unã ngustã vali,
Tsi-eara n mardzinea di chisã
Iu herbu cã ldã ri di pisã ;
Sh-oclj-aclo anda nj-arcai,
Tsi vidzui, mi nfricushai:
Vidzui iu ardea ã n foc
Tuts avutslji di stri loc,
Cari n lumi au bã natã
Sh-oarfã njlji nu-au agiutatã .

Atsea cali u-alã sã m
Sh-unã altã apucã m.
La ndreapta cã ndu mutrii,
Tsi vidzui, mi hã risii:
Vidzui tserlu-atsel gã lit
Shi cu steali pispilit.
Vidzui paradis mushat
Ca un soari lunjinat.
Shi misã lj timti shidea,
Sh-pi nã si lumbã rdz ardea.
Deanvã rliga ndreptsilj sta
Shi harauã nã sh gusta,
Ãmpriunã tuts giucã nda
Shi pri Dumnidzã -alã vdã nda.

Tru-alt un loc cã ndu mutrii,
Tsi vidzui, mi hã risii:
Vidzui sã ntsilj lunjinosh,
Apustolj shi cuviosh,
Martiri ghini-cridintsiosh,
Aush, tiniri, mults piosh,
Cari sã ndzili sh-virsarã
Ti Hristolu sh-amintarã ,
Atsea hã rioasã parti
Atsea banã fã rã moarti!
Tuts ã n cor giucã ndalui
Sh-Domnul alã vdã ndalui.

Tru-un alt loc cã ndu mutrii
Tsi vidzui, mi hã risii:
Vidzui shi sã mti muljeri
Ncurpiljati di yishteri,
Cu curunj di diamanti
Shi nviscuti ã n brilanti.
Tuti n cor giucã ndalui
Sh-Dumnidzã -alã vdã ndalui.

Tru-un alt loc oclji-nj arcai
Sh-tsi vidzui, mi nvirinai:
Vidzui paradislu ncljis,
Shi-nj chirdui mushatlu yis..
Poati tr-a meali picati,
Cari sunt ninumirati,
Pã n la oara tsi va s-yinã ,
Domnul pi scamnu s-alinã ,
Ca sã giudicã pri tuts,
Pri-atselj yii shi pri-atselj morts.

.....

O, Tu, Doamne, Dumnidzale!
Njilueats fã pturli-a Tali.
Mã na-a Ta n-ari adratã ,
Tini eshti-a nostru Tatã .
Ljartã -nã cã him stipsits
Njilj di ori sh-niminduits.
Doamne, noi Ti nvirinã m,
Ma-a Ta numã ã ncljinã m;
Altu Dumnidzã nu shtim;
Noi mash Tini Ti mã rim!

Tashcu Iliescu, Crushuveanlu.

TREI ANJ GIONI MORTU

Eara tsi nu sh-eara, cara s-nu eara nu si spunea. Eara di multu, di multu, di njilji-sh-njilj di anj, di cându Dumnidzã imna pri padi, di cându omlu crishtea analtu cã t un brad shi bãna suti di anj, di cându ficiorlu s-fã tsea di yinghits anj sh-nu shtia di amãrtie, di cându tuti lucrurli imna shi zburã.

Sh-eara unã mamã veduã, cari sh-avea unã sh-tutã featã. Ama tsi featã? Frãmtea-a feator, mushata-a mushator. Cu nã sã, corba di veduã sh-apunea arã urlu sh-mãrã zurli. Cã sh-avea ngrupatã nicuchir sh-hilj ca aslanj. Ma sh-u minduea cã bunlu Dumnidzã, cu aestã scãntalji va-lj dishcljidã casa, cã aveari au shi cã va sã-sh lja dziniri bun: cã va-sh aibã nipots sh-nipoati shi alti cã ti poati sã-sh mindueascã unã mamã tru hala-a ljei.

Unã mindueashti lailu om, shi altã mindueashti Dumnidzã lu. U aflã tsiva, tsi nits prit minti nu putea sã-lj treacã. Disfãtsets-vã urecljili ghini ca s-avdzã ts tsi semnu mari s-featsi.

Tru-unã dzuã di primuvearã, ã sh shidea tru ubor shi mplãtea sum nã aumbrã di vishan. Soarlu ncrishtea, ma arã dzli a lui nu ardea. Feata, cu peaticã traptã pisti frãmti, lucra shi cãnta, cã mash la mushutets shi ghinets s-minduea.

Ia cã un pulj, mushat cum nu avea vidzutã pãnã atumtsea, s-dipuni di analtu shi acatsã sã-lj cãntã stri cap: *chiri-firi featã, trei anj, gioni mortu va s-aveglji!*

Ashi cãntã puljlu tsi cãntã, shi s-featsi *stifa*. Mushata featã s-cutrimburã. Alãgã tru minuta atsea ãn casã, iu mã-sa fãrminta pãni.

- Tsi eshti ashi aspãreatã, hilja-a mea, di-ts treamburã grunjlu?
- Mamã, lea, mamã, nu avdzã sh cum cãntã puljlu nafoarã?
- Tsi pulj, hilja-a mea? cum cãnta, hilja-a mea?

Iar feata, cu boatsea aspãreatã, pãrnji sã-lj spunã tsi pulj ãlj si spusi sh-tsi grairi ãlj dzã si.

– Nu-i tsiva, purumba-a mea. Ashi tsã si pãru. Iu avdzã sh tini: *pulj shi minti*.

Feata, cu aesti grai, ãlj si curmã negura di pri suflit. Lo iarã sã-sh facã lucrurli di prit casã shi s-arãdã, di ti loa dorlu s-u vedz shi s-u avdzã.

A daua-zi, iar inshi feata tru ubor tra sã mplãteascã tru dultsea

lunjinã a soarlui di primã vearã.

Nu triculu multu shi ia-ts-lu pri puljlu a nostru cã s-dipuni ca sfulgul din tser shi acatsã iar s-cãntã stri cap: *chiri-firi featã, trei anj, gioni mortu va s-mutreshti!* Cãntã tsi cãntã puljlu, iar feata plãndzi, plãndzi shi strigã cã t u lja gura:

– Alagã, mamã, s-vedz cu ocljilj a tãi shi s-avdzã cu urecljili a tali, cã puljlu aestu nu easti ca tuts puljlji, cã graili a lui nu suntu tri niloari tru minti.

Alagã mã-sa shi cându s-lu veadã, puljlu s-featsi nividzut, ma tri avdzãri, graili a lui, li-avdzã.

Ali corbã di mumã, coarda prit inimã ãlj triculu. Vru sã-lj da curaj a hilji-sai shi-lj dzã si:

– Tacã-nj steaua-a mea shi nu-nj ti jilea. Nu-nj ti jilea. Nu-nj ti-aspari di graili a unui pulj, cã va-nj ti lja soatsã li prit gurã shi va s-arãdã di tini. Nã si multu-nj ti zilipsescu shi mari chicã-nj tsã au.

– Tsi pot s-dzã cã, mamã? cã-nj mi loarã albili? Aestu pulj nu yini di ashi ncot. Graili a lui tamamana noimã au. A njia-nj pari, mamã, cã Dumnidzã ãl pitreatsi la mini...

– Vai, hilja-a mea, vai! dzã si muma uhtãndalui shi suschirãndalui. S-easti cã va s-yinã nicã mãni, atumtsea nu-avem tsi s-fatsim: va s-nã ncljinã m la vrearea-al Dumnidzã.

Cã vinji seara sh-triculu noaptea, muma cu hilja nitsi cã tsinarã, nitsi cã ncljisirã ocljul. Ashtipta, s-easti cã sh-a treia-zi va s-yinã puljlu cu atseali peani scriati shi va sã spunã atseali grai multu amãroasi shi nfãrmã coasi.

Tut tru oara atsea sh-tru minuta atsea, ca di alanti dzãli, yini puljlu atsel cu di tuti boili stri nãs shi pãrnji sã-sh li spunã jiloasili grai: *chiri-firi featã, trei anj, gioni mortu va s-aveglji! chiri-firi featã, trei anj, gioni mortu va s-aveglji!*

Pi deanvãrliga s-anvãrtea, boatsi analtã scutea shi cu caplu canda dzãtsea cã dupã el lipseashti sã s-ducã.

– Mamã, mamã, vedz shi avdzã cã-i semnu dumnidzãescu. Di tru suflit ãnj yini s-mi duc cu puljlu aestu. Loclu ma multu nu mi tsãni, loclu singur mi mutã nsus...

– Hilja-a mea, sã s-facã vrearea-al Dumnidzã! El easti mari shi pri mini dicutut nu va s-mi chearã. Hai s-nã ndreadzim tri fugã, cã eu pri tini nu ti-alias singurã, suflitlu-a meu.

Puljlu nu fudzea, canda li-ashtipta shi tut cãnticlu a lui sh-lu cãnta; iar mama cu hilja, pãnã s-dzãts trei, ãsh bãgarã tsãruhi di her ãn cicior, trastul cu pãni shi, cu cãrniciu di sari dinanumirea, sh-loarã cã ti un teg di cornu tru mãnã shi, dupã tsi-sh featsirã ma multi cruts shi mitãnj cãtrã iu da soarli, ãsh bãgarã inimã di her shi s-loarã dupã

puljlu atsel din tser.

Aoa-aclo, aoatsi-aclotsi, cicior după cicior, mamă cu hilji s-dipă rta, tut ma s-dipă rta shi caplu nă poi ma sh-ul turna ca să-sh veadă casa-lă.

Agiumsîră pri chipita a schinăratlui di munti. Di aclo lipsea s-lja cãtră nghios shi casa-a lor nu s-videa ma multu. Dauăli, cu hohuti plămsîră shi dzăsiră: “casa-a noastră, casa-a noastră s-easti cã va s-ti videm ma multu!”

Muntsă grei, pãduri ãntunicoasi nintea-a lor. Mash azburãndalui putea s-treacă omlu prit atseali locuri.

Ma tsi s-videts? Eali tritsea pristi pishtirei shi bizbilji ntsã pãljoasi shi tãlji toasi, ma canda pri bumbac imna, ca pri unã pãdinã veardi-veardi cãlca. Prin pãduri shi dubratsi cu lumãchili mplãtiti, iu yeatsã di om nu putea sã strãbatã, ma eali tritsea cum trets prit iarbã analtã. Lumãchili, singuri, s-dãdea di unã parti shi mash frãndza lã arãtsea fatsa di lã adutsea avrã.

Alinã shi dipuni, dipuni shi alinã, nu shtiu cãts muntsã, pãnã agiumsîră tru-unã pãduri cu arburi analtsã pãnã di Dumnidzã shi grosh-grosh. Nitsi unã sutã di inshi nu putea s-lu nvãrligheadzã pi un singur arburi.

Mash aoatsi s-aspãrearã mamã cu hilji. Inima lã si featsi cãt un puric di njicã. Eara sh-tri aspãreari, cãndu s-misura cu ocljilj cãt njic lu-avea trupu piningã anãltsimea-a atsilor arburi.

Njirarea shi asparizma-a lor criscu nicã ma multu, cãndu agiumsîrã nolgica di aestã pãduri. Atsia s-afla unã vuloagã cãt un cãmpu di mari shi cu tuti lilicili di pristi loc; iar nolgica di vuloagã, unã casã ca tsitati, cum nu-ari futã shi nitsi cã va sã s-facã tru lumea aestã.

Deanvãrliga, un mur, analtu cãt ploplu shi nyilicios di lji si ncljidea ocljilj a omlui, cãndu sh-arunca ocljilj. Murlu eara di asimi, iar nuntru eara pãlati mash di malamã.

Mamã cu hilji, cãndu vidzurã ahtari lucru tsi mash tu pãrmit si spuni, lã si lo mintea shi cãdzurã pri dintsã. Somnul lã scurtã, dicara furã niheam curmati.

Va s-agrãsham s-vã spun cã eali, iuva nu s-apusîrã tra s-shadã, ne dzua ne noaptea. Cum ãntunica, puljlu lutsea ca lutseafir shi lã spunea calea, pri iu s-treacă. Tsi nu poati s-facã Dumnidzã ?!

Cãt shi ncljisîrã ocljilj, eali s-dishtiptarã, ma pri puljlu din tser nu lu-aflarã.

Agiumsîrã nintea-a poartãljei atsea marea shi nu shtea mãratili tsi s-facã sh-tsi s-adarã. Nu cutidza s-asunã. Shi eali eara di plasa ma aleapta, cu casã shi cu numã alãvdatã, ma ahtari poartã nitsi cã au vidzutã, nitsi cã au avdzãtã.

Feata, dicara u pindzea un duh tsirescu, ãsh lo inima tru dintsã sh-

asunã cu cioclu di malamã. Aestu cioc, adãrat ca unã mãnã, eara di ushi spindzurat.

Truoara-atsea, *crãts*, usha s-dishcljisi, intrã feata shi tru-unã hopã usha si ncljisi cu vrundu mari, canda fu pimtã di mãnã nividzuti. Du-ljata hilji arãmasi nuntru tru-avlie, iar corba di mamã arãmasi nafoarã.

Plãndzea hilja shi zghilea, iar mumã-sa s-dipira shi palmili ãsh li frãndzea. Unã hilji sh-tutã shi di nã sã dispãrtsãtã, nu easti jali ca tuti jeljurli, nu easti arãu ca tuti arãurli.

Mãrata mumã cãdzu lishinatã, după tsi strigã unã dzuã ntreagã mash graili aesti: *Hilja-a mea, hilja-a mea!* Asunã shi nã sã di cãt putea pri poartã, ma poarta nu s-dishcljidea. Ælj strigã a hilji-sai sãlj disfacã, ma hilja nu avdza. Murlji, di analtsã tsi eara, nu s-avdza unã pi altã, dicara boatsea nu putea s-treacă di unã parti di-alantã.

Cãndu s-dishtiptã, muma lishinatã s-aflã tru casa-a ljei. Unã puteari nividzutã u adusi, cã ea ma multu nu avea cicioari tri imnari. Di ntãnja oarã ãlj vinji unã fricã, di tut trupu ãlj trimbura ca vearga; ma curundu ãlj chiru frica, cãndu ãlj triclu prin minti ca unã jidã lunjinoasã: cã Tatãl din tser featsi cu nã sã aestu semnu mari. Cãdzu corba pi dzinuclji shi ãlj si ncljinã cu lãcrinj tru oclji, strigãndalui: *Doamne Dumnidzale, Tini s-nj-u-ai ãngãtan pi hilja-a mea, Tini nj-u loash, Tini iar s-nj-u-aduts, cã fãrã di ea bana nj-easti nai ma mari pidipsiri.*

Dimneatsa shi seara, muma s-dutsea la bisearicã, mash cu urãciunji shi ncljinãri, ca sãlj s-aspunã arãulu fãrã di amisticari sh-fãrã di spuneari. Shtea corba di mumã cã tsi lj-avea scriatã mirili a hilji-sai a treia searã, ma la vãrnu nu avea spusã, ahãt multu s-avea aspãreatã shi avea fricã di atsea tsi avea avdzãtã. Vãrnu nu poati s-ascapã di scriata-a mirilor, după cum nu poati s-ascapã trupu di aumbra-a lui.

Am s-videm: tsi vidzu shi pãtsã aestã mushatã shi unã shi tutã featã la mumã-sa? Plãngul a ljei nu tsãnu multu. Cãt intrã tru avlie, tuti lucrurli, ponjlji, lilicili shi puljlji deanvãrliga lji strigarã cu unã boatsi dultsi: *ghini vinjish doamna-a noastră! ghini vinjish doamna-a noastră!...*

Feata, di cum plãndzea, ãlj si nsirinã preplu shi lã u turnã, cu lãcrinj tru oclji sh-cu arãslu pri budzã: *ghini vã aflai scunchilj a mei! ghini vã aflai mushatili a meal!*

S-shutsã niheamã prit ubor shi s-njirã di mushutetsli tsi videa: atsea fãntãnã di marmurã shi cu apa ca yearyir; atsea grãdinã cu ponj ãnyiliciosh shi cu sorti-sorti di culori shi di poami; atseali lilici cu anjurizmã tsirescã. Cu tuti grãi shi s-ghinui. Ahãt s-hãrisi, pãnã agrãshi shi cã s-aflã pri loc. Ælj si pãru cã s-aflã tru altã lumi.

Inima u trădzea s-ducă ă n casă. S-apruche di ushi. Dauă li polj singuri s-hă rvă lisiră shi-lj dză siră : *ghini vinjish doamna-a noastră!*

Feata ă sh lo mari curaj. Ea acă tsă s-cunoască că easti doamna-a aistă ljei pã lati. Niheam cã ti niheam, ă lj si sculă caplu nsus, mutrita-lj si featsi na marilui shi imnaticlu fudulescu, imnatic cu mǎ reatsă ca di ună amiră roanji.

Tricu prit ună udai, prit dauă, trei, patru, tsintsi, shasi, shapti, optu, nauă, dzatsi, unspră dzatsi. Tsi vidzu tru aesti udă i nu-ari spuneari. S-eara altu om tru loclu a ljei, va-sh chirdea mintea.

Tă vǎ njli eara di lemnu scumpu shi ca di boea-a tserlui iar penurli cu capitli di malamă, ashi cã pã rea ca steali. Niscă nti ma mǎ ri shi alti ma njits, iar nolgica di eali s-afla shi chetsră di atseali scumpili, ca diamandză shi mirgeani. Atseali scamni cu trei cicioari, atseali fǎ nghiti shi shindavi, atseali pǎ rmahuri shi lihnari, tuti di asimi shi di malamă; atseali cã pisteri shi sǎ nduchi, atseali plioari shi pǎ lǎ rii, atseali measi shi siniu, atseali paturi cu turlii-turlii di stranji, di vilendză shi di dodz ască piritoari... Cã ti shi cã ti vidzu mushata feată, tru lumea-a noastră nu suntu shi nu va s-hibă.

Tuti luguriili, pǎ nǎ nai ma njică, cum u videa, ă lj dză tsea: *ghini vinjish doamna-a noastră!*

Feata, ca aslană, cu tuti luguriili s-ghinuea shi multu dultsi grailu lă -l turna, di laili lugurii sǎ lta di harauă.

Intră shi tru udea di nai ma nǎ poea, tru a doaspră dzatsilea udai. Atsia, tsi sǎ -lj veadă ocljilj? Un gioni, chishcat di soari, eara timtu cã t un brad, pi un pat di malamă shi lumină rli ardea deanvǎ rliga-a lui.

Armasi corba tru loclu atsel ca chitrusitǎ; ma tru minuta atsea-lj si sculă frica ca un nior di pri suflit, minuindalui cã puljlu u cljimă s-lu-aveaglji trei anj pri aestu gioni mortu.

S-apruche di gionili ca soari, ă sh featsi crutsea, u bǎ she icoana di pi cheptu-lj, ă l bǎ she tru frǎ mti, ă lj bǎ she mǎ na atsea ndreapta, ă sh lo scamnu shi shidzu s-lu aveaglji. Va s-dză tsets cã tse-lj lipsea avigljari, cã ndu tserli ardea shi nu s-tuchea, cã ndu tuti lucrurli imna shi itsi lipsea, cali fǎ tsea?

Mortul lipseashti avigljari, cã aljuntrea s-umbreadză, s-fatsi umbră. Tut ashi s-fatsi cã ndu ară mǎ ni ningrupat. Ma mortul aestu nu eara tri ngrupari, dicara nu eara ca tuts mortsă lj. Fatsa canda lj-ară dea, iar mǎ njli nu lj-eara ară ts, ma ca di om yiu.

Feata ca lună dză si:

– Iu va s-aibă timnjamă shi iu-i timnitolu?

Timnitolu shi timnjama, tru minuta atsea, s-aflară ningă nǎ sǎ, dză cã ndalui:

– Ia-nǎ, doamna-a noastră!

După tsi-apreasi timnjama, feata s-displă ti, sh-ală sǎ perlu-lj di hrisafi pisti pǎ ltă ri, ă sh ligă caplu cu ună calimcheră vinjită cari-lj yinea ca ună curună shi acă tsă s-lu ară dǎ psească cu ahă ntu dor shi cu ahtă ri grai, cã pǎ nǎ sh-lucurli di prit casă suschira shi plă ndzea. Shi tsi nu-lj plă msi?

Ă lj plă msi pǎ rintă lj, ă lj plă msi mushuteatsa shi livindeatsa, ă lj plă msi arma cu cǎ measha di asimi, buzdugana cu caplu di her, proashea di zǎ ni lucrată, pala cu dauă fǎ ts, arcul cu vină di zmeu, cari arunca sudzets pisti trei muntsă diparti, trastul cu sudzets ca di sfulgu fapti, mǎ zdraclu a lui, calu-lj cu aripi shi tuti luguriili-lj din casă shi ditru-avlie. Aesti tuti, di cã ndu-cã ndu striga:

– Iu nǎ easti domnul a nostru?!

Ară dǎ psirea-a ljei nu eara ca tuti ară dǎ psirli. Graili tuti uidusiti mushat, ca un cǎ ntic, ca ună puizie. Graili yinea un după alantu, canda mbă ira mǎ rgă rită ri pri hir di hrisafi; iar boatsea-a ljei, cu atseali frǎ m-turi, nu s-pǎ rea ca boatsi di om, ma ca di anghil.

Cum vǎ spush, ashi ară dǎ psea, cã pǎ nǎ sh-luguriili din casă suschira sh-plă ndzea cu hohuti. Ea nu-l plă ndzea ca pi un axen pat-axen, ma ca pi un frati, ca pi un nicuchir. Noimă yini di la Dumnidză.

U lo foamea. Feata nu shtia arada-a casă ljei, s-firmita di ară u tsi-lj yinea shi dză si jilos:

– Iu s-hibă measa? iu s-hibă pǎ nea? cashlu? sarea? lingurli? cutsă tlu? cǎ tsă nlu? cǎ nata cu apă?

Tru hopa atsea, ia-ts-u sh-measa shi pǎ nea shi cashlu shi sarea shi lingurli shi furculitsli shi cutsă tlu shi cǎ tsă nlu shi cǎ nata shi laptili shi dala shi tuti cǎ ti lipsea.

Shidzu pri measă, mǎ cǎ tsi mǎ cǎ shi vru s-u crească measa. Ma tsi s-veadă: tuti lucrurli di pi nǎ sǎ acă tsară s-fugă, un cǎ ti un, la loclu a lor shi measa nai nǎ poi si arcuti shi s-dusi di iu vinji.

Mash sǎ rmili ară masiră mpadi.

– Iu s-hibă metura? grǎ i feata.

Ia-u sh-metura, *hopa-hopa*, s-apruche di feată.

Cã ndu mushata bǎ gǎ mǎ na pi nǎ sǎ, metura-lj dză si:

– Alasă -mi, doamnă, cã eu singură pot s-arnescu.

Tru trei minuti sǎ rmili fură adunati sh-tru ubor arcati; iar puljlji vinjiră sh-li ciucutiră.

Tri gustari, prǎ ndzǎ ri, mirindari shi tsinari nu-lj si bǎ tea ureaclja ali mushată. Un singur grai scutea din gură shi itsi vrea tru stihlu atsel, dininti ă lj si alincea.

Mash di un singur lucru lj-eara greată: di partea-a somnului.

Nu-i ună dzuă sh-dauă, ma trei anj di dză li! Feata ca anghil dzuă sh-noapti aviglja la caplu-a gionilui. Ocljul a ljei nitsi ună minută nu si

neljidea, ma fatsa-a ljei di dzuã-dzuã ma slã ghea shi ngã lbinea.

Cum s-nu ngã lbineascã, corba?! Cum nu s-bã neadzã fãrã di mã cari, tut ashî, sh-fãrã di somnu, nu s-bã neadzã.

Nicã trei dzã li shi va s-fã tsea trei anj di cã ndu shidzu ningã caplu a gionilui ca soari. Agiumsi mãrata di s-featsi, s-u suflî azboarã, di s-featsi lipsan pri loc, dirinatã sh-cã pã itã, mash suflitlu tsi bã tea tru nã sã. Ia, cã poarta di la avlie lji strigã a poartã ljei di casã ca sã-lj spunã a doamnã ljei, cã un om asunã shi s-u ntreabã: s-lu-alasã i nu?

Ushi di ushi, agiumsiãrã aesti grai pã nã la feata-atsea ayisita ca nã sã mtã. Nã sã pitreatsi zbor s-u ntreabã pri poarta-atsea marea, s-easti cã omlu atsel easti bun icã arã u.

Apandisi, arã spunsu ã lj s-adutsi, cã easti arã u. Iar ã ntreabã feata, s-easti cã-i bã rbat i muljari.

Arã spunsu ã lj s-adutsi cã easti muljari. Atumtsea stã tu niheam pri minduiri shi-sh dzã si: “dicara easti muljari, tsi arã u poati sã-nj facã? Di trei anj di dzã li, eu om nu vidzui, eu cu om un grai nu alã xii. Ghini cã vinji aestã muljari, vahi Dumnidzã nj-u pitricu tru orli aesti”.

Dimã ndã s-u-alasã ca s-intrã.

Di tru-unã ushi tru alantã, ia cã lj-easi dininti unã lai ghiftã, cu atseali stranji fã sh pri nã sã, cu trastul di gushi, cu tsiri sh-fusi, cu tueaglu lungu, lungu, cu atselj oclji tsi-lj giuca n cap, cu atsea fatsã suptã shi lae sumulae, cu atselj dintsã alghi flori shi-lj dzã si, canda u cunuscu di totuna.

– Bunã-ts oara, sora-a mea.

– Ghini vinjish, lea niveastã. Ghini ti-adusi Dumnidzã.

– Canda tatul mari mi adusi. Di cum mi dutseam ditru-unã pã zari tru altã, nu shtiu cum u-agrã shii calea sh-mi chirdui prit muntsã. Ca s-nu dã deam di casa-aestã, moartã va s-earam di foami, shi zulã chili, agrinjli va s-mi fã tsea bucã ts di bucã ts.

– Dumnidzã pri vã rnu nu-l cheari! lj-u turnã mushata shi buna featã.

A ljei ã lj si featsi njilã shi-sh dzã si cu mintea: “i! tsi arã u shi crimã va s-fã tseam, cara nu va-lj dishcljideam! Va s-u loam pri gushi n atsea etã.”

– Sã-nj bã nedz cã-nj dishcljisish shi mi-apucash s-nu cher, ma, s-easti cã ti alasã inima, pri suflitlu a pãrintsã lor shi a ljirtatlui tsi-ai dininti, dã-nj tsiva trã mã cari.

– Ia shedz aclo shi ashteaptã niheam.

Ghifla shidzu tru-un cohi. Pã nã s-dzã ts trei shi measa, shi pã nea, tuti-lj si bã garã dininti cu un singur grai di partea-a doamnã ljei a lor.

A ghiftã ljei, ã lj yinea loclu deanvãrliga di njirarea tsi-sh fã tsea, di atseali tsi videa. Mã ca cu dauã li mã nj, di agiunã tsi eara; ma nitsi cã videa tsi bagã ã n gurã: ocljilj prit casã lj-alã ga.

Mã cã pã nã s-nã fã ti.

– Mi sã turai, soro! s-ai ghini shi buni. Ænj si pari cã, tri trei mesh s-nu mã c, shi foami nu va-nj yinã.

– Mã cash? S-tsã facã ghini; iar voi lucruri dutsets-vã la loclu a vostru.

– I, dzã si ghifla, ashî s-bã nedz totna, mea ca mini nu-ari vã rnã! Aoatsi-i banã shi vã silie.

– Am, cari ti-aguneashti, lea niveastã?! Ashî pots s-shedz pã nã cã ndu ã ts va alba di inimã.

– Sã-nj bã nedz, soro, cã multu bunã eshti. Buneatsa-a ta vã rnã oarã nu va s-u-agã rshescu. Vai va s-tsã fac vã rnã bun shi eu; ma ia spuni-nj, tsi ts-easti gionili aestu: bã rbat icã frati? shi di cum ã lj fu moartea?

– Ne bã rbat, ne frati, lea niveastã!

– Tsi tsã easti, a?

– Cara mi ntreghe, va s-tsã spun. Pã tsã i seamni shi pãrã miti, lea niveastã. Ia shedz ma aproapea, sh-ascultã.

Shi acã tsã feata, cu suflit di anghil, s-lji spunã a sumulailjei, cu lã crinjli tru oclji shi cu boatsi, tuti cã ti pã tsã, di cã nd ã lj s-alinci puljlu din tser shi pã nã tru oara atsea.

A lailjei shi a corbã ljei di ghiftã, di cum eara niuratã, tru sculusita-a spuneariljei, ã lj si umplurã ocljilj di harauã. Ea nguci: cã dupã trei dzã li gionili va nyeadzã.

– Ah, cad di pri cicioari, lea niveastã, ã nj si neljid ocljilj di curmats.

– Curmatã sh-dirinatã eshti, lea sor, di nisomnu sh-di plã ngu! ma tsi shedz sh-nu ti cultsi putsã n?

– Cara s-vrei s-lu-aveglji pã nã s-ljau un oclju di somnu, mari bunea-tsã va-nj fats.

– Nu ncapi zbor shi grai; ma shtii tsi easti?

– Tsi, lea niveastã?

– Nu-i arushini shi picat, ca eu, nviscutã tu pã rtalili aesti s-lu-aveglju pri un ahtari gioni shi domnu mari?

– Tsi-i tri fatsiri? alti stranji nu-avem ã n casã.

– Ma s-vrei tini, sor, mea lishor ã lj s-aflã ceareea.

– Cum s-nu voi, lea niveastã!

– *Eu s-mi nvescu cu stranjili a tali, tini s-ti nveshti cu stranjili a meali shi... nu-ari ma multu.*

– Cã t tri-ahã t fu luguria? Eu tri gionili aestu bana-nj ded shi stranjili nu va-nj li dau?

Acã tsã mushata di s-dizviscu di stranjili a ljei shi-sh bã gã pã rtã lji shi aruptã lji a urã tã ljei; iar sumalaea ca arapisã, cu harauã shi sã ltari di inimã, si nviscu cu stranjili a mushatã ljei.

– Shi tsi stranji! Atsea cã ndushi cu cljini, lucratã cu nai ma scumpili

mită suri; atsea cã meashi di ljin, subtsã ri ca burangicã, lucratã cu aspri di malamã sh-tutã cu cucots chindisitã; atseali lã pudz tuti flãmburi, flãmburi shi cu avinji; atseali pãputsã di her shi cu flurii pri nãsi; atseali pahti di malamã shi cu chetsrã scumpi; atsel gealacto di gushi, atseali ciori di flurii, atsea vishi-veargã ân cap, atselj geanj di ureclji cum mash hiljili di-amiradz avea tu zã manea atsea. Armã, nu nglijimã!

Curbisita di ghiftã, dicara si nviscu, si-anvã rtea deavã rliga-lj mash s-mutrea shi ocljilj nu-lj si sã tura. Nu-lj yinea sã si ncreadã cã ea easti. “Ah!” dzã si nã sã, “di aesti stranji nu va s-mi dispartu. Di aoa nculea nu escu tsiritoari, ma escu doamnã mari.”

Luguriili di prit casã, avdza shi s-njira pri graili a ljei; iar mushata nu avdza. S-apusi s-lja un oclju di somnu, ma ea cã dzu tru un somnu greu tsi pã nã atsia. S-fatsi trei anj nidurnjitã cu un oclju di somnu? Durnji! mã rata, nu unã dzuã shi dauã. Trei dzã li, unã dupã altã, nu s-featsi yie.

A treia-zi, cã trã tri mirindi, ia cã gionili minã niheam cicioarli. Ghifta, cu vreari shi cu dor, lu-acã tsã di gushi cu dauã li mã nj, lu-ascuturã shi-lj dzã si:

– Scoalã-nj-ti gione, nimal nj-ai durnjitã.

Gionili arsã ri cu caplu nsus, scoasi un *uf!* lungu, lungu shi dzã si:

– I! tsi somnu greu trapshu! Canda mi plucusi unã pumoarã. Patrus-prã yinghits di sã hã ts, yiu nu mi feci.

– Ha, ha, ha! tsi patrusprã yinghits di sã hã ts!

– Tsi, ma multu?

– Am nu dzã ts trei anj di dzã li!

– Trei anj di dzã li?! Mortu fui tru aeshti trei anj? tri-atsea suntu lum-bã rdzã li shi luminã rli aesti?

– Tri atsea, gione, tri-atsea!

– A ghini dzã ts, s-featsi ursita a mirilor.

– Cum ashi? ia spuni-nj, gione mushat.

– S-tsã spun: Pãrintsã lj a mei avea di tuti bunili di pristi loc, cum singurã vedz; ma di unã parti eara pri multu nvirinats shi cripts. Nu sh-avea fumealji. Shi s-pã lã cã rsea la Dumnidzã, ca s-lã da sh-a lor un ficior ca s-nu si ncljidã ugeaclu pãrintescu. Bunlu Dumnidzã, dupã multi rugã ciunj, agiunã ri shi bunets pri la urfanji, lã ascultã urã ciunea. Mama arã masi sartsinã shi dupã nauã mesh mi featsi pri mini. A treia dzuã vinjirã mirili icã ursitoarili ca s-nji scrii tihea. Atsea ma marea dzã si: *sã s-facã gioni mari shi, cãndu s-aproachi tri isusiri, s-moarã*. Avdzã ndalui, mama uhtã din greu, ma nu cutidzã sã scoatã grai din gurã, cã-i arãu sh-pri-arãu tri-atselj tsi avdu. Sã-lj duchiri, mirili fac semnu mari pri nã sh, lj-ashtergu dicutut pristi loc, ã lj fac

piripachi shi parapachi. Atsea di-a daua, nolgiucana, s-veadi cã-lj fu njilã di mama, dzã si: *nu, soro, las s-bãneadzã sh-las si mfumiljadzã, cã bunj pãrintsã ari shi pi nãs singur l-au. Altu nu va s-aibã*. Ma marea s-nã rã i pri aesti grai shi multã greatsã ã lj yini. Tri-atsea, ma njica s-mindui ghini shi dzã si: *surorli a meali! s-nu hibã cu ncãceari! Eu u aflu, cã nai bun lucru ca s-vã mbunats, sã-lj si scrii soartea-a aishtui nat ashi: cãndu agiundzi tri nsurari s-moarã shi s-shadã trei anj mortu. Dupã-atsea sã si nsoarã shi sã nfumiljadzã, ma pãrintsã lj s-nu-lj bashi curunjli*. Ashi shi s-featsi. Diparti di aoa, nu shtiu cã ti dzã li, pãrintsã lj a mei aflarã di la niscãntsã bunj oaspits cã unã veduã di plasã bunã ari unã featã ca steaua shi bunã, bunã, ca pã nea atsea calda, ca lapti shi ca njari. Cãndu s-pitritsem semnul di aruvoanã, tatã-nju shi muma-nj murirã tru un mes; iar eu, dupã putsã n, minti tsã n cã lishinai shi cã dzui tru loclu aestu. Aoa, trei anj di dzã li durnjii ca mortu. S-featsi ursita a mirilor! Ma, cai mi ari avigljatã pri mini?

– Eu, gione, am cari altã, de! Trei anj di dzã li, somnu di ocljul a meu nu s-deadi, dzeanã di dzeanã nu s-apruce. Cãndu vinj aoatsi, earam grasã ca sã rnã, albã ca neauã shi aroshi ca giungiuilã. Ma, di tiranlu a meu sh-di plãngul a meu tri tini, mi feci ca lipsan shi lã ii ca cingheljlu di pri foc. Cum mi adãrai, tri niinshiri tru lumi escu. Eu singurã, pri mini nu pot s-mi cunoscu. Di pri stranji mash pots s-ts-u ljai cu mintea di tsi fumealji fui criscutã...

Sh-acã tsã s-lji spunã, pri aradã di cum fu puljlu shi cum agiumsi la nã s.

– Tãsh aoaltadz ã nj vinji aestã ghiftã, tsi doarmi tru cohi aclo. Shi tsi nu-lj feci, lã ita shi curbisita, ca s-aveaglji unã searã shi s-mi-apun niheam s-dormu shi s-mi discormu. Nu vru shi nu vru.

Tru hopa atsea, cãndu zburã ash, s-avea dishtiptatã feata shi avea avdzã tã tuti cã ti avea grãitã cu gionili. S-dzã tsea cã minciuneadzã ghifta, lj-eara fricã cã nu va s-hibã pistipsitã. Mã rata, stranji di ghiftã avea pri nã sã. Ea durnja, cãndu s-dishtiptã gionili. Sã spunã cum u adusi puljlu shi tuti cã ti avea pãtsã tã, ghifta di ninti li avea spusã tri nã sã tuti aesti. Mash noadi, noadi ã lj yinea shi grai din gurã nu scutea. Mash lã crinjli ã lj si mbã ira pri fatsã, ca aroaua di tru Mai.

Di iu sh-pã nã iu putea sã-lj treacã prit mintea a gionilui, cã ghifta nu eara ghiftã. El ã lj dzã si-a aistã ljei curbisitã shi cã trã nipsitã:

– Eu nu pot s-ts-agrãshescu buneatsa, ni aoa pri loc, ni tru lumea alantã. S-nu fure tini, aumbrã va s-mi fã tseam. Tri atsea, cum tsi eshti, tini, di aoa ninti, eshti niveasta a mea. Domnul Dumnidzã ti pitricu la mini. Besbile cã eshti unã featã cu suflit di anghil.

– Ashi ã nj yinea noima cã va s-hii gionili a meu shi cã va s-hiu doamnã mari. Va s-dzã cã shi la pãrintsã, la muma-nj, earam

doamnă mari, ma la tini, ninga ma mari. Ma pri ghifta atsea niapucată shi chisusită s-u-agunim, gionili a meu. Multu pângănă shi ursuză easti. Nu voi ma multu s-u ved â ntr-ocljî, nu voi s-hibă la numta-a noastră.

Corba di feată trimbura ca vearga, canda u avea loată ună heavră zurlă. Mash sugljitsa shi lâ crinj virsa.

A gionilui â lî si featsi njilă shi dză si:

– Nu, niveasta a mea, nu. Atsea tsi featsi năsă s-nu fats tini. Nu vru s-mi-aveaglji ună noapti, tsi arău putu s-facă? Sh-fără di ea, tut avigljat fui. Tri tsi s-tsă badz mintea cu ună nîpră xită shi niadurată?

– Să ndzi nj-easti, bă rbate, cā ndu u ved â ntr-ocljî.

– Ghini. Va u bă găm s-pască gă shtili. Va sâ sta totuna pri-afoară, nu va u vedz cu ocljilj. Nu ts-u njilă di plă ngul shi di urfanja-a ljei?

– Ashi... voi. Las s-hibă gă scara-a noastră. Eu vrearea nu ts-u fră ngu.

Âlj deadiră turma di gă shti sh-u pitricură s-li pască. Di casă nu-avea volă sâ si aproachi. Ea sh-avea cā liva-a ljei.

Ghifta, cari agiumsi doamnă, vrea s-u-agunească mushata feată ca s-nu s-află minciuna, cā dipreapoea shtia tsi u ashteaptă; iar a feată ljei nu-lj si fudzea, dicara nu shtia iu s-acatsă, dicara nu u ală sa inima s-dipărteadză di gionili, pri cari lu-aviglje trei anj, dzuă sh-noapti.

Gă scară, gă scară, ma tut ningă el s-află.

S-featsi numtă mari, numtă amiră rească, cari tsă nu trei stă mănî di-arada. Gă scara, di diparti, di pri dzeană mutrea shi plă ndzea ascumtă tru cupaci.

Ca sâ-sh scoată ară ulu, di furcă sh-di vârtenitsă, nu s-dispărtsa. Cā ndu turtsea, cā ndu tortul di pri vârtenitsă gljem lu-aduna, ea mash dză tsea jiloslu a ljei cā ntic, *di cum avea criscută la părintsă sh-tru hala tsi avea agiumtă: s-pască gă shtili shi s-hibă huzmicheară la ună ghiftă.*

Cu atsel cā ntic, ară ulu niheam â lî si lishura.

S-ti cā agiumsi s-nu sh-u va bana, aestă fu furnjia: Chicusita di ghiftă, cum u videa gă scara, vrea s-u mă cā di yie. Di nai urătili pră nonj nu u scutea, iar cu mândză li ocljilj li scutea. Vrea s-u făcă ca sâ-sh lja lumea n cap, s-fugă singură. Nu durnja ară hati, nu avea ară pas chicusita, cā suflitu-lj avea amărtii cāt un munti di greali.

Sh-uhta shi plă ndzea, sâ-sh creapă corba, di ară u shi di cā hă ri.

Ashi bă nă nu shtiu cā ts mesh, pănă agiumsi ună sârbă toari mari. Ânj si pari cā eara Pashtili.

Gionili va s-dutsea mpăzari s-acumpără tut tsi lipsea tri dză lili atseali.

Om bun, cum sh-eara, gionili vru ca s-u hărisească cu tsiva shi pri

gă scară. Muljari-sa nu vrea, ma năs nu u ascultă. S-dusi la gă scară sh-u ntribă:

– Tsi vrei s-ts-acumpru, feata-a mea? Tsi stranji ts-lipsescu? Pashtili easti poimă ni.

– A njia stranji nu-nj lipsescu, poati s-hibă Pashti, poati s-hibă Crăciun. Eu, ună ghiftă, nu-am tri cari s-mi-ală xescu. Eu am ananghi di aesti lugurii: *un cutsăt cu mănârli lâi, ună cheatră timită shi un cheaptini lai.* Treili lugurii li voi di tini. S-easti cā nu va-nj li-aduts, â n cali s-ară mănîj!

– Cum nu! Sh-alti lugurii s-vrei, eu ts-aduc.

– Alti nu-nj lipsescu. S-bă nedz cā eshti ahă t bun.

Gionili s-dusi la ghifta-a lui sh-lji spusi tsi-lj dimă ndă gă scara. Avdză ndalui tsi cā ftă, ea s-hă risi, si mbucură multu shi-lj dză si:

– Acumpără -lj-li bă rbate, acumpră -lj-li, s-aibă sh-năsă lugurii nali tri aestă dzuă pisimă.

– Cum di-ts vinji luna atsea bună. Cu niheam ninti â nj pari nj-aveai spusă, ca s-nu lj-acumpru.

– Minti di muljari, bă rbate. Cum bati vintul, ashi nă si shutsă sh-mintea.

Ghifta, pri multi lu-arunca pri lailu gioni shi mash â l shirea, pănă sh-năs cā dzu pri minduiri. Tamam cā ndu ncă lică calu shi trapi calea di mpăzari sh-u dză si cu mintea: “nicuchira-a mea nu para-nj pari di bunili. Suflit pângăn ari. Pri gă scara nu poati s-u veadă cu ocljilj, canda-lj mă cā avearea, canda-lj vătă mă pri mă-sa shi pri tată-su. Tut cu tueaglu tru mănă shadi shi di gă ljinj, di oi, di pră vdză li ma imiri, ca di cā nj s-aveaglji. Tut cu tsiri, cu siti shi cu fusi â lî yini s-agioacă. Iar di partea a minciunari ljei tut ashi! Di cāti ori nu u acătsai tru ară deari! Ună oară nji spusi cā eara singură la mamă veduă. Dipreapoea nji spusi ca avea tată shi frats. Ânj si pari shi bă rbat. Cāti sh-cāti di-aesti. Agră shashti tsi spuni cu ună stă mănă ninti. Nu va s-hibă di soe, di plasă bună. Ma mi njir shi para mi njir: cum di, ună pângănă shi minciunoasă avu buneatsa s-mi mutrească trei anj di dză li? Aestă nu pot sâ ngucescu. Iar gă scara, ghifticea atsea, cāt harishi shi cu minti s-pari? Ma tri tsi s-li va luguriili tsi-nj dimă ndă? Trei cheaptini achică sescu. Cāt tri cutsăt shi cheatră timită, nu sh-nu. Las cā va s-aflu eu. Lipseashti s-hibă tsiva năsă.”

Vinji gionili di mpăzari cu tisaga mplină di mushutets.

Lj-adusi sh-a gâ scarâ ljei luguriili tsi lj-avea dimâ ndatâ¹.

Agiumsi dzua pisimâ, nai marea sâr bã toari. Gâ scara ã sh lo gâ shtili ninti, *cãsh-cãsh*, cu nã sã purta vã rtenitsa cu unã curunã di cheadin vinitã shi luguriili tsi lj-adusi gionili di mpãzari. *Cãsh-cãsh*, pã nã agiumsi la unã fãntã nã aumbritã di paltinj. Sh-bã gâ vã rtenitsa dininti, acã tsã s-deapinã shi s-arã dã pseascã pri nã sã ca pri mortu:

“Nj-earam singurã la mama diznjirdatã
shi tru tuti bunetsli ã ngã lbã datã.

Muma-nj, corba, mi mutrea ca apa-atsea putsã na
tru apã aratsi nu mi-alã sa sã -nj bag mã na”.

Ea plã ndzea sh-*crãts-vrãts* ma fã tsea vã rtenitsa. Cã rtsã nea, mã rata, cã shi pri nã sã u durea grailu shi plã ngul a featã ljei. Tsiura, nu altutsi-va.

“Dicara mi feci niheam ma mari,
cari nu mi vrea
sh-cari nu mi cã fta.
Tuts ã nj dzã tsea: feata cu hari.
Mama nu-nj mi dã dea,
cã di mini nu s-dispã rtsa...”

Crãts-vrãts vã rtenitsa.

Lai vã rtenitsã,
nicã ma si asplimsea
sh-ca njiclu tsiura.

“Ia cã tru-unã dzuã, dzuã di primã vearã,
yini puljlu din tser cum shideam nãfoarã.

Tsi sh-eara mushat,
ca cu cundiljlu adã rat!
Acã tsã s-chirifeascã
shi a njia sã -nj grã eascã:
chiri-firi featã, trei anj, gioni mortu va s-aveglji.

Cã t aesti zboarã
inima-nj cutrimburarã!”...

¹ *Clisura si spuni cã feata dimãndã a gionilui s-lj-aducã: un cãtsut cu patru fãts, unã cioarã lai shi un poci cu fãrmac; cu curuna vru sã s-aspindzurã, cu fãrmaclu sã si nfarmicã shi cu cutsãtlu sã si spãnticã.*

Crãts-vrãts vã rtenitsa!

“Lele, scumpã mamã,
tsi-i aestã gramã?!
Nu vru sã -nj mi creadã,
mama vru ta s-veadã.
A daua-zi puljlu yini
sh-dzã tsi cã trã mini:

chiri-firi featã, trei anj, gioni mortu va s-aveglji.”

Crãts-vrãts vã rtenitsa!

“Plã msi muma cu dureari
sh-mã ni ca s-yineari,
el nu spuni minciunã.
Cu el s-njardzim dipriunã.
Hilja-a mea, mã ratã,
ashi-ts fu scriatã!”...

Crãts-vrãts vã rtenitsa!

“A treia-zi puljlu-agiumsi
sh-plumbul nã spitrumsi.
Casa-u pã rnã sim,
dupã pulj chinsim.
Imnam pristi muntsã
cum s-immã pristi puntsã.
Prin pã duri cã ndu immam,
ca prin livã dz nã priimmam.
Puljlu noaptea mash lutsea
sh-mintea-a noastrã ma njirdzea”...

Crãts-vrãts vã rtenitsa!

“Agiunsim la-atsea pã lati
sh-cã dzum dauã li lishinati.
Iar cã ndu nã sculã m,
puljlu nu lu-aflã m.
Pi poartã agudii,
dicara grã ii tsi grã ii.
Poarta mi lo, mi trapsi,
iar mama-afoarã armasi.
Plã ndzets oclji shi jilits,
shi pri mama s-nu-agrã shits.
Plã ndzets oclji sh-lã crimats,
cã pri mama nu u-aflats”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

“Cum intrai eu tu avlie, tru palati,
doamnă-nj dză siră luguriili tuti.
Ah! tsi dor duchii nistimtu
câ nd aflai pri gionli timtu.
Mi-agră shii eu mamă sh-casă .
din minti, moartă, el va-nj easă ”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

“Lu-avui trei anj cu-aviglari
fă r di oclju â ncljideari.
Trei anj fă r di trei stă mă nj,
tsi blă stem, vai, di pã pã nj!
Ia, nã ghiftă , chicusitã ,
prin pã duri cirtă sită .

Poarta-nj dză si *nu-i om bun!*
ma tsi shed, shi tsi lji spun:
Nu-i tsiva cã i muljari,
tri ară u nu-ari puteari.
Un lai om vream s-ved s-mutrescu
shi un grai vream s-ală xescu”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

“Shed sh-lji spun ca la unã sor,
pã tsã rli-a meali sh-a meu dor.
Shadi corba shi-nj mi oarã :
s-dormu sh-eu niheam di oarã .
Tri-ahtari gioni aviglari
nj-cã ftă stranjli tri nvishteari.
Grailu truoarã -lj lu-aprucheai,
di somn troarã mi ncljinai”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

Trei dză li ma â nj durnjii,
â nye gionli sh-nu duchii.
Cã ndu mi dishtiptai,
cu ghifta di gushi lu-aflai.
Tuti cã ti pã tsã i lji spunea
cã nã sã li-avea pã tsã tã -lj dză tsea:
Tri tini gione lã ii,
tri tini ahã t slã ghii.
Mã ratlu si â ncridea
sh-pri nã sã u pistipsea.
Pri mini ghiftă mi fă tsea,
mi blă stima, mi prunjusea,
din casă mi azgunea!
Oh, lele, lele, mama-a mea!”

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

“Aravdă vâ rtenitsă sh-nu cã rtsă nea,
ma ascultă aralili a meali.
Ghifta pã ngã na mi azgunea
fă r di njilă sh-fă r di jali.
Gionli bun sh-njilos mi featsi gã scară
sh-nu mi-aguni cum vrea-atsea lae sh-varvară ”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

“Gă scară , gă scară ma ocljilj tut s-nj-ul veadă
pri atsel tri cari inima nj-ardi ca dzadă .
Ăl ved, mi veadî, cu gura ma nu-nj greashti,
gă scară escu, tru stranji nai ghifteashti”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

“Tri tsi-nj voi bana, vâ rtenitsă -a mea sor?
Nj-u dor di moarti, eu astă dz voi sâ -nj mor!
Ia, fac nă cioară s-mi aspindzur eu di gushi,
mi lo pri suflit pã ngã na sã tã nushi!”...

Crăts-vrăts vâ rtenitsa!

Cărtsă ni vârtos vâ rtenitsa shi sã nturusi ahãt multu cã s-featsi
bucãts deadun cu curuna pri nã sã . Feata nu s-alã sã di mintea-a ljei.
Lo cutsã tlu s-lu nturyiseascã di cheatra timitã shi pã nji s-plã ngã cu
plã ngu:

“Aidi, tini cutsã t cu lã ili-ts di mã nã ri,
haidi, s-fats un lucru, s-mi-ascachi, moi, di cã hã ri.
Haidi, shi tini cheatrã timitã shi scumpã,
agiutã ma curundu bana sã -nj s-arupã !”

Cum lu nturyisea cutsã tlu, cheatra lo s-plã scã neascã shi s-facã
plius-plius, pã nã tsi s-adã rã tsamburi, bucã ts di bucã ts.

“Nu-i tsiva!” strigã feata nã iritã .
“Sh-fã r di tini, more cheatrã timitã ,
tut va s-fac tsi nj-u bã gai tru minti.
Niheam, vai va s-mi pidipsescu ma multu,
di altã minti eu nu-ascultu”.

S-deadi niheam cu caplu pri pã ltã ri shi sculã cutsã tlu sã sh-ul
plã ntã tru grumaz.

Tamam cã ndu s-facã pacuzlu, arsã ri gionili di tru tufa di paltinj sh-
alunj, u acã tsã di brats shi-lj dzã si:

– Tsi vrei s-fats, mor mushatã ? Vrei s-badz suflitlu a pã rintsã lor tru
chisã ? Cãtse nu-nj spunei cã ghifta mi minciunã ? Cum arã vdash
ahã t? Spuni-nj? Spuni-nj? Cã eu feci unã mari crimã cu tini!

Gionili grã ea shi lã crinjli virsa ca ploaea, iar feata lj-ul turna zborlu
cu ocljilj plicats sh-cu boatsi apusã :

– Fricã nj-eara cã nu va s-mi ncredz. Arushini nj-eara di ni-arushina-
rea a ghiftã ljei, cari ti minciunã shi u ncrizush. Tr-atsea, fricã nj-eara
s-nu mi bats shi s-mi agunjeshti di ningã tini, vrut ca Dumnidzã !

U lja gionili di mã nã sh-u dutsi la palati. Pri ghiftã u ligã di mã nj
shi di cicioari cu unã funi groasã. Cljimã oaspits multsã shi featsi
numtã di-a daua oarã . Cã ndu ghifta ardea tru vuloaga nvã rtitã tru
arguzinã muljatã tru cã trani sh-tsiura ca nã pã rtica n foc, cuscrilj giuca
deanvã rliga cã ntã ndalui shi huhutindalui, iar niveasta atsea nauã ,
mushatã ca lunã , di mã nã cu gionili ca soari, trã dzea caplu di cor shi
s-frã ndzea ca vearga di ti loa dorlu s-u mutreshti. Tutã lumea u sudzea
cu ocljilj, nu altutsiva!

Shi eu earam la aestã numtã shi mari giumbushi feci. Ca s-nu earam,
di iu va sã shteam s-vã li spun tuti pri-aradã , unã cã ti unã ? Di fricã s-
nu vã treacã prit minti cã vã shirescu, bã gai ã n gepi niscã nti filii di
friptalj. Ma tsi pã tsã i? Agiumshu pã nã la shoputlu al Goj, nji inshi
cã nili al Tosh shi nji li featsi gechili pã rtã shinj. Arã vdat niheam
pã nã s-mi duc la altã numtã amirã reascã , dicara eu multu li am cu
amiradzljji shi atumtsea va s-v-aduc friptalj di Roca shi lapti di pulj.
Mash orixi s-avets.

Tri oara aestã vã agiundzi s-gustats ã nvetslu aestu:

Cari arã u mindueashti,
Arã u pã tsashti!

Pã nã -i soarli soari,
Ndriptatea nu cheari!

EDITURA CARTEA AROMÂNĂ

